

**T.C.
NİĞDE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

EREĞLİ MASALLARI

Yüksek Lisans

**Hazırlayan
Muhammed BEKDİK**

**Danışman
Doç. Dr. Nedim BAKIRCI**

**NİĞDE
Ocak, 2014**

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Ereğli Masalları**” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ve akademik kurallar çerçevesinde tez yazım kılavuzuna uygun olarak tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullandıkları her yerde bunlara atf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.
30.01.2014

Muhammed BEKDİK

ONAY SAYFASI

Doç. Dr. NEDİM BAKIRCI danışmanlığında MUHAMMED BEKDİK tarafından hazırlanan " Ereğli Masalları " adlı bu çalışma jürimiz tarafından Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili Ve Edebiyatı Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tarih: 30.01.2014

JÜRİ :

Danışman : Doç. Dr. Nedim Bakırcı
Üye : Prof. Dr. Ali Berat Alptekin
Üye : Yrd. Doç. Dr. Namık Aslan

N. Bakırcı
Ali Berat Alptekin
Namık Aslan

ONAY :

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun Tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Doç. Dr. Mehmet ÖZEL
Enstitü Müdürü

ÖZET

Bir millet, millî kültürüyle ve bu kültürü meydana getiren unsurlarla yaşam bulur. Bu unsurlar bu millete ait din, inanç, felsefe, folklor, gelenek ve görenekler, inanışlar gibi başlıca zenginliklerdir.

Geçmişî yaşanan zamana taşıyan, yaşanan zamanla da gelecekle köprü vazifesi gören bu unsurlar korunup yaşatıldığı müddetçe de milli kültür varlığını devam ettirir. Milli kültürün devamı demek milletin tarih sahnesinde varlığını devam ettirmesi demektir. Çünkü bir milletin varlığını sürdürebilmesi ve özbenliğini koruyabilmesi, bu kültürel unsurlarla mümkündür.

Bu düşünce ve duyarlılıkla hazırladığımız çalışmada, folklor ve halk edebiyatı için hayati önem arz eden masal konusunda değerlendirmelerde bulunarak, Ereğli Masalları hakkında derleme, inceleme ve metin çalışmasında bulunduk.

Çalışmamızı, masalların derlenmesi, yazıya aktarılması ve masal metinlerinin bilimsel metotlarla incelenmesi esasına istinaden oluşturduk. *Giriş* kısmında, Ereğli'nin tarihi, coğrafi konumu, sosyal ve ekonomik yapısı; *Birinci Bölüm* de Türk masallarına ve Ereğli masallarına genel bir bakışla masalın tanımları, genel özellikleri ve masal üzerine yapılan çalışmalar, Ereğli masalları üzerine genel bir değerlendirme ele alınmıştır. *İkinci Bölümde* Ereğli masallarının tip/konu sınıflandırılması yapılmış, *Üçüncü Bölümde* Aerne-Thomson ve Eberhard-Boratav kataloglarındaki numaraları ile motif ve formel yapısı tespit edilmiştir. *Dördüncü Bölümde* Ereğli masallarındaki halk kültürü unsurları, *Beşinci Bölümde* derlediğimiz metinler; çalışmamızın son kısmında *Kaynak Şahıslar*, masala metinlerinde geçen sözcükler için *Sözlük* oluşturduk. Böylece, Ereğli Masallarının folklor içerisindeki yerini değerlendirmeye çalıştık.

Anahtar Kelimeler: Kültür, folklor, halk edebiyatı, masal, Ereğli Masalları

ABSTRACT

A nation can survive with its own culture and with the instruments constructing this culture. These instruments are basically the values of the nation such as the religion, philosophy, folklore, traditions and beliefs.

National culture will survive on condition that these instruments, not only combining the past to the present but also working as a bridge from the present to the future, are protected and maintained. One nation will exist so long as its national culture could be preserved. It is because of these cultural instruments that one nation can survive and keep its own identity.

With this attitude and sensitivity in this research, examining the tale which has a vital importance in folklore and folk literature, we worked on collections, researches and texts about Ereğli Tales.

We set up our study on the collection, writing and examination of the tales by scientific methods. In the introduction, the history, geographic place, social and economic structure of Ereğli; in the first part, a general description, common specifications and studies of the tale in relation to Turkish tales and Ereğli tales is handled. In the second part, the type / subject classification of Ereğli tales is put; in the third part, theme and formal structure of the tale is done according to the numbers in the Aerne-Thomson and Eberhard-Boratav catalogues. In the fourth part, the elements of folk culture in Ereğli tales; in the fifth part, the texts we collected; in the last section of our study, the list of source people is written and a dictionary of vocabulary in the tale texts is put. Therefore, we tried to evaluate the plays of Ereğli tales in folklore.

Key Words: Culture, folklore, folk literature, tale, Ereğli tales

ÖN SÖZ

Ereğli Masalları (Araştırma-İnceleme-Metin) adını taşıyan bu çalışmamız, Ereğli'den derlenmiş masallar ile bu masalların incelenmesinden oluşmaktadır. Ereğli Masalları üzerine bugüne kadar böyle bir çalışmanın yapılmamış olması, bizi bu konu üzerinde bilimsel inceleme yapmaya yönlendirmiştir.

Ereğli masalları lisans bitirme tezlerinin dışında derlenmemiş ve yazıya geçirilmemiştir. Bu sebeple biz uzun süreli saha çalışmaları yürüterek Ereğli'den masallar derledik ve bu masalların içinden seçtiğimiz 50 masal metnini bilim dünyasına kazandırmaya çalıştık. Bu masallar ses kayıt cihazına kaydedilerek derlenme suretiyle yazıya geçirilmişlerdir.

Türk milleti, çok zengin bir kültüre ve tarihî bir geçmişe sahip sayılı milletlerdendir. Yaşamın her alanında, tarihin her devrinde, edebiyatın ve sanatın tüm kollarında doruğa ulaşmış ve başka milletlerin hayranlığını kazanmıştır. Türkler yaşadıkları coğrafyalarda etkili olmuşlar, egemenliği altına aldıkları milletleri kendilerinden aşağı görmemişler, birlikte yaşadıkları milletlere kültürel zenginlerini sunmaktan kaçınmamışlar, medeniyetçe geri olanları da kendi seviyelerine çıkarma gayretinde olmuşlardır. Meydana getirdikleri maddi ve manevi kültür değerlerini paylaşmaktan kaçınmamışlardır.

Türk milleti, kendine özgü kültürüyle ve bu kültürü oluşturan değerlerle şekillenerek hayat bulmuştur. Bu değerler; bu büyük millete ait dil, inanç, felsefe, folklor, gelenek ve görenekler gibi önemli zenginliklerden oluşur. Geçmiş bugüne, bugünü de geleceğe taşıyan bu zenginlikler korunduğu ve yaşatıldığı sürece, kültürümüzün de yaşayacağı, dolayısıyla kültürümüzle hayat bulan milletimizin de ilelebet var olacağı hepimiz tarafından bilinmesi gereken bir gerçektir. Çünkü milletimizin varlığını sürdürülebilmesi ve benliğini koruyabilmesi, kültürümüzü ve öz değerlerimizi yaşatmakla mümkün olacaktır.

Türk milletinin çağlar boyu sürüp gelen kültür hazinesinde, efsanelerden destanlara, türkülerden fıkralara kadar geniş bir birikime rastlamak mümkündür. Bu birikimlerden biri de halk edebiyatının anlatmaya dayalı türleri arasında mühim bir yere sahip olan masallardır.

Yediden yetmişe herkese hitap eden büyülü dünyasıyla, hayal ile gerçeğin iç içe geçtiği bir yaşamın ifadesi olan masal; yalnızca olağanüstü varlıkların, yerlerin ve

kişilerin yer aldığı bir tür olmayıp, aynı zamanda gerçeğin renkli dünyalarla yeniden yaratıldığı bir sözlü anlatım ürünüdür.

Masallar, milletin geleneklerini, göreneklerini, yaşam şeklini, kültürünü, değişen olaylara karşı verdikleri tepkileri yansıtmaları; milleti oluşturan fertleri tanımak adına mühim bir yere sahip ürünlerdir. Dünyadaki hızlı gelişimin ve değişimin ülkemizde derinden hissedildiği bu yıllarda, kültürel çalışmaların, özellikle masal üzerine yapılan çalışmaların önemi daha da artmaktadır.

Yazılı ve elektronik kültür ortamının yaygınlaşması ve günlük hayatımızın hemen her alanına hâkim olmasının doğal sonucu olarak masalı hazırlamaya ve icraya ilişkin söylenmiş kuralların unutulduğu, masal anlatma geleneğinin zayıfladığı, masal anlatıcılarının sayısının günden güne azaldığı, millet hayatında kültürel açıdan önemli bir yere sahip olan masalların anlatıcılarıyla beraber bu dünyayı terk ettiği bir gerçektir.

Sahadan bin bir zorlukla derlenip toparlanan masalların kütüphanelerin, arşivlerin tozlu raflarında çürümeye bırakıldığına tanık olmaktadır. Çocukların ilgiyle izledikleri Caoillo, Ben Ten, Bakugan, Scooby Dou, Spider-man, Red-Kit vb. çizgi filmlerdeki kahramanlar çocuklarımızın örnek aldıkları rol modeller haline gelirken nice masal kahramanımız ya yukarıda söz ettiğimiz kütüphanelerdeki, arşivlerdeki kitaplardan dışarı çıkamamış ya da yeterince tanıtılmadığı için kaybolup gitmişlerdir.

Masalın büyülü dünyasına girerek gerçek yaşamdaki sınırları aşan, rahatlama imkânı bulan insanlar, bugün masalların eğlendirme ve hoşça vakit geçirtme özelliğinden uzaklaşmışlardır. Ayrıca, ahlakî değerleri göstermek, öğüt vermek, olması gerekeni aşılacak gibi bir amaca sahip olan masalların bu yönü de gözden kaçırılmaktadır.

Masallar, dinleyicilerine iyi ile kötünün karşılaştırılması, iyilerin ödüllendirilmesi yönüyle bir dünya görüşünü benimseme, bunları gerçek yaşamda uygulama şansı vermektedir. Masallar, günümüz karmaşık sosyal yaşamında, aile içi ve çevreyle ilişkilerde yol gösterici bir işleve de sahiptir.

Masallar, çocuğun toplumsal yaşam koşullarına uyumu, kendi kültürünü tanıması, hayal gücünün gelişmesi gibi hususlarda da çok etkilidir. Masalın kültürü yansıtan ve kültürün devamlılığını sağlayan bir tür olduğunu da göz önünde bulundurmak gerekir. Çünkü masal, insanı, içinde yaşadığı toplumun kültürüyle bir bütün olarak sunmaktadır.

Masallar, ana dilin öğrenilmesinde bir kurtarıcı rol de üstlenirler. Pertev Nail Boratav'ın dediği gibi “Çocuğa ana dilinin bir işçi elindeki alet gibi, nasıl kullanıldığını ilk öğreten, ona bu dilin türlü hünerlerini aşıl原因an masaldır.” (Boratav 1998: 14-15) Masal anlatıcılarının üstlendikleri görevi de kutlu bir ülkü olarak görmek gerekir. Bu anlamda masallar, Türkçenin korunması ve gelecek kuşaklara aktarılmasında, Türkçenin sonsuzluğunu sağlama açısından da çok önemlidir.

Bu manada genelde Türkiye Cumhuriyeti ve Türk milletine, özelde Ereğli kültürüne bir katkıda bulunabildiysek kendimizi çok bahtiyar sayarız.

Çalışmamız; *Önsöz ve Giriş*'in dışında *Beş Bölüm, Sonuç, Kaynak Şahıslarla İlgili Bilgiler, Kaynaklar, Sözlük* bölümünden oluşmaktadır.

Çalışmanın başında yer alan *Giriş* bölümünde; Ereğli'nin tarihî, coğrafi konumu ile sosyal, kültürel ve ekonomik yapısı üzerinde kısaca durulmuştur.

Çalışmanın *Birinci Bölümünde Masallara Genel Bir Bakış* adıyla masalın tanımları verildikten sonra masalların iç ve dış yapıları ile ilgili özelliklerinden bahsedilmiştir. Ayrıca bugüne kadar üniversitelerde masallar üzerine yapılan doktora ve yüksek lisans tezleri de verilerek okuyucuya kolaylık sağlanmıştır.

Bu bölümde, *Ereğli Masallarına Genel Bir Bakış* adıyla bugüne kadar Ereğli masalları üzerinde yapılan derleme ve araştırmalara da yer verilmiştir.

Çalışmamızın *İkinci Bölümünde*, Ereğli'den derlenen 50 masal metninin motif sırası verilmiştir. Her masal için;

1. Masalın adı,
2. Masalın EB ve AaTh kataloglarındaki tip numaraları,
3. Masalın kimden ve nereden derlendiği,
4. Masalın temi,
5. Masalın motif sırası gibi bir yol takip edilmiştir.

Çalışmamızın *Üçüncü Bölümünde*, masalarda yer alan motifler, Thompson'ın *Motif Index of Folk-Literature* adlı eserindeki sınıflamaya göre ele alınmıştır. Ereğli Masalları metinlerinde buldukları hâlde *Motif Index*'te bulunmayan motiflerin başına daha önce yapılan çalışmalarda olduğu gibi (T) (Türk masallarına ait) kısaltması koyularak uygun bir numara verilmiş, bazılarında ise numara verilmemiştir. Yine bu bölümün ikinci kısmında Ereğli masallarında geçen kalıp ifadeler de incelenmiştir.

Çalışmamızın *Dördüncü Bölümünde*, Ereğli masallarında bulunan halk kültürü

unsurları, Ereğli coğrafyasına ait unsurlar ve masalarda geçen ana renkler (beyaz, siyah, kırmızı, yeşil) zerinde durulmuştur. Bu unsurlarla ilgili kısa bilgiler verildikten sonra Ereğli masalarında geçen kısımlar sıralanmıştır.

Çalışmamızın *Beşinci Bölümünde* incelemeye esas olan 50 masal metni *Metinler* başlığıyla verilmiştir. Metinlerden on bir tanesi (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11) hayvan masalı, otuz dokuz tanesi (12-50) asıl halk masalıdır.

Çalışmamız; *Sonuç, Kaynak şahıslarla İlgili Bilgiler, Kaynaklar, Sözlük* ile son bulmuştur.

Çalışmamızın hazırlanmasında gerek akademik gerekse insani yakın ilgi ve desteğini gördüğüm, sorunların üzümünde yardımını aldığım, çeşitli nedenlerle çalışmalarında kesiklikler yaşamama rağmen hoşgörüsünü ve fedakrlığını esirgemeyen, kendisinden sadece akademik bilgiler değil “vefa ve milletin bireyine değer verme kavramını” da öğrendiğim, saygı ve hürmetle ydettiğim Doç. Dr. Nedim BAKIRCI’ya minnet ve şükran borçluyum.

Ayrıca çalışmam esnasında benden yardımlarını esirgemeyen öğrencilerime, dağarcıklarındaki bu ata yadigrlarını benimle paylaşan bütün Ereğlili hemşerilerime teşekkür ederim.

Ocak 2014

Muhammed BEKDİK

İÇİNDEKİLER

ÖZET	4
ABSTRACT	5
ÖN SÖZ	6
KISALTMALAR	16
GİRİŞ	17
EREĞLİ’NİN TARİHİ, COĞRAFİ KONUMU, SOSYAL, KÜLTÜREL VE EKONOMİK YAPISI	17
1. EREĞLİ’NİN TARİHİ	17
2. EREĞLİ’NİN COĞRAFİ KONUMU	22
3. EREĞLİ’NİN SOSYAL, KÜLTÜREL VE EKONOMİK YAPISI	23
BİRİNCİ BÖLÜM	26
TÜRK MASALLARINA VE EREĞLİ MASALLARINA GENEL BİR BAKIŞ 26	
1.1. TÜRK MASALLARINA GENEL BİR BAKIŞ	26
1.1.1. Masal Nedir?	26
1.1.2. Masalların Özellikleri	28
1.1.2.1. Masalların Dış Yapısı ile İlgili Özellikler	28
1.1.2.2. Masalların İç Yapısı ile İlgili Özellikler	30
1.1.3. Genel Olarak Masal Üzerine Yapılan Çalışmalar	34
1.1.3.1. Doktora Tezleri.....	38
1.1.3.2. Yüksek Lisans Tezleri.....	42
1.2. EREĞLİ MASALLARINA GENEL BİR BAKIŞ	53
İKİNCİ BÖLÜM	57
EREĞLİ MASALLARININ TİP YAPISI	57
2.1. BİRİNCİ MASAL	57
2.2. İKİNCİ MASAL	58
2.3. ÜÇÜNCÜ MASAL	59
2.4. DÖRDÜNCÜ MASAL	59
2.5. BEŞİNCİ MASAL	60
2.6. ALTINCI MASAL	61
2.7. YEDİNCİ MASAL	61
2.8. SEKİZİNCİ MASAL	62

2.9. DOKUZUNCU MASAL.....	63
2.10. ONUNCU MASAL.....	64
2.11. ON BİRİNCİ MASAL.....	64
2.12. ON İKİNCİ MASAL.....	65
2.13. ON ÜÇÜNCÜ MASAL.....	66
2.14. ON DÖRDÜNCÜ MASAL.....	66
2.15. ON BEŞİNCİ MASAL.....	67
2.16. ON ALTINCI MASAL.....	68
2.17. ON YEDİNCİ MASAL.....	69
2.18. ON SEKİZİNCİ MASAL.....	69
2.19. ON DOKUZUNCU MASAL.....	70
2.20. YİRMİNCİ MASAL.....	70
2.21. YİRMİ BİRİNCİ MASAL.....	71
2.22. YİRMİ İKİNCİ MASAL.....	71
2.23. YİRMİ ÜÇÜNCÜ MASAL.....	72
2.24. YİRMİ DÖRDÜNCÜ MASAL.....	73
2.25. YİRMİ BEŞİNCİ MASAL.....	74
2.26. YİRMİ ALTINCI MASAL.....	74
2.27. YİRMİ YEDİNCİ MASAL.....	75
2.28. YİRMİ SEKİZİNCİ MASAL.....	76
2.29. YİRMİ DOKUZUNCU MASAL.....	76
2.30. OTUZUNCU MASAL.....	77
2.31. OTUZ BİRİNCİ MASAL.....	78
2.32. OTUZ İKİNCİ MASAL.....	78
2.33. OTUZ ÜÇÜNCÜ MASAL.....	79
2.34. OTUZ DÖRDÜNCÜ MASAL.....	80
2.35. OTUZ BEŞİNCİ MASAL.....	80
2.36. OTUZ ALTINCI MASAL.....	81
2.37. OTUZ YEDİNCİ MASAL.....	81
2.38. OTUZ SEKİZİNCİ MASAL.....	82
2.39. OTUZ DOKUZUNCU MASAL.....	83
2.40. KIRKINCI MASAL.....	83
2.41. KIRK BİRİNCİ MASAL.....	84

2.42. KIRK İKİNCİ MASAL.....	85
2.43. KIRK ÜÇÜNCÜ MASAL.....	86
2.44. KIRK DÖRDÜNCÜ MASAL	86
2.45. KIRK BEŞİNCİ MASAL.....	87
2.46. KIRK ALTINCI MASAL	87
2.47. KIRK YEDİNCİ MASAL	88
2.48. KIRK SEKİZİNCİ MASAL	89
2.49. KIRK DOKUZUNCU MASAL	89
2.50. ELLİNCİ MASAL.....	90
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	91
EREĞLİ MASALLARININ MOTİF VE FORMEL YAPISI	91
3.1. EREĞLİ MASALLARININ MOTİF YAPISI	91
3.2. EREĞLİ MASALLARININ FORMEL (KALIP SÖZLER) YAPISI	142
3.2.1. Başlangıç (Giriş) Formelleri	143
3.2.2. Bağlayış (Geçiş) Formelleri.....	145
3.2.3. Benzer Durumlarda Kullanılan Formeller	151
3.2.4. Bitiş Formelleri	154
3.2.5. Çeşitli Formel Unsurları	156
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	160
EREĞLİ MASALLARINDA HALK KÜLTÜRÜ UNSURLARI VE EREĞLİ MASALLARINDA RENKLER.....	160
4.1. EREĞLİ MASALLARINDA HALK KÜLTÜRÜ UNSURLARI.....	160
4.1.1. Folklor.....	160
4.1.1.1. Doğum.....	160
4.1.1.2. Evlenme.....	165
4.1.1.3. Ölüm.....	168
4.1.1.4. Halk Hekimliği	170
4.1.1.5. Misafirlik.....	173
4.1.1.6. Harman ve Harman Âdetleri	174
4.1.1.7. Hamam Âdetleri.....	174
4.1.1.7. Değirmen.....	175
4.1.1.8. Avcılık.....	175
4.1.1.9. Bağcılık	176

4.1.2. Etnografya.....	176
4.1.2.1. Halıcılık.....	176
4.1.2.2. Tandır ve Ekmek Yapma.....	177
4.1.2.3. Kirmen-Yün Eğirme	177
4.1.3. Meslekler.....	178
4.1.3.1. Çoban	178
4.1.3.2. Çiftçi.....	178
4.1.3.3. Terzi	179
4.1.3.4. Diğer Meslekler	179
4.2. EREĞLİ MASALLARINDA RENKLER.....	180
4.2.1. Beyaz (Ak).....	180
4.2.2. Siyah (Kara)	182
4.2.3. Yeşil.....	182
4.2.4. Kırmızı-Al.....	183
4.2.5. Sarı.....	184
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	186
METİNLER.....	186
5.1. GIRNAVUK PAŞA	186
5.2. KUYRUKSUZ TİLKİ.....	188
5.3. TİLKİ İLE TOSBAĞA	189
5.4. KURT İLE KOYUN.....	190
5.5. CELEP DAYI.....	192
5.6. HOROZ İLE DİKENİ.....	195
5.7. KARAFATMA	197
5.8. TEMBEL MEHMET İLE TİLKİ.....	200
5.9. KUYRUK ACISI (KAVAL).....	203
5.10. HOROZ İLE TİLKİ.....	204
5.11. YILANLA ADAMIN MASALI	206
5.12. YUSUFCUK İLE FATMACIK	207
5.13. HINZIR BABAM TUTTU HINZIR ANAM KESTİ	210
5.14. KURDA DÖNÜŞEN GELİNİN MASALI.....	212
5.15. AZRAİL VE ADAM.....	214
5.16. ALLAH'IN VERDİĞİ YILAN EVLAT	216

5.17. DELİ DERVİŞ.....	219
5.18. KELOĞLAN VE PADİŞAHIN OĞLU	221
5.19. YÜZ YALAN	222
5.20. KELOĞLAN AĞANIN YANINDA.....	224
5.21. HİÇ BİR ŞEY BEĞENMEYEN GÜZEL KIZ.....	226
5.22. PADİŞAHIN OĞLU AHMET	227
5.23. TOPAK ET	232
5.24. BİR ÖPÜCÜK ÖPTÜĞÜM	235
5.25. NAR TANESİ.....	239
5.26. KONUŞAN KAVAL.....	243
5.27. ZİNDANE MELEK.....	245
5.28. ORMANA BIRAKILAN İKİ KARDEŞ.....	247
5.29. KADER YAZGICISI	250
5.30. ZALİM GADER.....	255
5.31. KUYU VE AYI.....	264
5.32. ŞAH İSMAİL İLE GÜLİZAR HANIMIN MASALI.....	266
5.33. YEDİ KARDEŞİN BİR BACISI.....	270
5.34. ÇOBANIN İKİ KARISI.....	274
5.35. UN ÇUVALI.....	275
5.36. YILAN OĞLAN	277
5.37. SARI İNEK.....	279
5.38. YANDIM YANDIM DER MİSİN?.....	282
AYŞEM İLE FATMAMI YER MİSİN?	282
5.39. KEL FATMA.....	283
5.40. YILAN YUTAN KIZ.....	285
5.41. NOHUT OĞLAN.....	287
5.42. KEÇELİ.....	290
5.43. SABIRTAŞI.....	293
5.44. DOMAT FİDANI	295
5.45. GÜMÜŞ ŞEMEDEN İÇİNDEKİ GÜLPERİ HANIM.....	297
5.46. HİZMETÇİ (CARİYE).....	301
5.47. TAK TAK TABACIK	302
5.48. KELOĞLAN VE ZÜMRÜDÜANKA.....	304

5.49. ŞAHMERAN	307
5.50. ŞEYTAN DÜĞÜNÜ	309
SONUÇ	310
SÖZLÜK	313
KAYNAK ŞAHISLAR	319
KAYNAKLAR.....	329
ÖZ GEÇMİŞ.....	340

KISALTMALAR

- AaTh** : Antti Aarne-Stith Thompson'un *The Types of the Folk-tale* adlı eseri
- bs.** : Baskı
- C.** : Cilt
- çev.** : Çeviren
- EB** : Wolfram Eberhard-Pertev Naili Boratav'ın *Typen türkischer Volksmärchen* adlı eseri (TTV)
- H.** : Hicri
- hzl.** : Hazırlayan
- M.** : Miladi
- s.** : sayfa
- (T)** : Türk masallarına ait
- TTV** : *Typen türkischer Volksmärchen*
- vb.** : Ve benzeri
- vd.** : Ve diğerleri

GİRİŞ

EREĞLİ’NİN TARİHİ, COĞRAFI KONUMU, SOSYAL, KÜLTÜREL VE EKONOMİK YAPISI

1. EREĞLİ’NİN TARİHİ

Ereğli, geçmişi çok eskilere dayanan antik bir kenttir. Tarih çağları boyunca Hitit, Asur, Pers, İskender, Roma, Ermeni Krallıkları, Bizans, Emevi, Abbasi, Büyük Selçukîler, Anadolu Selçukîler, Karamanoğulları, Osmanlı Devleti başta olmak üzere birçok medeniyetin sınırları içinde kalmış; Milli Mücadele ve Türkiye Cumhuriyeti Dönemi’nde de önemli roller üstlenmiştir.

Ereğli’nin Bizans İmparatoru Herakliyüs (H. 610, M. 1213- H. 641, M. 1243) tarafından kurulduğu bilinmektedir (Konyalı, 1970: 122).

Mürûc-üz Zeheb ve Meadin-ül Cevahir’de Harun Reşit’in Herakle Kalesini almak istediğini yazar (Konyalı, 1970: 4).

H. 300- M. 912 yılında ölen İbn-i Hordazbeh’in, ”Elmesalik vel-Memalik”adlı yapıtının üç yerinde Herakle’den, bir yerde de Tuvana’dan bahseder (Konyalı, 1970: 10).

Paris’te Milli Kütüphane’de bulunan Farsça Tarih-i Âl-i Selçuk’da kentin adı “Eregliyye” şeklinde geçer (Konyalı, 1970: 122).

Müsameret’ül Ahbar ve Müsayeret’ül Ahyar adlı yapıtta kentin adı şu ibare içinde “Sencer Şah-ı Erakliyye” olarak anılır (Konyalı, 1970: 12).

Asar’ul Bilâd ve Ahbar’ül İbad adlı yapıtta : “Herakle Rum’da kayserler hükümdarının başkenti olan büyük bir şehirdir. Kayserlerden birisi olan Herakl yapmıştır...” şeklinde bilgilerle karşılaşmaktayız (Konyalı, 1970: 15).

Tevarih-i Âl-i Osman’ın iki yerinde Ereğli’nin adı geçer. Birincisi Osman Gazi’nin Karacahisar kuşatmasında Bayıncır Tatar tarafından Ereğli’nin alınması, diğeri de Fatih Sulatan Mehmet’in Rum Mehmet Paşa’yı Ereğli’ye göndermesi şeklindedir (Konyalı, 1970: 19).

Tac’üt Tevarih adlı yapıtta Rum Mehmet Paşa’nın Ereğli şehrini ve nahiyelerini tahrip ettiğini, halkına zarar verdiğini, kendisine burasının Medine Vakfi olduğunu söyleyenleri de öldürdüğünü yazar (Konyalı, 1970: 21).

Ahber’üd Düvel ve Asar’ül Üvel adlı yapıtta: “Herakle Rum’da (Anadolu’da) büyük bir şehirdir: Burası Kayserler hükümdarlarının baş kürsüsüdür. Kayserlerden

birisi bu Herakle'yi yapmıştır.” şeklinde bilgiyle karşılaşırız (Konyalı, 1970: 23).

Ebubekir Behram-ı Dimeşki'nin “Terceme-i Atlas Coğrafyay-ı Kebir” adlı yazma kitabında Ereğli hakkında şu yazılmıştır: İsm-i kadîmi Herakle-i Karaman (Konyalı, 1970: 24).

Kâtip Çelebi'nin Cihannümasında’’Ereğli ism-i kâdimi Herakle-i Karaman, bir kasaba-i azimedir ki...’’ şeklinde devam eden uzunca bir bilgiye rastlarız. (Konyalı, 1970: 26-27).

Seyahatname türünün Türk edebiyatındaki en önemli ismi Evliya Çelebi Evsaf-ı Şehr-i Kadim ve Kal'i Atik-i Ereğli başlığı altında Ereğli isimlerini diğer Ereğli kentleriyle beraber zikreder. Kenti Kayser Herakle'nin inşa ettirdiğini ve kentin adının buradan geldiğini söyler. Ayrıca dertlere deva bir çamur olan Erkili'den bahseder ki bu ismin galat olarak Ereğli adıyla adlandırıldığını yazar (Konyalı, 1970: 28-39; Çelebi, 1970: 28-37).

Osmanlı şairlerinden Nabi “Tuhfet'ül Haremeyn” adlı ünlü yapıtında Ereğli'yi şu birkaç satırla anmıştır: “Ereğli kasabasında Pişrev-i Ashab-ı kabul Şeyh Şihab-üd-Din-i Maktul Hazretlerinin hâk-i âbiramizleri merhem-i sine-i itibar kılındı” (Konyalı, 1970: 42-43).

İbrahim Efendi “Türkçe Atlas” adlı eserinde İvriz Kabartmasındaki yazıların: “Ağaçlar dikin, bağlar yapmaya ve ekinler ekmeye çalışın!” anlamına geldiğini yorumlar. Kitabenin üzerindeki yazı bugün şu şekilde okunmuştur:”Ben hâkim ve kahraman Tuvana Kralı Varpalavas. Sarayda bir prens iken bu asmaları diktim. Tarhundas onlara bolluk ve bereket versin (Konyalı, 1970: 44; *Kutlama Komitesi*, 1985:3).

Nehçet'ül Menazil adlı yapıtta Ereğli adı: “Hirakle-i Karaman” şeklinde anılır (Konyalı, 1970: 46).

1846 yılındaki Devlet-i Aliyye salnamelerinde ve 1868-1913 yıllarına ait Konya salnamelerinde Ereğli hakkında birçok bilgiye ulaşmaktayız. Ayrıca Osmanlı arşiv vesikalarında Ereğli adının Ereğil-i Karaman şeklinde geçtiğini biliyoruz (Konyalı, 1970: 49-60).

Prof. W.M.Ramsas, Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası adlı yapıtında Kybistra yahut Herakleia kalesinden söz ederken kalenin bugünkü Ereğli şeklinde kaldığını söyler. İsmail Hakkı Konyalı, Profesörün görüşüne katılmaz, Kybistra'nın Ereğli olmadığını, Ereğli civarındaki tepeler veya yamaçlarda aramak gerektiğini belirtir.

Ayrıca Profesör, Kybistra'nın yani Ona göre Herakleia'nın Tyana Metropolitine tabii bir piskoposluk iken sonraları Konstantin'e verilerek başpiskoposluk derecesine yükseltildiğini söyler (Konyalı, 1970: 63).

Buraya kadar belli başlı kaynaklarda geçen Ereğli adı ve hakkında yazılanlar hakkında bilgi vermeye çalıştık. Çalışmamızın bu kısmında da Ereğli'nin egemenliği altında kaldığı devletlerden ve uygarlıklardan söz edeceğiz.

b) Ereğli Coğrafyasına Hâkim Olan Devletler-Uygarlıklar

Ereğli çevresinde yeraltında bulunan resim yazıları, tabletler, yer üstünde bulunan kitabeler Ereğli'nin Hitit egemenliğinde kaldığını göstermektedir. Ayrıca Hitit hâkimiyetini gösteren haritalarda Tuvana Bölgesi ve şimdiki İvriz'i de içine almaktadır (Konyalı, 1970: 69-70; Gürbudak, 2013: 21).

Asurlular, III. Tiglatpilasas devrinde çok kuvvetlenir, Tuvana'ya kadar bütün Hitit topraklarını hâkimiyetleri altına alırken Ereğli'de Asur egemenliğinde kalır (Gürbudak, 2013: 22). İvriz Kaya Anıtındaki Tuvana kralı Urbella'nın (Varpalavas) arkasındaki üzeri nakışlı kostümünün Asur elbisesi şeklinde olmasını Asur egemenliğinin etkisi olarak kabul edilir (Konyalı, 1970: 73; *Ereğli*, 2004: 3-4).

Ereğli, Büyük İskender Döneminde Makedon egemenliğine girer. Büyük İskender'in ölümünden sonra toprakları üç generali arasında paylaşılır ki Ereğli'nin de içinde bulunduğu yer Selevcides'in payına düşer. Bu devlete Osmanlılar Selevkiler Devleti demişlerdir. Selevkilerden sonra Ereğli Bergama Krallığına daha sonra da Roma egemenliğine girer, Roma devrinde ağır vergilerle ezilir (Gürbudak, 2013: 24). Dönem dönem Pont krallarıyla Romalılar arasında el değiştirir (Konyalı, 1970: 95-101).

Bizanslılar döneminde Ereğli, Anatolique theme (Anadolu Dairesi) içindeki topraklardan sayılır (Konyalı, 1970: 115; Gürbudak, 2013: 25).

Ereğli, uzun yıllar süren Haçlı Seferlerinden birincisi ve ikincisinde zarar görür. Büyük Selçuklu Başbuğu Kılıçaslan, Ereğli'de Poytevitleri ve Bavyerallıları yenmiştir (Jorga, 2009: 117; Turan, 2002: 99-104)

İlk Halifeler, Emeviler ve Abbasiler devrinde Ereğli gelirleri, Medine'ye vakfedilmiştir. Bizans kralı bu vergileri ödemek istemeyince Harun Reşit, Ereğli yöresini İslam topraklarına katar (M.806). Harun Reşid'in ölümünden sonra tekrar Bizans'a geçen Ereğli, Halife Me'mun zamanında tekrar İslam topraklarına katılır. Halife Me'mun, savaşların tahrip ettiği kenti yeniden kurmak için çalışmıştır

(Konyalı, 1970: 155; Gürbudak, 2013: 27).

1071 Malazgirt Savaşı'ndan sonra Ereğli, Büyük Selçukluların eline geçer (Senan, 1961:13; Gürbudak, 2013:28).

Anadolu Selçuklu Başbuğu İzzettin Kılıçaslan ihtiyarlayınca, ülkesinin topraklarını Türk devlet töresine göre çocukları arasında taksim eder, Ereğli yöresi Sencer Şah'a verilir. Kısa bir dönem Ermeni kralı II. Leon'un idaresine geçer. İlhanlı hükümdarı Keygatu, Ereğli'yi yağmalar, köylerini yakıp yıkar.1276 yılında Karamanoğullarının idaresine geçen Ereğli, zaman zaman Eretnoğulları ile Alâeddin Bey arasındaki çarpışmalara sahne olmuştur. Karamanoğulları şehri ilk kez başkent olarak kullanmışlardır. Yıldırım Beyazıt ile Osmanlıların eline geçen kent, Timur yenilgisinden sonra tekrar Karamanoğullarına bağlanmıştır (Senan 1961: 19; Konyalı 1970: 195-200).

II. Beyazıt Döneminde vezir-i azam Davut Paşa ve Rumeli Beylerbeyi Hadım Paşa Dulkadiroğullarını yener, Adana ve Ereğli yöresi ve buralarda yaşayan Varsaklara ait yerler Osmanlılara geçer (Jorga, 2009: 123; Açıkgozoğlu, 1975: 171).

Ereğli, Yavuz Sultan Selim'e ev sahipliği yapmıştır. Yavuz, Mısır seferine giderken Ereğli topraklarından geçer. Ereğli'ye bağlı Hortu Köprüsü konağında konaklar. Ayrıca Yavuz'un topraklarını çektirmek için getirttiği camusları mir'i sayarak Ereğli otlagına bıraktığı, kimsenin camuslara dokunamadığı bilinmektedir. Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde bu camusların kendilerine saldırdığını haber etmektedir (Konyalı, 1970: 224-225).

Ereğli ayrıca Şehzade Mustafa'nın katledilmesine tanıklık etmiştir. Ünlü tarihçi Nicolae Jorga yapıtında bu olayı şu şekilde verir: "Şehzade Mustafa, acilen Amasya'dan çağırıldı ve kısa bir süre sonra kendisini burada bekleyen felaketten habersiz Ereğli'deki karargâha geldi" (Jorga, 2009:114; Senan, 1961: 25).

Konuyla ilgili olarak İsmail Hakkı Konyalı, yapıtına geniş yer ayırmış, konuyla ilgili olarak Peçevi Tarihi'nden, Solakzâde Tarihi'nden örnekler verir (Konyalı, 1970: 784-816).

Sultan IV. Murat'ın 1638 yılı Bağdat Seferine giderken Ereğli'ye uğradığı, yemek yediği, dinlendiği ve pınar başında (İvriz) eğlendiği bilinmektedir (Zeyrek, 1999: 25).

On dokuzuncu yüzyılın ilk çeyreğinde Ereğli, Mısır orduları tarafından işgal edilir, İbrahim Paşa'nın Mısır'a dönmesine kadar Ereğli, bir süre Mısır işgalinde kalır

(Konyalı, 1970: 432).

Ereğli, 1905'te Bağdat demir yolunun bir istasyonu olma özelliğine kavuşmuştur. Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasından sonra milletçe karşılaştığımız haksızlıklar ve saldırılar, Ereğli'de de tepkiler uyandırmıştır. Türk bağımsızlık savaşı buradan da desteklenmiş, Ali Fuat Cebesoy, 1919 yılı Mart ayı başında İstanbul'dan Konya'ya ve burada bir iki gün kaldıktan sonra 20'nci Kolordu'nun karargâhı bulunan Ereğli'ye gelmiştir. Ereğli'de Kuvvay-i Milliye'ye bölgede çıkan Delibaşı isyanı sırasında ve Çerkez Ethem'e karşı verilen mücadeleye süvari birliği gönderilerek büyük katkılar sağlanmıştır (Atatürk, 2002: 117; Cebesoy, 2000: 63-64; Senan, 1961: 31).

Anlatılanları kısaca özetleyecek olursak, Ereğli çok eski çağlardan itibaren Hititlere, Asurlulara, Friglere, Helenistik kültürün temsilcilerine, Romalılara Müslüman Araplara, Selçuklulara, İlhanlılara, Karamanoğullarına, Osmanlı Devletine ev sahipliği yapmıştır.

Ereğli'nin civar ve köylerinde, saydığımız tarihi dönemlere ait yadigârlar, kaya anıtları, tümülüsler, höyükler, kaleler, antik kentler ve lahitlere rastlanır. Ereğli'yi bugüne kadar yirminin üzerinde küçük, büyük devlet yönetmiş; her biri belirli bir süre yaşadıkdan sonra da tarih sahnesinden çekilip gitmiştir (Gürbudak, 1993: 62).

İvriz Kaya Anıtı, Adak Anıtı, Küçük Göztepe Tümülüsü, Büyük Göztepe Tümülüsü, Akhüyük Hüyüğü, Çiller Hüyüğü, Kara Hüyük, Zincirli Hüyük, İvriz Kalesi, İki Delikli Kale, Mindos Kalesi, Tont Kalesi, Karaburun Antik Kenti, Dağören Antik Kenti, Beyören Antik Kenti, Anaru Antik Kenti, Sidemara Lahti, Ereğli Kalesi, Kızlar- Oğlanlar Manastırı, Koçak Manastırı, Şifa Hamamı (Eski Hamam),Ulu Cami ve minaresi, İvriz Camii, Karasaray Camii, Şeyh Şihab'üd-din Sühreverdi Külliyesi, Rüstem Paşa Kervansarayı, Akhüyük Köprüsü, Çağaloğlu Bedesteni, Vezirli Çeşmesi, Salim Hoca Çeşmesi, Bayraktar Dede Türbesi, Budak Efendi Türbesi, Şair Cemali Türbesi, Mustafa Bey Türbesi, Ağalar, Mescidi, İvriz Mescidi Ereğli'deki başlıca tarihi hatıralar ve zenginliklerdir (Erel, 2005: 18; *Kutlama Komitesi*, 1985:3).

Ereğli'de belediyenin 1870'te kurularak faaliyete geçtiği tahmin edilmektedir (Konyalı, 1970:591). Ali Ağa Oğlu Ahmed Ağa, Mehmed Sadık Efendi, Mehmed Hulisi Efendi, Nabi Efendi, Deli Mustafa, Büyük Arif Ağa, Rasim Erel, Derviş İzbudak, Doktor Faruk Sükan vs. gibi burada hepsine yer veremediğimiz çok değerli

simalar belediye başkanlığı yapmışlardır (Konyalı, 1970: 587-619).

Cumhuriyet yıllarının ilk yıllarında Ereğli büyük ilgi görmüştür. Kurulmasında Rasim Erel, Sami Başbudak ve Derviş İzbudak'ın çok önemli etkileri ve katkıları olan Sümerbank Bez Fabrikası 4 Nisan 1937'de işletmeye açılmış olup dikiş ipliği olarak yılda 200.000 ton kapasiteyle Türkün ve Türk sanatkârının mucizesi olmuştur (Konyalı, 1970: 689-690).

İvriz İlk öğretmen Okulu (Kuruluşu 1942 olup şu anda yatılı öğrenci alan Anadolu Öğretmen Lisesi olarak hizmet vermektedir.), Merinos Üretim Çiftliği, Orman Fidanlığı gibi kurumlar bu dönem yadigârlarıdır. Ereğli Halkı Cumhuriyetin kuruluş ve gelişmesinde başta yüce Atatürk olmak üzere, devletin kuruluşunda hayatlarını feda eden ve vatanın bayındırlaşmasında hizmeti geçenleri daima minnetle anmış, devrimlerinin etrafında bir pervane gibi dönmüş ve ilkelerine de sahip çıkmıştır.

Yurdun her tarafında bilinen bir gerçek Ereğlilerin her türlü yenilik yanında, devrimlerine ve ilkelerine bağlılığın, çağdaş uygarlık düzeyine çıkmanın bir işareti ve bayrağı olarak görür. Bu anlayış içinde Ereğli'ye ve Ereğli'nin Atatürk sevgisine uygun bir anıt yapımı için 16.08.1971 tarihinde bir Atatürk Anıtı Yaptırma Derneği kurulmuş. Bu anıt, Türkiye'de alan, motif, çevre ve hacmi ile Anıtkabirden sonra en büyük anıt olmuştur. Prof. Heykeltıraş Tamer Başoğlu tarafında planı çizilen ve dökümü yaptırılan Anıt için bu güne kadar 5.313.816 TL. gelir sağlanmış ve 5.302.472 TL. de gider olmuştur ve 14 Aralık 1981 tarihinde Konya 11. Ordu ve Sıkı Yönetim Komutanı Sayın Orgeneral Bedrettin Demirel ile Konya Valisi Sayın Lütfi Tuncel tarafından açılışı yapılmıştır. Ereğlililer, Atatürk'e duydukları şükran duygularının ifadesi olarak Anıtkabir'den sonra Türkiye'nin en büyük Atatürk anıtını yapmışlardır. (Nar, vd.2009: 76) Bu kadim kent, kendi dinamikleriyle büyümeye ve insanları kendine çekmeye devam etmektedir (Kurt, 2010: 1).

2. EREĞLİ'NİN COĞRAFİ KONUMU

Ereğli, Konya Ovası'nın güneye doğru uzanan ve Toroslar'da biten bir uzantısı görünümündedir. Doğusunda Ulukışla ve Bor; kuzeyinde Karcadağ; batısında Karapınar ve Ayrancı ovaları; güneyinde ise Toros Dağları ile çevrilidir. İlçe yüzölçümü 5060 kilometrekare, şehir yüzölçümü 68 kilometrekare; ilçe nüfusu 137.038, ilçe merkez nüfusu 98 663 kişidir. Denizden yüksekliği 1054 metredir. İlçenin en yüksek noktası Bolkar Dağı (3240m), en çukur yeri Akgöl (997 m) dir

(Gürbudak, 2013: 9).

Yaz aylarında çoğunlukla kurak ve sıcak, kış aylarında ise oldukça soğuk geçen iklimi İç Anadolu'nun karasal iklimini andırır. Ortalama ısı yaz aylarında 25 ile 40 derece, kış aylarında ise 5 ile eksi 30 derece arasındadır. İlçenin yağışı kış aylarında başlayarak ilkbahar aylarında yoğunlaşır. Yağış ocak ve şubat aylarında kar, diğer aylarda genellikle yağmur şeklindedir. Kar kalınlığı 13- 30 santimetreyi bulur. Yıllık yağış miktarı 250–300 mm. civarındadır Gece- gündüz arasındaki ısı farkı yaz aylarında daha çok olmak üzere yüksektir. Yıllık ortalama nisbi nem yüzde 60 dolayındadır.

İlçede su boldur. Yerüstü ve yeraltı suları bakımından zenginlik gösterir. Bazı yerlerde yeraltı suları yüzeye çok yakındır. Bitki örtüsü genel itibariyle bozkırdır, ama yerleşim çevresi ağaçlıktır.

İç Anadolu Bölgesi ile Akdeniz Bölgesi'ni bir birine bağlayan Sertavul Geçidi ile Gülek Boğazı'na giden yollar üzerinde bulunan ilçe, ulaşım olarak çevre ile bağlantıları açısından önemli bir konumdadır. Ereğli, Konya kanalı ile Isparta ve Afyon'a bağlanır. Kuzeyden ise Ankara, Kayseri ve Nevşehir ile Malatya kanalıyla da Doğu Anadolu ile ilintilidir. Ana karayolu ilçeyi batısında Konya aracılığıyla doğusunda da Ulukışla aracılığıyla tüm Anadolu ile ilişkilendirmektedir. Ereğli, Konya'ya 150, Ankara'ya 340, Adana'ya 200, Mersin'e 200, Karaman'a 90 ve Niğde'ye 110 kilometre uzaklıktadır ve karayoluyla bağlanmıştır. Avrupa'yı Asya'ya bağlayan Bağdat Demiryolu Ereğli'den geçmektedir (Nar, vd. 2009: 1).

3. EREĞLİ'NİN SOSYAL, KÜLTÜREL VE EKONOMİK YAPISI

Ereğli, hızla büyüyen ve gelişen bir ilçe konumundadır. Bu büyüme ve gelişmeye paralel olarak kendisine bağlı köylerden ve çeşitli şehirlerden göç almaktadır. Ereğli İlçesi nüfus olarak merkez 98.663 köy ve kasabaları ile birlikte 137.038 nüfusun yaşadığı bir yerleşim birimidir. Fakat Ereğli'nin sosyal ve ekonomik olarak hitap ettiği nüfus 200.000.civarındadır. Çevresinde bulunan Karapınar, Halkapınar, Emirgazi ve Ayrancı İlçelerinin Ereğli ile sosyal ve ekonomik yönden oldukça yakın bir ilişkisi vardır. Son birkaç yıl içerisinde özellikle sanayileşme alanında atılan hızlı adımlar, Ereğli'nin resmi olarak bilinen nüfusunun, daha da arttığını kanıtlayan faktörlerden birisidir.(www.konya-eregli.gov.tr, Erişim Tarihi 12.12.2013)

Ereğli eğitime büyük önem veren bir ilçedir. Halkının yüzde 98'i (Nar, vd.

2009: 125) okuma yazma bilmektedir. Yüksek öğrenim oranı, okullaşma oranı yüksektir. İvriz Köy Enstitüsü'nün Ereğli'de açılmasının eğitim ve kültür düzeyi üzerinde olumlu etkileri olmuştur. İlçede Eğitim Fakültesi ve Meslek Yüksekokulu, Polis Meslek Yüksekokulu, Anadolu Liseleri, Anadolu Öğretmen Lisesi ve Fen lisesi ile yüzden fazla okul bulunmaktadır.

Ereğli'nin ekonomisinin omurgasını tarım ve hayvancılık oluşturur. Cumhuriyet'in ilk yıllarında ilçe merkezine kurulan Sümerbank Bez Dokuma Fabrikası ile başlatılan sanayi hamlesi devam ettirilememiştir. Halen ilçede Sümerbank Bez Dokuma Fabrikası (özelleştirmeden sonraki adıyla Albayraklar Tekstil), Ersu Meyve Suyu Fabrikası, Ereğli Şeker Fabrikası gibi büyük sanayi kuruluşlarının yanı sıra içerisinde 71 sanayi parseli olan Ereğli Organize Sanayi Bölgesi, dağınık halde çok sayıda süt işleme tesisi bulunmaktadır. Büyükbaş ve küçükbaş hayvan kesimlerinin yapıldığı kesimhaneler mevcuttur.

Ereğli'de meyveciliğin gelişmesinin tabii sonucu olarak beyaz kiraz işlenmekte, siyah havuç ekiminin yaygınlaşmasıyla birlikte şalgam suyu fabrikaları bulunmaktadır.

Ereğli'de halkın büyük çoğunluğu tarımla uğraşmaktadır. Ereğli merkez ve köylerinde tarımsal üretim yapılan tarım alanı 122.164 hektardır. Bu alanın 74.714 hektarı kıraç arazi, 47.450 hektarı sulanabilir arazi vasfındadır (www.ereglitarim.org, Erişim Tarihi 12.12.2013). Arazilerin sulama işlemi 1992 yılından bu yana üç adet Sulama Birliği tarafından yapılmaktadır. Baraj suyu dışında ilçenin köy ve kasabalarında kurulan sulama kooperatifleri ve şahıs kuyuları ile de yaklaşık 5.000 hektar arazi sulanmaktadır.

Ereğli'de tarla tarımında buğday, arpa, çavdar, fasulye, nohut, gibi tarla bitkileri olup, son yıllarda kaba yem ihtiyacının karşılanmasına yönelik olarak silajlık mısır, dane mısır ve yonca başta olmak üzere aspir, kanola, tohumluk ayçiçeği üretimi yapılmaktadır.

Ereğli kültür arazisinin 4.847 hektarında meyvecilik, 300 hektarında bağcılık ve 3.382 hektarında sebzeçilik olmak üzere toplam 8.529 hektarlık alanda bağ-bahçe ziraatı yapılmaktadır (www.ereglitarim.org, Erişim Tarihi 12.12.2013). Meyvecilik yoğun olarak güney, güney-doğu ve güney-batı kesimlerinde kalan Orta Toros eteklerinde bulunan köy ve beldelerde yapılmaktadır. Başlıca meyve çeşitleri elma, kiraz, kayısı, şeftali, armut, vişnedir. Son yıllarda bodur elmacılığa bir yönelme söz

konusudur.

Ülkemizin değişik bölgelerinde nadir olarak tarımı yapılmakla birlikte Ereğli'ye özgü meyvelerin başında beyaz kiraz ve siyah havuç gelmektedir. Beyaz kirazın Ereğli'ye 20. yüzyılın başında hicret eden Kırım Tatarları tarafından getirildiği söylenmektedir. Ereğli, beyaz kiraz (starks gold) ile özdeşleşmiş olup beyaz kiraz, Ereğli Belediyesinin ambleminde de yer almaktadır. Günümüzde Ereğli Belediyesi'nin organize ettiği Beyaz Kiraz Festivali gittikçe artan bir heyecana sahne olmaktadır. Ereğli Müzesi'nde Ereğli Yöresi'nden toplanan tarihi eserler sergilenmektedir.

Ereğli'de bağcılık yapılmakta olup büyük çoğunluğu Çayhan, Gökçeyazı, Yıldızlı, Gaybi, Büyükdede köylerinde aile işletmesi şeklindedir. Ürünlerin değerlendirilmesi pekmez, sofralık ve kuru olarak yapılmaktadır. Başlıca üzüm çeşitleri: Dimrit, Çiftahan, Hevenk üzümü, Sinandı adı verilen üzümlerdir.

Ereğli, hayvancılıkta da hatırı sayılır ilerleme kaydetmiş bir ilçedir. Süt sığırcılığı ile birlikte küçükbaş (koyun keçi) hayvancılık da, yöreye özgü peynir, yağ ve koyun yoğurdu gibi yöresel ürünlerin hammadde kaynağıdır. Özellikle keçi sütünden üretilerek deri tuluklarda hazırlanan ve Ayrancı ilçesine bağlı Divle kasabasındaki doğal mağaralarda dinlendirilen peynir, "Divle peyniri" adı ile nam salmıştır. Deri tulukların üzerinde dinlenme sırasında oluşan ve tüm deriyi kaplayan kırmızı küfün bu peynirin olgunlaşmasındaki en önemli unsur olduğu söylenmektedir. Çeşitli belgesellere konu olan Divle peyniri, günümüz itibarıyla Fransız rokfor peynirine alternatif olarak Fransa ve İtalya'ya ihraç edilmektedir. Yöresel olarak üretilen ve ülkenin değişik şehirlerinde talep gören koyun yoğurdunu ise Bayrak, Koçak, Kuzucu gibi firmalar üretmektedir.

Ereğli'de bolca yetişen ayırık otu, yüksek kalsiyumlu toprak ve uygun iklim koşulları ilçeyi yarış atlarının yetiştirildiği önemli bir merkez haline getirmiştir. Ereğli'de sayıları zaman zaman değişmekle birlikte 20 civarında modern at çiftliği bulunmakta olup Gazi koşusu başta olmak üzere önemli at yarışlarında koşturulan atlar dönem dönem Ereğli'ye getirilmekte ve bu at çiftliklerinde barındırılmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRK MASALLARINA VE EREĞLİ MASALLARINA GENEL BİR BAKIŞ

1.1. TÜRK MASALLARINA GENEL BİR BAKIŞ

1.1.1. Masal Nedir?

Masal, insanoğlunu maddi ve manevi olarak sarıp sarmalayan kültür unsurlarının en önemlilerinden biridir. Sözlü kültürde doğup dilden, dile gönülden gönüle dolaşarak yazılı kültüre kadar ulaşmış anlatımlardır. Aslı “mesel” sözcüğü olan masal, daha önceki dönemlerde “hikâye”, “kıssa”, “destan” gibi sözcüklerle de karşılanmıştır. Masal kavramı pek çok kaynakta farklı şekillerde açıklanmış, bugüne kadar pek çok araştırmacı masalla ilgili bir şeyler söylemiş ve birçok tanım yapılmıştır.

Masal kelimesi XIX. yüzyıldan itibaren kullanılmaya başlanmıştır. Ancak Anadolu’da masal adıyla birlikte “mesel, metel, hikiya, mesele, matal, hikâye, hekâ, heka, hika, hekaya” (Sakaoğlu, 2002: 7-8) adları kullanılmaktadır. XI. yüzyılın ikinci yarısında kaleme alınan *Divanü Lûgati’t-Türk*’te hikâye karşılığı olarak “ötkünç / ötükünç: (ötükünç ötküendi -hikâye söyledi)” (*Divanü Lûgati’t-Türk*, 1998: 161) kelimesi kullanılmıştır. Bizce sadece hikâye değil anlatmaya dayanan ürünlerin tamamı bu ad altında toplanmıştır (Sakaoğlu, 1999: 4).

Türk dünyasında masal kelimesi çeşitli adlarla ifade edilmiştir. Bu adlar, Çorçok (Teleütler), erteği (Çağatay), ertek (Kazak-Kırgız), ımak (Sagay), nıbak (Şor), serçek (Şor), nağıl (Azerbaycan), akiyat (Başkurt-Tatar), ertak (Özbek) (*Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü*, 1991: 562-563), cöo comok (Kırgız) (Bakırcı, 2010: 28), masal (Balkan Türkleri), matal (Kerkük) (Bakırcı, 2006: 23) şeklindedir.

Mustafa Nihat Özön “*Olağanüstü olaylar hikâyesi.*” (1967: 671) olarak tanımlar masalı.

Ferit Devellioğlu masalın tanımını “mesel” maddesinde şu şekilde yapar: “*Terbiye ve ahlâka faydalı, yararlı olan hikâye.*” (1993: 625).

Türk Dil Kurumunun çıkardığı Türkçe Sözlük’te masal; “*Genellikle halkın yarattığı, ağızdan ağıza, kuşaktan kuşağa sürüp gelen, çoğunlukla insanların ve tanrıların başından geçen olağan dışı olayları anlatan hikâye*” (1998: 1510) şeklinde tanımlanır.

İslâm Ansiklopedisi’nin masal maddesinde şunlar yazılıdır: “*Aslında iştikakına göre Habeşçe mesl, messâle; Aramice masla ve İbranice masal gibi*

mukayese ve karşılaştırma ifade eder.” (1960: 120).

Yeni Türk Ansiklopedisi’nde masal; “*Masal olağanüstü, olağandışı ve hemen hemen tamamı hayalî olaylara ve kahramanlara yer veren halk hikâyeleri, sözlü anonim halk edebiyatının bir türüdür.*” (1985: 2216) şeklinde verilmiştir.

Yeni Rehber Ansiklopedisi’nde masalın tanımı şöyledir: “*Günlük hayattan sıyrılarak, insanların muhayyilelerinde tabiat ve gerçek dışı âlemde yaşadığı kahramanların hikâyesi, sözlü nesir türü.*” (1994: 276).

Sözlük ve ansiklopedilerdeki masal tanımlarından sonra şimdi de masal üzerine çalışmalar yapan bilim adamlarından bazılarının tanımlarını vermek istiyoruz:

Ziya Gökalp: “*Masal, perileri ve devleri muhtevî olsun olmasın, zamanı ve mekânı muayyen olmayan, esrarengiz bir muhitte cereyan eden hikâyelerdir.*” (Filizok, 1991: 94).

Türk kültür değerlerine bilinçli bir şekilde yaklaşan Ziya Gökalp, “Türkçülüğün Esasları” adlı eserinde “Estetikte Türkçülük” bölümünde, “Halk Edebiyatı ne gibi şeylerdir?” sorusunu şu şekilde cevaplar: “İlkin, masallar, fıkralar, efsaneler, yiğitlik öyküleri (menkıbeler), mitler; ikinci olarak atasözleri, bilmece; üçüncü olarak maniler, koşmalar, destanlar, ilahiler; dördüncü olarak Dede Korkut Kitabı, Âşık Kerem, Şah İsmail, Köroğlu gibi öykülerle cenknameler; beşinci olarak Yunus Emre, Kaygusuz, Karacaoğlan, Dertli gibi tekke ve saz ozanları, altıncı olarak Karagöz ve Nasrettin Hoca gibi canlı edebiyatlar” (Gökalp 1997: 124).

Pertev Naili Boratav: “*Masal, nesirle söylenmiş, dinlik ve büyüklük inanışlardan ve törelerden bağımsız, tamamıyla hayal ürünü, gerçeğe ilgisiz ve anlattıklarına inandırmak iddiası olmaya kısa bir anlatı diye tanımlanır.*” (1982: 75).

Saim Sakaoğlu: “*Kahramanlardan bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde cereyan eden, hayal mahsulü olduğu hâlde dinleyenleri inandırabilen bir sözlü anlatım türüdür.*” (2002: 5).

Umay Günay: “*Asırların birikmiş irfanını ve belirli bir hayat düzenini yaşamak zorunda olduklarımızla yaşamak istediklerimizi bir arada kendisine has bir atmosfer ve üslûpla kendi mantık silsilesi içinde geleneksel motiflerle anlatır.*” (1992: 321).

Nedim Bakırcı: “*Masal; olayları bilinmeyen bir zamanda geçtiği hâlde mekânı bazen belli olan bazen belli olmayan, kahramanlarından bazıları hayvanlar, tabiatüstü varlıklar ve insanlar olan, hayal mahsulü olduğu hâlde dinleyenleri*

inandırıp düşündüren, anlatılan yerin sosyal hayatından izler taşıyan, bazen sonunda konuya uygun bir darb-ı mesel bulunan bir sözlü anlatım türüdür.” (Bakırcı, 2006: 23).

Bize göre masal ise, genellikle düz yazı şeklinde olan, sözlü kültür ortamında oluşturulan ve icra edilen, özel anlatıcılar tarafından anlatılan ve bir geleneğe sahip olan, kalıp ifadelerle başlayıp kalıp ifadelerle biten, kahramanları insanlar, hayvanlar ve olağanüstü varlıklar olan, içinde doğaüstü olaylar barındıran, sonunda hep iyilerin kazandığı bir anlatım türüdür.

1.1.2. Masalların Özellikleri

1.1.2.1. Masalların Dış Yapısı ile İlgili Özellikler

1. Masallar genellikle düz yazı şeklindedir. Ancak bazı metinlerde çok az da olsa nazım kısımlara rastlanılır. Ancak bu manzum parçaların önemli bir bölümü kısaltılarak ve bozularak kullanılmaktadır. Ereğli yöresinden derlediğimiz masallardan 28 ve 33 numaralı masallarda manzum parçalar yer almaktadır.

28 numaralı *Ormana Bırakılan İki Kardeş* masalının bir yerinde şu mısralar geçer:

*“Yedi kardeş yeğeniyim
Bir ağ deve büveniğiyim
Ormana bırakılan bir kızın
Sahipsiz düvenin kuzusuyum
Bilin ben kimin kuzusuyum”*

33 numaralı *Yedi Kardeşin Bir Bacısı* masalında kıza, karga seslenir:

*“Karga karga gak gak gak
Dönde hele bana bir bak
Bu karakargaya at bir topak
Yedi kardeşinle buluşturak.”*

2. Masallarda dil sade, anlaşılır, açık ve akıcıdır.

3. Masalların belirli yerlerinde belirli görevler için söylenen ve formel adı verilen kalıplaşmış sözler vardır. Bu kalıplaşmış ifadeleri şöyle sıralayabiliriz.

Masalın başında kullanılanlar:

“Bir varmış bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur zaman içinde, develer

tellal iken pireler berber iken, ben babamın beşiğini tıngır mıngır sallarken babam düştü beşikten ben atladım çıktım eşikten. Az gittim uz gittim, döndüm, arkama baktım, bir arpa boyu yol gittim. Patatesi haşlayalım, masalımıza başlayalım.” (26.)¹

“Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde kalbur saman içinde develer tellal iken pireler berber sinekler dın dın ederken uzak bir memlekette bir... varmış: “(28)

“Bir varmış, bir yokmuş. Allahın kulu çokmuş. Az söylemesi sevap, çok konuşması günahmış: “ (33)

“Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde kalbur zaman içinde deve tellal iken pire berber iken bir... varmış:” (1, 37)

“Evvel zaman içinde kalbur saman içinde keçi tellal iken horoz muhtar iken dedemin beşiğini tıngır mıngır salları iken... varmış :” (19)

“Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde kalbur saman içinde develer tellal iken pireler berber iken bir... Ve... varmış:” (12, 41)

Masalların ortasında kullanılanlar:

“Az giderler uz giderler : “(14)

“Az gider uz gider, dere tepe düz gider:” (15, 42)

“Az gitmiş, uz gitmiş; azı çoğu Allah bilir:” (30)

“Az gitmişler uz gitmişler, dere tepe düz gitmişler haramilerin inine varmışlar:” (30)

“Az gitmişler uz gitmişler, dere tepe düz gitmişler: “ (32, 33)

“Gide gide önlerine bir çiftçi çıkmış:” (7)

“Gide gide yüksek bir yere varırlar: “(6)

“Gide gide bir saraya varırlar:” (32)

Masalın sonunda kullanılanlar.

“Tamam. Yedik içtik muradımıza geçtik:” (40)

“Yemişler, içmişler, muratlarına göçmüşler:” (25)

“Yedik içtik muradımıza erdik:” (41)

“İş bitti, alfabe gitti. Allah’ın doğru kulu yanar mı? Onlar ermiş muradına:” (27)

“Onlar ermiş muratlarına:” (32)

“Onlar ermiş muradına, biz çıkalım tahtına:” (44)

¹ Numaralar metinler kısmındaki masalların sıra numaralarıdır.

“Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine:”(15)

4. Destan ve halk hikâyelerine göre kısa metinlerdir. Kırgızların Manas destanının seçmelerle yayınlanmış dört kitabı (Manas-Semetey-Seytek üçlüsü) aşağı yukarı 90.000 dize tutar (Boratav,1982;35).

5. Masalarda güzellerin ve çirkinlerin betimlemeleri kalıplaşmış cümlelerle ifade edilir.

“Ayın on dördü gibi bir kız meydana gelir:” (26)

“Baksa ki ay gibi parlak, dünya güzeli bir kız:” (32)

“Kızın upuzun saçları, ay gibi parlak yüzü vardır:” (39)

“Bakmış ki içinde dünyalar güzeli, ay gibi bir kız oturuyor:” (45)

6. Masalarda kahramanların hareketleri, bir yere gidişleri, bir olaydan başka bir olaya geçiş, uzun zamanı kısaca ifade etme, vb. gibi olaylar kalıplaşmış sözlerle ifade edilir.

“Az giderler uz giderler : “ (14)

“Az gider uz gider, dere tepe düz gider:” (15, 42)

“Gün gelmiş, kız serpilip büyümüş:” (28)

“Gel zaman git zaman sonra kız büyür:” (29)

“El zaman sonra sığır çobanı olur:” (27)

7. Bir masal metninin içerisinde halk edebiyatının diğer örneklerine de rastlayabiliriz. (Atasözü, deyim, ninni, dua, beddua, vb.)

“Fatmacık: “Kesil kardeşim, derin yüzülmesin!” diye dua eder:” (12)

“Fatmacık: “Derin yüzülsün, but but olma!” diye dua eder:” (12)

“Fatmacık: “But but ol da, boğazlarından geçme!” diye dua eder:” (12)

“Allah’a dua ederek bir evlat isterler:” (15)

“Çocuklar, babalarını kötü halde görünce dua ederler:” (28)

“Padişah, hizmetçinin kurtulması için dua eder:” (46)

“Hoca, ev halkına her şeye besmeleyle başlamalarını söyler:” (50)

“Kaderinde ne varsa onu yaşarsın.” (14)

“Yiğitlik bir olur, bir postta iki aslan çok gelir.” (30)

8. Bazen iki masal metninin birleştirilerek anlatıldığı görülür: (28, 33)

1.1.2.2. Masalların İç Yapısı ile İlgili Özellikler

1. Masalarda alışılmışlıktan, benzerlerinden farklı olaylar, kahramanlar ve

mekânlar vardır. (Dev, cin, peri, konuşan hayvanlar, Zümrüdüanka kuş, vs.)

“Koyun: “Etlendim, sütlendim, akşam oldu, açın kapıyı ben geldim.” diye konuşur.” (4)

“Kuş,”Hınzır anam tuttu, hınzır babam kesti.”diyerek bakkalla konuşur” (13)

“Yusufçuk, ineğin pisliğinden yiyince ineğe dönüşür.” (12)

“Karıncaya seksen yerinden semer çekmişler.” (19)

“Karıncanın üzerine yüz bin kişi binmiş.” (19)

“Yaşlı bir kadın, topak bir et doğurur.” (23)

“Babalarını çok kötü bir durumda bulunan kardeşler bir anda kuş olurlar.” (28)

“Zümrüdüanka, etin insan eti olduğunu anlar, eti dilinin altına saklar.” (31)

“Gülperi, sabah çıkan küçük dişinin küçük kardeşinin öleceğine işaret sayar.” (32)

“Kızın annesi, mezarından kıza seslenerek evlilik şartını söyler.” (36)

“Pınarın içinden yükselen selvinin gölgesi sürekli Beyoğlu'nun evine düşer.” (39)

“Islanan nohutlar erkek çocuklarına dönüşür.” (41)

“Anne ve babası çıkınca, kapı ansızın üzerinden kapanır.” (43)

“Domat fidanı sallanınca kızın önüne altınlar saçılır.” (44)

“Padişah, güvercini öldürdüğü anda hizmetçi iyileşir.” (46)

“Annesi Fatmacığa mezardan seslenir; elbiseyi alıp giymesini söyler.” (12)

2. Masalarda kaynak kişilerin de etkisiyle sık sık dinî motiflere rastlanılır. Tamamı dinî unsurlara dayanan masallar da vardır. Ancak Ereğli'den derlenen masallar arasında tamamı dinî konuları işleyen bir masal metnine rastlanmamıştır.”Şeytan Düğünü” adlı masalda iş ve eylemlere besmele ile başlanması vurgulanır, tamamı dini konuları işleyen bir masal değil, dinî motiftir.

“Ben size oturup kalkarken, ekmek yiyip su içerken besmelesiz iş yapmayın diye tembillemedim mi?” (50)

“Gün gelir insanoğlu yaptığından pişman olur; yaptığında asilik eden isyanını devam ettiren iblistir. Cenabı Allah, iblise kıyamete kadar mühlet vermiş, iblisin peşinden gidenleri ve onu kıyamette cehennem ateşinde yakacakmış.” (29)

3. Masalarda zaman ve mekân belli değildir. Ancak kaynak kişi bir masalı anlatırken olayları kendi yaşadığı yerde meydana gelmiş gibi anlatabilir:

“Vara vara Toros Dağları gibi bir dağa ulaşır.” (30)

4. Masallarda o masalı anlatan kaynak kişinin yaşamı ile ilgili izler bulabiliriz. Masallarda kaynak kişinin yaşadığı bölgeyle ilgili (gelenek-görenek vb.) bilgiler elde edebiliriz.(Evlilik, akrabalık ilişkileri, inançlar, uğurlama, vs.)

“Bu soydukları, bu dövdükleri adamların elleri pancar mı doğruyor da bunlara karşı gelmiyorlar, diye düşünüyormuş.” (30)

5. Masallarda iyiliğin-kötülüğün, güzellik ile çirkinliğin, zenginlik ile yoksulluğun bir başka deyişle olumlu ile olumsuzun mücadelesi anlatılır. İyi olan başlangıçta başarısız gibi görünse de sonuçta zafere ulaşır. İyiler ödüllendirilir, kötüler ise cezalandırılır: (13, 18, 27, 43, 44, 49)

6. Masallarda meydana gelen olaylar hayal ürünü olmasına rağmen kaynak kişi bunu olmuş gibi anlatır:

“Kız, Beyoğlu’na: Halıyı halının üstüne, ziliyi zilin üstüne sererse, ben öyle gelirim, demiş.” (45)

“Kalk meymenetsiz at, sahibinden ne gördüm de senden ne göreceğim, demiş.” (45)

7. Bir masal ne kadar değişirse değişsin yine de onda eski Türk geleneklerinin izlerine rastlanabilir:

“Azrail ve Adam” adlı masalda gelinin kurda dönüşmesi eski Türk mitolojisinde insanın çeşitli varlıklara dönüşmesini hatırlatır. Bu varlıkların başında kuş, yılan, kurt gibi varlıklar gelir. Yine Şamanizm ayinlerinde şamanlar kuşların üstüne binip gökyüzünde dolaşır.

”Yedi Kardeşin Bacısı” adlı masalda masal kahramanı kız, kardeşlerinin yanına gitmek için karakarganın sırtına biner:

“Kız karakarganın sırtına binmiş... En sonunda karga, kızı kardeşlerinin evine indirmiş.” (33)

Ayrıca devlet yöneticisinin halkının gözetilmesi, korunması konusunda gösterdikleri hassasiyetler birçok anlatmada karşımıza çıkar:

“Padişah bütün adamlarını toplamış, evin etrafını korumaya aldırılmış, adamlarına uçan kuşu dahi vurun, eve kimseyi yaklaştırmayın, demiş.” (14)

8. Masallarda kahramanlar tarafından söylenen duaların ve bedduaların gerçekleştiği görülür:

“Allah’ım, ah şu kardeşim şu anda canlansa, çıksa!” (47)

9. Kahramanların en zor anında pir, aksakallı ihtiyar, Hz. Hızır veya derviş

yetişerek kahramana yardım eder:

“Yılan oğlan adlı masalda çocuğu olmayan padişahın karşısına aksakallı bir adam çıkar, aksakallının verdiği elma ile çocukları olur.” (36)

10. Masalarda genellikle kahraman fakirdir. Ancak saray çevresinden olan kahramanlara da rastlanılır. Genellikle padişahın üç kızı veya üç oğlu vardır. Bunların en kkleri masalın kahramanıdır. Olayların üstesinden hep kk kardeş veya kk kız gelir:

“Bir pck öptüğüm adlı masalda babasını diğer padişaha karşı üstün kılan en kk kız kardeştir.” (24)

11. Masalarda kaynak kişinin etkisi ile ağdaş unsurlara da rastlanılır.

“Topak Et adlı masalda Beyoğlu, sabah bahçeye çıkınca kolunda çanta, beyazlar giymiş, dünyalar güzeli bir kızla karşılaşır.” (23)

12. Halk hikyelerinde olduğu gibi masalarda da bade iilmeksizin rüyada açık olma ve ilk görüşte açık olma olaylarına rastlanılır.

“Padişah bir gün adamlarıyla yine ava giderken yolda güzel bir cariye görür; görür görmez de ona açık olur.” (46)

13. Destan ve halk hikyelerinde olduğu gibi masalların da özel anlatıcıları vardır. Bunlar genellikle kadınlardır. Ancak erkekler de masal anlatabilir. Ereğli'den derlenen masalların anlatıcıları arasında kadınlara daha çok olduğu tespit edilmiştir. Masal anlatan kadınlara “masal anası” veya “masalcı” adı verilir.

14. Kahramanlar insanların dışındaki varlıklarla konuşurlar.

“Horoz,”gelin aba, gelin aba” diye seslenir.” (6)

“ İnek, tilkiye kendisine yonca getirmesini söyler.” (2)

“Aslan, kaçarken, ben aslanlığı bıraktım, diye bağırır.” (1)

“Güvercin, padişaha kanadı hizmetçinin yastığının altına koymasını söyler.” (46)

15. Her masalın sonunda dinleyicileri olumlu yönde etkileyen bir ileti vardır. Bu ileti bazen bir atasözü veya özdeyiş ile pekiştirilir.

“Bende kuyruk acısı, sende evlat acısı olduğu müddetçe biz dost kalamayız.” (11)

“Allah kimseyi vacibinin eline düşürmesin.” (3)

17. Masalarda bazı tipler belirli karakterleri sembolize ederler. Keloğlan, saflık ile şansı temsil eder. Köse; zulüm ve kıskançlığı, tilki; kurnazlığı, ayı;

ahmaklığı, aslan; gücü, kurt; güç ve kuvveti, karga; aptallığı, ejderha ve yılan; kötülüğü, geyik; saflık ve güzelliği, at; dostluk ve sadakati temsil eder:

“Keloğlan ve Padişahın oğlu adlı masalda Keloğlan aklıyla padişahın oğlunu alt eder, yarışmayı kazanır.” (18)

18. Masallar yapı bakımından tekerleme, olay ve dilek olmak üzere üç bölümden oluşur.

19. Masalların formülistik bir dili vardır. Bu bakımdan formülistik sayılara sıkça rastlanır.

“Tilki, harman yerinden iki tane buğday bulur.” (3)

“Üçkardeş Adana’ya çalışmaya giderler.” (19)

“Adamın yeni karısından yedi çocuğu olur.” (28)

“Ağacın üstünde kırk dönümlük bir tarla meydana gelir.” (19)

“Kırk atlı kırk kınacı gelir.” (23)

“Padişah, oğluna kırk gün kırk gece düğün yapacağını söyler.” (39)

1.1.3. Genel Olarak Masal Üzerine Yapılan Çalışmalar

Türk masalları üzerine yapılan çalışmalara baktığımızda ilk yabancı araştırmacı olarak karşımıza Otto Spies çıkar. Spies, *Türkische Märchen* (1967) adı eserinin “Sonsöz” başlığında Türk masalları üzerine yapılan çalışmaların kısa bir tarihçesine yer vermiştir.

Türk masalları üzerine yapılan çalışmalar hakkında bilgi veren ilk araştırmacı Pertev Naili Boratav’dır. Boratav, *Az Gittik Uz Gittik* (1969) adlı eserinin sonunda “Türk Masalları Üzerine” (409-432) başlığında Türk masallarının tarihî gelişimi ile birlikte masallarla ilgili çalışmalar hakkında bilgi vermiştir.

Mehmet Tuğrul tarafından hazırlanan *Mahmutgazi Köyünde Halk Edebiyatı* (1969) adlı eserde de “Bibliyografya” (XI-XII) başlığı altında Türk masalları üzerine yapılan çalışmalar sıralanmıştır. Basılmış ve basılmamış eserlerin yanında halkevleri tarafından çıkarılan dergilere de yer verilmiştir.

1971 yılına kadar olan çalışmaları Saim Sakaoğlu *Gümüşhane Masalları Metin Toplama ve Tahlil* (1. bs., 1973, 47-65; *Gümüşhane ve Bayburt Masalları*, 2. bs., 2002, 37-50) adlı doktora tezinde “Türk Halk Masalları” başlığında geniş olarak ele almıştır.

Sakaoğlu, “İngiliz, Fransız ve Alman Dillerinde Anadolu Masalları

Bibliyografyası” (1976: 209-223; 1999: 255-269) adlı makalesinde bu üç dilde yayımlanan ve Türk masallarına yer veren çalışmaları Kitap, Makale, Bant ve Albüm başlıkları altında sınıflandırmıştır. Daha sonra EK 1, EK 2 ve EK 3 başlıkları altında yeni bazı yayımları eklemiştir. Ayrıca, EK 3’te kitapları ve makaleleri kendi arasında sınıflandırmıştır.

Saim Sakaoğlu, 2002 yılında yayımlanan *Türk Dünyası Ortak Edebiyatı / Türk Dünyası Edebiyat Tarihi*, C. II, adlı eserin 131-194. sayfaları arasında da Türk masalları ile ilgili bilgi vermiştir.

Aynı araştırmacı, 1999 yılında yayımladığı *Masal Araştırmaları* adlı kitabında masallar üzerine yapılan yerli ve yabancı araştırmacıların çalışmalarını “Türk Masalları” başlığında sistemli bir şekilde yeniden ele almıştır. 1971 yılında tamamladığı doktora tezindeki masallarla ilgili çalışmaların ele alındığı kısım, burada daha da genişletilmiştir.

Ali Berat Alptekin, 1982 yılında tamamladığı *Taşeli Platosu Masallarında Motif ve Tip Araştırması* (5-7) adlı doktora tezinde 1971’den 1982’ye kadar yapılan çalışmaları ele almıştır. Bu doktora çalışması, 2002 yılında *Taşeli Masalları* adıyla yayımlanmıştır. Alptekin, burada masallar üzerine yapılan çalışmaları 2002 yılına kadar getirmiştir.

Esma Şimşek, 1990 yılında tamamladığı *Yukarı Çukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması* adlı doktora tezinde çalışmaları 1982 yılından alıp 1990 yılına kadar getirmiştir. Bu çalışma 2001 yılında yayımlanmıştır (16-34).

Nedim Bakırcı, 2000 yılında tamamladığı *Niğde Masalları* adlı yüksek lisans tezini 2006 yılında yayımlamıştır. Bu çalışmada masallar üzerine yapılan çalışmalar 2006 yılına kadar getirilmiştir (Bakırcı, 2006: 27-29).

Biz de burada 2006 yılından sonraki çalışmalara değinerek muhtevaları hakkında bilgi vermek istiyoruz.

1. Mehmet Aça, *Tıva Halk Masalları*, Konya 2007.

Tıva Masalları üzerine yapılan ilk ciddi çalışma örneği olan eser, *Giriş, Sonuç, Bibliyografya ve Metinlerden* oluşmaktadır. *Giriş* bölümünde Tıva Masalları üzerine yapılan çalışmalara ayrıntılı olarak değinen yazar, Tıva Türklerindeki “toolçuluk” geleneği ve bu geleneğin temsilcileri olan isimlere yer vermiştir. *Tıva Halk Masalları Üzerinde İncelemeler* başlığında ise Tıva Halk masallarında yer alan formeller, kalıp ifadeler ve edebi unsurlar ele alınmıştır. Metinler başlığı altında 27 masal metnine yer

verilmiştir. Bu masallar kahramanlık masalları, sihirli-olağanüstü masallar, sosyal ya da gerçekçi masallar, hayvan masalları ve sıradan ya da komik masallardan oluşmaktadır.

2. Mustafa Aslan, *Denizli Yöresinden Derlenmiş Masallar*, Denizli 2008.

Eser, *Giriş, Masal Türü ve Masal Araştırmaları, Denizli Yöresinden Derlenmiş Masallar, Metinler, Sonuç, Kaynak Kişiler ve Kaynakça*'dan oluşmaktadır.

Giriş kısmında araştırma yöresinin özellikleri ve araştırma konusu, amacı ve yönteminden bahsedilmiştir.

Birinci bölümde masal kavramı üzerinde durulmuş ve masallar üzerinde yapılan çalışmalardan bahsedilmiştir.

İkinci bölümde Denizli yöresinden derlenen masalların yapı, muhteva, dil ve anlatım ve işlevlerine yer verilmiştir. Ayrıca Denizli'de masal anlatma geleneği üzerinde durulmuştur.

Metinler başlığı altında 1999-2006 yılları arasında yöreden derlenen 7 hayvan masalı, 66 asıl halk masalı, 4 güldürücü hikâye, nükteli fıkra, 3 zincirlemeli masal olmak üzere toplam 80 masal metnine yer verilmiştir.

Her masal metninin kimden derlendiği, anlatıcının doğum yılı ve yeri, eğitim durumu, mesleği, derleme yeri, masalı kimden öğrendiği, derleme tarihi ve masalı kimin derlediğini *Kaynak Kişiler* bölümünde belirtilmiştir.

3. Muvaffak Duranlı, *Saha(Yakut) Büyü Masalları*, Konya 2010.

Eser, *Giriş, 6 Bölüm, Sonuç, Metinler, Kaynakça ve Dizin* gibi başlıklardan oluşmaktadır.

Giriş kısmında Saha Türklerinde masal ve masal anlatıcıları ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Birinci Bölümde Saha Türklerinin masalları ile ilgili Çarlık Rusya'sı ve SSCB döneminde yapılan derleme ve yayın çalışmaları hakkında bilgiler verilmektedir. Saha masallarının sınıflandırılmasını "Gündelik Masallar, Hayvan Masalları ve Büyü Masalları" şeklinde tasnif eden Duranlı, Saha Masallarının derlenmesinde emeği geçen bilim adamları hakkında bilgi verir.

İkinci Bölümde, Saha büyü masallarının belirleyici unsurları (kahramanın adlandırılması, konuşan nesne ve hayvanlar, epitetler, vb.) üzerinde durulmuştur.

Üçüncü bölümde, Saha Türklerinin masallarına yansıyan sosyal kurumlara (Aile, çocuksuzluk, çocuğa verilen değer, evlilik, vb.) yer verilmiştir.

Dördüncü bölümde Saha Türklerinin masallarının olay örgüsü, beşinci bölümde Saha Türklerinin masallarında ortak unsurlar, altıncı bölümde Saha Türklerinin masallarında kullanılan formel unsurlar ele alınmıştır.

Metinler başlığı altında 42 masal metnine yer verilmiştir.

4. Nedim Bakırcı, *Kırım Tatar Masalları, Konya 2010.*

Eser, *Giriş, Üç Bölüm ve Bibliyografya*'dan oluşmaktadır.

Eserin *Giriş* kısmında Kırım Tatar Türkleri, Kırım Tatar masalları hakkında genel bilgiler ve Kırım Tatar Masallarının Özellikleri hakkında bilgi verilmiştir.

Birinci bölümde *Kırım Tatar Masallarının Tiplerine Göre Motif Sırası* başlığı altında 50 masal metnin motif sırası verilmiştir.

İkinci bölümde 50 Kırım Tatar masalında yer alan motifler Motif Index'e göre belirlenerek sıralanmıştır.

Üçüncü bölümde 50 Kırım Tatar masal metnine yer verilmiştir.

5. Yusuf Ziya Sümbüllü-Ceylan Ayazma, *Boşnak Halk Masalları, Tuzla-Bosna-Hersek 2010.*

Çalışma; *Giriş, Masal Nedir?, Boşnak Masallarının Genel Özellikleri, Boşnak Halk Masallarının Sınıflandırılması, Boşnak Halk Masallarının Formel Yapısı, Boşnak Halk Masallarında Tipler* gibi başlıklardan müteşekkildir.

Eserde, 38 saha çalışması, 14 Aışa Softiç'in "Antologiya Boşnyucke Usmane Price" adlı yapıtından tercüme yoluyla elde edilen 52 masal metnine yer verilmiştir. *Kaynaklar* kısmında tercüme masallar dışında kalan masallar için kaynak kişiler hakkında genel bilgiler ile ilgili kaynak kişinin naklettiği masal unsurlarını da içeren bir derleme künyesi hazırlanmıştır.

6. İlker Mete Mimirolu-Nilgün Aydın, *Sille Masalları, Konya 2012.*

Çalışmada, *Sille Grek Lehçesi Üzerine Yapılan Araştırmalar, Sözlü Kültür Gelenğinde Masal Türü ve Sille'den Farklı Zamanlarda Derlenmiş Masallar Üzerinde Bir Değerlendirme* gibi başlıklar altında çeşitli bilgiler sunmaktadır.

Eserde Konya Sille'den tespit edilmiş masallar resimlendirilmiş ve masal metinleri hem Türkçe hem İngilizce olarak verilmiştir.

7. Ayşe Benek Kaya, *Has Bahçenin Gülleri (Sivas Masalları), İstanbul 2013.*

Çalışma, *Sivas Masallarının Üzerine, Ön Söz, Sivas Masallarının Genel Özellikleri ve Metinlerden oluşmaktadır. Sivas Masallarının Üzerine*, adlı ön deyiş

M.Sabri Koz tarafından yazılmıştır.

Kaya, *Ön Söz*'de masalın insanlık dünyasındaki önemine değinmiş, masal üzerine yapılan derleme çalışmalarının bazılarından ve masalların nasıl tespit edildiğine bahsetmiştir.

Sivas Masalları'nın Genel Özellikleri kısmında Sivas'ta masal çalışmalarının daha çok dergilerde ve mahalli gazetelerde yapıldığından söz eder. Ardından da Sivas masallarının özelliklerini belirtir.

Metinler kısmında "*Has Bahçenin Güller Sivas Masalları*" adıyla 70 masal metnine yer veren Kaya, kitabın sonunda *Masalların Kaynak Kişileri* adıyla masalın kimden derlendiği, masalı anlatanın doğum tarihi, masalın derlendiği tarih, masalı anlatanın eğitim durumu, derleyenleri gibi bilgiler vermiştir.

Türk masalları üzerine yapılan akademik çalışmalardan bahsetmenin doğru olacağı düşüncesinden hareketle burada doktora ve yüksek lisans tezleri üzerinde de durmak istiyoruz.

Merhum Mehmet Kaplan'ın Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne misafir öğretim üyesi olarak gitmesi Türk halk edebiyatı çalışmalarının dönüm noktası olur. Bu dönemden itibaren masallar üzerine yapılan çalışmalar hız kazanır ve masal alanında ilk akademik çalışmalar başlamış olur. Bu çalışmaları kendi arasında sınıflandırmak istiyoruz.

1.1.3.1. Doktora Tezleri

1. Saim Sakaoğlu (1971), *Gümüşhane Masalları / Metin Toplama ve Tahlil*, Ankara 1973, (*Gümüşhane ve Bayburt Masalları*, 2. bs., Ankara 2002), (Mehmet Kaplan).

Çalışmada, Gümüşhane ve Bayburt'tan derlenmiş 70 masal yer almaktadır. Bu masallardan; 3'ü hayvan masalı, 64'ü asıl halk masalı, 2'si fıkra, 1'i zincirleme masaldır.

2. Bilge Seyidoğlu (1972), *Erzurum Halk Masalları Üzerinde Araştırmalar*, Ankara 1975, (*Erzurum Masalları*, 2. bs., İstanbul 1999), (Mehmet Kaplan).

Çalışmada, Erzurum ve çevresinden derlenmiş 72 masal metnine yer verilmiştir.

3. Umay Günay (1974), *Elâzığ Masalları (İnceleme-Metin)*, Erzurum 1975, (*Elâzığ Masalları*, 2.bs. Ankara 2011) (Mehmet Kaplan).

Çalışmada, Elâzığ merkezden derlenmiş 70 masal metnine yer verilmiş ve bu

masallara Propp Metodu uygulanmıştır.

4. Ahmet Ali Arslan (1980), *Kuzey Doğu Anadolu (Kars) Türk ve Kuzey Britanya Halk Edebiyatında Masallar*, I. C., Ankara 1998, II. C., Ankara 2002, (Ahmet Edip Uysal).

Eserde 75 masal metni bulunmaktadır. İrlanda'dan 23, İskoçya'dan 23, Türkiye (Kars)'den 30 masal alınmıştır.

5. Ali Berat Alptekin (1982), *Taşeli Platosu Masallarında Motif ve Tip Araştırması*, (*Taşeli Masalları*, Ankara 2002), (Saim Sakaoğlu).

Çalışmada, Taşeli Platosu adı verilen bölgeden derlenmiş 70 masal yer almaktadır. Bu masalardan; 5'i hayvan masalı, 61'i asıl halk masalı, 2'si fıkra, 2'si de zincirleme masaldır.

6. Ziyat Abdulmecit Akkoyunlu (1982), *Binbir Gece Masallarının Türk Masallarına Tesiri*, Ankara, (Umay Günay), (Yayımlanmamış doktora tezi).

7. Esmâ Şimşek (1990), *Yukarıçukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması*, II C., Ankara 2001, (Ali Berat Alptekin).

Eserde yer alan 70 masal, Kadirli, Ceyhan, Osmaniye ve Kozan'dan derlenmiştir. Bu metinlerden; 5'i hayvan masalı, 61'i asıl halk masalı, 2'si fıkra, 2'si de zincirleme masaldır.

8. Mehmet Özçelik (1992), *Afyonkarahisar Masalları (Araştırma-İnceleme-Metin)*, Isparta 2004, (Saim Sakaoğlu).

Çalışmada, Afyon'dan derlenen 70 masal metni yer almaktadır. Masalların şahıs kadrosu, mekân, motif sırası, formeller ve motifler üzerinde inceleme yapılmıştır.

9. Namık Aslan (1994), *Yozgat Masallarında Motif ve Tip Araştırması*, Kayseri, (Tuncer Gülensoy), (Yayımlanmamış doktora tezi).

Çalışmada, Yozgat ve çevresinden derlenmiş 66 masal metnine yer verilmiştir.

10. Behiye Köksel (1995), *Gaziantep Masalları Üzerine Bir İnceleme*, Konya, (Saim Sakaoğlu), (Yayımlanmamış doktora tezi).

Çalışmada, Gazi Antep'ten derlenmiş ve önceki yıllarda dergilerde, kitaplarda yayımlanmış olan 70 masal metnine yer verilmiştir.

11. Yılmaz Önay (1995), *Van Masalları Üzerine Bir Araştırma*, Van, (Saim Sakaoğlu), (Yayımlanmamış doktora tezi).

Çalışmada, Van ve çevresinden derlenmiş 70 masal metni bulunmaktadır.

12. Seyit Emiroğlu (1996), *Meram İlçesi (Konya) Masalları Üzerinde Bir İnceleme*, Konya, (Saim Sakaoğlu), (Yayımlanmamış doktora tezi).

Çalışmada, 70 masal metni yer almaktadır. Bu masalların tamamı Konya'nın Meram ilçesi ve çevresinden derlenmiştir.

13. Ruhi Kara (1996), *Erzincan Masalları*, Erzurum, (Bilge Seyidoğlu), (Yayımlanmamış doktora tezi).

Çalışmada, Erzincan ve çevresinden derlenmiş 70 masal metni bulunmaktadır.

14. Şahin Köktürk (1996), *Azerbaycan ve Türkiye'den Derlenmiş Masalları Karşılaştırma Denemesi*, Samsun, (Umay Günay), (Yayımlanmamış doktora tezi).

15. Muhsine Yavuz (1996), *Masalların Eğitim İşlevleri ve Dil Öğretimindeki Yeri*, Ankara, (Masallar ve Eğitsel İşlevleri, İstanbul, 2009) (Cahit Kavcar)

16. Berrin Karakuzu (1997), *Kadınhanı Halk Anlatımları Üzerine Bir Araştırma*, Konya, (İbrahim Altunel)

17. Kadir Özdamarlar (1997), *Develi ve Yöresinin Folklor, Halk Edebiyatı ve Etnografyası*, Kayseri, (Tuncer Gülensoy)

18. Ahmet Öcal (1999), *Karakuyu köyü (Boğazlıyan-Yozgat) Çevresi Masalları, II C.*, Erzurum, (Bilge Seyidoğlu)

19. Aziz Kılınç (2001), *Yakaafşar Kasabası Anlatı Türleri Üzerine Bir İnceleme (Hikâye, Masal, Fıkra)*, Çanakkale, (Kemal Yüce)

20. Yılğın İlkay İpkırmaz (2002), *Hint Masallarındaki Motifler*, Ankara, (Korhan Kaya)

21. İbrahim Dilek (2003), (*Altay Masalları*, Ankara, 2007) (İsa Özkan)

22. Nedim Bakırcı (2004), (*Türk Dünyası Coğrafyasında Tespit Edilmiş Hayvan Masalları Üzerinde Bir İnceleme*, Elazığ, 2010) (Saim Sakaoğlu),

Çalışmada, Türk dünyasından tespit edilen 317 hayvan masalının Thompson Metoduna (Tarihî-Coğrafi Metot) göre incelenmesi yapılmıştır.

23. Hüseyin Baydemir (2004), *Özbek Halk Masalları (İnceleme-Metin)*, Erzurum, (Bilge Seyidoğlu)

Çalışmada, Özbekistan sahasından seçilmiş 70 olağanüstü masal ele alınmıştır. Çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında çalışmanın amacı ve yöntem hakkında genel bilgi verilmiştir.

24. Hasan Güneş (2006), *Grimm Masallarının Çocuklar Üzerindeki Etkileri*, İzmir, (Yücel Kocadoru)

25. Zeynep Çetinkaya (2007), *Masalların Türkçe Öğretimindeki Yeri ve Önemi*, İzmir, (Mehmet Yardımcı)

Çalışma, Türkçe ders kitaplarındaki masallara, masal kitaplarının seçimine, masalların Türkçe öğretiminde kullanımına ilişkin öğretmen görüşlerini ve masalların dil, içerik, basım/biçim özelliklerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

26. Kadriye Türkan (2008), *Türk Dünyası Masal Geleneğinde Şamanistik Unsurlar*, Ankara, (Özkul Çobanoğlu)

Türk dünyası olarak adlandırılan geniş coğrafya içerisinde yirmi sekiz Türk topluluğuna ait üç binin üzerinde masal, taşıdıkları Şamanistik unsurlar açısından incelenmektedir. Çalışma giriş, üç bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır

27. Gönül Gökdemir (2008), *Kıbrıs Türk Kültüründe Masal Geleneği*, Ankara, (Özkul Çobanoğlu)

Çalışma, özelde Kıbrıs Türk masal geleneğine, genelde masal çalışmalarına, masal, masalı anlatan ve dinleyen, bunların içinde bulunduğu bağlam ve masalın işlevleri noktasında yeni bir yorum getirmeye çalışmaktadır.

28. Neşe Işık (2009) , *Türk Masallarının Sembolik Açısından Çözümlemesi*, Elazığ, (Esmâ Şimşek)

Çalışma, masalların, insan ruhunun gerçeklerini yansıttığını, sırlarını açıkladığını, ayrıca masalların sembol, imaj vb. gibi unsurlar açısından zengin bir malzeme kaynağı olduğunu, masallardaki peri, canavar, ejderha gibi kahramanlar; çöl, mağara gibi mekânlar kişinin hırs, kin, nefret duygularının, arzularının bir ifadesi olduğuna değinmektedir.

29. Ahmet Saçkesen (2010), *Özbek Masallarının Tip ve Motif Yapısı*, İzmir, (Ali Duymaz)

30. Handan Kasımoğlu (2010), *Van Yöresine Ait Türk Halk Masalları*, Ankara, (Pakize Aytaç)

Çalışma boylamsal bir çalışmadır ve konuya derinlemesine bir yaklaşım ortaya koymaktadır. Yörenin temel halk kültür yapısı anlaşılmaya çalışılmıştır.

31. Meriç Harmancı (2010), *Türk Masallarında Keloğlan Tipi*, Kocaeli,(Aynur Koçak)

Çalışmada, Keloğlan tipinin fiziksel, sosyal ve ruhsal olarak çizdiği tablolar üzerinde durulmaya çalışılmış, tipi hazırlayan donanımlar ve mitik göstergeler değerlendirilmiştir.

32. Mustafa Gültekin (2010), *Tataristan Masalları Üzerinde Bir Araştırma*, İzmir, (Metin Ekici)

Tatar masalları şekil, yapı, içerik ve işlev özellikleri göz önüne alınarak incelenmiştir.

33. Nedim Bakırcı (2010), (*Kırım Tatar Masalları*, Konya, 2010) (Ali Berat Alptekin)

34. İbrahim Erşahin (2011), *Kahramanmaraş Masalları Üzerine Tip ve Motif Araştırması*, Erzurum, (Gülhan Atnur)

Kahramanmaraş yöresinin 70 masalı üzerine yapılan bu çalışma giriş ve dört bölümden oluşmaktadır. Bu doktora tez çalışması Sonuç, Sözlük, Motif İndeksi ve Kaynaklar ile sona ermektedir.

35. Atiye Nazlı (2011), *Binbir Gece Masalları'nın Anadolu Türk Masallarına Etkileri Üzerine Bir Araştırma*, Konya, (Seyit Emiroğlu)

Çalışmada, Binbir Gece Masalları'nın Türkçeye çevirileri arasında bulunan farklılıklar belirlenerek, Anadolu Türk masalları ile ortak ya da benzer masalları üzerine karşılaştırma yapılmış, tespit edilen masallar tabloda gösterilmiştir.

36. Mehtap Solak Sağlam (2012), *Yakut (Saha) Masalları Üzerine Bir Dil İncelemesi (Giriş, İnceleme, Metinler, Dizin)*, İzmir, (Gürer Gülsevin)

Çalışmada Saha Türkçesiyle yazılmış 40 adet masal örneğini inceleyip, ses ve şekil özellikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Bu bölümlerin sonunda tezin içeriğinin ve sonuçlarının özetlendiği bir sonuç bölümü bulunmaktadır.

1.1.3.2. Yüksek Lisans Tezleri

1. Metin Ergun (1988), *Türkmen ve Anadolu Halk Masallarının Yapı ve Motif Açısından Mukayesesi Üzerine Bir Araştırma*, Erzurum, (Saim Sakaoğlu), (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Erzurum Atatürk Üniversitesi'nde hazırlanan bu çalışma, Türkiye'de Türkmenistan masalları üzerine yapılan ilk bilimsel çalışmadır.

Bu çalışmada yer alan metinlerin 1991 yılında Türkmen Halk Masalları adıyla Saim Sakaoğlu ile Metin Ergun tarafından yayımlanmıştır.

2. Mehmet Yardımcı (1994), *Yaşayan Malatya Masalları / Metinler ve İncelemeler*, Malatya 1996, (Bilge Seyidoğlu).

Çalışmada, Malatya ve çevresinden derlenmiş 50 masal metnine yer

verilmiştir.

3. Rasim Deniz (1993), *Kayseri Masalları*, Ankara 1996, (Tuncer Gülensoy).

Çalışmada, 40 masal metni bulunmaktadır. Bu metinlerden 1'i mitolojik masal, 2'si hayvan masalı, 37'si ise asıl halk masalıdır.

4. Meriç Güven (1994), *Binbir Gece Masalları Üzerinde Motif Araştırması*, Balıkesir, (Metin Karadağ), (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Çalışmada, *Binbir Gece Masalları*'nın motif yapısı üzerinde durulmuştur.

5. Mehmet Yılmaz (1994), *Kırgız Halk Masalları (Motif İndex ve Tercüme)*, Erzurum, (Bilge Seyidoğlu), (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışma Kırgız masalları ile ilgili olarak yapılan ilk ve önemli çalışmadır. Burada 30 Kırgız masalına yer verilmiştir.

6. Suna Pamir Bildik (1995), *Yıldızlı Atıfet Bildik'ten Derlenen Masallar Üzerine Bir Araştırma*, Elâzığ, (Esmâ Şimşek), (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Çalışmada, Atıfet Bildik'ten derlenen 40 masal metnine yer verilmiştir. Bu masalların tip, motif ve formel yapısı üzerinde durulmuştur.

7. Şaziye Demir (Şimşek) (1995), *Ayaş Halk Masallarının Tip ve Motif Kataloğu*, Ankara, (Hasan Özdemir), (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Çalışmada, Ayaş ve çevresinden derlenen masalarda motif incelemesi yapılmıştır.

8. Mustafa Sever (1995), *Erciyes Yöresi Masallarında Tipler*, Ankara, (Ali Yakıcı), (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Çalışmada, Kayseri ve çevresinden derlenen masalların tip yapısı üzerinde durulmuştur.

9. Ekrem Kırac (1996), *Divriği Masalları*, Sivas, (Doğan Kaya), (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Çalışmada, Divriği ve çevresinden derlenmiş masallara yer verilmiştir.

10. Halil Altay Göde (1997), *(Yalvaç Masalları Üzerine Bir İnceleme*, Isparta, 2010) (Mehmet Özçelik)

Çalışmada, Isparta ilinin Yalvaç ilçesinden derlenen 70 masal metnine yer verilmiştir. Bu metinlerden; 6'sı hayvan masalı, 63'ü asıl halk masalı, 1'i de zincirleme masalıdır.

11. Fevzi Sarıççek (1997), *Arapgir Masalları (İncelemeler-Metinler)*, Erzurum, (Dilaver Düzgün), (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Çalışmada, Arapgir'den derlenen masallara yer verilmiştir.

12. Arzu Dolu (1997), *Diyarbakır ve Yöresi Masallarında Motif İncelemesi*, Diyarbakır, (Ensar Aslan), (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Dicle Üniversitesi'nde yapılan çalışmada, Diyarbakır ve yöresinden derlenen masallar üzerinde motif incelemesi yapılmıştır.

13. Zeynep Derya Dalkara (1997), *Kırgızca On İki Masal (Metin-Çeviri-Sözlük)*, İstanbul, (Emine Gürsoy Naskali), (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü'nde yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışmada, Kırgızca'dan on iki masal metni Latin alfabesine ve Türkiye Türkçesine aktarılmıştır. Metinler üzerinde herhangi bir inceleme yapılmamıştır.

14. Melek Ketre (1998), *Adana Masalları Araştırması*, Adana, (Erman Artun), (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Çalışmada, Adana ve çevresinden derlenen masallara yer verilmiştir. Çalışmada yer alan masalların çoğu araştırmacının daha önce hazırladığı lisans tezindeki metinlerdir.

15. Ahmet Öcal (1999), *Karakuyu Köyü (Boğazlıyan-Yozgat) Çevresi Masalları*, Erzurum, (Bilge Seyidoğlu), (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Çalışmada, Yozgat'ın Boğazlıyan ilçesine bağlı Karakuyu köyü masallarına yer verilmiştir.

16. Suzan Çelik (2000), *Türk Masallarında Ölüm ve Yas*, Elâzığ, (Esmâ Şimşek), (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

2000 yılına kadar yapılan doktora tezlerinden seçilen metinlerden hareketle, masallarda işlenen ölüm ve yas motifi mukayeseli bir şekilde incelenmiştir.

17. Çiğdem Çorbacı (2000), *Türk Masallarında Yardımcı İhtiyar Motifi*, Elâzığ, (Ali Berat Alptekin), (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

2000 yılına kadar yapılan doktora tezlerinden seçilen metinlerden hareketle, masallarda işlenen yardımcı ihtiyar motifi mukayeseli bir şekilde incelenmiştir.

18. Ruhiye Eda Eser (2000), *Türk Masallarında Çocuk Motifi*, Elâzığ, (Esmâ Şimşek), (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

2000 yılına kadar yapılan doktora tezlerinden seçilen metinlerden hareketle, masallarda işlenen çocuk motifi mukayeseli bir şekilde incelenmiştir.

19. Yılmaz Akgün (2000), *Trabzon Masalları Üzerine Bir Araştırma*, Van,

(Yılmaz Önay), (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Çalışmada, Trabzon ve çevresinden derlenmiş 70 masal metnine yer verilmiştir. Bu çalışmada yer alan metinlerden 16'sı hayvan masalı, 49'u asıl halk masalı, 1'i fıkra, 4'ü zincirleme masaldır.

20. Yusuf Z. Sümbüllü (2000), *Türkmen Halk Masalları Üzerine Motif İncelemesi (Büyülü Masallar)*, Erzurum, (Bilge Seyidoğlu), (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Bilge Seyidoğlu danışmanlığında hazırlanan bu çalışmada, Türkmen masallarından seçilmiş 50 peri masalı üzerinde motif incelemesi yapılmıştır.

21. Ahmet Gökçimen (2000), *Türkmen Masalları Üzerine Motif İncelemesi (Hayvan Masalları)*, Erzurum, (Bilge Seyidoğlu), (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Erzurum Atatürk Üniversitesi'nde hazırlanan çalışmada, Türkmen masallarından seçilen 50 hayvan masalının motifleri üzerinde durulmuştur. Çalışmanın *Giriş* kısmında Türkmen masalları üzerine yapılan çalışmalar verilmiştir.

22. Hüseyin Doğramacıoğlu (2001), *Kilis Masalları (Derleme ve Tahlil Çalışması)*, Gaziantep, (Kilis Masalları Derleme ve Tahlil Çalışması, Ankara,2011) (Fuzuli Bayat).

Çalışmada, Kilis ve çevresinden derlenen masallar çeşitli yönleriyle incelenmiştir.

23. Metin Eren (2001), *Bitlis Masalları Üzerine Bir Araştırma*, Van, (Yılmaz Önay), (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Bitlis ve çevresinden derlenmiş masal metinlerine yer verilmiştir.

24. Ferit Ayyıldız (2001), *İspir ve Pazaryolu Yöresi Masalları*, Erzurum, (Bilge Seyidoğlu), (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Bu çalışmada, Erzurum'un İspir ve Pazaryolu ilçelerinden derlenen masallara yer verilmiştir.

25. Seyfullah Yaşar (2002), *Ağrı Masalları Üzerine Bir Araştırma*, Van, (Yılmaz Önay), (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Çalışmada, Ağrı'dan derlenen masalların motif ve tip yapısı incelenmiştir.

26. Cihat Karasu (2002), *Bolu Masalları Üzerine Bir Araştırma*, Van, (Yılmaz Önay), (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Çalışmada, Bolu'dan derlenen masalların motif ve tip yapısı incelenmiştir.

27. Osman Alkan (2002), *Aksaray İlinde Anlatılan Masalların Çocuk Eğitimi Açısından Önemi*, Konya, (Seyit Emiroğlu), (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Çalışmada, Aksaray ilinde anlatılan masalların çocuk eğitimi açısından önemi üzerinde durulmuştur.

28. Meltem Berki (2003), *Hakkâri Masalları Üzerine Bir Araştırma*, Van, (Yılmaz Önay), (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Van Yüzüncü yıl Üniversitesinde hazırlanan çalışmada Hakkâri ve çevresinden derlenen masallar üzerinde motif ve tip araştırması yapılmıştır.

29. Alparslan Okur (2003), *Hayvan Masallarının Anadili Öğretiminde Dil, Üslup ve Eğitim Yönünden Yeri ve Önemi*, İzmir, (Mehmet Yardımcı)

30. Şahin Göçer (2003), *Bartın Folkloru (Kozcağız ve Köyleri)*, Niğde, (Namık Aslan)

31. Zülfikar Bayraktar (2003), *Türkmen Masalları Üzerine Bir İnceleme*, İzmir, (Metin Ekici)

Ege Üniversitesi'nde hazırlanan çalışmada, Türkmenistan ve civarından derlenmiş 95 masal metni yapı, fonksiyon ve genel özellikleri açısından incelenmiştir.

32. Fikriye Duman Polat (2003), *Türkmen Halk Erteğileri Üzerinde Gramer İncelemeleri*, Sivas, (Bilal Yücel)

33. Magdalena Sodzawiczny (2003), *Türkiye Masallarında Şamanizm Öğeleri*, Ankara, (Talat Halman)

34. Evrim Ölçer (2003), *Türkiye Masallarında Toplumsal Cinsiyet ve Mekân İlişkisi*, Ankara, (Talat Halman)

Bilkent Üniversitesi'nde hazırlanan çalışmada 32 masal metni, toplumsal cinsiyet ve mekân bağlamında incelenmiştir. Toplumsal cinsiyet ve mekânın, bireyin kimliğini, cinsellik algısını ve erginleme sürecini dönüştürücü etkisi, geleneğin yeniden üretilmesi bağlamında ele alınmıştır.

35. Ayşe Arzu Yılmaz Ertizman (2003), *Türk Masalları ile İlgili Kitapların Halkbilimi Araştırma Yöntemleri Açısından Değerlendirilmesi (1928-2002)*, İstanbul, (Şeyma Güngör)

İstanbul Üniversitesi'nde hazırlanan bu araştırmada; Türk masal çalışmaları sahasında ortaya konan derleme, inceleme ve derleme-incelemelerin bir arada olduğu kitaplar, halkbilimi metotları yönünden ele alınarak değerlendirilmiştir.

36. Mehmet Karaaslan (2003) , *Hacı Bektaş Folkloru*, Kayseri, (Tuncer Gülensoy)

37. Özlem Sezer (2004), *Masallarda Toplumsal Cinsiyetin İşlenişi*, Ankara, (Nur Betül Çelik)

Ankara Üniversitesi'nde hazırlanan tezde Masallardaki kadın kavramı, kadına bakış, masal içinde kadın ve erkek ilişkisi üzerinde durulmuştur.

38. Akif Arslan (2004), *İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarındaki Masalların Eğitimdeki Yeri*, Erzurum, (Lokman Turan)

Atatürk Üniversitesi'nde hazırlanan bu çalışma, ilköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarındaki masalların eğitimsel mesajlarını, bu masallardaki dilsel öğeleri, öğretmen ve öğrencilerin masallar hakkındaki çeşitli görüşlerini, Türkçe ders kitaplarındaki masallarda görülen olağanüstülükleri ve masallar işlenirken uygulanabilecek çağdaş yöntemleri ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır.

39. Ümran Ekinci (2004), *Türk Dünyası Masallarında Çocuk Eğitimi ile İlgili Unsurlar*, Erzurum, (Ali Kafkasyalı)

Çalışmada değişik Türk devlet ve topluluklarına ait toplam 86 masal incelenmiştir.

40. Nilüfer Yıldırım (2004), *Anadolu Masallarında Şamanizmin İzleri*, Elazığ, (Evner Aras)

Fırat Üniversitesi'nde hazırlanan çalışmada Anadolu masallarındaki Şamanizmin izleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

41. Ali Kadir Birdal (2004), *Kuzey Azerbaycan Masalları Üzerine Bir İnceleme*, Kars, (Bilge Seyidoğlu)

42. Rukiye Büyükoğuz (2004), *Halk Anlatmalarında Elma Motifi Üzerinde Bir Araştırma*, Konya, (Ali Berat Alptekin)

43. Alper Köse (2004), *Muş İli Malazgirt İlçesinde Anlatılan Masalların Çocuk Eğitimine Katkısı*, Konya, (Seyit Emiroğlu)

Selçuk Üniversitesi'nde hazırlanan çalışmada, Muş ili Malazgirt ilçesinden derlenmiş masalların çocuk eğitimi açısından incelemeleri yapılmıştır.

44. Emine Özdemir (2004), *Masalların Türkçe Eğitimindeki İşlevi ve Türkçe Ders Kitaplarındaki Yerinin İncelenmesi*, Hatay, (Bülent Arı)

Çalışmada ilköğretim Türkçe ders kitaplarında yer alan masal metinleri incelenmiş ve masalların Türkçe eğitimindeki işlevi açıklanmaya çalışılmıştır.

45. Burcu Sarıkaya (2004), *Türk Masallarında Aile Yapısı (''Bacı Bacı Can Bacı'' Masalı Esnasında)*, Sakarya, (Aladdin Mehmetoğlu)

46. Oya Orhun (2004), *Masalın Çağdaş Toplumda Yayılışının İncelenmesi Üzerinde Bir Deney*, İstanbul, (İlhan Başgöz)

47. Aysu Şimşek Canpolat (2005), *Özbek Halk Masalları ile İlgili Olarak Metin Aktarma ve İnceleme*, Ankara, (Naciye Yıldız)

Bu çalışmada Özbek Halk Ertâklâri adlı kitaptan alınan dokuz tane masal, transkripsiyonlu olarak Türk Alfabesine aktarılmış, daha sonra Türkiye Türkçesi'ne çevrilmiş; son olarak da masalların kurguları, konuları, tipleri ve epizotları incelenmiştir.

48. Kiyoko İto (2005), *Türk-Japon Hayvan Masallarının Karşılaştırılması*, İstanbul, (Şeyma Güngör)

Çalışmada Türk ve Japon hayvan masalları karşılaştırılmalı olarak incelenmiş; Türk ve Japon hayvan masalları arasındaki benzerlik ve farklılıklar tespit edilmiştir.

49. Türkan Özkutan (2005), *Kıbrıs Türk Masalları (Derleme-İnceleme)*, İstanbul, (Şeyma Güngör)

Bu çalışmada altı köy, iki kasaba toplam sekiz yerleşim yerinde derlenen kırk dokuz masal metni çeşitli yönlerden incelenmiştir.

50. Najdat Murat (2005), *Irak Türkmen Halk Masallarında Motif ve Tip İncelenmesi*, Ankara,(Irak Türkmenlerinin Halk Masalları, Ankara 2009) (Ahsen Turan).

51. Mehmet Halim Güneş (2005), *Elazığ Masallarında İslam Öncesi ve İslam Sonrası Dini Motiflerin Tespit ve Tahlili*, Elazığ, (Davut Kılıç)

Elazığ ve yöresinde anlatılan masalarda Türk inancına ait İslam öncesi ve sonrası izleri ve bunlara ait motifler tespit edilmeye çalışılmıştır.

52. Serap Sezer (2005), *Masal Çevirilerinde Karşılaşılan Sorunlar: Türkçe'de Andersen Masalları*, Muğla, (Özlem Berk)

Çalışmada, genelde masal çevirisinin özellikleri, özelde de Andersen masallarının Türkçe çevirileri betimleyici bir yaklaşımla incelenmiştir.

53. Elif Berrak Hafızoğlu (2005), *Azerbaycan Masalları Üzerine Bir Araştırma(Masalların Propp Metoduyla İncelenmesi)*, Erzurum, (Bilge Seyidoğlu)

Çalışmada Ehliman AHUNDOV'un "Azerbaycan Masalları" adlı kitabındaki 24 masalın incelemesine yer verilmiştir.

54. Çiğdem Karaduman Altay (2005), *Grimm Masallarının Göstergebilimsel Açısından İncelenmesi*, Erzurum,(Özcan Erişek)

Çalışmada Grimm Kardeşlerin Bremen Mızıkacıları, Pamuk Prenses, Kırmızı Başlıklı Kız, Kül Kedisi, Rapunzel adlı masalların göstergebilimsel açıdan incelenmesi yapılmıştır.

55. Yalçın Korkmaz (2005), *Besni Masallarının Sözlü Kompozisyon Teorisine Göre İncelenmesi*, Gaziantep, (Fuzuli Bayat)

Besni ve köylerinden derlenen elli dört Besni masalının halk bilim çalışmalarında oldukça yaygın olarak kullanılan Sözlü Kompozisyon Teorisi'ne göre tahlili yapılmaya çalışılmıştır.

56. Okan Alay (2005), *Bingöl Masalları(İnceleme-Metin)*, Elazığ, (Esmâ Şimşek)

Çalışmada; Bingöl ve yöresinden derlenen masalların bilimsel bir metotla incelenmesi yapılmıştır.

57. Deniz Çağlayan (2006), *Türk Masallarında Hayvan Motifleri*, Ankara, (Özkul Çobanoğlu)

58. Seher Demirbaş (2006), *Sütçüler Masalları Üzerine Bir İnceleme*, Isparta, (Mehmet Özçelik)

Çalışmada Sütçüler ilçesinden derlenen 70 masal Thompson metoduna göre (Tarihi -Coğrafi metot) incelenmiştir.

59. Abdullah Doğan (2006), *Adıyaman Masalları Üzerine Bir İnceleme*, Sivas, (Seref Boyraz)

Cumhuriyet Üniversitesi'nde hazırlanan çalışma Adıyaman yöresinden derlenen masallarının incelemesi yapılmıştır.

60. Hatice Tuğba Yıldız (2006), *Masalların Çocuk Eğitimi Açısından İncelenmesi (Sarayönü Örneği)*, Konya, (Seyit Emiroğlu)

61. Mehmet Şakir Yavuz (2006), *Muş Masalları Üzerine Bir Araştırma*, Van, (Yılmaz Öney)

Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nde hazırlanan çalışmada, Muş ve ilçelerinden derlenen 50 masal metni incelenmiştir.

62. Gülten Demir (2006), *Konya İli Cihanbeyli İlçesinde Anlatılan Masalların Çocuk Eğitimi Açısından İncelenmesi*, Konya, (Seyit Emiroğlu)

63. Özlem Akar (2006), *Türk Masallarında Kadın Figürü Üzerine Bir*

İnceleme, Ankara, (Pakize Aytaç)

Gazi Üniversitesi'nde hazırlanan çalışmada Türk masallarında Türk kadının hangi konumda olduğu incelenmiştir.

64. Semra Bakan Sallabaş (2006), *Kelile ve Dimne'de Yer Alan Masalların Dini ve Ahlâki Eğitime Katkıları*, Erzurum, (Abbas Çelik)

Kelile ve Dimne'de yer alan masalların dini ve ahlaki eğitime katkılarının incelendiği bu çalışmada, masalların içerdiği dini ve ahlâki mesajlar ve bu mesajların Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinin hangi konularına örnek teşkil edebileceği hususu üzerinde durulmuştur.

65. Satı Kumartaşlıoğlu (2006), *Balıkesir Masallarında Motif ve Tip Araştırması*, Balıkesir, (Ali Duymaz)

Çalışma, Balıkesir'den derlenen 101 masal içinden seçilen 70 masal üzerine kurulmuş ve bu 70 masal çeşitli açılardan incelenmiştir. Masalların Antti Aarne-Stith Thompson'ın *The Types of The Folktale* adlı eserindeki tip numaraları verilmiş ve masallar motif sıralarına göre özetlenmiştir.

66. Elif Ülkü Yıldırım (2006), *Senirkent-Uluborlu Yöresi Halk Edebiyatı Mahsülleri Üzerine Bir Araştırma*, Isparta, (Mehmet Özçelik)

Çalışmada Senirkent-Uluborlu yöresiyle ilgili 92 efsane, 74 fıkra ve 38 masalı bilimsel metotlarla incelenmiştir. Çalışmada yer alan 38 masal Stith-Thompson metoduna göre (Tarihi-Coğrafi Metot) incelenmiştir.

67. Ebru Çetin Milci (2006), *Başkurt Masalları ve Başkurt Türkçesindeki Sözcük Grupları (İnceleme-Transkripsiyonlu Metin-Çeviri Metin-Dizin)*, İstanbul, (Göksel Öztürk)

Çalışmada İsmöhâmet Gälâwetdinov ve Râsimâ Uraqsina tarafından hazırlanan “Balalar Folkloru” kitabının ikinci cildindeki yüz iki Başkurt masalını içeren “boron boron zamanda” bölümü incelenmiştir.

68. Ahmet Özler (2006), *İlköğretim Üçüncü, Dördüncü ve Beşinci Masallarında Yer Alan Hikâye ve Masalların İşlevleri*, Konya, (Seyit Emiroğlu)

İlköğretim 3., 4. ve 5. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan hikaye ve masallardaki iletiler nelerdir?, Dilbilgisi öğretimine katkıları nelerdir? Bu masallardan eğitimsel alanda hangi yönleriyle ve nasıl faydalanılabilir?” soruları cevaplandırılmaya çalışılmıştır.

69. Nur Seher Koçer (2006), *İlgın (Konya) ve Köylerindeki Halk Edebiyatı Ürünleri Üzerine Bir İnceleme*, Konya, (İbrahim Altunel)

70. Alpay Gezer (2007), *Soyut Kavramların Öğretiminde Hayvan Masallarının Yeri ve Önemi*, İstanbul,(Latif Beyreli)

Marmara Üniversitesi'nde hazırlanan çalışmada hayvan masallarının çocuklar ve yetişkinler için soyut kavramların öğretimindeki önemi ele alınmıştır.

71. Öznur Kara (2007), *Tarsus Masalları*, Konya, (Ali Berat Alptekin)

Tarsus Masalları adlı çalışmada Tarsus ve köylerinden derlenen dört fıkra ve kırk altı masaldan oluşmuştur. Çalışma, Ön Söz ve Girişten sonra dört bölümden meydana gelmiştir.

72. Ümmü Gülsüm Bozlak (2007), *Erdemli Masalları*, Konya, (Ali Berat Alptekin)

Selçuk Üniversitesi'nde hazırlanan Erdemli masalları bilimsel metotlarla incelenmiştir.

73. Satiye Dağı (2008), *Safranbolu Masalları*, Konya, (Ali Berat Alptekin)

Selçuk Üniversitesi'nde hazırlanan çalışma Safranbolu'dan derlenen 32 masal incelenmiştir.

74. Talha Tunç (2008), *Manisa Masalları Üzerine Bir İnceleme*, Isparta, (Halil Altay Göde)

Çalışma, Manisa'dan derlenen masallar içinden seçilen 70 masal üzerine kurulmuş ve bu 70 masal çeşitli açılardan incelenmiştir.

75. Esra Dalgıç (2010), *Bucak Masalları Üzerine Bir İnceleme*, Isparta, (Halil Altay Göde)

76. Esra Akyol (2010), *Muğla Masalları: Metin-İnceleme*, Ankara , (İbrahim Dilek)

Muğla masalları üzerine yapılan kapsamlı ilk akademik çalışmadır. Metni verilen ve incelenen 133 masal sahada derleme yöntem ve metotlarına uygun olarak Muğla ilinin merkezi, 11 ilçesi ve köylerinden derlenmiş, Antropoloji Metoduna bağlı kalınarak incelenmiştir.

77. Murat Yatağan (2010), *Özbek Masalları*, Kütahya, (Bilal Aktan)

Bu çalışmada, ``Özbek Halk İcadı" serisinde basılmış olan ``Özbek Halk Makalları" (Ğ.Ğulam Edebiyat ve sanat neşriyatı, Taşkent 1989. Derleyenler: T. Mirzayev, B. Sarimsakov, A. Musakulov) adlı eseri incelenmiştir.

78. İsmail Emre Korkmaz (2010), *Gazipaşa Masalları ve Bunların Eğitimdeki Yeri*, Erzincan, (Ruhi Kara)

Antalya ili Gazipaşa ilçesinden derlenen masalların eğitimde kullanılmasının olumlu etkileri ve bunların nasıl kullanılabileceği açıklanmaya çalışılmıştır.

79. Burcu Göde (2011), *Amasya Masalları: İnceleme-Metin*, Isparta, (Mehmet Özçelik)

Amasya yöresinden derlenen 74 masal tasnif ve tahlil edilmiştir. Bu inceleme Tarihî-Coğrafi Fin metoduna göre yapılmıştır.

80. Sagıp Atlı (2011), *Kastamonu Masalları: Araştırma-İnceleme-Metin*, Isparta, (Mehmet Özçelik)

Kastamonu'dan derlenen yetmiş beş masal metni Tarihî-Coğrafi Fin metoduna göre tasnif ve tahlil edilmiştir.

81. Hidayet Aydın (2012), *Iğdır Masalları: İnceleme-metin*, Kırşehir, (Ensar Aslan)

Çalışmada Iğdır'dan derlenen elli masal metnine yer verilmiştir. Bu masallardaki ortak unsurlar tespit edilmiş, masalların formel yapısı ortaya konmuş ve masallar Stith Thompson metoduna göre tasnif edilmiştir.

82. Zeynep Arslan (2012), *Karaçay-Malkarlarda Tılsımlı Masallar*, Ankara, (Naciye Yıldız)

83. Sermin Yumuşak (2013), *Azerbaycan Masallarının Türkiye Türkçesine Aktarılması ve Aktarma Sorunları*, Nevşehir, (Parvana Bayram)

Türkiye’de masal metinlerinin toplandığı önemli arşivler de vardır. Bunlardan birincisi Pertev Nail Boratav tarafından Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi’nde kurulan arşivdir. Bu arşiv Pertev Naili Boratav tarafından Fransa’ya götürülmüş, ölümünden sonra *Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı* tarafından tekrar Türkiye’ye getirilmiştir. Boratav arşivinde yer alan masallardan seçilen 70 metin, 2001 yılında *Masallar 1 / Uçar Leyli* adıyla yayımlanmıştır.

İkinci önemli arşiv, Saim Sakaoğlu tarafından kurulan *Selçuk Üniversitesi Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi*’dir. Bu arşivde bir kısmı bilgisayar ortamına aktarılmış binin üzerinde masal metni bulunmaktadır.

Üçüncü olarak *T.C. Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü (HAGEM)* (şimdi Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü) arşividir. Burada Türkiye’nin birçok bölgesinden derlenen masal

metinleri yer almaktadır.

Türkiye dışında bulunan başka bir arşiv de, Ahmet Edip Uysal ve Warren Walker tarafından Texas Tech'te kurulan *Archive of Turkish Oral Narrative (Türk Sözlü Anlatmaları Arşivi)* adlı arşivdir.

Bu arşivlerin dışında çeşitli üniversitelerde görev yapan akademisyenlerin özel arşivleri de bulunmaktadır.

1.2. EREĞLİ MASALLARINA GENEL BİR BAKIŞ

Yazılı ve elektronik kültür ortamının yaygınlaşması, ekonomik ve sosyal sebeplere bağlı olarak geniş ailelerin çekirdek aileye dönüşmesi ve birincil ilişkilerin zayıflaması, aile içi sohbet ortamlarının yerini bireylerde elektronik bağımlılığa bırakması gibi nedenlere bağlı olarak masalların aktarılamamasına zemin oluştursa da Ereğli yöresinin bazı mahalleleri ve köylerinde masalların canlı olduğunu, masal anlatma geleneğinin tamamen kaybolmadığını gözlemledik.

Ereğli masallarının daha çok kadınlar tarafından anlatıldığını; ama her yaşta masal anlatıcıların olduğunu, anlatıcıların masaları daha çok sohbet ortamlarında dinlediklerini, aile büyüklerinden, akrabalarından öğrendiklerini söyleyenler bulunmaktadır. Kadınlar daha çok tarlada, bağda bahçede erkekler de evde, kahvehanede, iş yerinde, cami önü sohbetlerinde, asker ocağında dinlediklerini belirtmişlerdir.

Ereğli yöresinden derlediğimiz masalarda “dev, sihir, sihirli eşyalar, şekil değiştiren varlıklar, mezardan ses gelmesi, su altındaki dünya, Şahmeran, karpuz içindeki tarla...” gibi doğaüstü ve olağandışı özelliklerin yer aldığını gördük. Mekân olarak belirsiz yerler hâkimdir; ama anlatıcının anlatımı çekici kılmak için kullandığını düşündüğümüz “Toros Dağları, Erciyes Dağı, Kars şehri, Halep şehri...” gibi yer isimlerine yer vermiştir.

Ereğli masaları üzerine bugüne kadar akademik anlamda bir çalışma yapılmadığı tespit ettik. Ancak Ereğli'den derlenen masal metinlerine çeşitli üniversitelerde bitirme tezi olarak hazırlanan çalışmalarda ve öğrenci derleme ödevlerinde yer verilmiştir.

Ereğli Masaları üzerine yapılan bitirme tezleri ve derleme çalışmalarından tespit edebildiklerimiz yıllara göre şu şekilde sıralanmıştır:

1. Duran Kaynak (1971), *Konya Ereğlisi Ağzı*, Ankara.

Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesinde lisans tezi olarak hazırlanan çalışmada Eski Zengen köyünden derlenen 6 masal metnine yer verilmiştir.

2. Selçuk Peker (1989), *Ereğli (Konya) Folklorundan Örnekler*, Konya.

Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde bitirme tezi olarak hazırlanan çalışmada Ereğli'den derlenen 11 masal metnine yer vermiştir.

3. Erdinç Ege (1992) , *Konya Ereğli Folklorundan Örnekler*, Konya.

1992 yılında Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde lisans tezi olan çalışmada Ereğli yöresinden derlenen 21 masal metnine yer verilmiştir.

4. Hülya Canbolat (1993), *Konya Ereğli Folklorundan Örnekler*, Konya.

Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde lisans tezi olarak hazırlanan çalışmada Ereğli'den derlenen 2 masal metnine yer vermiştir.

5. Vesile Aktürk (1994) , *Konya Ereğli Halk Masalları*. Konya.

Saim Sakaoğlu danışmanlığında Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde lisans tezi olarak hazırlanan çalışmada Ereğli'den derlenen iki tanesi hayvan masalı,20 tanesi asıl halk masalı,10 tanesi hayvan masalı olmak üzere 32 masala yer verilmiştir.

7. Kadir Sever (2004) , *Ereğli Halk Edebiyatı ve Folklor Örnekleri*, Konya.

Ali Berat Alptekin danışmanlığında hazırlanan lisans tezi her ne kadar Ereğli Halk Edebiyatı ve Folklor Örnekleri adını taşısa da masal metnine yer verilmemiştir.

8. Esra Köylü (2008), *Sazgeçit Monografisi*, Ankara.

Gazi Üniversitesi Halkbilim Bölümünde bitirme tezi olarak hazırlanan çalışmada Ereğli'ye bağlı Sazgeçit köyünden derlediği halk bilimi ürünlerinin yanı sıra 10 masal metnine de yer verilmiştir.

Bitirme tezlerinin dışında Selçuk Üniversitesi Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi arşivinde birçok halk edebiyatı ürünlerinin yanı sıra Ereğli'den derlenmiş masal metinleri de yer almaktadır. Bu metinler şunlardır:

Vesile Aktürk, 1989-1990'da Ereğli'den derlediği “*Kırk Gün Ölü Başı Bekleyen Kız, Üç Kardeş ile Dev, Mağaradaki Kız*” adlı masalları 550/B arşiv koduyla Selçuk Üniversitesi Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi arşivindedir.

Selçuk Peker, 1989 yılında Ereğli’den derlediği “*Tennur Ağacı, Karga Domat, Keloğlan, Şahmaran, Alın Yazısı, Gündoğar, Sabır Taşı, Esmâ Hanım ile Servet Bey, Kırmızı Çizme, Kader*” adlı masalları 582/A, 582/A, 582/B, 584/A/B, 585/A, 585/A, 585/A, 585/B, 585/A, 585/A-B arşiv koduyla Selçuk Üniversitesi Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi arşivindedir.

Erdoğan Ege, 1990 yılında Ereğli’den derlediği “*Tak Tak Tabacık, Gençlikte mi Kocalıkta mı?, Üç Kardeş*” adlı masalları 605/A, 605/A, 606/A arşiv koduyla Selçuk Üniversitesi Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi arşivindedir.

Derya Özgenel, 1990 yılında Ereğli’den derlediği “*Keloğlan, Kadı Efendi, Zengin Adamın Hayırsız oğlu, Üç Turunç Güzeli, Fakir Babayla oğlu*” adlı masalları 618/ A/B, 618/A, 618/A, 618/A, 618/A, 618/ A/B arşiv koduyla Selçuk Üniversitesi Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi arşivindedir.

Zarife Şenkaya, 1990 yılında Ereğli’den derlediği “*Oh Arap Masalı, Hacı Osman Masalı*” adlı masalları 305/A, 305/A arşiv koduyla Selçuk Üniversitesi Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi arşivindedir.

Hülya Canpolat, 1991 yılında Ereğli’den derlediği “*Katekûlah Şems-i Siyah, Yusuf-u Kenan*” adlı masalları 750/A, 750/A/B arşiv koduyla Selçuk Üniversitesi Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi arşivindedir.

Erdoğan Ege, 1991 yılında Ereğli’den derlediği “*İğci Cadı, Tak Tak Tabacık, Yedi Kardeş ile Sultan, Yedi Kardeşin Bir Bacısı, Ayı ile Fatma, Al Karısı Masalı*” adlı masalları 391/A Bant numarasıyla Selçuk Üniversitesi Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi arşivindedir.

Gülperi Yaygır, 1992 yılında Ereğli’den derlediği “*Tan Tan Tabacık, Akıllı Kardeş ile Deli Kardeş, Havatın*” adlı masalları 814/A, 814/A, 814/B arşiv koduyla ve 1993 yılında Ereğli’den derlediği “*Sabır Taşı, Tilki, Masal*” adlı masalları 911/A, 911/B, 911/A arşiv koduyla Selçuk Üniversitesi Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi arşivindedir.

Nesibe Faydalı, 1993 yılında Ereğli’den ve Bulgurluk köyünden derlediği “*Ayı, Yedi Kardeş Bir Bacı, Masal I, Masal II*” adlı masalları 934/A, 934/A, 934/B, 934/B arşiv koduyla Selçuk Üniversitesi Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi arşivindedir.

İsmail Ekrem Apaçık, 1994-1995 yılında Ereğli’den derlediği “*Kırk Yalan, Nar Tanesi, Hakmal, Kişniş, Eli Ayağı Oraklı, Masallar*” adlı masalları 1138/A,

1138/A, 1138/A, 1138/B, 1138/B, 1380/A arşiv koduyla Selçuk Üniversitesi Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi arşivindedir.

Nuran Araç, 1994 yılında Ereğli'den derlediği "*Masal*" adlı masalı 1246/A arşiv koduyla Selçuk Üniversitesi Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi arşivindedir.

Serap Samurlu, 1998 yılında Ereğli'den ve Yazlık köyünden derlediği "*Avcı Mehmet, Kesik Baş, Dilerim Çengi Kızı, Kel Köşek, Yedi Kardeşler, Arekil*" adlı masalları Selçuk Üniversitesi Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi arşivindedir.

Neslihan Biber, 2000 yılında Ereğli'den derlediği "*Mehmet Ağa*" adlı masalı 2355/B arşiv koduyla Selçuk Üniversitesi Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi arşivindedir.

Betül Faydalı, 2001 yılında Ereğli'den derlediği "*Tossu Tomak Kılılı Barak Yussu Yumak, Neydik Ne Olduk Ne Olacağız?, Hoca Mollayla Kıral, Nar Tanesi, Sabır Taşı*" adlı masalları 2498/A, 2498/A, 2498/A, 2498/B, 2498/B arşiv koduyla Selçuk Üniversitesi Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi arşivindedir.

Ceren Dünder, 2001 yılında Ereğli'den derlediği "*Tembel Ahmet*" adlı masalı 2511/B arşiv koduyla Selçuk Üniversitesi Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi arşivindedir.

Kadir Sever, 2002 yılında Ereğli'den derlediği "*Tak Tak Tabacık*" adlı masalı 2654/A arşiv koduyla Selçuk Üniversitesi Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi arşivindedir.

F.Türkan Samurlu, 2003 yılında Ereğli'den derlediği "*Yedi Kardeş, Üç Kardeş, Şahmeran, Topal Cıvıc, Alicik*" adlı masalları 2766/A, 2766/A, 2766/A, 2766/B, 2766/A arşiv koduyla Selçuk Üniversitesi Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi arşivindedir.

İKİNCİ BÖLÜM

EREĞLİ MASALLARININ TİP YAPISI

İncelememize dâhil ettiğimiz 50 Ereğli Masalını Antti Aarne-Stith Thompson tasnifini esas alarak sınıflandırdık. Sınıflandırmada her gruba giren masalların numaraları şu şekilde sıralanmıştır:

1. Hayvan Masalları: 11 metin (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11.)

2. Asıl Halk Masalları: 39 metin (12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50.)

3. Fıkralar: -

4. Zincirlemeli Masallar: -

Ereğli Masalları içerisinde fıkralar ve zincirlemeli masallar gurubuna girecek metin yoktur. Ereğli Masalları arasında yukarıda da görüleceği gibi ağırlıklı olarak daha çok halk masalları ve hayvan masalları gelmektedir.

Ereğli Masallarının motif sırası verilirken Eberhard-Boratav ve Aarne-Thompson tip kataloglarında yer alan tip numaraları verilmiştir. Bu iki tip katalogunda yer almayan masalların tip numaraları (-) işareti ile gösterilmiştir. Ereğli Masallarının tip ve motif sıraları verilirken aşağıdaki sıralama dikkate alınmıştır.

1. Masalın adı
2. Masalın EB ve AaTh kataloglarındaki tip numaraları
3. Masalı anlatanın adı, soyadı ve bulunduğu yer
4. Masalın temi
5. Masalın motif sırası (Sakaoğlu, 1973: 102; 2. bs. 2002: 82; Bakırcı 2010: 131)

2.1. BİRİNCİ MASAL

1. Gırnavuk Paşa
2. EB: 1, AaTh: 41
3. Arif Yalçinkaya, Selvili köyü
4. Gırnavuk Paşa köyü farelerden kurtarmaya çalışırken hesapta olmayan olayların yaşanmasına neden olur.

5. *Motif sırası:*

1. Köyü fareler basar, köylü köyü terk etmeye karar verir.
2. Köylülerle yolda karşılar, onları farelerden kedisinin kurtaracağını söyler.
3. Gırnavuk Paşa, köyü farelerden temizler. O kadar çok fare yer ki karnı iyice şişer, kocaman olur.
4. Gırnavuk Paşa, bir yüklükte ayağıyla bıyıklarını bururken köylüler davranışını’’sizi yiyeceğim’’ diye anlarlar, köyden tekrar kaçarlar.
5. Yolda bu kez tilki, kurt ve aslanla karşılaşırlar. Tilki, aslan ve kurt, Gırnavuk Paşa’nın kendilerinden korkup kaçacağını söylerler.
6. Karanlıktaki bazı tesadüfî olaylarla Gırnavuk Paşa, tilki, aslan ve kurdu da köyden kaçıır.

2.2. İKİNCİ MASAL

1. Kuyruksuz Tilki
2. EB: 4, AaTh: 275
3. Makbule Can, Ereğli-Merkez
4. Kurnazlık yapayım derken tilkinin kuyruğundan olması.
5. *Motif sırası:*
 1. Bir kadının iki keçisi vardır, kadın keçilerin sütüyle geçinir.
 2. Bir gün, tilki, kadının sütünü içer. Kadın tuzak kurup tilkinin kuyruğunu koparır.
 3. Tilki, kadından kuyruğunu ister. Kadın sütünü getirirse o da kuyruğunu o zaman vereceğini söyler.
 4. Tilki, ineğe gider, süt ister. İnek yonca getirirse süt vereceğini söyler.
 5. Tilki, yoncaya gider, ondan yonca ister. Yonca, su getirirse kendisine yonca vereceğini söyler.
 6. Tilki, çeşmeye gider, ondan su ister. Çeşme, kızları getirip başında oynatırsa kendisine su vereceğini söyler.
 7. Kızları getirir, kızlar çeşmenin önünde oynar. Çeşme su verir.
 8. Suyu alan yonca tilkiye yonca verir. Tilki yoncayı ineğe verir.
 9. İnek, tilkiye süt verir. Sütü alıp kadına verir. Kadında tilkiye kuyruğunu geri verir.
 10. Yolda karşılaştığı bir kurt, kuyruğunun nasıl böyle incili boncuklu olduğunu sorar.

11. Tilki, kurda göle girdiğini, çıkınca kuyruğunun böyle olduğunu söyler.

12. Kurt, göle girince boğularak, ölür.

2.3. ÜÇÜNCÜ MASAL

1. Tilki ile Tosbağa

2. EB: 4, AaTh: 275,500

3. Şevki Dal, Selvili köyü

4. Kurnaz bir tilkinin tosbağayı ve değirmenciye aldatmaya çalışması.

5. *Motif sırası:*

1. Tilki ile tosbağa arkadaş olurlar.

2. Birlikte ekin ekmeye karar verirler. Ekini ekerler, harman zamanı gelir, hasat ederler. Mahsulü bir yere ayrı ayrı honuz yaparlar.

3. Tilki, hasadın tamamına el koymak için tosbağaya yarış teklif eder. Kim honuzun üstünden atarsa mahsulün tamamı onun olacaktır.

4. Tilki, honuzun üzerinden atlayamaz, mahsulün tamamını tosbağa alıp götürür.

5. Tilki, harman yerini gezerken iki tane buğday tanesi bulur, buğdayları değirmenciye götürür, un yapmasını ister.

6. Bir buruk çıkar, buğdaylar değirmencinin gözüne kaçar. Tilki bunun üzerine değirmenciden buğdaylardan çıkan unu ister.

7. Değirmenci iki buğday tanesinden un olmayacağını söyler.

8. Tilki etraftaki insanları başına yığar, değirmencinin ununu vermediğini söyler.

9. İnsanlar değirmenciye ayıplar, değirmenci işin iç yüzünü anlatmaya çalışırken tilki, oradan bir çuval unu alıp sıvışır.

10. Başka bir köyde, bu yılın kısa kârı diye satar.

2.4. DÖRDÜNCÜ MASAL

1. Kurt ile Koyun

2. EB: 8, AaTh: 123

3. Elif Toker, Ereğli-Merkez

4. Bir koyunun hem yavrularını kurtarması hem de kurttan intikamını alması,

5. *Motif sırası:*

1. Bir koyunun ikiz yavruları vardır. Koyun otlamaya gittiğinde kurt kuzuları yemeye gelir.
2. Kurt, kuzulara anneleri olduğunu söyler, kuzular inanmaz, kapıyı açmazlar.
3. Kurt, koyunun kılığına girer, kuzuları kandırarak kapıyı açtırır, kuzuları yer.
4. Koyun, yavrularının intikamını alma planları yapar. Evin bahçesine bir kuyu kazar, üzerini örter, kurdu düğünümüz var, diyerek davet eder.
5. Kurt, kendisine ayrılan yere oturunca kuyuya düşer. Koyun, kurdun karnını keser, yavrularını kurtarır, kurdun karnına taş doldurup karnını diker.
6. Koyun kurttan intikamını alır, kuzularını kurtarır; yavrularıyla mutlu bir hayat sürer.

2.5. BEŞİNCİ MASAL

1. Celep Dayı
2. EB: 15, AaTh: 103
3. Fadimana Köylü, Sazgeçit
4. Tilkinin kurnazlığıyla tesadüflerin bir araya gelmesiyle kedinin kahraman olması.
5. *Motif sırası:*
 1. Sahibi tarafından evden atılan bir kedi, yolda tilkiyle karşılaşır.
 2. Tilki, kediye kendi yuvasında kalabileceğini, ona kendisinin bakabileceğini söyler.
 3. Kedi, tilkinin teklifini kabul eder, tilkinin yuvasına yerleşir. Tilki, çaldığı tavuklarla kediyi besler.
 4. Kurt, tilkinin yolunu keser, tavukları almaya çalışır. Tilki, tavukları Celep dayısına götürdüğünü, Celep dayısının havada uçanı yerde kaçanı yakaladığını söyler. Kurt, bunun üzerine, tilkiyi serbest bırakır.
 5. Kurt, Celep dayıyı merak eder, Tilkiyi dayısıyla beraber ziyafete davet eder. Kurt, Celep dayının bir kedi olduğunu görünce onu hafife alır, küçümser.
 6. Kurt, tilki ve Celep dayı yolda giderken Celep dayı uçan bir kuşu kaçan bir fareyi hemen yakalayınca kurdun gözü korkar.
 7. Kurt, önden gider, arkadaşları ayı ve domuza canlarını kurtarmasını söyler. Domuz, kazanın altına saklanır. Ayı ağacın dalına çıkar.
 8. Celep dayı, kazanın altına gizlenen domuzu fare sanır, domuzun burnunu

tırmalar; korkuyla ağacın dalına sıçrar, ayı korkuyla ağaçtan kendini ağaçtan aşağı atar. Kurt, olanlar karşısında korkuyla kaçmaya başlar.

9. Ekine kaçar, kaçarken ekin başakları sırtına değdikçe Celep dayının sırtına sopayla vurduğunu sanır.

10. Kurt, bir daha tilkinin yolunu kesemez. Tilki ile Celep dayı mutlu, huzurlu yaşarlar.

2.6. ALTINCI MASAL

1. Horoz ile Diken

2. EB: 19, AaTh: 1655

3. Elif Toker, Ereğli-Merkez

4. Emanete ihanet edenler ve başlarına gelenler.

5. *Motif sırası:*

1. Bir horoz küllükte eşinirken ayağına bir diken batar, dikenini gir gelinden çıkarmasını ister, Gelin, horozu kovar. Horoz, dikenini çıkarmazsa ekmeğini kaçıracağını söyler.

2. Geline kızar, gelinin ekmeklerini alıp kaçar.

2. Bir çobanla karşılaşır, çobanı kandırarak bir koyun kestirip ekmekle yerler.

3. Çobandan ekmeği geri ister, çoban ekmeği beraber yediklerini söylemesine rağmen onu ağaya söylemekle tehdit edip çobandan bir koyun alır.

4. Koyunu bir düğün evine verir. Sonra koyunu geri ister, düğün sahipleri koyunu vermeyince çalgıyı ister. Çalgıyı horozla vermezler, çalgı kendisine verilmeyince düğünden gelini kaçıtır.

5. Bir tepenin üzerine çıkar, başından geçenleri türkü söyleyerek anlatır.

2.7. YEDİNCİ MASAL

1. Karafatma

2. EB: 21, AaTh: 85

3. Elif Toker, Ereğli-Merkez

4. Koca aramaya çıkan Karafatma'nın karşılaştığı talipleri içinde sıçanla evlenmesi.

5. *Motif sırası:*

1. Bir Karafatma, yolda giderken kendisine nereye gidenlere koca aramaya

gittiğini söyler.

2. Bir çiftçi kendisiyle evlenmek ister. Karafatma, çiftçiye kendisini neyle döveceğini sorar. Çitçi, elindeki övendirekle döveceğini söyleyince Karafatma, çitçinin evlenme teklifini kabul etmediğini söyler.

3. Yolda bu kez bir çobanla karşılaşır. Çoban, kendisini neyle döveceği sorusuna’’Elimdeki değnekle döverim.’’deyince onun da evlenme teklifini kabul etmediğini söyler.

4. Yolda bu kez bir sığanla karşılaşır. Sığan, kendisini neyle döveceği sorusuna’’Kuyruğumla döverim.’’deyince onun evlenme teklifini kabul eder, sığanla evlenir.

5. Sığan değirmene un çalmaya gittiği bir gün Karafatma da elinde iki ceviz kabuğuyla suya gider.

6. Bir göleğin içine saplanır, çıkamaz. Oradan geçen bir atlının arkasından kocasına durumunun söylenmesi için seslenir. Atlı, etrafına bakınır, kimseyi göremez, oradan hızla uzaklaşır.

7. Sığan atlının anlattıklarına kulak misafiri olur. Deliğe gider, Karafatma’yı göremez. Karafatma’yı göleğin içinde bulur.

8. Sözü dinlemeyip delikten çıktığı için Karafatma’ya kızar, onu göleğin içinde bırakıp gider.

2.8. SEKİZİNCİ MASAL

1. Tembel Memet ile Tilki

2. EB: 34-36, AaTh:545 B

3. Sadettin Bayram, Ereğli-Merkez

4. Tilkinin çeşitli kurnazlıklarla Memet’i padişahın kızıyla evlendirmesi

5. *Motif sırası:*

1. Bir tilki Tembel Memet’in tarlada bıraktığı mallarına zarar verir. Tembel Memet, tilkiyi yakalar. Tilki kendisini zengin edeceğine söz verir, Tembel Memet tilkiyi bırakır. Tembel Memet ile tilki arkadaş olurlar.

2. Tilki, padişahın bir şinik istemeye gider ve Memet Ağa’nın altın ölçeceğini söyler.

3. Şiniği teslim ederken, şiniğin altına bir tane altın yapıştırarak padişahı kandırır.

4. Tilki, padişahın kızına Memet için dünür gider, Memet adına kızını padişahıtan ister, çeşitli yalanlarla kızı Memet'e alır, kızla beraber yola çıkarlar.

5. Tilki, yolda söylediği yalanlarla inek, koyun, at, deve sahiplerine''Arkadan gelen atlılar size zarar verecek, sürüler Memet Ağa'nın dersiniz kurtulursunuz.'' diyerek sürüleri Tembeler Memet'in olarak gösterir. Söylediği bu yalanlarla kızla gelenleri kandırır.

6. Sonra devlerin sarayına varır, devleri kandırarak izbeye kapatır, üzerlerine kaynar su dökerek devleri öldürür. Kızla gelenlere sarayın Memet Ağa'nın olduğunu söyler.

7. Tilki hem Tembeler Memet'i zengin eder, hem padişah kızıyla evlendirir hem de bir sarayda oturmasını sağlar.

8. Tilki, ölünce Tembeler Memet'in kendisine altından bir mezar yaptıırıp yaptıırmayacağını imtihan etmek için ölü taklidi yapar.

9. Tembeler Memet, tilkiyi bahçeden dışarı attırınca tilki, Tembeler Memet'i eski haline getirmekle tehdit eder, Tembeler Memet, yaptığından dolayı tilkiden af diler.

10. Tilki, bir gün gerçekten ölür, Tembeler Memet, ona altından bir mezar yaptıırır.

2.9. DOKUZUNCU MASAL

1. Kuyruk Acısı (Kaval)

2. EB: 49, AaTh: 285

3. Aynur Can, Ereğli, Yeni Zengen

4. Hesapta olmayan nedenlerle dostlukların bozulması ve tekrar eskisi gibi olamayacağı.

5. *Motif sırası:*

1. Bir çoban kaval çalarken kavalın sesini çok beğenen bir yılan onu dinler.

2. Kaval sesinin karşılığında çobana bir altın vererek çobanla dost olurlar,

3. Adam şehre ineceği için yılanın yanına oğlunu gönderir. Oğluna yılanı ellememesini tembih eder.

4. Oğlan, kürekle yılanı öldürmeye çalışırken yılanın kuyruğunu koparır.

5. Kuyruğu kopan yılan can acısıyla oğlanı sokarak öldürür.

6. Aradan geçen bir zaman sonra yılanın yanına varır, eski dostluklarının devam etmesini ister.

7. Yılan, kendisinde kuyruk, onda evlat acısı olduğu sürece eski dostluklarının tekrar başlamasını kabul etmez.

2.10. ONUNCU MASAL

1. Horoz ile Tilki

2. EB: -, AaTh: -

3. Fatma Güler, Hacı Memiş köyü

4. Tilkinin horoz, at ve çobanla arkadaşlığı.

5. *Motif sırası:*

1. Tilki, horozla arkadaş olmak istediğini söyler.

2. Horoz, önce tedirgin olur; ama sonra tilkiyle arkadaş olurlar.

3. Yolda rastladıkları at da onlara katılır.

4. Tilki, bir gölün kenarından geçerken tilkinin kuyruğu suya girince donar.

5. Yürürken bir çobana rastlarlar; ona bir âlem yapmak istediklerini söylerler.

6. Ağa gelir, çobana da ağaya hayvan arkadaşlarla eğlence düzenlediklerini söyler.

2.11. ON BİRİNCİ MASAL

1. Yılanla Oğlan

2. EB: 49, AaTh: 285 D

3. Erdal Balyemez, Özgürler köyü

4. Bozulan dostlukların bir daha eskisi gibi olamayacağı.

5. *Motif sırası:*

1. Çobanla yılan dost olur. Çoban yılanı süt verirken yılanın süt karşılığı çobana bir altın verir.

2. Adam bir gün hastalanır, yılanın yanına oğlunu gönderir. Oğlan, altınların hepsini bir defada almayı düşünür, yılanı öldürmeye çalışır.

3. Yılanın kuyruğu kopar. Yılan kuyruk acısıyla oğlanı öldürür.

4. Aradan bir zaman geçer, adam, yılanın eski dostluklarının tekrar başlamasını söyler.

5. Yılan, yaşadıklarından sonra bozulan dostluklarının bir daha eskisi gibi olamayacağını söyleyerek kabul etmez.

2.12. ON İKİNCİ MASAL

1. Yusuf ile Fatmacık

2. EB: 161, AaTh: 327

3. Gamze Doğrul, Ereğli-Merkez

4. Çocukların ormana terk edilmesiyle yaşadıkları felâketler.

5. *Motif sırası:*

1. Karısı ölen bir adam yeniden evlenir. Üvey anneleri Fatmacık ve Yusufçuğa kötü davranmaya başlar.

2. Kadın, adamdan çocuklarını evden götürmesini ister, adam çocukları ormana odun kesme bahanesiyle bırakıp gelir.

3. Çocuklar ağaca bağlanan kaplumbağanın çarpmasıyla çıkan''tak tak'' sesleri kesilince çocuklar çuvaldan çıkarlar, babalarının kendilerini bırakıp gittiğini anlarlar.

4. Evin yolunu bulamazlar. Yürümeye başlarlar. Yol ayırımına vardıklarında uzakta üç ışık görürler.

5. Hangisine gitmekte kararsız kalırlar ve tütün tüten yere doğru giderler, bir evin kapısını çalarlar. Kapıyı yaşlı bir kadın açar.

6. Yaşlı kadın çocuklara yardım eder. Evin cadı karısının evi olduğunu söyleyip hemen gitmelerini söyler.

7. Cadı karısı gelince çocukları samanlığa saklar, çocuklar cadı karısına gözükmeden oradan kaçarlar.

8. Bu kez ışık yayan yere giderler. Yolda kardeşi çok susadığını ve acıktığını söyler. Fatmacığın uyarılarına rağmen ineğin pisliğinden yer, yer yemez de ineğe dönüşür.

9. İneği sahipsiz sanan köylüler, onu yakalayıp kesmeye çalışırlar.

10. Fatmacık dua eder, derisi yüzülmez, etleri but but olmaz. Köylüler Fatmacığı döverler.

11. Fatmacık oradan bir köye varır. Köyde düğün vardır. Kızla kimse ilgilenmez, onu düğün evden kovarlar.

12. Kız ağlayarak annesinin mezarına gelir. Annesi mezardan ne yapması gerektiğini söyler.

13. Fatmacık, annesinin dediklerini yapar, güzel bir kıza dönüşür. Düğüne tekrar gider.

14. Düğün evinde bir delikanlı kendisine evlenme teklifinde bulunur, kabul eder, delikanlıyla evlenir, mutlu olur.

2.13. ON ÜÇÜNCÜ MASAL

1.Hınzır Babam Tuttu, Hınzır Anam Kesti

2. EB:- , AaTh:-

3. Sadettin Bayram, Ereğli-Merkez

4. Yapılan kötülükler cezasız kalmaz.

5. *Motif sırası:*

1. Adamın karısı ölünce adama tekrar evlenir. Adamın eve getirdiği eti kendisi yiyen kadın, adama kendi bağından kestiği eti yedirir.

2. Adam etin çok lezzetli olduğunu söyleyince, kadın adamı küçük kızını kesip yemeyi önerir.

3. Küçük kızı keserler, etini yerler. Kızın kemiklerini ablası bir ipe dizer, kız kuş olur.

4. Kuş, bakkaldan çivi, zehir ve şeker alır.

5. Analığın ağzına çivileri, babasının ağzına zehri atarak onları öldürür, ablasının ağzına da şekeri verir.

6. Kuş, tekrar, insana dönüşür.

2.14. ON DÖRDÜNCÜ MASAL

1.Kurda Dönüşen Gelinin Masalı

2. EB:- , AaTh:-

3.Ceylan Yıldırım, Orhaniye köyü

4. Kaderin önüne geçilememesi

5. *Motif sırası:*

1. Padişah ile vezirleri köyleri gezerken hamile bir kadının evine konuk olurlar.

2. Padişah, rüyasında aksakallı bir adamın evinde kaldığı kadının doğacak çocuğunun, kendi düğünün gecesinde bir kurt tarafından öldürüleceğini söyler,

3. Padişah, kadının kocasını bulur; oğlunun düğününde kendisini kesinlikle çağırmasını söyler.

4. Çocuk büyür, evlilik hazırlıkları başlar. Adam, padişahı düğüne davet eder.

Padişah, askerleri düğün evinin etrafına yerleştirir.

5. Düğün gecesinin sabahında gelin ve oğlanın odasına giren kadın, gelinin oğlunu yediğini görür.

6. Padişah, kadına yıllar önce evinde kaldığı bir gece, olacakları rüyasında gördüğünü, bu nedenle kocasına ısrarla kendini çağırmasını tembih ettiğini söyler.

2.15. ON BEŞİNCİ MASAL

1. Azrail ve Adam

2. EB: , AaTh:

3. Haydar Yıldırım, Orhaniye köyü

4. Yazgısı önceden bilinen bir gencin azraille yaptığı yolculuktan sonra yazgısının değişmesi.

5. *Motif sırası:*

1. Çocukları olmayan bir karı kocanın delikanlılık çağında ölse dahi Allah'tan kendilerine bir evlat vermesi için dua ederler.

2. Allah, dualarını kabul eder, bir erkek evlat nasip eder. Çocuk büyür, çocuk delikanlılık çağına ulaşır. Anne ve babası, çocuğa olup bitenleri anlatır.

3. Çocuk anne babasının anlattıklarından sonra gurbete çıkar.

4. Delikanlı yolda bir adam ile karşılaşır. Ekmeğini adamla paylaşır. Adam kendini tanıtır. Azrail olduğunu, canını alacağını söyler.

5. Azrail ile delikanlı bir eve konuk olurlar. Ev sahipleri konukseverdir. Hasta yatağındaki delikanlı, annesine konuklara yemek hazırlamasını söyler.

6. Azrail, hasta delikanlının tavırlarından hoşnut olur ve sabaha kadar ona hoş vakit geçirtip eline kırmızı bir elma vererek canını kabz eder.

7. Azrail ve delikanlı başka bir köye konuk olurlar. Hasta yatağındaki kadın, konuklara hoş davranmaz, kötü söz söyler.

8. Azrail. Kadının tavırlarından hoşnut olmaz, sabaha kadar duvardan duvara vurarak canını alır.

9. Azrail ve oğlan, baba evine dönerler. Azrail, anne ve babasına, delikanlının canına karşılık can verirlerse delikanlının canını almayacağını söyler.

10. Delikanlının anne, baba ve sevdiği kız, delikanlı için canlarını vermekte isteklidirler.

11. Azrail onlara kırkar yıl daha ömür verir. Kırk yıl sonra aynı gün, saat, aynı

dakikada kız ve oğlan ölür.

2.16. ON ALTINCI MASAL

1. Allah'ın Verdiği Yılan Evlat

2. EB:106, AaTh:433

3. Kamer Gökirmek, Özgürler köyü

4. Bir kurukafanın yılanı, yılanın delikanlıya dönüşmesi ve yaşadığı felaketler sonunda mutlu olması.

5. *Motif sırası:*

1. Çocuğu olmayan Ahmet adındaki bir adam, üzüntüsünden dağ tepe gezmeye başlar. Gezerken ayağının ucunda bir kurukafa görür. Kurukafayla üçüncü kez karşılaşınca alıp heybesine koyar.

2. Evde karısı ekmek yaparken heybeden bir yılan çıkar. Yılan kadına kendilerinin çocukları olduğunu söyler.

3. Yılan anne ve babasından padişahın kızını kendisine istemelerini söyler. Adam, padişahın kızını yılan oğluna istemeye gider.

4. Padişah, kızını oğluna üç şartını yerine getirirse vereceğini söyler:

a. Bir fincan kahveyi dökmeden yüksek bir direğin tepesine inip çıkmasına,

b. Çok uzun bir ağacı eşit olarak kırk parçaya bölmesine,

c. Ülkesinin başpehlivanının sırtını yere getirmesini,

5. Adam, kabul eder, olanları yılan oğluna anlatır. Yılan, adama üç kıl verir. Kıllardan birini kahve fincanının içine atmasını, ikinci kıl ile baltayı bilemesini, üçüncü kılı sırtına sürmesini söyler.

6. Adam, padişahın bütün imtihanlarını geçer, kızını alır, evlerine götürür.

7. Kız, damadın bir yılan olduğunu görünce korkar. Yılan, sırtını kıza açıklar. Kız, yılan ile çok mutlu olur.

8. Kızın annesi kızını ziyarete gider. Damadın bir yılan olduğunu öğrenir. Akşam, kız ile yılan oğlanın odasına gizlice girer, saklanır. Yılan oğlan derisini çıkarıp insana dönüşünce kızın annesi deriyi ateşe atar.

9. Yılan oğlan, bir kuşa dönüşür, pencereden uçup gider. Kız üzülür. Ayağına demir bir pabuç eline bir asa alıp oğlanı aramaya gider.

10. Dört yol kavşağına bir lokanta yapar. İnsanların başından geçenleri anlatmaları şartıyla onlara ücretsiz yemek verir. Bir adam yemeğini yedikten sonra

başına gelen olayı anlatır.

11. Kız, olayı yaşadığı göle kendisini götürmesini, karşılığında lokantayı kendisine vereceğini söyler.

12. Adam, kızı göle götürür. Kız göle girer. Gölün altındaki kapıdan girer, kocasını bulur. Yedi gün sonra ikisine de uçma emri gelir. Onlar da cennete gider, mutlu yaşarlar.

2.17. ON YEDİNCİ MASAL

1. Deli Derviş

2. EB: -, AaTh:-

3. Durdane Coşkun, Ereğli-Merkez

4. Kötülük yapanların sonunda cezasını bulması

5. *Motif sırası:*

1. Deli Derviş, evden çıkarken karısının üzerinden kapıyı kilitler. Kadın, dervişin dolabını açar, dolabın içinde akrabalarının kesik kafalarıyla karşılaşınca oradan kaçar.

2. Kadın, bir manifaturacıya konuk olur. Gece olunca Derviş gelir, dükkândaki bütün elbiseleri keser. Dükkân sahibi, sabah geldiğinde bütün kumaşların kesik olduğunu görünce kadını döver, oradan kovar.

3. Kadın bu kez bir testicinin dükkânına konuk olur. Derviş, gece yine gelir. Dükkândaki bütün testileri kırar. Dükkân sahibi, sabah geldiğinde bütün testilerin kırık olduğunu görür, kadını döver ve oradan kovar.

4. Bir adam kadınla evlenmek ister. Kadın durumu anlatır. Adam kadınla evlenir. Derviş, adamla kadının yaşadığı eve gelir.

5. Adam, evin kapısına bir aslan ile kaplan bağlamıştır. Derviş, aslan et, kaplana süt vererek eve girer. Adam ve kadının çocuğunu öldürür.

6. Kadını götürmek ister. Kadın ile adamın kazdığı çukura düşer, ölür. Adam ve kadın, dervişe oraya gömerler, sonsuza dek kurtulurlar.

2.18. ON SEKİZİNCİ MASAL

1. Keloğlan ve Padişahın Oğlu

2. EB:323, AaTh:1013

3. Serpil Yüksek, Sazgeçit köyü

4. Padişahın kızıyla evlenmek isteyen Keloğlan yaptığı kurnazlıklarla rakibini alt ederek padişahın kızıyla evlenmesi

5. *Motif sırası:*

1. Keloğlan, padişahın kızına âşık olur, onunla evlenmek için bir başka padişahın oğluyla yarışmaya girer.

2. Keloğlan fındık fıstık yerken dişini yediğini söyleyerek padişahın oğluna kendi dişlerini kırdırır.

3. Kolonya, parfüm sürünür; padişahın oğluna çişini yapıp üzerine sürdüğünü söyleyerek padişahın oğluna kendi çişini üzerine sürdürtür.

4. Padişahın kızı, seçim yapacağı gün padişahın oğlunun odasından pis kokular geldiği için onun odasına girmez.

5. Keloğlan, kurnazlıkları sayesinde padişahın kızıyla evlenir.

2.19. ON DOKUZUNCU MASAL

1. Yüz Yalan

2. EB: 357, AaTh:1132

3. Memduh Kaya, Çakmak

4. Yüz yalan söyleme yarışını en küçük kardeşin kazanması.

5. *Motif sırası:*

1. Üçkardeş çalışmaya giderler, dönüşte terziye uğrarlar.

2. Terzi, yüz yalan söylerlerse elbiseyi bedava dikeceğini söyler.

3. Büyük kardeş yalana başlar, bitiremez. Ortanca kardeş yalana başlar, o da bitiremez. En küçük kardeş, yüz yalan söyleyerek yarışını tamamlar.

2.20. YIRMİNCİ MASAL

1. Keloğlan Ağanın Yanında

2. EB: 357, AaTh: 1000,1007, 11312, 1132

3. Dilek Bekdik, Sazgeçit köyü

4. Keloğlan'ın oyunlarıyla ağayı canından bezdirmesi.

5. *Motif sırası:*

1. Keloğlan, bir ağanın yanında çalışmaya başlar. Yaptıklarıyla ağayı canından bezdirir.

2. Ağanın ineklerini keser, başlarını samanların içine atar.

3. Çocuğun bacaklarını ayırarak, öldürür.
4. Ağaya kendi karısını dereye attırır.
5. Ağa, karısıyla anlaşıp Keloğlan'ı dereye atıp kurtulmayı planlarlar.
6. Ağa ve karısının konuşmalarını dinleyen Keloğlan, kendi yerine ağanın karısını dereye attırır.
7. Keloğlan'dan kurtulduğunu düşünen ağa, karşısında Keloğlan'ı karşısında görünce olduğu yere düşer.

2.21. YİRMİ BİRİNCİ MASAL

1. Hiçbir Şey Beğenmeyen Güzel Kız
2. EB:131, AaTh:841
3. Erdal Balyemez, Özgürler köyü
4. Sürekli en mükemmeli isteyen bir kişinin elindekileri kaybedip öncekinden kötü bir duruma düşmesi.

5. *Motif sırası:*

1. Köyün birinde dillere destan güzel bir kız vardır. Kızın isteyenini çoktur; ama hiçbirini beğenmez. En iyi talibinin gelmesini bekler.
2. Talipleri evlenirler. Yıllar sonra bir araya gelince köyün en güzel kızının kimle evlendiğini merak ederler.
3. Köyün en güzel kızı, yaşlı bir çobanla evlenmiştir. Kıza, neden böyle bir evlilik yaptıklarını sorarlar.
4. Kız, onları bahçesine götürür. Onlardan arkalarına dönmeyi yasaklayarak bahçenin en güzel gülünü koparmalarını iter.
5. Bahçede dolaşırlar; ama karşılıklarına çıkan güllerin hepsi birbirinden güzel olduğu için karar verip bir gül koparmadan bahçenin sonuna varırlar.
6. Bahçenin sonuna geldiklerinde cansız, kurumuş bir gülle karşılaşılırlar ve onu koparmak zorunda kalırlar.
7. Kız, neden yaşlı bir çobanla evlendiğini kendisine soranlara böylece anlatmış olur.

2.22. YİRMİ İKİNCİ MASAL

1. Padişahın oğlu Ahmet
2. EB:- , AaTh:-

3. Ali Gökırmak, Özgürler köyü

4. Kurnaz bir kahramanın çeşitli hilelerle olağanüstü bir varlığı yok etmesi.

5. *Motif sırası:*

1. Ahmet, suya düşen eşiği bir koluyla çıkaran kızdı etkilenir, ailesine onunla evlenmek istediğini söyler.

2. Anne ve babası, bir kervancı kızla evliliğini uygun görmezler; Ahmet'in ısrarları karşısında kızla evlendirirler.

3. Kız, Ahmet'le ava gitmek ister, Ahmet kabul etmez; ama kızın ısrarla gelmek istemesi sonunda kabul eder.

4. Ahmet, kızını yolda kaybeder. Onu aramaya gider. Karşılaştığı çobanlardan biri ağalarının bir kızla düğünü olduğu için neşeli, diğer çoban zalim ağanın bir kızını kaçırdığı onunla düğünü nedeniyle üzgün olduğunu söyler.

5. Ahmet, ağanın evleneceği kızın kendi karısı olduğunu anlar. Çoban, zalim ağayı yenebilmesi için Fatma Ana'nın yanına gitmesini söyler.

6. Fatma Ana, Ahmet'e kendi atını ve sihirli kılıcını verir. Ahmet, zalim ağayı ve karısını bulur. Karısını ağanın elinden kaçırdığı.

7. Bir çeşme başında ağayla mücadelesinde karısı, ağaya yardım eder, Ahmet esir düşer.

8. Zalim ağa ve kadın uyuyunca, bir yılan şarap testisinin içine zehrini akıtır. Ahmet, şarabın yılan tarafından zehirlendiğini söylese de ağa şarabı içer ve zehirlenir. Kadına zarar vermeyeceğine söz verir, kadın ellerini çözer.

9. Ahmet, amcasıyla buluşma noktasına gelir. Başından geçenleri amcasına anlatır. Amcası kadını öldürür, Ahmet bir başka kızla evlenir.

2.23. YİRMİ ÜÇÜNCÜ MASAL

1. Topak Et

2. EB:- , AaTh:-

3. Nezahat Arıcan, Ereğli-Merkez

4. Bir topak et halinde doğan bir kızın, periler yardımıyla dünyalar güzeli bir kıza dönüşüp Beyoğlu ile evlenmesi.

5. *Motif sırası:*

1. Yaşlı bir karı, topak et şeklinde bir kız doğurmuş. Kadın, bir köşeye atar; topak et annesine sitem eder.

2. Annesinden kendisini evlendirmesini ister. Annesine kendisini kolonyayla yıkayıp, suyu Beyoğlu'nun yüzüne serpmesini ister. Kokusundan çok etkilenen Beyoğlu, kızı ister, onunla evlenir.

3. Düğün gecesini sarhoş olan Beyoğlu, topak eti dışarı atar. Topak eti, düştüğü yerde peri kızları görür, peri kızlarının yardımıyla dünyalar güzeli bir kıza dönüşür.

4. Beyoğlu, sabah olup dışarı bahçeye çıkınca kızla karşılaşır.

5. Topak etin annesi, günler sonra kızını ziyarete gider, kızını çok güzel bulur. Böyle nasıl değiştiğini sorunca annesine derisini yüzdürerek güzelleştiğini söyler.

6. Yüzülerek güzelleşeceğini düşünen annesi, bir kasaba gider, kendisini yüzdürür, annesi güzelleşmek uğruna ölür.

2.24. YİRMİ DÖRDÜNCÜ MASAL

1. Bir Öpücük Öptüğüm

2. EB: 240; AaTh:-

3. Fadimana Köylü, Sazgeçit köyü

4. Babası için bir imtihanı kabul eden bir kızın imtihanı kazanması ve Beyoğluyla evlenmesi.

5. *Motif sırası:*

1. Padişah, bir başka padişahın sözlerinden alınır. Bunu kızlarına anlatır. Bunun üzerine küçük kız, padişahın oğluyla bir imtihana girmeyi, kimin başarılı olacağını tespit edilmesini önerir.

2. Küçük kız ve padişahın oğlu yola çıkarlar, kırk gün sonra ayrıldıkları yerde buluşmayı kararlaştırırlar.

3. Kız, Keloğlan kılığında bir ağanın yanında tavuk çobanı olur. Kız günaşırı gölde yıkanır, her gün de bir tavuk öldürür.

4. Bundan şüphelenen Beyoğlu, kızı takip eder, onun kız olduğunu öğrenir. Kız kırk gün sonra aldığı hediyelerle padişahın oğluyla buluşma noktasına gider.

5. Padişahın oğlunun çuvalından kıf; kızın çuvalından hediyeler dökülür, kızın babası diğer padişah karşısında bir daha rencide olmaz.

6. Beyoğlu, çerçi kılığında kızın yaşadığı yere gelir, kızı öper, o köye yerleşir.

7. Kızı her gördüğünde kızla alay eder. Kız, Azrail kılığına girip oğlanın götüne kanlı ciğer vurarak onu cezalandırır.

8. Sonunda birbirlerinden özür dileyip evlenirler.

2.25. YİRMİ BEŞİNCİ MASAL

1. Nar Tanesi

2. EB: 108, AaTh: 1120

3. Hamiyet Kılınç, Sazgeçit köyü

4. Bir devle evlenen bir kızın ağabeyini öldürme planlarını devle kızın çocukları olan Nar Tanesinin engellemesi.

5. *Motif sırası:*

1. Bir baba ölmeye önce çocuklarına dağın öte yüzüne geçmemelerini nasihat eder.

2. Çocuklar, babalarının nasihatini unuturlar, yasaklanan yere giderler. En küçük kardeş dev öldürür, devin sarayına yerleşir. Arkasından kız kardeşi gelir, onunla yaşamaya başlar.

3. Kız, devin içinde bulunduğu delikten ocak külünü dökünce dev canlanır, kızı öldürmek ister. Kız, kendisini öldürmek yerine evlenmeyi teklif eder.

4. Kız, ağabeyinden uzaktaki bir yerden bir nar getirmesini ister. Ağabeyinin getirdiği nardan hamile kaldığını söyler. Çocuk doğar, adını Nar Tanesi koyarlar. Nar tanesi büyür.

5. Kız ile dev, ağabeyini öldürme planları yaparlar. Nar Tanesinin planlardan haberi olur ve her defasında planları bozar.

6. Nar Tanesi, annesiyle dev babasının kendini öldürmek için plan yaptıklarını dayısına anlatır. Nar Tanesi ve dayısı, dev ile karısını öldürürler. Gurbete çıkarlar.

7. Yıkılmaz denilen bir binayı yıkarlar. Nar Tanesi, dayısını padişahın kızıyla evlendirir.

2.26. YİRMİ ALTINCI MASAL

1. Konuşan Kaval

2. EB:- , AaTh: -

3. Durdane Coşkun, Ereğli-Merkez

4. Kıskanç ablası tarafından öldürtülen kızın tekrar hayata dönmesi, kötülük yapanların cezalandırılması.

5. *Motif sırası:*

1. Bir padişahın üç kızı vardır. En küçük kızını, ablası hizmetçiye öldürtür.

2. Bir çoban, kızın kemiğinden bir kaval yapar. Kavalı çaldığında kızın ağlamaklı sözlerini duyar.

3. Bu olaylar padişahın sarayına kadar ulaşır. Padişah ablalarını ve hizmetçisini alıp bu köye gider. Çobandan kavaklı ister.

4 Kavalı çoban, ablaları, hizmetçi ve padişah çalar. Gerçekler ortaya çıkar. Padişah sinirlenip kavalı taşa vurunca kız meydana gelir.

5. Padişah küçük kızına, bu kötülüğü yapanları cezalandırır. Kız, Beyoğluyla evlenir. Mutlu bir hayat yaşar.

2.27. YİRMİ YEDİNCİ MASAL

1. Zindane Melek

2. EB: 136, AaTh: 398

3. Şerife Uz, Sazgeçit köyü

4. Yaşadıkları çeşitli felâketlerle parçalanan bir ailenin sonunda bir araya gelmesi.

5. *Motif sırası:*

1. Zindane Melek adındaki bir adama rüyasında başına gelecek felaketlerin er mi yoksa geç mi gelmesini soraralar. Adam, rüyasında gördüklerini karısına anlatır.

2. Karısı gelecekse er(erken) gelsin der. Adamın evi yanar. Çocuklarını zor kurtarır.

3. Adam, ailesini alır, köyü terk eder. Başka bir memlekete giderken çocuklarından birini bir kurt kaçırır, diğerini dereye düşürür. Karısını da çobanlığını yaptığı ağa kaçırır.

4. Çocukların birini kurttan bir çoban diğerini de sudan bir çiftçi kurtarır. Zindane Melek de bir yerde çobanlık yapmaya başlar.

5. Çocuklar büyür, zengin bir ağanın işçileri olurlar. Bu zengin ağanın ziyaretine annelerini kaçırın adam gelir. Adam, annelerini bir sandık içinde taşır.

6. Akşam olur, çocuklar başlarından geçeni birbirine anlatırken kardeş olduklarını öğrenirler, kadın olanları duyar. Sandığın içinden çıkar, çocuklarına kavuşur.

7. Zalim ağa, sabah iki delikanlının arasında yatan kadını görünce çok kızar. Çocukları, anlattıklarının doğruluğunu ispatlamak için bir ateşin içinden geçmeyi kabul ederler.

8. Ateşin içinden üçü de geçerler, ateşte yanmazlar; annelerini kaçırın ağa ateşe girince yanar.

2.28. YİRMİ SEKİZİNCİ MASAL

1. Ormana Bırakılan İki Kardeş

2. EB: 161, AaTh:327

3. Seyyare Çetin, Sazgeçit köyü

4. Kötülüğe uğrayan iki kardeşin yaşadıkları türlü felaketlerden sonra mutlu olmaları.

5. *Motif sırası:*

1. Karısı ölen adam yeniden evlenir. Üvey anneleri, kendi çocuklarını doğurunca adamın diğer çocuklarını istemez.

2. Adam, çocukları ormanda azdırır. Çocukları bir çoban bulur, evine götürür. Kendi evlatlarından ayırmadan büyütür.

3. Kız, evlilik çağına gelince kendi oğluna alır. Kızın da bir zaman sonra bir çocuğu olur.

4. Üvey kardeşlerini tanıyan kız, çocuğunu gönderip onları evine kadar getirtir.

5. Kardeşlerine güzel hediyeler verir, analığına hediye olarak yılan kurusu gönderir.

6. Kız ve kardeşi bir zaman sonra, ziyarete gelirler. Babaları kör ve perişan bir haldedir.

7. Kız ve kardeşi kuşa dönüşürler, kanatlarıyla babalarının gözünü sıvazladıklarında babalarının gözleri açılır.

8. Babaları, üvey karısını bir atın kuyruğuna bağlayarak cezalandırır.

2.29. YİRMİ DOKUZUNCU MASAL

1. Kader Yazgıcısı

2. EB: 124, AaTh:930 A

3. Adem Özençay, Aziziye

4. Ne yapılırsa yapılsın yazgının değiştirilemeyeceği, yazgının önüne geçilememesi

5. *Motif sırası:*

1. Bir tüccar rüzgârın götürdüğü bir saman balyasının arakasından gider, deniz kenarında bir aksakallı ihtiyar ile karşılaşır.
2. Kader yazgıcısı olduğunu söyleyen ihtiyar, tüccara kiminle evleneceğini söyler.
3. Tüccar varını yoğunu satar, nasibini bulmak için Kars'a Kelikçi Memmed Ağa'yı bulmaya gider.
4. Nasibinin bir beşikte bir bebek olduğunu öğrenince isyan eder, beşikteki kızı bıçaklayıp öldürdüğünü sanarak oradan kaçar. Kaçarken yastığın altına kan parası bırakır, doğruca Mekke'ye geçer.
5. Kız ölmez, iyileşir. Kelikçi Memmed Ağa, tüccarın bıraktığı altınlarla zengin olur. Gün gelir ailesiyle Mekke'ye gider.
6. Tüccar, Mekke'de kızı görür, onu ailesinden ister, evlenirler.
7. Düğün gecesi kızın karnındaki yaradan kızı tanır, büyük bir pişmanlık yaşar. Kız, tüccarla yaşamaya karar verir. Tüccar yaptıklarından dolayı Allah'tan af diler.

2.30. OTUZUNCU MASAL

1. Zalim Gader(Kader)
2. EB: -, AaTh: -
3. Selahattin Güneş, Ereğli-Merkez
4. Zalim Gader'in yaşadığı olumsuzluklardan sonra mutluluğu yakalaması.
5. *Motif sırası:*
 1. Zalim Gader doğduktan kısa bir süre sonra annesi ölür, üvey annesi ona iyi davranmaz.
 2. Zalim Gader, yanlışlıkla demirci ustasını öldürür, oradan kaçar.
 3. Eve dönünce bu kez babası onu haramilere hizmetçi verir. Haramileri canından bezdirir. Haramiler ona kazandıklarından biraz pay vererek ondan kurtulmaya çalışırlar.
 4. Sarı Çeşme başındaki Arap'la mücadelesinde Arap'ın sırtını yere getirir, Arap'ın sihirli tasını ele geçirir.
 5. Bir gemi yolculuğunda gemiyi denizin ortasında hareketsiz bırakan diğer bir Arap'ı denizin altında tere vurur, onun sihirli elmas yüzüğünü ele geçirir.
 6. Peri kızlarının evine varır, gizlice onların konuşmalarını dinler ve küçük

bacıyı kendisine alır bir bahçeye varırlar. Bahçede yediği karpuzun parasını vermek için Halep'e giderler.

7. Yolda haramiler kervanı soymaya kalkar, Zalim Gader, haramilerle savaşır, onları yener.

8. Yaptıklarından dolayı Halep Padişahı onları ödüllendirir, evladı kabul eder, onlarda orda yaşarlar.

2.31. OTUZ BİRİNCİ MASAL

1. Kuyu ve Ayı

2. EB: 72, AaTh: 551

3. Huri Bayır, Ereğli, Yabırlar köyü

4. Bir delikanlının bir kıza yardım etmesiyle karşılığında yeryüzüne çıkması.

5. *Motif sırası:*

1. Susuzlar köyünün bütün kuyuları kurur, sadece bir kuyudan su almak zorunda kalırlar.

2. Bu kuyunun başında da bir ayı vardır, ayı su almaya gelen kızları yer.

3. Su almaya gelen kıızı takip eden bir delikanlı, ayıyı öldürür.

4. Yaşadığı yerden büyülü olduğu için uzaklaşamadığını, bir kuşun sırtına binip çıkarsa büyüsünün de bozulacağını söyler.

5. Köylüler, delikanlıya bir kartal gönderirler. Kartal, delikanlıdan kırk tuluk et; kırk tuluk su ister.

6. Kartal gak dedikçe et, guk dedikçe su verir. Et biter, delikanlı bacağından keser. Kartal yeryüzüne çıkınca delikanlının aksak yürüdüğünü görür, dilinin altından eti çıkarır, delikanlının bacağına yapıştırır.

7. Köylüler, kendilerini ayıdan kurtaran delikanlıyı kızla evlendirirler.

2.32. OTUZ İKİNCİ MASAL

1. Şah İsmail ile Gülizar Hanım'ın Masalı

2. EB: -, AaTh: -

3. Adem Özençay, Aziziye

4. Şah İsmail'in, Gülizar'a kavuşabilmek için çeşitli felaketler atlatması.

5. *Motif sırası:*

1. Şah İsmail, Gülizar'ı ister; ama Yörük babası vermez. Babası, Gülizar'ı

oradan alıp kaçıtır. Şah İsmail’de Gülizar’ın bıraktığı belirtilerden onları takip eder.

2. Şah İsmail, Arap Üzengi ile karşılaşır, onunla savaşı, onu mağlup eder. Arap Üzengi’nin dünyalar güzeli bir kız olduğunu öğrenir.

3. Devlerle savaşı kardeşlerin konağına varır. Devlerle savaşta kardeşlere yardım eder, savaşı kardeşler kazanır.

4. Savaşı iki ülke ordusundan yenilenlere yardım eder, savaşın gidişatı değişir. Yardım ettiği padişah, Şah İsmail ile kızını evlendirmek ister.

5. Yörük ağasını bulur, Gülizar’ı alır. Gülizar, Arap Üzengi ve Gülperi Şah İsmail’in eşleri olmayı kabul ederler.

2.33. OTUZ ÜÇÜNCÜ MASAL

1. Yedi Kardeşin Bir Bacısı

2. EB: 166, AaTh: 451

3. Seyyare Çetin, Sazgeçit köyü

4. Yedi kardeşi olan bir kızın başına gelen felâketlerden sonra mutluluğına ulaşması.

5. *Motif sırası:*

1. Yedi oğlu olan bir kadın oğlanlarıyla çekişir, oğlanlar ne zaman bir kızımız olursa o zaman eve döneriz, diye sitem edip evi terk ederler.

2. Yedi oğlanın annesi bir kız doğurur, dama al bayrak diker.

3. Kız arkadaşlarıyla giriştiğı yarış kaybeder, ala inek ölür. Ala ineğin ölümünden kendisini sorumlu tutan kız ağlar, o esnada bir karga gelir, kıza kendisini yedi kardeşine götüreceğini söyler.

4. Karga, kız kardeşlerinin evine götürür, kız, kardeşleriyle buluşur, onlarla yaşamaya başlar.

5. Kız, yerde bulduğu üzüm tanesini bosiye vermez, kendisi yer, bunun üzerine bosi kıza kızar, ateşi işeyerek söndürür.

6. Kız, ateş bulmak için, devlerin evine varır. Evin kötü kızı babasına söyler. Dev, kızın arkasından gelir, yüzük takacağı der, kızın parmağını somurarak onu bayıtır.

7. Kardeşleri olup bitenleri kızıdan öğrenir, devi ve kötü kalpli kızını öldürürler. Dev’in iyi kalpli kızını da kendilerine gelin alırlar.

2.34. OTUZ DÖRDÜNCÜ MASAL

1. Çobanın İki Karısı

2. EB: -, AaTh: -

3. Aynur Can, Yeni Zengen

4. Kıskançlıklar büyük kötülüklereden neden olabilir; ama kötüler cezasız kalmaz.

5. *Motif sırası:*

1. Çoban ilk karısıyla aradığı mutluluğu yakalayamaz, ikinci evliliğini yapar.

2. İlk karısı kumasını kıskanır, başına bir iğne batırır, kuması kuşa dönüşür, uçup gider.

3. Kuş olan kadın, çocuğunun etrafında uçarak ona seslenir, çoban bu durumdan şüphelenir.

4. Çoban, kuşu yakalar. Yakaladığı zaman kuş, kadına dönüşür. Kadın başından geçenleri anlatır.

5. Çoban, ilk karısını yaptığı kötülüklerden dolayı cezalandırır.

2.35. OTUZ BEŞİNCİ MASAL

1. Un Çuvalı

2. EB: 334, AaTh: 1351

3. Kâtibe Aygöl, Kargacı köyü

4. Birbirine inatlaşan karı kocanın evdeki unu hırsıza çaldırmaları.

5. *Motif sırası:*

1. Adam ile karısı ineği güdüye kimin süreceği konusunda birbiriyle inatlaşırlar.

2. Kim önce konuşursa ineği güdüye o sürecektir, diye sözleşirler. Güdü, yaylıma gider, ineği kadın güdünün arkasından yetiştirir.

3. Eve hırsız girer, adam inadı yüzünden hırsıza seslenmez. Kadın döndüğünde un çuvalını yerinde göremez. Hırsızların peşinden gider.

4. Hırsızlara yetişir, onlara bir oyun oynar. Sonunda hırsızları jandarmaya dövdürür.

5. Unu alır, eve döner, başından geçenleri kocasına anlatır.

6. Karı ve koca, bir daha birbiriyle inatlaşmamaya birbirine söz verirler.

2.36. OTUZ ALTINCI MASAL

1. Yılan oğlan
2. EB: 286, AaTh: 700
3. Nafiye Balyemez, Özgürler köyü
4. Yılan doğan bir Őehzadenin yakışıklı bir delikanlıya dönüşmesi.
5. *Motif sırası:*

1. Çocuğu olmayan bir padişah yolculuğa çıkar. Yolda aksakallı bir ihtiyar ile karşılaşır. İhtiyar, ona bir elma verir. Elmayı hanımıyla paylaŐmasını kabuklarını atlarına yedirmesini söyler.

2. Padişahın hanımı hamile kalır. Bir gün yarı beline kadar inan yarı yılan bir bebek doğurur.

3. Çocuk büyür, evlilik çağına gelir, evlendiği kızları düğün gecesinin sabahında sokarak öldürür.

4. Yılan oğlanla bir evin üvey kızını evlendirmek isterler. Kız, yılan oğlanın evine gitmeden önce, ölen annesinin mezarını ziyaret eder.

5. Mezardan annesi ona, yılan oğlanla evlenmesi için bazı Şartları olduğunu söylemesini ister. Kız annesinin nasihatlerine uyararak, yılan oğlanın kırk kat elbise giymesini ister.

6. Düğün gecesini, kız, yılan oğlandan soyunmasını ister. Oğlan soyunur, en sonunda yakışıklı bir delikanlıya dönüşür.

7. Sabah olduğunda kızın öleceğini bekleyen padişah ve ailesi, karşılarında kızını ve oğulların görünce çok mutlu olurlar.

2.37. OTUZ YEDİNCİ MASAL

1. Sarı İnek
2. EB: -, AaTh: -
3. Şerife Uz, Sazgeçit köyü
4. İyi kalpli bir kızın yaşadığı felâketlerden sonra yaşlı bir kadının yardımıyla mutlu olması.
5. *Motif sırası:*

1. Adam karısı ölünce yeniden evlenir. Kadının kötü kalplidir, kendisi gibi kötü kalpli bir kızını vardır. Adamın Fatma adındaki öz kızına kötü davranır.

2. Üvey anne, evin bütün iŐleriyle beraber kıza ineği otladır, yün eğirtir.

3. Kız, inek otlatmaya gider, aynı anda yün eğirir. Rüzgâr, yünü alıp götürür. Kız yünün peşinden koşar.

4. Yolda yaşlı bir kadınla karşılaşır. Kadın, başındaki bitleri ayıklarsa kıza yün vereceğini söyler. Kız, kadının başını temizler, kadına iltifat eder.

5. Kadın, kıza hem yünü verir hem de ileride bir dereyle karşılaşacağını kara su gelirse geçmemesini sarı su gelirse geçmesini söyler.

6. Kız, sarı sudan geçince dillere destan güzellikte bir kıza dönüşür, her tarafı altınlarla dolar. Evine gider, üvey annesi bu durumu kızıdan öğrenir.

7. Üvey annesi ertesi gün, inek otlatmaya kendi kızını gönderir. Kızının güzelleşmesini ve eve altınlarla dönmesini bekler.

8. Üvey kız, inek otlatmaya gider, aynı anda yün eğirir. Rüzgâr, yünü alıp götürür. Üvey kız yünün peşinden koşar.

9. Üvey annenin kendi kızı, yolda yaşlı bir kadınla karşılaşır. Kadın, başındaki bitleri ayıklarsa kıza yün vereceğini söyler. Kız, kadının başını temizler, kadına hakaret eder.

10. Kadın kıza kızar, kıza hem yünü verir hem de ileride bir dereyle karşılaşacağını sarı su gelirse geçmemesini kara su gelirse geçmesini söyler.

11. Kız kara sudan geçer, her tarafı pislik içinde, kapkara bir kıza dönüşür. Üvey anne, kızını kimselere göstermeden eve alır.

12. Fatma'nın güzelliği etrafta duyulur, beyoğlunun kulağına kadar gider. Beyoğlu kıza dünür gönderir.

13. Dünürler gelince kadın Fatma'yı tandıra hapseder, yerine kendi kızını gösterir. Evin horozu kızın tandırda hapsedildiğini söyler, üvey anne horozu ormana kadar kovalarken dünürler kızını hapsedildiği yerden çıkarırlar.

14. Beyoğlu, Fatma ile evlenir, mutlu bir hayat sürerler.

2.38. OTUZ SEKİZİNCİ MASAL

1. Yandım Yandım Der misin?

Ayşe'm ile Fatma'mı Yer misin?

2. EB: - , AaTh: -

3. Sadettin Bayram, Ereğli-Merkez

4. Hiçbir kötülüğün cezasız kalmaması.

5. *Motif sırası:*

1. Bir kadının Ayşe ve Fatma adında iki kızı vardır.
2. Kadın tarlaya gittiğinde kurt, kadının kılığına girerek, kızlara kapıyı açtırır ve onları yer.
3. Kadın eve dönünce kurdun kızlarını yediğini görür, kurttan intikam almak için plan yapmaya başlar.
4. Kız, evin bahçesine bir kuyu kazar, içini bir ateşle doldurur, üzerini minderle örter.
5. Kadın, kurdu ziyafete çağırır, kurt kendisi için hazırlanan yere oturunca kuyuya düşer. "Yandım, yandım." diye bağırmağa başlar.
6. Koyun da "Yandım yandım der misin, Ayşe'm ile Fatma'mı yer misin?" diyerek kızlarının intikamını alır.

2.39. OTUZ DOKUZUNCU MASAL

1. Kel Fatma
2. EB: - , AaTh: -
3. Bahriye Eser, Ereğli-Merkez
4. Kötülük yapanların cezasını bulması, iyilerin kazanması.
5. *Motif sırası:*
 1. Beyoğlu köyün birinde beğendiği bir kızı atını terkisine alır, onu bir ağacın dalına bırakarak onu ardan davul zurnayla alacağını söyler.
 2. Pınara su doldurmaya gelen Kel Fatma, kızı pınarın içine atar, ağacın dalına kendisi çıkar.
 3. Düğün alayı Kel Fatma'yı gelin diye Beyoğlu'nun evine götürürler.
 4. Kel Fatma, selviyi kestirerek kaşık, eşik, beşik yaptırır.
 5. Kaşıkla yemek yerken kaşık ağızlarını yırtar, eşik elbiselerini parçalar, beşik de bebeği öldürür.
 7. Kaşığı, eşigi ve beşigi yakmaya karar verirler. Yakılan ateş, Beyoğlu'na sıçrar, onu yakar. Kel Fatma, yaptıklarının cezasını çekmiş olur.

2.40. KIRKINCI MASAL

1. Yılan Yutan Kız
2. EB: 166, AaTh: 451
3. Fadimana Köylü, Sazgeçit köyü

4. İyi kalpli bir genç kızın başına gelen felâketlerden sonra kardeşlerine kavuşması ve kötülük yapanların cezalarını bulması,

5. *Motif sırası:*

1. Yedi erkek kardeş, hamile annelerine erkek kardeşleri olursa kara; kız kardeşleri olursa kırmızı bayrak dikmesini söyleyerek işe giderler. Damın tepesinde kırmızı bayrağı görünce sevinirler.

2. Kız büyür, bir gün su içerken suyun içindeki yılan yumurtasını görmez, büyük gelin kıskandığı için uyarmaz, kız suyu içer ve bir zaman sonra karnı şişmeye başlar.

3. Aylar geçer, kızın karnı iyice şişince, büyük gelin ağabeylerini kışkırtmaya başlar.

4. Ağabeyleri kızını bir deveye bindirir evlerinin uzağında bir yere terk ederler.

5. Kız, bir çobana rastlar. Çobana başından geçenleri anlatır. Onunla evlenir.

6. Çoban, süt ile kızın karnındaki yılanları çıkarır. Kızdan üç tane çocuğu olur.

7. Kızın kardeşleri geçerken, kız kendi oğluna kardeşlerine:”Üt aşığım, üt yedi oğlan yeğeniyim, ak deve büveniyim.” dedirtir.

8. Ağabeyleri, çocuğun ardından gidip bacılarıyla karşılaşırlar. Bacılar onların hepsine ayrı ayrı azık hazırlar. En büyük ağabeyine daha büyük bir azık hazırlar.

9. Ağabey, azıktan yılan kurusu çıkınca, gerçek ortaya çıkar. Karısını evden kovarak cezalandırır.

2.41. KIRK BİRİNCİ MASAL

1. Nohut Oğlan

2. EB: - , AaTh: -

3. Eşe Arıcan, Sazgeçit köyü

4. Çok arzulanan bir şeyin olağanüstü bir durumla gerçekleşebileceği,

5. *Motif sırası:*

1. Çocuğu olamayan bir kadına nohudu ıslar, ekmek yaparken oklava değerse çocuğu olacağı söylenir.

2. Kadın denilenleri yapar. Nohutların hepsi çocuk olur; kadın bir anda panik yapar hepsini öldürmeye başlar.

3. Çocuklardan bir tanesi saklanır. Kadın yaptığından pişman olur, ağlamaya başlar.

4. Nohut Oğlan, kadının feryatları karşısında saklandığı yerden çıkar, kadına kendisinin ölmediğini söyler.

5. Kadın, Nohut Oğlan'dan tarladaki kocasına çörek götürmesini ister. Çocuk, adamın yanına varır, kendini tanıtır.

6. Nohut Oğlan, çift sürmek ister, babası tehlikeli olacağını söyler. Öküz pisliğinin altında kalır. Babası arar ama bulamaz.

7. Köyden üç kız tezek toplamaya gelir. Tezeklerle beraber Nohut Oğlan'ı eve götürürler. Tezeği tandıra atacakları zaman küfreder, tencerenin içine geçer.

8. Yemeğin içinden küfretmeye başlayınca yemeği köpeğe dökerler. Köpekten kaçır, bir ata arabasına biner.

9. Arabacı korkar, atı arabayı atıp kaçır. Nohut Oğlan, arabayla eve gelir.

10. Nohut Oğlan'ın ölmediğini gören anne ve babası çok sevinirler, mutlu olurlar.

2.42. KIRK İKİNCİ MASAL

1. Keçeli

2- EB: -, AaTh: -

3. Durdane Coşkun, Ereğli-Merkez

4. Güzelliğini herkesten gizleyen bir kızın Beyoğlu tarafından ortaya çıkarılması,

5. *Motif sırası:*

1. Bir ailenin kendisini gizleyen, keçe giyen güzel bir kızı vardır.

2. Çamaşır yıkamaya gittiğinde bir Beyoğlu onu farklı bir yaratık sanıp evlerine götürür.

3. Beyoğlu'nun annesi hamamda Keçeli'yi görür, kızı çok beğerir; ama bunu fark eden Keçeli, kadından önce eve döner, gizlenir.

4. Beyoğlu'na kız aramaya çıkarlar, keçeli azığın üzerine yüzüğünü koyar. Yüzük Beyoğlu tarafından bulunur.

5. Beyoğlu, yüzüğün Keçeli'ye ait olduğunu anlar, hemen eve döner. Keçelinin keçesini bıçakla keser.

6. Keçenin altından ay gibi parlak, dünyalar güzeli bir kız çıkar.

2.43. KIRK ÜÇÜNCÜ MASAL

1. Sabır Taşı

2. EB: 185, AaTh: 894

3. Atilla Tuzlu, Ereğli-Merkez

4. Sabrın sonu selamettir.

5. *Motif sırası:*

1. Bir kuş bir kıza gelip: "Yedi sene ölü başı bekleyeceksin." diye haber verir.

2. Bunun üzerine kız, annesi ve babası kuşun peşinden giderler. Girdikleri bir yerde anne ve babası çıkınca kapılar kızın üzerinden kapanır, kız içeride kalır.

3. Kız, burada bir ölüyü beklemeye başlar. Yedi sene sonra ölü dirilir, kızla dışarı çıkarlar.

4. Yoldan geçen bir kervandan bir hizmetçi kız alırlar. Adam çarşıya giderken ikisinin de bir istekleri olup olmadığını sorar.

5. Hizmetçi kız, adamdan inci, boncuk, lokum almasını ister. Kız, adamdan kendisine sabır taşı almasını ister.

6. Adam, kızını gizlice izler. Kız, sabır taşına içini dökmeye başlar, sabır taşı çatlar.

7. Adam, kızın yedi sene başını beklediğini anlayınca, kızını üzdüğünü düşünür. Kızdan af diler. Kızla evlenir.

2.44. KIRK DÖRDÜNCÜ MASAL

1. Domat Fidanı

2. EB: -, AaTh:-

3. Elif Toker, Ereğli-Merkez

4. Kalbinde kötülük taşımayanlar sonunda mutluluğu yakalarlar,

5. *Motif sırası:*

1. Üvey anne, üvey kızına eziyet eder, ona iyi davranmaz, evdeki bütün ağır işleri ona yaptırır.

2. Üvey kız, bir gün bir domat fidanı diker, ona bakar. Kız, domat fidanıyla konuşmaya başlar.

3. Bir gün kız, domat fidanından sallanmasını ister, fidan sallanınca kızın önüne altınlar saçılır.

4. Bir padişah oğlu, kızını görür ve ona âşık olur. Ailesinden kızını kendisine

istemelerini söyler.

5. Üvey anne, görücülerin karşısına kendi kızını çıkarır. Olup bitenleri takip eden bir horoz, askerlere kızın yerini söyler.

6. Kız, padişah oğluyla evlenir, sonsuza kadar mutlu olurlar.

2.45. KIRK BEŞİNCİ MASAL

1. Gümüş Şemeden İçindeki Gülperi Hanım

2. EB: 244, AaTh: 510 B

3. Şerife Uz, Sazgeçit köyü

4. İyiler bütün kötülöklere rağmen kazanır; kötüler de cezasını bulur.

5. *Motif sırası:*

1. Karısı ölen bir adam kendi kızıyla evlenir. Kız, evlenme şartı olarak kendisine gümüş bir şemeden yaptırmasını söyler.

2. Kız, şemedemin içine gizlenir. Babası kızın kaybolduğunu düşünerek şemedeni satar.

3. Şemedeni bir beyoğlu satın alır. Beyoğlu, şemeden içindeki kızını bulur. Ama ondan kimseye söz etmez.

4. Beyoğlu, dünya güzeli bu kıza âşık olur. Beyoğlu, kısa bir süre sonra askere gider. Nişanlısı, gümüş şemeden içindeki kızını bulur, onu evden kovar.

5. Kız bir dere kenarında otururken bir köncü karıyla karşılaşır. Kadın kızını evine götürür. Beyoğlu, askerden dönünce kızın evden gönderildiğini öğrenir.

6. Beyoğlu, kızını bulmak için çareler arar. Kızını bulmak için herkese bir at hediye eder. Kız, Köncü karıyı gönderip ona bir at aldırır.

7. At, yerden kalkmaz, kız, atın kulağına bir şeyler söyler, at kalkar. Beyoğlu, aradığı kızın bu kız olduğundan emin olmak için herkesten bir çorba ister.

8. Kız, çorbanın içine Beyoğlu'nun kendisine hediye ettiği yüzüğü atar. Beyoğlu, çorbadan yüzüğü bulur. Kızını, Köncü karıdan ister.

9. Eski nişanlısıyla aynı gün ikisine de düğün yapar. Ama eski nişanlısı kızını yakmaya kalkışınca Beyoğlu, eski nişanlısını bir atın kuyruğuna bağlayarak cezalandırır.

2.46. KIRK ALTINCI MASAL

1. Hizmetçi

2. EB: -, AaTh: -
3. Yadigâr Ögün, Ereğli-Merkez
4. Hizmetçinin sırrına vakıf olan padişahın hizmetçiyi terk etmesi.

5. *Motif sırası:*

1. Padişah, güzel bir hizmetçiye âşık olur. Onunla evlenir. Hizmetçi kız, bir zaman sonra hastalanır.

2. Padişah, hizmetçinin hastalığına çare ararken bir güvercin kanadını padişaha verir.

3. Hizmetçi iyileştiği gün, padişah güvercini öldürür.

4. Hizmetçi, bu duruma çok üzülür. Gerçekleri padişaha anlatır.

5. Padişah, hizmetçiye kızar, onu ormana bırakır.

2.47. KIRK YEDİNCİ MASAL

1. Tak Tak Tabacık

2. EB: 87, AaTh: 402,313 A

3. Eşe Arıcan, Sazgeçit köyü

4. Babaları tarafından ormana bırakılan çocukların yaşadıkları felâketlerden sonra mutlu olmaları,

5. *Motif sırası:*

1. Üvey anne, çocukları evden göndermesi için babalarına baskı yapar.

2. Baba, iki çocuğunu ormana götürür, odun kesme bahanesiyle çocukları ormanda terk eder.

3. İki kardeş, babalarının ağaca astığı kabağın rüzgârda sallanınca çıkardığı sesle oyalanırlar.

4. Çocuklar eve dönerler; ama üvey anne ile babaları evden giderler.

5. Bir derenin kenarından geçerken erkek kardeş, derenin suyundan içince danaya dönüşür.

6. Köylüler, danayı kesip yemek isterler. Ablası dua ederek bıçağın kesmesine engel olur.

7. Danayı keserler, bu kez eti pişmez. Kızı, döverler. Kız, dua eder, eti yiyenlerin hepsi ölür.

8. Kız, kardeşinin kemiklerini toplar, dua eder. Kardeşi canlanır. Zengin olurlar.

2.48. KIRK SEKİZİNCİ MASAL

1. Zümrüdü Anka Kuşu ve Keloğlan

2. EB: 72, AaTh: 301

3. Sadettin Bayram, Ereğli-Merkez

4. Keloğlan'ın yeraltındaki serüvenleri ve yeryüzüne çıkması.

5. *Motif sırası:*

1. Keloğlan, su içeyim derken kuyuya düşer. Kuyunun içinde bir adamlarla karşılaşır.

2. Adam, buradan bir ak koç ile kara koçun geçeceğini söyler.

3. Keloğlan ak koça bineyim derken kara koça binerek yedi kat yerin altına gider.

4. Keloğlan, bir ağacın altına uzanmışken Zümrüdü Anka kuşunun yavrularını yemeye çalışan bir karayılanı öldürerek yavruları yılandan kurtarır.

5. Zümrüdü Anka kuşu, yavrularını öldüreceğini düşünüp Keloğlan'ın üzerine bir taşı atmak isterken yavruları annelerine Keloğlan'ın kendilerini yılandan Keloğlan'ın kurtardığını söylerler.

6. Keloğlan, yaşlı bir kadının evine misafir olur. Yaşlı kadın, yeraltındaki suyun ejderhanın elinde olduğunu, su karşılığında ona bir kız verdiklerini söyler. Keloğlan, ejderhayı öldürür. Suları açar.

7. Keloğlan, yeryüzüne çıkmak istediğini söyler. Zümrüdü Anka, yeryüzüne çıkmak için kırk tuluk et, kırk tuluk su hazırlanmasını ister. Et, bitince Keloğlan, bacağından bir parça keser.

8. Yeryüzüne çıkınca et parçasını kuş, Keloğlan'ın bacağına yapıştırır.

2.49. KIRK DOKUZUNCU MASAL

1. Şahmeran

2. EB: -, AaTh: -

3. Çiçek Doğan, Ereğli-Merkez

4. Her türlü hileye, kötülüğe rağmen doğrular kazanır.

5. *Motif sırası:*

1. Üç arkadaş gezmeye giderler. Yolda bir kuyuya rastlarlar. Arkadaşlardan biri kuyuya iner; ama ip kopar.

2. Kuyuya inenin adı Ali'dir. Ali'nin sevdiği kızı, diğer arkadaşı da sever. Bundan dolayı Ali'yi kuyudan çıkarmak istemez.

3. Ali, kuyunun içinde bir yılanla karşılaşır. Yılanın girdiği delikten geçince Şahmeran ile karşılaşır.

4. Yedi yıl Şahmeran'ın yanında kalır. Şahmeran, Ali'yi bir şartla göndereceğini söyler.

5. Ali köyüne zengin biri olarak döner. Hizmetlilerinden biri Ali'nin sırtında Şahmeran'ın resmini görür. Etrafa anlatır.

6. Ali'yi tehdit edilerek Şahmeran'ın yerini öğrenirler. Ali'nin arkadaşı Şahmeran'ı öldürür; ama kendisi de yılanı dönüşür.

7. Ali, sevdiği kızla evlenir, mutlu bir yaşam sürer.

2.50. ELLİNCİ MASAL

1. Şeytan Düğünü

2. EB:- , AaTh: -

3. Kevser Bekdik, Sazgeçit köyü

4. Yapılacak işlere besmeleyle başlanıp şeytandan uzak durulması,

5. *Motif sırası:*

1. Hoca ev halkına her işe besmeleyle başlamalarını söyler.

2. Bir gün şeytanların başı: "Senin evden nasipleniyoruz." der.

3. Hocayı yaşadıkları yere götürür. Hoca, gittiği yerin şeytan düğünü olduğunu anlar.

4. Hoca, düğün evinde kullanılan eşyalar, düğündeki gelinin üzerindeki elbise, hocanın ev halkına aittir.

5. Hoca, sofradan kenarı kirtikli bakır tas ile gelinin kırmızı entarisinden bir parça keser, üfler, okur, şeytan düğününü bozar.

6. Karısından kenarı kirtikli bakır tası, gelininden kırmızı entarisini getirmesini ister.

7. Karısı tası bulamaz, gelinde entarinin kesilmiş olduğunu söyleyince; tası karısının eline, entere parçasını gelinin önüne atar.

8. Bunları şeytan düğününden getirdiğini söyler.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EREĞLİ MASALLARININ MOTİF VE FORMEL YAPISI

3.1. EREĞLİ MASALLARININ MOTİF YAPISI

Masalın yapısını oluşturan ve *motif* adını verdiğimiz unsurlar masal incelemeleri açısından son derece önemlidir (Sakaoğlu, 1999: 15). Motif, Fransızca bir kelime olup aslı Latince “motivum”dur (Alptekin, 2002: 113). Bu kelime sanatın her alanında çeşitli anlamlara sahiptir. Hatta anlatmaya dayalı türlerden destan, fıkra, masal, efsane ve halk hikâyesinde bile motif birbirinden farklıdır. Halk anlatmaları üzerindeki motif çalışmaları 19. yüzyılın sonlarında başlamıştır. Batıda motif üzerine çalışma yapanların başında Stith Thompson ve Max Lüthi gelir (Bakırcı, 2006: 73).

Thompson, motifin tanımını şu şekilde yapar: “*Eskiden beri yaşama kabiliyetine sahip olan, masalın en küçük unsurudur. Bu kuvvete sahip olabilmesi için kendisinin dikkati çekebilen olağanüstü niteliklere sahip olması gerekir.*” (Thompson, 1946: 415; Sakaoğlu, 2010: 15).

Motif üzerine çalışma yapan bir başka araştırmacı ise Arthur Christensen’dir. Christensen, motifin tanımını şöyle yapmaktadır: “*Canlılıkları ile kendilerini kabul ettiren tarifi güç bir psikolojik kanuna göre dinleyiciyi avuç içine alabilen ve iptidaî fikir silsilelerinden yeni terkiplerine girmek için az veya çok parçalara ayrılabilen unsurlardır.*” (Sakaoğlu 1980: 24).

Vesselovski ise motifi; “*Hikâyelerin parçalanmayan en küçük parçasıdır.*” diye tarif eder (Günay 1978: 226; Şimşek 2001: 156).

Motiflerle ilgili çalışmalar içerisinde en hacimli Stith Thompson’a aittir. Thompson’ın, *Motif Index of Folk-Literature* adlı eseri altı ciltten meydana gelmektedir. Birinci ciltte bir giriş kısmı vardır. Burada; çalışmanın amacı, motiflerin niçin alfabetik sıralandığı, kullanılan materyaller ve *Index*’in nasıl kullanılacağı ile ilgili bilgiler verilmiştir (Thompson 1955: 9-58).

Motif Index’in ilk beş cildi, anlatmaya dayalı türlerde yer alan motiflere, altıncı cilt ise dizin kısmına ayrılmıştır. Motifler, konularına göre A’dan Z’ye kadar alfabetik sırayla verilmiştir. Her motif grubu bir harfle gösterilmiş, daha sonra her motif kendi içinde alt gruplara ayrılmıştır. Bu motifleri şöyle sıralayabiliriz:

A. Mitolojik motifler

B. Hayvanlar

- C. Yasak
- D. Sihir
- E. Ölüm
- F. Olağanüstülükler
- G. Devler
- H. İmtihanlar
- J. Akıllılar ve aptallar
- K. Aldatmalar
- L. Kaderin ters dönmesi
- M. Geleceğin tayini
- N. Şans ve talih
- P. Cemiyet
- Q. Mükâfatlar ve cezalar
- R. Esirler ve kaçaklar
- S. Anormal zulümler
- T. Cinsiyet
- U. Hayatın tabiatı
- V. Din
- W. Karakter özellikleri
- X. Mizah
- Z. Çeşitli motif grupları (Thompson 1955: 29-35).

A.MİTOLOJİK MOTİFLER

A 0-A 99. Yaratıcı (Tanrı)

A 100-A 499. Tanrılar

A 100-A 199. Genelde Tanrılar

A 200-A 299. Üst dünyanın tanrıları

A 300-A 399. Yeraltı tanrıları

A 399-A 499. Yeryüzünün tanrıları

A 500-A 599. Yarı tanrılar ve efsanevî kahramanlar

A 600-A 899. Kâinatın yaratılış teorisi ve kâinat bilimi

A 900-A 999. Yeryüzü şekillerinin topografyası

A 1000-A 1099. Dünyevî felâketler

- A 1100-A 1199. Tabiat düzeninin kuruluşu*
- A 1200-A 1699. İnsan hayatının yaratılışı ve düzeni*
- A 1700-A 2199. Hayvanların yaratılışı*
- A 1700-A 1799. Hayvanların yaratılışı-Genel*
- A 1800-A 1899. Memelilerin yaratılışı*
- A 1900-A 1999. Kuşların yaratılışı*
- A 2000-A 2099. Böceklerin yaratılışı*
- A 2010-A 2199. Balıkların ve diğer hayvanların yaratılışı*
- A 2200-A 2590. Hayvanların özellikleri*
- A 2200-A 2299. Hayvan özelliklerinin çeşitli sebepleri*
- A 2300-A 2399. Hayvan özelliklerinin çeşitli sebepleri: Vücut*
- A 2400-A 2499. Hayvan özelliklerinin çeşitli sebepleri: Görünüş ve alışkanlıklar*
- A 2500-A 2599. Hayvan özellikleri-Çeşitli*
- A 2600-A 2699. Bitkiler ve ağaçların menşei*
- A 2700-A 2799. Bitkilerin karakteristiklerinin menşei*
- A 2800-A 2899. Çeşitli açıklamalar*

A 463.1. Kader

Köylüler, köyün farelerin eline geçtiğini düşünerek köyü terk etmek zorunda kalırlar. (1)

Kardeşler evin yolunu bulamayınca ağlayarak bir başka yöne doğru giderler. (12)

Adam, üvey karısı istemediği için onları ormana bırakmak zorunda kalır. (12)

Fatmacık, Yusufçuğun kemiklerini toplayıp ağlayarak annesinin mezarına gider. (12)

Fatmacık, hayatta kimsesi kalmadığı için delikanlıyla evlenmeye razı olur. (12)

Küçük kız, üvey annesinin ve babasının kendisini keseceklerini anlar ve yapması gerekenleri söyler.(13)

Çocuğu olmadığı için dağ taş gezmeye başlar.(16)

Padişah, yıllar önce rüyasında gördüklerinin gerçekleştiğini görür.(14)

Kız, kaderine razı olup yaşlı çobanla evlenir. (21)

Padişah, bütün ısrarlarına rağmen Ahmet'in bir kervancı kızla evlenmesine razı olur.(22)

Kadın, topak bir et doğurduğuna razı olmaz; onu bir köşeye atar. (23)

Kız, padişahın bu durumdan kurtulması için imtihanı kabul eder.(24)

Kız, devin kendisini öldürmemesini, kendisiyle evlenmesini söyler.(25)

Adam, başına ne gelecekse gençlikte gelmesine razı olur. (27)

Adam, üvey karısının isteğine boyun eğip çocuklarını ormana bırakır.(28)

Tüccar, kaderine razı olmaz, isyan eder. (29)

Tüccar, gerdek gecesi kızın karnındaki yarayı görünce kaderin önüne geçilemeyeceğini anlar. (29)

Zalim Gader, kaderine razı olup haramilere hizmetçi olur. (30)

Köylüler, ayının kızı yiyeceğini bildikleri halde onu su almaya gönderirler.(31)

Arap Üzengi ne olursa olsun Şah İsmail'in yanında kalmaya razı olur. (32)

Kız, kaderine razı olup yılan oğlanla evlenmeye razı olur. (36)

Kız, üvey annesinin verdiği bütün işleri yapmak zorunda kalır.(37)

Kız, ağabeylerinin kendisini evden göndermelerine boyun eğer. (40)

Kız, kapı kapanınca ölünün başında kaldığını anlar. (43)

Kız, kendisiyle evlenmek isteyen babasının teklifine boyun eğer. (45)

Çocuklar, ormana bırakıldıklarını anlarlar. (47)

A 2400-A 2499. Hayvan Özelliklerinin çeşitli sebepleri: Görünüş ve alışkanlıklar

Köylüler, kedinin görünüşünden korktukları için köyü terk ederler.(1)

A 2493. 4. Hayvan ile İnsan Arasındaki Dostluk

Tilki, horoz, at ve çoban bir eğlence düzenlerler. (10)

Bakkal, kuşun istediklerini kendisine verir.(13)

A 2493.4.1.Tilki ile İnsan Arasındaki Dostluk

Tembel Mehmet ile arkadaş olan Tilki, kurnazlıklarıyla onu zengin eder.(1)

Tilki, horoz, at; çobana bir âlem yapmayı teklif eder. (10)

Zümrüdüanka ile Keloğlan arasında bir dostluk oluşur. (48)

B. HAYVANLAR

B 0- B 99. Mitolojik hayvanlar

B 100-B 199. Sihirli hayvanlar

- B 100-B 119. Hazine hayvanları*
B 120-B 169. Sihir kabiliyetine sahip hayvanlar
B 170-B 189. Diğer sihirli hayvanlar
B 190-B 199. Sihirli hayvanlarla ilgili çeşitli motifler
B 200-B 299. İnsan özelliği gösteren hayvanlar
B 300-B 399. Dost hayvanlar
B 350-B 399. Sıkıntıdan kurtaran hayvanlar
B 400-B 499. Yardımcı hayvanların cinsleri
B 500-B 599. Yardımcı hayvanların hizmetleri
B 600-B 699. Hayvanla insanın evlenmesi
B 700-B 799. Hayvanların tuhaf fizikî özellikleri
B 800-B 899. Hayvanlarla ilgili çeşitli motifler

B 11. Ejderha

Ejderha insanlara ala kanlı bir su verir. (48)

(T)B 39. 2. Zümrüdü Anka

Delikanlı, Zümrüdüanka kuşunun sırtına binerek yeraltından yeryüzüne çıkar.
(31)

Zümrüdüanka, Keloğlan'ın yeryüzüne çıkmasına yardım eder. (48)

B 160. Akıl veren hayvanlar

Tilki, Mehmet Ağa'ya ne yapması gerektiğini öğretir.(8)

B 163.1. Tilkiden Öğrenilen Akıl

Tilki, Celep Dayısına kurdu şikâyet edeceğini söyleyerek kurdu korkutur.(5)

Tilki, arkadaşları horoz ve ata bir eğlence tertip etme fikrini sunar.(10)

B 172. Sihirli kuş

Sihirli kuşlar, güzel kızlara dönüşür. (30)

Padişahın yakarışından sonra bir güvercin hâsıl olur. (46)

B 200-B 299. İnsan özelliği gösteren hayvanlar

Kurt, kadının misafirlik davetini kabul eder. (38)

Kurt kadının evine misafir gider. (38)

Kurt, kadının gösterdiği minderin üstüne oturur.(38)

At, kızın dediklerini yapar. (45)

B 211. Konuşan Hayvanlar

Yolda köylülerle karşılaşan tilki, aslan ve kurt, köylülere nereye gittiklerini sorarlar.(1)

Tilki, aslan ve kurt; Gırnavuk Paşa'nın kendilerine gücünün yetmeyeceğini söylerler.(1)

Köpek üzümü kendisine vermesini söyler. (33)

B 211.1.1. Konuşan koyun

Koyun:"Etlendim, sütlendim, akşam oldu, açın kapıyı ben geldim." diye yavruları ile konuşur. (4)

Koyun, kuzularına:"Aman, dikkatli olun." diye seslenir.(4)

Kuzular, kurda:"Sen kimsin?" diye sorarlar. (4)

B 211.1.3. Konuşan at

At, kızın konuşmalarını anlar, onun dediklerine göre davranır.(45)

B 211.1.5. Konuşan inek

İnek, tilkiye kendisine yonca getirmesini söyler. (2)

B 211.1.8. Konuşan kedi

Kedi, tilkinin davetini tamam diyerek kabul eder. (7)

B 211.2.2. Konuşan aslan

Aslan, kaçarken, ben aslanlığı bıraktım, diye bağırır.(9)

B 211.2.3. Konuşan ayı

Ayı; arkadaşlarına kaçmalarını, canlarını kurtarmalarını söyler. (7)

B 211.2.4. Konuşan kurt

Kurt,"açın kapıyı kuzularım, ben geldim, diye konuşur. (4)

Kurt; koyuna:"Hani, kimse yok." der. (4)

Kurt, tilkiye kuyruğunun nasıl bu hale geldiğini sorar.(2)

Kurt, kaçarken sırtına doksan dokuz sopa vurduğunu söyler.(9)

Kurt, çukura düşünce"Yandım, Yandım!" diye bağırır. (38)

Kurt, kuzulara anneleri olduğunu söyler. (38)

B 211.2.5. Konuşan tilki

Tilki, kendisine zarar vermezse Tembel Mehmet'i zengin edeceğini söyler.(8)

Tilki, padişaha Mehmet ağa'nın kızına talip olduğunu söyler.(8)

Tilki, Tembel Mehmet'e önden giderek toz kaldıracağını söyler.(8)

Tilki, Tembel Mehmet'i tekrar fakirleştireceğini söyler.(8)

Tilki, kadından kuyruğunu ister.(2)

Tilki; inek, yonca ve çeşme ile konuşur.(2)

Tilki, değirmenciye ununu vermesini söyler.(3)

Tilki, tosbağaya yarışmayı önerir. (3)

Tilki, kediye yuvasına gelirse onu besleyeceğini söyler.(9)

Tilki, tavuğu celep dayısına götürdüğünü söyler.(9)

Tilki, celep dayısıyla konuşarak ziyafete giderler.(9)

B 211.2.8. Konuşan fare

Sıçan, Kara Fatma'ya kendisini kuyruğuyla döveceğini söyler.(7)

Sıçan, Kara Fatma'ya evde kalmasını, gelene kadar evden ayrılmamasını söyler.(7)

B 211. 3. Konuşan kuş

Tilki, horoza kendisini yemeyeceğini sadece arkadaş olmak istediğini söyler. (10)

Kuş, bakkaldan kendisine çivi vermesini ister. (13)

Kuş, bakkala ‘‘hınzır anam tuttu, hınzır babam kesti.’’ diyerek onunla konuşur.(13)

Kuş, analığına gözünü kapatıp ağzını açmasını söyler.(13)

Kuş, her gün çocuğun etrafında ‘‘Memişim, Memişim!’’ diye dolanır.(34)

Kuş, her gün kıza yedi sene ölü başını bekleyeceğini söyler. (43)

Zümrüdüanka'nın yavruları, Keloğlan'ın kendilerini kurtardığını söyler. (48)

B 211.3.2. Konuşan Horoz

Horoz, ‘‘gelin aba, gelin aba’’ diye seslenir.(6)

Horoz, çobana koyunu kesip ekmekle yemeyi söyler. (6)

Horoz, bir tepenin üstüne çıkar, türkü söyler. (6)

Horoz, çalgıcıya: ‘‘Ya benim koyunumu ya çalgıyı vereceksin.’’ der.(6)

Horoz, tilkiye: ‘‘Hayırdır, tilki kardeş, beni mi çağırıyorsun?’’ diye sorar.(10)

Horoz, tilkiye: ‘‘Hayırdır, gözümün içine baka baka yalan söylüyorsun, beni aşağı indirip yiyeceksin.’’ der. (10)

Horoz, görücülere kızın tandırda olduğunu söyler. (37)

Horoz, atlılara altılarla Fatma tandırda, der. (44)

Horoz, padişahın oğluna, Fatma'nın tandırda olduğunu söyler. (44)

(T)B 211.3.5. Konuşan güvercin

Güvercin, padişaha kanadı hizmetçinin yastığının altına koymasını söyler. (46)

B 211.3.6. Konuşan karga

Karga, kıza yola çıkma vaktinin geldiğini söyler.(33)

Karga, ala ineğin başında ağlayan kıza seslenir.(33)

(T)B 211.3.10. Konuşan Zümrüdüanka

Kuş (Zümrüdüanka), oğlana kendisini yeryüzüne çıkaracağını söyler. (31)

Zümrüdüanka, delikanlıya: Gak desem et; guk desem su vereceksin, der.(31)

Zümrüdüanka kuşu, Keloğlan'dan yolculuk için et ve su ister. (48)

B 211.6.1. Konuşan yılan

Yılan, adamla dostluğunun devam edemeyeceğini söyler. (11)

Yılan, oğlana bir emanet vereceğini söyler. (11)

Yılan, çobanla insan gibi konuşur. (11)

Yılan, heybeden çıkıp kadınla konuşur. (16)

Yılanın konuştuğunu gören kız çok korkar.(16)

Adam, yılanın konuştuğunu görünce allak bullak olur. (16)

Yılan, annesine padişahın kızıyla evlenmek istediğini söyler. (16)

Yılan Ali'ye buraya nasıl geldiğini sorar. (49)

Yılan adının Şahmeran olduğunu söyler. (49)

B 211.6.1. Konuşan yılan

Yılan, çobandan kaval çalmasını ve kendisine süt vermesini ister. (9)

Yılan, adama, bardağın içini altın inci ile dolduracağını söyler.(9)

Yılan, çobana: 'Ben de bu kuyruk acısı sen de evlat acısı olduğu müddetçe dostluğumuz süremez.' der.(9)

B 211.7.3 Konuşan Osurgan Böceği

Kara Fatma, çobana kendisini neyle döveceğini sorar.(7)

Kara Fatma, çiftçiye saçı uzun, zaraf kadın demesini söyler.(7)

Kara Fatma, sıçana koca aramaya gittiğini söyler.(7)

B 211.7.6 Konuşan Kaplumbağa

Tosbağa, tilkinin yarışma önerisini kabul eder. (3)

(T)B 214.1.13. Şarkı söyleyen horoz

Horoz, yüksek bir yere çıkar, türkü söyler. (6)

B 214.4. Ağlayan hayvanlar

Kuş yavruları korkudan ağlar. (48)

B 216. Hayvanların dilleri hakkında bilgi: Şahıs onların konuşmalarını anlar.

Çoban, tilki ve arkadaşlarının eğlence teklifini kabul eder.(10)

Oğlan, kuş gag dedikçe et; gug dedikçe su vereceğini anlar. (31)

Çoban, kuşun konuştuğunu fark eder. (34)

B 240.4. Hayvanlar kralı: Aslan

Aslan, ben aslanlığı bıraktım; bu benden de kralmış, der. (1)

B 290. İnsan Özelliği Gösteren Hayvanın Çeşitli Davranışları

Gırnavuk Paşa, evin yüklüğüne bir insan gibi oturur; ayağıyla bıyığını sıvazlar. (1)

B 360. Esaretten kurtaran müteşekkir hayvanlar

Gırnavuk Paşa, köyü farelerden temizleyerek kurtarır. (1)

Horoz ve at, tilkiyi sudan kurtarırlar. (10)

Horoz, kızın tandırdan kurtulmasını sağlar. (37)

B 401. Yardımcı at

Nohut Oğlan, at sayesinde evlerine kadar gider. (41)

Kız, at sayesinde Beyoğlu'nun kendine ulaşmasını sağlar. (45)

B 422. Yardımcı kedi

Sahibi, farelerden köyü kurtarması için Gırnavuk Paşa'yı köye getirir. (1)

Gırnavuk Paşa, köyü farelerden temizleyerek köylülere yardım eder.(1)

B 430. Yardımcı vahşi hayvanlar

Yılan, çobana her gün bir altın vererek ona yardım eder.(11)

B 435.1. Yardımcı tilki

Tilki, Tembel Mehmet'e yardım ederek onu zengin eder. (8)

Tilki, Tembel Mehmet'in evlenmesine yardım eder.(8)

B 435.3. Yardımcı kurt

Kurt, köylülere yardım edeceğini söyler. (1)

B 450. Yardımcı kuşlar

Zümrüdü Anka kuşu, oğlanın yeryüzüne çıkmasına yardım eder. (31)

Delikanlı, yeryüzüne çıkmak için Zümrüdü Anka'ya et ve su verir.(31)

Karga, kızı sırtına alır ve onu kardeşlerine götürür. (33)

B 457.2. Yardımcı güvercin

Güvercin, padişaha kanadı vererek yardımcı olur. (46)

(T)B 469.11. *Yardımcı Zümrüdüanka kuşu*

Kuş (Zümrüdüanka), oğlanın yer altından yeryüzüne çıkmasına yardım eder.

(31)

Zümrüdüanka, Keloğlan'a yardım eder.(48)

B 560. *Hayvanlar, insanlara öğüt verir*

Tilki, Tembel Mehmet'e ne yapması gerektiğinde öğüt verir.(8)

B 582.1.1. *Hayvanlar efendisini eş sahibi yaparlar.*

Tilki, Tembel Mehmet'i evlendirerek eş sahibi yapar.(8)

B 582.2. *Hayvanlar, kahramanın prensesle evlenmesine yardım eder.*

Hayvanlar, kızın padişah oğluyla evlenmesine yardım eder. (44)

B 800-899 *Hayvanların Diğer Motifleri*

Babaları, bir ağacın dalına bir kaplumbağayı bağlar.(12)

Yusufçuk, ineğin pisliğinden yer.(12)

Fatmacık, bu kez köpek havlayan köye doğru gider.(12)

Kurt, çocuğu kaçıtır. (27)

C. YASAK

C 0-C 99. *Tabiatüstü varlıklarla ilgili yasak*

C 100-C 199. *Cinsel yasak*

C 200-C 299. *Yeme ve içme yasağı*

C 300-C 399. *Bakma yasağı*

C 400-C 499. *Konuşma yasağı*

C 500-C 549. *Dokunma yasağı*

C 550-C 599. *Sınıf yasağı*

C 600-C 699. *Tek örneği olan yasak ve mecburiyetler*

C 700-C 899. *Çeşitli yasaklar*

C 900-C 999. *Yasağa uyulmaması ile ilgili cezalandırma*

C 400. *Konuşma yasağı*

Kadın ve adam, birbirine konuşma yasağı getirirler.(35)

C 420. *Sırları açıklama yasağı*

Kız, nasıl güzelleştiğinin sırrını annesine söylemez. (23)

Şah İsmail, Arap Üzengi'yi öldüreceği zaman Arap Üzengi'nin sırrı ortaya çıkar. (32)

Şahmeran, Ali'nin başkalarının yanında giyinmesini yasaklar. (49)

C 423. *Olağanüstülüklerin İfşa Edilmesi*

Yılan, sırrını Ayşe'ye ve Ahmet'e açıklar.(16)

Yılan, sırrını Sevgi'ye açıklar.(16)

Akşam olunca kapının önüne konan üç güvercin insana dönüşür.(30)

Bu üç bacı sırlarını anlatırken Zalim Gader bunları duyar. (30)

Öldürülen güvercin, hizmetçinin sevdiği oğlandır.(46)

(T)C 422.3. Kimliğin açıklanması yasaktır.

Oğlan, durumunun başkaları tarafından bilinmemesini ister. (16)

Keçeli, sürekli keçeyle gezerek kendini insanlardan gizler. (42)

C 610. Yasaklanan bölge

Sıçan, Kara Fatma'nın kendisi dönene kadar evden çıkmasını yasaklar.(7)

Deli Derviş, kadına evden çıkmasını yasaklar. (17)

Babaları, çocuklarının dağın öte yüzüne gitmelerini yasaklar. (25)

Şah İsmail, yıkılmaz sanılan sarayın kapısını un ufak eder. (32)

C 611.1. Yasaklanan kapı

Koyun, kapıyı kimseye açmamalarını ve evden çıkmalarını yasaklar. (4)

Yedikardeş, kapıyı herhangi bir kimseye açmasını yasaklarlar. (33)

Kadın, kapıyı kimselere açmamalarını söyler. (38)

C 700-C 899 Çeşitli Yasaklar

Padişah, eve yabancı kimseyi almamalarını emreder; eve yabancıların girmesini yasaklar.(14)

Bahçede yürürken geriye dönmek yasaktır. (21)

Ağabeyi, kızın delikten ocak külü dökmesini yasaklar. (25)

Beyoğlu, annesine şemedene kimsenin dokunmasını yasaklar. (45)

C 751. Belli bir zamanda bazı şeyleri yapma yasağı

Şah İsmail, Arap Üzengi ile yatarken arasına kılıç koyar. (32)

Şah İsmail, giderken yanında Gülperi'yi almak istemez. (32)

C 755. Bir işi belirli bir zamanda yapma

Koyun sabah otlamaya gider, akşam yavrularına döner. (4)

Küçük kız, ablasına kemiklerini dizip dama atmasını söyler.(13)

Terzi, kardeşler yüz yalan söylerse, onlara elbiseyi ücretsiz dikebileceğini söyler. (19)

Kız, padişahın oğluyla yolculuğa çıkıp kırk gün sonra dönecektir. (24)

D. SİHİR

D 0-D 699. Dönüşümler

D 700-D 799. Sihrin bozulması

D 800-D 1699. Sihirli nesnelere

D 1700-D 2199 Sihirli güçler ve belirtileri

D 0- D 699 Dönüşümler

Kuşa dönüşen kız, kendisini öldüren üvey anne ve babasını öldürerek intikamını alır ve tekrar insana dönüşür.(13)

Topak et, peri kızının yardımıyla dünya güzeli bir kıza dönüşür. (23)

Bir çömlek nohut ıslanınca çocuklara dönüşür. (41)

Çocuk, sudan içince bir danaya dönüşür. (47)

D 9.1. Alt dünyaya açılan kapı

Gölün altındaki kapı, perilerin yaşadığı bir dünyaya açılır. (16)

Keloğlan su içeyim derken alt dünyaya gider. (48)

D 100- D 199.İnsanın Hayvana Dönüşmesi

Düğün gecesini, gelin kurda dönüşerek kocasını yer.(14)

Mehmet, Şahmeran'ı öldürünce yılanı dönüşür. (49)

D 150. İnsanın kuşa dönüşme

Üç kemiği ipe dizilen kız, kuşa dönüşür.(13)

Derisi ateşe atılan oğlan, bu sefer bir kuşa dönüşür. (16)

Kız ile kardeşi, Allah'a dua ederler, kuşa dönüşürler. (28)

Kadının başına iğne batınca kuşa dönüşür. (34)

D 200- D 299 İnsanın nesneye dönüşmesi

Dev, bir çeşmeye dönüşerek ağabeyini öldürmeye çalışır.(25)

Dev, bir elma ağacına dönüşerek kızın ağabeyini öldürmeye çalışır. (25)

Kız, suya düşünce oradan bir selvi ağacı yükselir. (39)

D 300-309. Hayvanın insana dönüşmesi

Kuş, en sonunda insana dönüşür. (13)

Çoban kuşu keçenin içine yakalayınca kuş, insana dönüşür. (34)

Yılan oğlan, kırkinci elbiseyi çıkarınca insana dönüşür. (36)

D 350. Kuş-insan

Babasından ve üvey annesinden intikam alan kuş, sonunda insana dönüşür.
(13)

Kız ile kardeşi, Allah'a dua ederler, kuşa dönüşürler. (28)

Güvercinler konar konmaz, insana dönüşürler. (30)

Kadının başına iğne batınca kadın kuş olup uçar. (34)

D 391. Yılanın insana dönüşmesi

Yılan derisini çıkarınca insana dönüşür. (16)

Yılan oğlan, kırkınıcı elbiseyi çıkarınca insana dönüşür. (36)

D 700-799. Sihrin bozulması

Yılanın derisi ateşe atılınca, yılanın sihri bozulur.(16)

Kız, delikten ocak külünü dökünce sihir bozulur, dev canlanır. (25)

Padişah, kavalı taşa vurunca sihir bozulur, kız ortaya çıkar. (26)

Delikanlı, Zümrüdüanka'nın sırtında yeryüzüne çıkınca üzerindeki sihir bozulur. (31)

Yılan oğlan, kırkınıcı elbiseyi çıkarınca sihir bozulur, insana dönüşür. (36)

D 771. Sihirli nesnelere ile sihrin bozulması

Kız, devin üzerine ocak külü dökerek onu diriltir. (25)

D 991. Sihirli kıl

Yılan, adama sihirli üç kıl verir.(16)

Adam, kahve fincanının içine sihirli kılları atar, kahve dökülmez.(16)

Baltanın ağzını sihirli kıl ile biler.(16)

Sihirli kılı sırtına sürünce, ülkenin en güçlü pehlivanının sırtını yere getirir.(16)

D 1021. Sihirli tüy

Güvercin, kanadı hizmetçinin yastığının altına koymasını söyler. (46)

D 1040. Sihirli içecekler

Oradaki küçük sudan içen hayvan oluyormuş. (47)

D 1056. Sihirli Gömlek(deri)

Yılan, derisini çıkarınca çok yakışıklı bir delikanlı olur.(16)

Yılan oğlan, kırkınıcı elbiseyi çıkarınca insana dönüşür. (36)

D 1081. Sihirli kılıç

Fatma Ana, Ahmet'e kendi sihirli kılıcını verir. (22)

D 1150. Sihirli eşyalar

Kuru kafa, tılsımlıdır. (16)

Kaval, sihirlidir. (26)

Zalim Gader, Arap'la mücadelesinde altın tası alır.(30)

Arap'la mücadelesinde sihirli yüzüğü alır. (30)

Kaşık, kapı eşiği ve beşik sihirlidir. (39)

D 1242.1. Sihirli Su

Kız, sarı sudan geçince güzelleşir; altınlarla donanır.(37)

Üvey annenin gerçek kızı kara sudan geçince her yeri pislikle dolar.(37)

Çocuk sudan içince bir danaya dönüşür.(47)

D 1610. Sihirli konuşan nesnelere

Kaval, üflenince kızın sesi duyulur, kaval konuşur. (26)

Kaval üflenince kavaldan:”Aman baba, yavaş çal! Yüreğim hem yaralıdır hem kanlıdır.” diye ses gelir. (26)

Kaval üflenince kavaldan:”Aman beni öldürten abla, yavaş çal! yüreğim hem yaralıdır hem kanlıdır.” diye ses gelir. (26)

Kaval üflenince kavaldan:”Aman beni kesen dadı, yavaş çal! Yüreğim hem yaralıdır hem kanlıdır.” diye ses gelir. (26)

D 1812.3 Rüyada geleceğin bildirilmesi

Padişaha rüyasında gelecekte doğacak çocuğun düğün gecesi öleceği bildirilir.(14)

Adam, rüyasında evinin yandığını görür. (27)

D 1835. Sihirli kuvvetlerin kazanılması

Ablası, kızın üç kemiğini bir ipe dizince kız, kuş olup uçmaya başlar.(13)

D 1862.2 Derinin çıkarılmasıyla güzelleşme

Yılan, derisini çıkarınca yakışıklı bir genç olur. (16)

E. ÖLÜM

E 0-E 199. Diriltme

E 200-E 599. Hayaletler ve diğer hortlaklar

E 600-E 699. Yeniden diriltme

E 700-E 799. Ruh

E 545.1.3 Mezardaki Ölünün Konuşması

Kız, annesinin mezarına kapanıp ağlayınca, mezardaki annesi konuşarak ne yapması gerektiğini söyler. (36)

(T)E 323. 8. Ölmek üzere olan babanın nasihati

Babaları öleceği zaman çocuklarına dağın öte tarafına gitmemelerini vasiyet eder. (25)

E...Ölüm

- Yılan, can havliyle çobanın oğlunu sokarak öldürür.(9)
Kuyruğu kopan yılan, çocuğu sokarak çocuğun ölümüne neden olur. (11)
Yusufçuk ile Fatmacığin anneleri onlar henüz küçükken ölür.(12)
Kuş, çivileri üvey annesinin ağzına saplayarak onu öldürür.(13)
Babasının ağzına zehir doldurarak babasını öldürür.(13)
Keloğlan, çocuğun bacaklarını ayırarak öldürür. (20)
Keloğlan, öküzlerin başını keserek öldürür. (20)
Amcası, kadını bir kılıç darbesiyle öldürür.(22)
Kadın, güzelleşeceğim diye derisini yüzdürürken ölür. (23)
Nar tanesi ile dayısı bir olup devi ve karısını öldürürler. (25)
Hizmetçi, kızı pikniğe götürme bahanesiyle kızı öldürür. (26)
Çocukların anası bir gün ansızın ölür. (28)
Zalim Gader altı aylıkken annesi ölür. (30)
Çekici ustasının başına vurarak ustanın ölümüne neden olur.(30)
Kızın ağabeyleri, devi ve kötü kalpli kızını öldürürler. (33)
Ateş Beyoğlu'na sıçrar, Beyoğlu yanarak ölür. (39)
Kadın korkuyla oğlanların hepsini öldürür. (41)
Padişah, güvercini öldürür. (46)
Mehmet, Şahmeran'ı öldürür. (49)

F. OLAĞANÜSTÜLÜKLER

- F 0-F 199. Diğer dünyalara seyahatler*
F 200-F 699. Olağanüstü yaratıklar
F 700-F 899. Olağanüstü yerler ve eşyalar
F 900-F 1099. Olağanüstü olaylar

F 80. Alt dünyaya seyahat

- Kız, gölün altındaki bir kapıdan içeri girer, yer altındaki dünyaya gider. (16)
Kız, alt dünyada seyahat eder. (16)

F 90. Alt dünyaya açılan kapı

- Gölün içinde alt dünyaya açılan bir kapı vardır. (16)
Kız, gölün dibinde alt dünyaya açılan bir kapı görür. (16)
Adam, gölün dibinde bir kapıyı açarak perilerin yanına varır.(16)

F 92. Kuyuya giriş (Aşağıdaki dünya)

Delikanlı, ayıyı öldürünce tekrar kuyuya girer. (31)

Keloğlan, kuyunun dibinden alt dünyaya geçer. (48)

F 101 .6. Alt dünyadan hayvan sırtında yukarıya çıkma

Kuş, alt dünyadan oğlanı sırtında yeryüzüne çıkarır. (31)

Keloğlan, alt dünyadan Zümrüdüanka'nın sırtında yeryüzüne çıkar. (48)

F 156. 8. Diğer dünya

Oğlan, kuyudan bir başka dünyaya gider. (31)

F 300- F 399.Periler ve Ruhlar

Topak et, peri kızlarının yardımıyla dünyalar güzeli bir kıza dönüşür. (23)

F 500-599. Olağanüstü insanlar

Kız, domat fidanı ile konuşma gücüne sahiptir. (44)

Kız, domat fidanından sallanmasını ister. (44)

F 531.5. Devler ve insanlar

En küçük ağabey, devi bir kılıç darbesiyle öldürür.(25)

Devin iyi kalpli kızı, kıza buraya gelmemesini söyler. (33)

F 531.6.6.Devlerin evleri

Devin bağlı bahçeli güzel bir evi vardır. (25)

Kız, devin evine ateş istemeye gider. (33)

Devin evinde bir iyi bir de kötü kızı vardır. (33)

F 565.2. Fevkalade güçlü kahraman

En küçük kardeş, devi bir kılıç darbesiyle öldürür. (25)

Arap Üzengi, Şah İsmail'e öyle bir saldırır ki her yer toz duman içinde kalır.

572.2.Yakışıklı Genç

O ağasında yakışıklı bir oğlu varmış. (24)

Yılan oğlan, kırkıncı elbiseyi çıkarınca çok yakışıklı bir delikanlıya dönüşür.

(36)

F 575.1. Çok güzel kız

Beyoğlu, sabah bahçeye çıktığında dünyalar güzeli çok güzel bir kızla karşılaşır.(23)

Peri kızları, topak eti dünyalar güzeli bir kıza dönüştürürler. (23)

Kelikçi Mehmet Ağa'nın kızı büyür, dillere destan bir güzelliğe sahip olur.

(29)

Güvercinler, insana dönüşünce çok güzel kız olurlar.(30)

- Arap Üzengi, nikabını çıkarınca çok güzel bir kız olur. (32)
- Kız, sarı sudan geçince güzelleşir. (37)
- Kız, sarı sudan geçince dillere destan güzelliğe ulaşır. (37)
- Beyoğlu, keçeyi bıçakla kesince içinden dünyalar güzeli bir kız çıkar. (42)
- F 600. Olağanüstü arkadaşlıklar*
- Delikanlı ile Azrail arkadaş olur.(15)
- Kız, bahçedeki peri kızlarıyla konuşmaya başlar. (23)
- Kız ile domat fidanı arkadaşlıklar. (44)
- F 600.7. Hayvanların olağanüstü arkadaşlığı*
- Tilki, Tembel Mehmet ile arkadaş olur, ölene kadar onu bırakmaz.(8)
- F 610. Çok kuvvetli insan*
- Oğlan, bir vurmada ayıyı öldürür. (31)
- Keloğlan, ejderhayı öldürür. (48)
- F 715. Olağanüstü ırmak (su)*
- Kız, sudan geçince güzelleşir. (37)
- F 718. Olağanüstü kuyu*
- Kuyudaki bir geçitle yılanların yaşadığı yere ulaşır. (49)
- (T)F 719. Olağanüstü çeşme*
- Çeşmenin başında insan yiyen bir ayı yaşar. (31)
- F 771. Olağanüstü kale, saray, ev*
- Arap Üzengi sarayını kestiği kellelerden yapmıştır.(32)
- F 771.4.1.Devin ikamet ettiği saray*
- Devler, sarayda oturur. (8)
- F 776. Olağanüstü kapı*
- Kapının eşiği sürekli elbiselerini parçalar. (39)
- F 800. Harikulade kayalar ve taşlar*
- Kız, adamdan kendisine hediye olarak sabır taşı almasını ister. (43)
- Kız, içini sürekli sabır taşına döker. (43)
- F 813. Olağanüstü meyveler*
- Karpuzun içine girerek kaybettiği palayı arar, karpuzun içinde kaybolur. (19)
- Karpuzun içinden aksakallı bir ihtiyarla karşılaşır. (19)
- İhtiyar tarafından verilen elmayı yiyen adamın ve karısının çocuğu olur. (36)
- F 825. Olağanüstü yüzük*

Zalim Gader, Arabın yüzüğünü mücadele sonucu alınca, Arap birden kaybolur. (30)

F 833. Olağanüstü kılıç

Fatma Ananın oğlana verdiği kılıç tılsımlıdır. (22)

F 894.4.Olağanüstü ayna

Çocukları yılandan bir anda deniz oluveren ayna kurtarır. (18)

F 900. Kerametler ve olağanüstü hadiseler

Yusufçuk, ineğin pisliğinden yiyince ineğe dönüşür. (12)

Karıncaya seksen yerinden semer çekmişler. (19)

Karıncanın üzerine yüz bin kişi binmiş.(19)

Yaşlı bir kadın, topak bir et doğurur. (23)

Babalarını çok kötü bir durumda bulunan kardeşler bir anda kuş olurlar. (28)

Zümrüdüanka, etin insan eti olduğunu anlar, eti dilinin altına saklar. (31)

Gülperi, sabah çıkan küçük dişinin küçük kardeşinin öleceğine işaret sayar.(32)

Kızın annesi, mezarından kıza seslenerek evlilik şartını söyler. (36)

Pınarın içinden yükselen selvinin gölgesi sürekli Beyoğlu'nun evine düşer.(39)

Islanan nohutlar erkek çocuklarına dönüşür. (41)

Anne ve babası çıkınca, kapı ansızın üzerinden kapanır. (43)

Domat fidanı sallanınca kızın önüne altınlar saçılır. (44)

Padişah, güvercini öldürdüğü anda hizmetçi iyileşir. (46)

F 932.12. Olağanüstü su

Gölün altına, derinliklerine inince gölün derinliklerinde su olmaz.(16)

F 950. Olağanüstü tedaviler

Kuşa dönüşen çocuklar, babalarının gözlerini kanatlarıyla sıvazlayarak onun tekrar görmesini sağlarlar. (28)

Çoban, kızın karnındaki yılanı süt ile çıkarmayı başarır. (40)

F 960. Harikulade hünerler (marifetler)

Tabanı olmayan tencere ile tavşanı pişirirler. (19)

F 1068. Realist rüya

Padişah, ev sahibinin çocuğunun düğün gecesi öleceğini rüyasında öğrenir.(14)

Padişah, rüyasında evinde kaldığı kadının doğacak çocuğunun evlendiği gece

öleceğini görür ve padişahın gördüğü rüya gerçekleşir. (14)

Adam, rüyasında evinin yandığını görür. (26)

G. DEVLER

G₀. Devler

G₁₀-G₃₉₉. Devlerin çeşitleri

G₁₀-G₄₉ Düzenli Yamyamlık

G₅₀-G₉₉ Arasına Yamyamlık

G₁₀₀-G₁₉₉ Çok Büyük Devler

G₂₀₀-G₂₉₉ Cadılar(Büyücüler)

G₃₀₀-G₃₉₉ Diğer Devler

G₄₀₀-G₄₉₉. Devlerin hâkimiyetine girmek

G₅₀₀-G₅₉₉. Yenilen dev

G₆₀₀-G₆₉₉. Diğer dev motifleri

G 10. Yamyamlık

Baba ve üvey anne, küçük kızı keserek yerler. (13)

Kadın, kendi etini pişirip kocasına yedirir.(13)

Kız, düğün gecesini evlendiği erkeği yer.(14)

İçi kanlı bir pilav yer. (32)

G 11.2 İnsan Yiyen Dev

Dev, kızı yakalayıp yemeye çalışır. (33)

Su için deve bir kız verirler. (48)

G 200. Büyücü (cadı)

Cadı, burada taze insan kokusu aldığını söyler. (12)

G 400. Dev hâkimiyetine girme

Dev, kızı hâkimiyeti altına alır. (25)

G 410. Dev hâkimiyetini kıran insan

Nar tanesi ve dayısı, dev öldürerek devin hâkimiyetine son verirler. (25)

Şah İsmail, kızın kardeşlerine yardım ederek devlerin üstünlüğüne son verir.

(32)

G 420. Dev tarafından yakalanma

Kızın parmağından dev yakalar. (33)

G 500. Yenilen dev

Dev, kızın kardeşlerine yenilir. (33)

Köse, devi hileyle yener. (16)

G 501. Aptal dev

Devler, tilki tarafından kandırılır. (8)

G 512. Devlerin öldürülmesi

Tilki, devleri izbeye kapatarak onları kaynar suyla haşlayarak öldürür.(8)

Oğlan, devi öldürür.(25)

Şah İsmail, kızın kardeşlerine yardım eder, devleri öldürür. (32)

Kızın kardeşleri kötü kalpli dev ile onun kötü kalpli kızını öldürürler. (33)

G 530. Devlin akrabalarının kahramana yardım etmesi

Nar Tanesi, babasının tilsimini söyleyerek dayısına yardım eder. (25)

H. İMTİHANLAR

H 0-H 199. Tanıma imtihanları

H 200-H 299. Doğruluk imtihanları

H 300-H 499. Evlenme imtihanları

H 500-H 899. Zekâ imtihanları

H 900-H 1199. Cesaret imtihanlarının vazifeleri

H 1200-H 1399. Kahramanlık imtihanları: Araştırmalar

H 1400-H 1400. Diğer imtihanlar

H 11.1. Baştan geçeni hikâye etme

Çocuklar olanları, başlarından geçenleri ihtiyar kadına hikâye ederler. (12)

Anne ve babası, çocuğa olup bitenleri anlatır.(15)

Kadın, zengin adama başından geçenleri bir bir anlatır.(17)

Çoban, başından geçenleri annesine korkuyla anlatır.(26)

İki kardeş başından geçenleri birbirine anlatırlar.(27)

Çocuklar, ormanda babalarını kaybettiklerini çobana anlatırlar. (28)

Tüccar, kızı tanıyınca başından geçenleri anlatır. (29)

Kız, tüccara küçükken başına gelen yaralama olayını anlatır. (29)

Yemekten sonra o gün başından geçenleri birbirlerine anlatırlar.(30)

Kız, bugüne kadar kızların başına geleni anlatır. (31)

Delikanlı sihirli olduğu için yeraltında yaşadığını anlatır. (31)

Kız, kardeşlerine başından geçenleri anlatır. (33)

Karısı olup bitenleri, başından geçenleri çobana anlatır. (34)

Kadın, başından geçenleri kocasına anlatır. (35)

Kız, başından geçenleri çobana anlatır. (40)

Nohut Oğlan, başından geçenleri babasına anlatır.(41)

H 80. İşaretle tanıma

Tüccar, kızı karnındaki yara izinden tanır. (29)

H 94. Yüzükle tanıma

Beyoğlu, Keçeliyi azığın üzerindeki yüzükten tanır. (42)

Beyoğlu, kızı çorbanın içindeki yüzük vasıtasıyla tanır. (45)

H 300- 499.Evlilik imtihanları

Kara Fatma, evleneceği kişilerin kendisini neyle döveceklerini sorarak imtihan eder.(2)

Tüccar, beşikteki bir bebekle evlilik imtihanına tutulur. (29)

Arap Üzengi, sırtını kim yere getirirse onunla evleneceğini söyler.(32)

H 548. Bilmece İmtihanları

Kız, çocuğunu kardeşlerine göndererek, ezberlettiği sözleri onlara okutur. (28)

Kardeşlerine çocuğunu göndererek bilmeceyle onları imtihan eder. (40)

H 600. Sembolik manalar

Azrail, kendilerine iyi davranan, kendilerini güzel ağırlayan hasta delikanlıya, kırmızı bir elma vererek onun ruhunu kabz eder.(15)

Kız, bahçedeki en güzel gülü koparmalarını isteyerek hatasını anlatmaya çalışır. (21)

Ekmeğimin kulağı yenirse, yerim sıcak olursa ben askerden gelirim, der. (45)

H 960. Akıl ve beceri ile zor sınavı kazanma

Kız, yaşlı kadına iyi davranır, güzel sözler söyleyerek kadının sınavını geçer. (37)

H 1563. Hüner imtihanları

Padişah, adamdan kızını oğluna alması için onu imtihan edeceğini söyler.(16)

Padişah, adamdan:

a)Bir fincan kahveyi dökmeden direğin tepesine üç kez inip çıkmasını,

b)Çok uzun bir ağacı eşit şekilde kırk parçaya ayırmasını,

c)Ülkenin en güçlü pehlivanının sırtını yere getirmesini ister. (16)

H 1570- H 1599 Çeşitli imtihanlar

Âşıklarından bahçedeki en güzel gülü koparmalarını ister. (21)

Kız, padişahın oğluyla imtihan olmayı kabul eder. (24)

Çocuklar, söylediklerinin doğru olduğunu ispat için ateşe girerler. (27)

Zindane Melek adındaki adamın başına çeşitli felaketler gelerek imtihan edilir. (27)

Kadın ve iki kardeş, yanan bir honozun içinden geçerek doğruluk imtihanı verirler. (27)

Kız, yılandan kırk tane elbise yaptırıp giymesini ve kendisiyle beraber soyunmasını şart koşar. (36)

Yaşlı kadın, kızı kafasındaki bitleri temizleterek imtihan eder.(37)

Nohut Oğlan, başından geçenleri anlatarak babasına kendini tanıtır.(41)

J. AKILLILAR VE APTALLAR

J 0-J 199. Kazanılan ve elde edilen akıl

J 200-J 1099. Akıllı ve akılsız davranışlar

J 1100-J 1699. Zekilik

J 1700-J 2749. Aptallar ve diğer akılsız insanlar

J 2750-J 2799. Aptalların ve akıllıların diğer görünüşleri

J 130. Hayvanlardan öğrenilen bilgi

Kız, yedi sene bir ölünün başını bekleyeceğini bir kuştan öğrenir. (43)

J 154. Ölmek üzere olan babanın vasiyeti

J 154.0.1. Babanın nasihati

Çoban, oğluna: 'Yılana elleme!' diye nasihat eder. (9)

Babası Ahmet'e bir kervancı kızla evlenilmeyeceğini söyler. (22)

Babaları, çocuklarına dağın öte yüzüne gitmemelerini nasihat eder. (25)

Babası oğluna fakir bir kızın ailelerine uygun olmayacağını söyler. (44)

J 155. Kadından öğrenilen akıl

Kadının akıllı sayesinde deşiriciden un geri alınır. (35)

J 155. 4. Kadının nasihati

İhtiyar kadın, çocuklara buradan erkenden ayrılmalarını nasihat eder. (12)

Kadın, yılana padişahın kızlarını alacak güçte olmadıklarını, bunun zor olduğunu bu sevdadan vazgeçmesini söyler.(16)

J 200. Seçimler

Padişahın kızı, evlenmek için Keloğlan'ı seçer. (18)

J 330- j 399.Kaybetmeler ve kazanmalar

Kız, padişahın oğluyla giriştiği yarışı kazanmış. (24)

J 500- J 599.İhtiyat ve tedbir

Kız, yanında çalıştığı ağadan ve oğlundan kız kimliğini saklar. (24)

J 1000. Akıllılar

Tilki çok akıllıdır. (8)

Küçük oğlan, akli sayesinde terzinin istediği yüz yalanı söyler. (19)

Keloğlan, ekmekleri çıkarıp çuvalın içine kendisi girer. (20)

Keloğlan, kendi yatağına ağanın karısını yatırır. (20)

Topak et, kendisini kolonya ile yıkatıp suyu Beyoğlu'nun yüzüne serptirir.

(23)

İki kardeş ateşin içinden geçerek kurtulurlar. (27)

Kadın, akıllı davranarak deşiriciyi jandarmalara dövdürür.(35)

Çoban, akıyla kızı kurtarır. (40)

J 1115.11 İmam (Hoca)

Şeytanların başı, Hocayı düğünlerine davet eder. (50)

En son nöbeti tutan hoca kızın canlanması için dua okur. (39)

J 1540. Karı-koca arasındaki karşılıklı sözler

Adam ve karısı, yılanın isteğini kendi aralarında karşılıklı konuşur.(16)

Kadın ve kocası ineği sürme konusunda birbiriyle tartışırlar. (35)

J 1700. Aptallar (ahmaklık)

Kadın, güzelleşeceğim diye kendisini diri diri yüzdürtür. (23)

Topak etin annesi, ahmaklığı yüzünden ölür. (23)

Kurt, kadının sözlerine kanıp kadının hazırladığı tuzağa düşer.(38)

J 1851. Hayvan veya objenin hediye edilmesi

Fatma Ana, oğlana kılıcını hediye eder. (22)

J 2347. Hilekârların İşi

Tilki, toplanan ahaliye değirmencinin buğdayını aldığını, ununu vermediğini söyler.(6)

Deli Derviş, gece kadının kaldığı yerdeki elbiseleri, kumaşları keser; testileri kırar.(17)

Ahmet; Zalim Ağa ve kadının hilesiyle onlara esir düşer.(22)

Dev ve karısı, sürekli hilelerle ağabeyi öldürmeye çalışırlar. (25)

Zengin Ağa, Zindane Melek'i evden uzaklaştıırarak karısını kaçırmayı planlar.

(27)

Babaları hileyle iki kardeşi ormana bırakırlar. (28)

Üvey anne, kendi kızını da güzelleşmesi için inek otlatmaya gönderir. (37)

Kurt, annelerinin sesini taklit ederek kızlara kapıyı açtırır. (38)

Üvey anne, üvey kızını tandıra kapatır, yerine kendi kızını verir. (44)

K. ALDATMALAR

K 0-K 99. Aldatma ile müsabakayı kazanma

K 100-K 299 Aldatıcı anlaşmalar

K 300-K 499. Çalıntılar ve hileler

K 500-K 699. Aldatma yolu ile kaçma

K 700-K 799. Aldatma yolu ile yakalanma

K 800-K 999. Kadere bağlı aldatmalar

K 1000-K 1199. Kendi kendini yaralayarak aldatma

K 1200-K 1299. Şahsiyetini rencide ederek aldatma

K 1300-K 1399. İğfal edilmiş veya aldatılmış evlilik

K 1400-K 1499. Kolay aldatılmış kişinin şahsiyeti tahrip edilir

K 1500-K 1599. Zina ile ilgili aldatma

K 1600-K 1699. Aldatıcı kendi tuzağına düşer

K 1700-K 2099. Yalan söyleyerek aldatmalar

K 2100-K 2199. Sahte imtihanlar

K 2200-K 2299. Alçaklar ve ihanet edenler

K 2300-K 2399. Diğer aldatmalar

K11. Aldatma yolu ile kazanılan müsabakalar

Tilki, al takke ver külah tosbağayı aldatmayı başarır.(3)

Tilki, iki buğday tanesinin ununu ister, etrafa değirmencinin ununu vermediğini söyleyerek herkesi aldatır.(3)

(T)K 93.İmtihani kazanmak için hile yapılır.

Keloğlan, çeşitli hilelerle ağayla girdiği mücadeleyi kazanır. (20)

K335. Hırsızlık

Tilki, kadının sütünü ondan habersizce içer.(2)

Deşirici, içeriden un çuvalını alıp gider. (35)

K 500. Aldatma yoluyla tehlike ve ölümden kaçma

İhtiyar kadın, cadıya yalan söyleyip aldatarak çocukları cadıdan kurtarır.(12)

K 700. Aldatma vasıtasıyla kaçma

Ağa ve karısı, Keloğlan'ı aldatarak kaçmayı planlarlar. (20)

Üvey anne ve baba çocukları aldatarak evden kaçarlar. (47)

K 730. Tuzağa yakalanma

Deşirici kadının tuzağına yakalanır.(35)

K 955. Yakma ile öldürme

Koyun, yavrularını yiyen kurdu yakar. (4)

K 955.1.Kaynar suda öldürme

Tilki, devleri kaynar suda haşlayarak öldürür.(8)

K 1810.Hile ile kıyafet değiştirme

Tilki, hile ile Tembel Mehmet'in kıyafetlerini değiştirmesini sağlar.(8)

K 1812.Tebdil-i kıyafet gezen padişah

Padişah üzüntüsünden tebdili kıyafet yolculuğa çıkar. (36)

K 1834. Bir insan sırasıyla değişik insanların kılığına girer

Kız, Beyin çobanı olmak için erkek kıyafeti giyer. (24)

Kız, Azrail kıyafeti giyerek oğlanı korkutmaya gider. (24)

K 1870 Aldatma

Tilki, padişahı aldattığı şiniğin altına iki altın yapıştırarak onunla altın ölçtüklerini zannetmesini sağlayarak aldatır. (8)

Tilki, arkasından gelen atlıların onları öldüreceğini söyleyerek sürü sahiplerini ve devleri aldatır.(8)

Tilki, sürülerin Tembel Mehmet'in olduğunu söyleyerek atlıları aldatır.(8)

Kurt, kuzuları anneleri olduğunu söyleyerek kandırır.(4)

Tilki, kurdu aldatarak, kurdun ölümüne neden olur.(2)

Tilki, yalan söyleyerek tavuğu kurda vermez.(5)

Babaları, çocukları odun kesmeye diye ormana götürür.(12)

Babaları, ağaca bir kaplumbağayı asarak odun kırıyor gibi yaparak çıkan sesle onları aldatır.(12)

Kadın, kocasına kendi bacağından kestiği eti yedirerek unu aldatır.(13)

Üvey anne, küçük kızı kesip yeme konusunda kocasını ikna eder.(13)

Keloğlan, dişini yediğini söyleyerek padişahın oğlunu aldatır. (18)

Keloğlan, çişini üzerine sürdüğünü söyleyerek padişahın oğlunu aldatır. (18)

Ağa ve karısı, Keloğlan'ı uyuyunca onu dereye atarak kurtulmayı planlarlar. (20)

Kız, annesine gerçeği söylemeyerek onu aldatır. (23)

Beyoğlu, kızı gölden çıkarken görünce kendilerini aldattığını öğrenir.(24)

Üvey anne, görücülere kendi kızını göstererek onları aldatmaya çalışır. (37)

Kurt, annelerinin sesini taklit ederek kızları aldatır. (38)

Büyük gelin, kızın içinde yılan yumurtası olan suyu içtiğini söylemez. (40)

Üvey anne, padişahın oğlunu ve ailesini aldatmaya çalışır. (44)

Koca karı, Keloğlan'a pis su vererek aldatır. (48)

K 2015 Evlat sahibi olma

Yaşlı kadın, bir evlat sahibi olur. (23)

Kız, ağabeyine yalan söyler, devden bir çocuk doğurur. (25)

Zengin Ağa, Zindane Melek'i gece sığıra gönderip onu aldatır ve karısını kaçıtır.(27)

Çoban, ormanda bulduğu çocukları evine götürür, onları evlat edinir. (28)

Kadın, en sonunda nohut kadar bir oğlana sahip olur.(41)

K 2110. İftira

Büyük gelin, ağabeylerine kız kardeşlerinin hamile olduğunu söyler.(40)

K 2212. Hain abla

Kötü kalpli abla, hizmetçiye kardeşini öldürtür. (26)

K 2211. Hain erkek kardeşler

Ağabeyleri, küçük kızı bir dağın ardına terk eder. (40)

K 2213. Hain Koca, Hain eş

Kadının kocası, akrabalarının kafalarını keser, dolaba koyar.(17)

Kadın, zalim ağa'ya yardım ederek Ahmet'in esir edilmesini sağlar. (22)

Adamın yeni karısı, adamdan çocukları ormana götürüp bırakmasını ister. (28)

K 2216. Hain baba

Baba, kızını keserek yeme konusunda karısının teklifini kabul eder.(13)

Baba, çocuklarını ormana bırakıp kaçar. (47)

K. 2246. Hain akrabalıklar

Kız, devle birlikte sürekli ağabeyini öldürmeye çalışır. (25)

Büyük gelin, doğruları söylemez. (40)

K.2250 Hain Hizmetçi

Kızın dadısı, kızı pikniğe götürme bahanesiyle onu öldürür. (26)

K.2300-2399. Diğer Aldatmalar

Horoz, çobana ekmeği vererek koyunu kestirir.(6)

Kız, ağabeyine yediği nardan hamile kaldığını söyleyerek ağabeyini aldatır. (25)

Tüccar, Kelikçi Mehmet Ağa ve hanımını tanrı misafiriyim diye aldatır. (29)

Anneleri, dama kırmızı bayrak dikerek oğlanları aldatır. (33)

(T)K 2307.Hile ile mal sahibi olma

Tembel Mehmet, tilkinin hileleri ile zenginliğe sahip olur. (1)

Kel Fatma, hile ile Beyoğlu'nun zenginliğine sahip olur. (39)

L. KADERİN TERS DÖNMESİ

L 0-L 99. En küçük çocuğun zaferleri

L 100-L 199. Şansı iyi gitmeyen kahraman (Hanım kahraman)

L 200-L 299. Alçak gönüllülüğün mükâfatla sonuçlanması

L 300-L 399. Zayıf ve güçsüz olmanın zaferi

L 400-L 499. Kibir aşağılık getirir

L 10. En genç oğlun zaferleri

En küçük oğlan, devi öldürür. (25)

L 101. Talihi yaver gitmeyen kahraman

Ahmet'in önce karısı kaybolur; sonra Zalim Ağa'ya esir düşer. (22)

Zindane Melek, önce çocuklarını suya ve kurda kaptırır; karısını da zengin ağa kaçıır. (27)

Kızın üzerinden kapı kapanınca kız, ölüyle baş başa kalır. (43)

L 111.1 Gurbete gidiş ve dönüş

Ahmet, karısını bulmak için yollara düşer. (22)

Nar Tanesi ve dayısı, uzak bir yere giderler. (25)

Zindane Melek, ev halkını yanına alarak gurbete gider. (27)

Tüccar, neyi var neyi yok satar, nasibini bulmaya gider. (29)

Zalim Gader, Şam'a doğru yola koyulur. (30)

Zalim Gader, ustasını öldürünce oradan kaçır, başını alıp gider. (30)

Bir zaman sonra babasının evine geri döner. (30)

Şah İsmail, Gülizar'ın peşinden gurbete çıkar. (32)

Beyoğlu askere gider. (45)

L 111.4. Öksüz kahraman

Kız, annesi ölünce öksüz kalır. (45)

L 113.5. Odun kesen kahraman

Baba, çocuklarını alır, ormana odun kesmeye gider. (47)

L 160. Ümit vermeyen kahramanın başarıları

Nohut Oğlan, babasına yemek götürmeyi başarır. (41)

L 161.1. Fakir genç ile zengin kızın evlenmesi

Tembel Mehmet ile padişahın kızı evlenir. (8)

Keloğlan, padişah kızıyla evlenir. (18)

L 162. Prens (kral) sevdiği kızla evlenir.

Padişahın oğlu, fakir kızla evlenir. (44)

L 213. Zengine tercih edilen fakir kız

Padişah oğlu fakir kızı tercih eder. (44)

L 400- L 499 Kibir Aşağılık Getirir

Kız, hiç kimseyi beğenmez; istemediği biriyle evlenmek zorunda kalır. (21)

M. GELECEĞİN TAYİNİ

M 0-M 99. Hükümler ve kararlar

M 100-M 199. Ant ve yeminler

M 200-M 299. Anlaşmalar ve söz vermeler

M 300-M 399. Kehanetler

M 400-M 499. Beddualar

M 100. Yeminler ve antlar

Ahmet, karısına kendisine bir şey yapmayacağına dair yemin eder. (22)

Dev ile kız, ağabeyini öldürmek üzere sözleşirler. (25)

Kadın kendisini zengin ağaya teslim etmeyeceğine dair kendisine yemin eder.

(27)

M 201. Söz ve antlaşmaların yapılması

Tilki, Tembel Mehmet'i zengin edeceğine dair söz verir. (8)

Dev ile kız, ağabeyini öldürmek üzere anlaşır. (25)

Padişahın kızı, padişahın oğluyla antlaşma yapar. (24)

Yarışı kim kaybederse inekleri öleceğine dair sözleşirler. (33)

Kim önce konuşursa ineği o sürececek diye sözleşirler. (35)

M 244. Hayvanlar ve insanlar arasında anlaşma

Tilki ile kadın, sütü geri getirme konusunda anlaşır. (2)

Karga, kızı, kardeşlerine götüreceğini söyler. (33)

Kız ile at anlaşır. (45)

M 244.3 Tilki ve insan arasında anlaşma

Tilki ile Tembel Mehmet aralarında anlaşır. (8)

M 361. Geleceği önceden takdir edilen kahraman

Tüccarın kiminle evleneceği aksakallı tarafından tüccara söylenir. (29)

M 370. Geleceği değiştirmeye boşuna teşebbüs eder

Padişah, oğlanı kurtarmak için, düğün günü evinin önünde önlem alır; ama

sonuç değişmez, oğlan yine ölür.(14)

M 400. Beddualar

Kara Fatma, çobana pörtle de çık, diye beddua eder.(7)

Eski karısı''kuş ol, kuş ol!'' deyince kuması kuş olur. (34)

Kız, beddua eder, kardeşinin etini yiyenler ölür. (47)

N. ŞANS VE TALİH

N 0-N 99. Bahisler ve kumarlar

N 100-N 299. Şansın ve talihin yolları

N 300-N 399. Şanssız kazalar

N 400-N 499. Şanslı tesadüfler

N 500-N 599. Meydana çıkarılan sahipsiz hazine

N 600-N 699. Diğer şanslı tesadüfler

N 700-N 799. Tesadüfen karşılaşmalar

N 800-N 899. Yardımcılar

N 122. Talihli ve talihsiz yerler

Zindane Melek, sudan geçerken çocuğunu suya düşürür. (27)

Kız, Kel Fatma tarafından bir pınarın içine atılır. (39)

N 130. Şans ve Kaderin Değişmesi

Topak et olarak doğan kız, bir Beyoğlu ile evlenmeyi başarır. (23)

Tekrar insan haline dönüşen kız, Beyoğlu'yla evlenir ve mutlu olur. (26)

Kadın, sandığın içinden konuşmaları dinleyerek, konuşanların çocukları olduğunu öğrenir. (27)

N 256.6. Yaşlı adam

Yaşlı bir adam, çocuklara yardım eder. (28)

Yaşlı adam, padişaha nereye gittiğini sorar.(36)

N 700-N 799.Tesadüfen Karşılaşmalar

İki kardeş, sandığı beklemek için görevlendirildiklerinde tesadüfen tanışırlar. (27)

Yıllar sonra Tüccar ile yaraladığı kız karşılaşır. (29)

Kız ile Kel Fatma, bir pınarın başında karşılaşırlar. (39)

N 812.2. Yardımcı devler

Devin iyi kalpli kızı, kıza bir daha buraya gelmemesini söyler. (33)

N 825.1. Çocuk sahibi olamayan kahramanlar

Adam ve karısının çocukları yoktur. (16)

N 825.2. Yardımcı ihtiyar

Adam, kızı oğluna alıp alamayacağını aksakallı ihtiyarlara sorar. (28)

N 825.3. Yardımcı yaşlı kadın

İhtiyar kadın, çocukların karnını doyurup üstlerini kurutur. (12)

İhtiyar kadın, cadıyı oyalayarak çocukların kaçmasını sağlar. (12)

İhtiyar kadın, çocukları samanlığa saklar.(12)

Fatma Ana, sihirli kılıcını ve atını Ahmet'e verir. (22)

Yaşlı kadın, kıza yününü verir.(37)

Kız dere kenarında karşılaştığı Köncü karının yanına sığınır. (45)

Yaşlı kadın, Keloğlan'a bir bardak su verir. (48)

N 831. Yardımcı kız

Kervandan kendilerine yardımcı bir kız almak isterler. (43)

N 844. Derviş

Deli Derviş, karısını hiçbir yere göndermez. (17)

(T)N 844.3. Yardımcı, aksakallı ihtiyar

Karpuzun içinde bir aksakallı ihtiyarla karşılaştığını söyler. (yüz yalan)

Aksakallı ihtiyar, Tüccar'a yazgısının Kars'ta olduğunu söyler. (29)

Aksakallı ihtiyar, padişaha bir elma verir.(36)

P. CEMİYET

P 0-P 99. Krallık ve asillik

P 100-P 199. Diğer sosyal kurumlar

P 200-P 299. Aile

P 300-P 399. Diğer sosyal akrabalıklar

P 400-P 499. İşler ve meslekler

P 500-P 599. Hükümet idare etme

P 600-P 699. Âdetler

P 700-P 799. Cemiyetle ilgili çeşitli motifler

P 10. Krallar ve padişahlar

Tilki, padişahın kızını Tembel Mehmet'e ister.(8)

Padişah, Tembel Mehmet'in zengin biri olduğuna inanır.(8)

Padişah, çocuğun babasına, kendisini düğüne çağırmasını söyler.(14)

Padişah, rüyasında bir şelale önünde yazı yazan bir aksakallı görür.(14)

Adam, padişahın kızını yılan oğlana ister.(16)

Padişah, kızını Keloğlan'a vermek zorunda kalır. (18)

Padişah, oğlunun bir kervancı kızla evlenmesini istemez. (22)
Bir padişah varmış. (26)
Padişah, Şah İsmail ile Arap Üzengi'yi memleketinde alıkoymak ister.(32)
Şah İsmail, padişahın teklifini reddeder. (32)
Padişah emreder, Yörük ile kızını bulup getirilir. (32)
Ülkenin birinde bir padişah varmış. (34)
İşini iyi yapan bu çobanı, padişah çok severmiş. (34)
Padişah, yolculuk yapmaya karar verir.(36)
Padişahın en büyük eğlencesi ava çıkmaktır. (46)

P 20. Kraliçeler

Ali'nin birinci karısı, Ali'nin küçük karısını kıskanır. (34)

P 30. Şehzade

Padişahın oğlu, padişahın kızıyla evlenmek için Keloğlan'la yarışır.(18)
Beyoğlu, bir topak etle evlenir. (23)
Beyoğlu, Keçeliyi alır, eve götürür. (42)

P 100- P 199. Sosyal Kurumlar

Köylüler, korkudan dolayı köyden göç etmekte ortak karara varırlar.(1)

P 110. Padişahın vezirleri

Padişah, vezirlerini de yanına alarak köylülerin evini ziyarete gider. (14)

P 130. Evlenme âdetleri

Padişah, kızına çeyiz olarak akla hayale sığmaz altın, gümüş verir.(8)
Damat atına binip "Ben bu kızını seviyorum, kim yolunu kesiyorsa meydana çıksın." diyerek meydan okur. (1)

Keloğlan geline, kına yakarlar. (13)

P 150. Zengin adamlar

Kadın, dervişten kaçarken bir zengin adamla karşılaşır.(17)
Keloğlan, zengin bir ağanın yanında çalışmaya başlar. (20)
Zengin Ağa, Zindane melek'in karısını kaçıtır. (27)
Kelikçi Mehmet Ağa, zaman içinde yaşadığı yerin zengin adamlarından olur. (29)

P 210. Karı-koca

Karı ve koca, küçük kızını keserek yemeleri konusunda anlaşırırlar. (13)
Adam ve karısı ne yapacaklarını kara kara düşünürler. (15)

Çocukları olmayan karı ve kocası Allah'a dua edip yalvarırlar. (15)

Ağa ve karısı, Keloğlan'dan kurtulmaya çalışırlar. (20)

Karı ve koca, ineği sürme konusunda tartışırlar.(35)

P 230. Çocuklar ve ana-baba

Bir adamın bir oğlu ve bir kızı vardır. (12)

P 231. Anne ve oğul

Nohut Oğlan ve annesi konuşurlar. (41)

P 233. Baba ve oğlu

Baba, oğlunu haramilere hizmetçi olarak verir. (30)

P 234. Baba ve kızları

Padişahın üç kızı vardır. (24)

Baba kendi kızıyla evlenmek ister. (45)

P 251.5. İki erkek kardeş

İki erkek kardeş, başından geçenleri anlatırken birbirlerini tanırlar. (27)

P 251.6 Çeşitli erkek kardeşler

Bu kadının yedi tane oğlu varmış. (33)

Yedi erkek kardeşin hiç bacıları yokmuş. (40)

P 251.6.1. Üç erkek kardeş

Üç erkek kardeş yalan söyleme yarışına girerler. (19)

Adamın üç oğlu ile bir kızı varmış (25)

P 252.2. Üç kız kardeş

Padişahın üç kızı vardır. (24)

Padişahın üç kızı vardır. (26)

Üç kız kardeş, tezek toplamaya çıkar. (41)

P 282. Üvey ana

Üvey anne, kocasına çocuklarını istemediğini, onlardan bıktığını söyler.(12)

Üvey anne, kocasından çocukları evden götürmesini ister.(12)

Üvey anne, küçük kızı keselim, yiyelim, der.(13)

Üvey anne, çocukları evde istemez. (28)

Üvey anne, Zalim Gader'i yüzden almaz. (30)

Kızım üvey annesi kıza sürekli kötü davranır. (37)

Üvey anne, kızı tandıra kilitler. (44)

Üvey anne çocukların evden gitmesini ister. (47)

P 300- P 399 Diğer Sosyal Akrabalıklar

Horoz, dikeni kendisine yakın hissettiği gelinden çıkarmasını ister.(6)

Gelin, horoza kızarak onu kovar.(6)

Horoz, çalgıyı vermeyince kızar, gelini alıp kaçar.(6)

P 310. Dostluk ve arkadaşlık

Tilki ile Tembel Mehmet arkadaş olurlar.(8)

Tilki ile tosbağa arkadaş olurlar. (3)

Tilki, horoz, at ve çoban dost olurlar.(10)

Azrail ile çocuk arkadaş olurlar. (15)

P 320. Misafirperverlik

Tilki ile Tembel Mehmet padişahın evine misafir olurlar.(8)

Çoban, hayvan dostlarının misafir olduğunu, eğlence düzenlediklerini söyler.(10)

Azrail ve delikanlı, bir eve misafir olur.(15)

Ev sahipleri çok misafirperverdir. (15)

Kadın, bir testicinin dükkânına misafir olur. (17)

Kız, kardeşiyle beraber babasının evine misafir olur. (28)

Tüccar, Kelikçi Mehmet Ağa'nın evine misafir olur. (29)

Akşam kurdu misafirliğe davet eder. (38)

P 360. Hizmetçi

Zalim Gader, haramilere hizmetçi olur. (30)

Zalim Gader, haramilerin yemeğini hazırlar.(30)

Yoldan geçen bir kervandan bir hizmetçi alırlar. (43)

Padişah, hizmetçinin durumuna çok üzülür. (46)

P 400-P 499.İş ve Meslekler

Kuş, bakkaldan çivi ister.(13)

Kuş, bakkaldan biraz zehir alır.(13)

Mehmet Ağa, kelikçilik yapar. (29)

Kadın köncülük yapar. (45)

P 411. Çiftçilik

Kara Fatma, çiftçiye kendisini neyle döveceğini sorar.(7)

Çiftçi, Kara Fatma'ya nereye gittiğini sorar.(7)

Çiftçi, Kara Fatma'yı övendirekle döveceğini söyler.(7)

P 412. Çoban

- Tilki, koyun çobanına arkadan atlıların geldiğini söyler.(8)
Çoban, Kara Fatma'ya nereye gittiğini sorar.(7)
Çoban, Kara Fatma'yı değneklerle döveceğini söyler.(7)
Çoban, korkusundan horoza bir koyun verir.(6)
Yılan kavalın sesini dinleyerek çobana ulaşır. (9)
Çoban, aylar sonra kavalını alıp kayalıklara doğru gider.(9)
Çoban, koyunları ağıla kapatır, uyur. (10)
Çoban, yerine kendi oğlunu gönderir.(11)
Çoban ile yılan dost olurlar.(11)
Kız, yaşlı çobanla evlenir. (21)
Ahmet, yolda bir neşeli bir de üzgün çobanla karşılaşır. (22)
Kız, bir beyin kazlarına çoban olur. (24)
Padişahın oğlu da bir yerde tosbağa çobanı olur. (24)
Çoban, bir kaval kemiğinden bir kaval yapar. (26)
Çoban, başından geçenleri annesine anlatır. (26)
Çoban, çocuğu kurttan kurtarır.(27)
Çoban, çocuğu yanına alır, sahiplenir. (27)
Çoban, eve gelince karısının kaçırıldığını görür. (27)
Koyunlarını otlatan çoban, orman tarafından ağlayan çocuk sesleri duyar. (28)
Çoban, ormanda bulduğu bu çocukları kendi çocuklarından ayrı tutmaz. (28)
Çoban, eve gelince ilk karısına ikinci karısını sormuş.(34)
Kız yolda bir çobana rastlar. (40)

P 414. Avcılık

- Padişahın en sevdiği iş ava çıkmaktır. (46)
Padişah adamlarıyla avlanırken güzel bir hizmetçi görür. (46)

(T)P 417. Dükkâncı

- Bezirgân, Mekke'de bir dükkân açar.(29)

P 424. Doktor

- Yaralı bebeği bir Ermeni tabibe götürürler. (29)

(T)P 424.6. Ebe (Doğum ebesi)

- Doğum yaptıran kadın, yılan doğan çocuğa Şahmeran adını koyar. (36)

P 431. Tüccar (Kervancı, Bezirgân)

Bir tüccar, saman balyasının arkasından koşmaya başlar. (29)

Tüccar, yaptığından pişman olu doğru Hacca gider. (29)

Zamanın birinde bir köyde bir bezirgân yaşarmış. (29)

P 441. Terzi

Terzi, kardeşlerden kendisine yüz yalan söylemesini ister. (19)

P 443. Değirmenci

Değirmenci, tilkiye iki tane buğday tanesinden un çıkmayacağını söyler. (3)

P 448. Kasap

Kadın, güzelleşeceğim diye doğruca kasabın yolunu tutar. (23)

Kadın, güzelleşmek uğruna kasaba kendini yüzdürür. (23)

P 449. Lokantacı

Kız bir dört yol kavşağında lokantacılık yapar. (16)

(T)P 459.3. Sepet örme

Kız, arkadaşlarıyla sepet örme yarışına girer. (33)

P 461. Asker

Bir karıncaya yüz bin askerin bindiğini söyler. (19)

Kadın, deşiriciyi jandarmalara dövdürür.(35)

Askerler, padişah oğluna horozun bir şeyler anlatmaya çalıştığını söylerler.

(44)

P... Kelikçi

Kelikçi Mehmet Ağa, gün bulup gün yiyen biridir.(29)

P 475.Harami

Haramilerin en iyi atını ve kılıcını alır. (30)

Haramileri öncekilerden de beter eder.(30)

Haramiler, Zalim Gader'i sarı çeşmeye suya gönderirler.(30)

Haramiler, bu kez ondan kurtulacaklarını düşünürler. (30)

P 485. Bilgin kişi

Adam, oranın bilginlerine kızı, kendi oğluna alıp alamayacağını sorar.(28)

P 555. Savaşta mağlup olma

Şah İsmail, kızın kardeşlerine yardım ettiği için devler mağlup olurlar. (32)

P 600. Gelenekler

Köylüler, köye gelenleri camide ağırlarlar.(35)

P 604. Ziyafet

Kurt, ayı ve domuz, ziyafet için hazırlıklara başlarlar. (5)

Davullu zurnalı bir eğlence, bir ziyafet hazırlayıp herkesi davet ederler. (15)

P 634. Düğünler

Horozun bir köydeki düğüne yolu düşer.(6)

Fatmacık, köyde bir düğüne gider.(12)

Düğündekilerin, Fatmacığın güzelliğinden gözleri kamaşır.(12)

Ahmet, kervancı kızla kırk gün kırk gece süren bir düğünle evlenir. (22)

Her iki taraf hazır olunca, düğün dernek kurulur. (29)

Yiğit ve kız için dillere destan bir düğün yaparlar. (31)

Kırk gün kırk gece düğün dernek kurup eğlenirler.(36)

Beyoğlu ikisinin düğününü aynı anda yapar. (45)

Hoca şeytan düğününe gider. (50)

Q. ÖDÜLLER VE CEZALAR

Q 0. Cezalar ve mükâfatlar

Q 10-Q 99. Mükâfatlandırılmış işler

Q 100-Q 199. Mükâfatların özellikleri

Q 200-Q 399. Cezalandırılmış işler

Q 400-Q 499. Cezaların çeşitleri

Q 2. İyiler ve kötüler

Kızın ablası, iyiliksever biridir. (13)

Yaşlı kadın, iyi biridir. (12)

Küçük kızın, üvey annesi kötüdür. (13)

Küçük kız iyi, üvey anne ile babası ise kötüdür. (13)

Cadı, kötü biridir. (12)

Hasta delikanlı iyi bir insandır.(15)

Hasta kadın, gelen misafirlere iyi davranmayan kötü biridir.(15)

Devin kızının biri iyi, diğeri kötü kalplidir. (33)

Kel Fatma, kötü kalplidir. (39)

Üvey anne kızdığı zaman kızı, tandıra hapseder. (44)

Beyoğlu'nun nişanlısı kötü biridir. (45)

Q 10. Ödüllendirilmiş işler

Yılan, kendisine kaval çalan adamı altınla ödüllendirir. (9)

Yılan, kendisine süt veren çobana altın vererek ödüllendirir. (9)

Kuş, ablasına şeker vererek onu ödüllendirir.(13)

Misafiri iyi karşılayan hastaya Azrail, kırmızı bir elma vererek ödüllendirir.(15)

Yıkılmaz binayı yıkan Nar Tanesi ve dayısı, padişah tarafından ödüllendirilir.(25)

Çocuklar, babalarının kör gözünün açılmasına sebep olarak babalarını ödüllendirirler.(28)

Yaşlı kadın, kendine iyi davranan kızı ödüllendirir. (37)

Q111. Zenginlikle ödüllendirme

Tilki, Tembel Mehmet'i zengin ederek ödüllendirir.(8)

Nar Tanesi'nin dayısı, padişahın sınavını geçer, kızıyla evlenir, zengin olur.(25)

Q 112.0.1 Krallık vererek ödüllendirme

Halep şehrinin padişahı, Zalim Gader'e tacını tahtını vererek ödüllendirir.(30)

Q 136. Sahtekârlık ve yalan

Tilki, padişaha Tembel Mehmet altın ölçecek diye yalan söyler.(8)

Tilki, sürü sahiplerine atlıların kendilerini öldüreceğini söyler.(8)

Tilki, devlere gelen atlıların kendilerini öldüreceği yalanını söyler.(8)

Kel Fatma, düğün alayına Beyoğlu'nun gelinin kendisi olduğunu söyler. (39)

Q 200-399. Cezalandırılmış işler

Sıçan, Kara Fatma'nın sözünü dinlemeyip evden çıkmasını onu gölekte bırakarak cezalandırır. (7)

Horozun emanetine sahip çıkmayanlar horoz tarafından cezalandırılır.(6)

Koyun, kurdun karnına taş doldurarak cezalandırır. (4)

Kadın, tilkinin kuyruğunu keserek onu cezalandırır. (2)

Misafire kötü davranan hasta kadın, Azrail tarafından işkenceyle öldürülerek cezalandırılır.(15)

Dükkân sahipleri, yaptıkları iyiliğin karşılığında testileri kırık görünce kadını döverek cezalandırırlar. (17)

Padişahın kızı, Beyoğlu'nun götüne kanlı ciğerle vurarak onu cezalandırır. (24)

Kıskanç abla, yaptıklarından dolayı cezalandırılır. (26)

Zengin Ağa, ateşte yanarak cezalandırılır. (27)

Padişah, hizmetçiyi ormana bırakarak cezalandırır. (46)

Q 211. Öldürerek cezalandırma

Yılan, kendisine zarar vermek isteyen oğlanı öldürerek cezalandırır. (11)

Kuş, üvey annesinin ağzına çivileri doldurarak öldürür.(13)

Kuş, babasının ağzına zehirle doldurarak öldürür.(13)

Adam ve kadın, Deli Derviş'i bir çukura gömerek cezalandırırlar. (17)

Amcası, Ahmet'i dinledikten sonra kadını öldürerek cezalandırır. (22)

Nar Tanesi ve dayısı, devi ve karısını öldürerek cezalandırırlar. (25)

Kızın ablası ve kötü kalpli yardımcısı dadı, ülkeden kovularak cezalandırılır.

(26)

Analıklarını bir atın kuyruğuna bağlayarak cezalandırırlar. (28)

Kardeşleri, kötü kalpli devi ve devin kızını öldürerek cezalandırırlar. (33)

Kadın, kurdu içi ateş dolu çukura düşürerek öldürür. (38)

Q 254. Hamile kalan genç kız cezalandırılır.

Kızı hamile sanan ağabeyleri, onu evden göndererek cezalandırırlar. (40)

Q 260. Hile ile cezalandırma

Kadın hile ile deşiriciyi cezalandırır. (35)

Q 331.5. Kibirlilik cezalandırılır.

Aslan, kibirlenen yaşlı adamı sözleri ile cezalandırır. (3)

Q 416. Atın Kuyruğuna Bağlayarak Cezalandırma

Analıklarını bir atın kuyruğuna bağlayarak cezalandırırlar. (28)

Beyoğlu, eski nişanlısını bir atın kuyruğuna bağlayarak cezalandırır. (45)

Q 433. Hapsederek cezalandırma

Üvey anne, kızdığı zaman kızı, tandıra hapseder. (44)

Q 458. Döverek cezalandırma

Dükkân sahipleri, testileri kadınının kırdığını düşünerek onu döverek cezalandırırlar. (17)

R. ESİRLER VE KAÇAKLAR

R 0-R 99. Esirlik

R 100-R 199. Kaçmalar

R 200-R 299. Firarlar ve takipler

R 300-R 399. Sığınaklar ve tekrar ele geçirilmeler

R.0- R.99.Esirlik

Zalim ağa ve kadın, Ahmet'i esir alırlar. (22)

Kapının kapanmasıyla kız, ölü odasında esir kalır. (43)

R 10. Kaçırma

Horoz, gelinin ekmeklerini kaçırır.(6)

R 11.3. Devlere esir olma

Kız, devin eşi olmayı kabul eder. (25)

R 41. Esirlerin kapatıldığı yerler

Tilki, devleri sarayın izbesine hapseder.(8)

Zengin Ağa, Zindane Melek'in karısını bir sandıkta esir tutar. (27)

Üvey anne, kızını tandıra kapatır. (37)

Üvey anne, kızını tandıra kilitler. (44)

R41.3.4. Kuyuya hapsedme

Kadın, içi ateş dolu bir kuyuya kurdu hapseder.(38)

R 100-199 Kaçmalar

Tilki, bir çuval unu sırtlayarak oradan kaçır.(3)

Kadın, dolabın içindeki kesik kafaları görünce oradan kaçır. (17)

Ağa ile karısı, Keloğlan'dan kaçmak için konuşurlar. (20)

Kadın, un çuvalını alır; arkasına bakmadan kaçır.(35)

Nohut Oğlan, tencerenin içine atlayarak yanmaktan kurtulur. (41)

R 100. Esirlikten kurtulma

Kadın en sonunda Deli Derviş'ten kurtulur. (17)

R 122. Çeşitli Kurtarmalar

Koyun, yavrularını kurdun karnından çıkararak kurtarır.(4)

İhtiyar kadın, çocukları cadıdan kurtarır.(12)

Adam, kadını Deli Derviş'ten kurtarır. (17)

Dereye düşen çocuk, bir çiftçi tarafından kurtarılır. (27)

Çoban, çocuğu kurttan kurtarır. (27)

Kelikçi kızını bir tabibe götürerek ölümden kurtarır. (29)

Delikanlı, ayıyı öldürerek köylüleri kurtarır. (31)

Dünürçüler, kızını tandırdan kurtarırlar. (37)

Nohut Oğlan, başına gelen felaketleri atlatarak ölümden kurtulur. (41)

Horozun yardımıyla kız, hapsedildiği yerden kurtarılır. (44)

R 141. Kuyudan kurtulma

Yiğit delikanlı, en sonunda yaşadığı kuyudan kurtulur.(31)

Oğlan kuyudan kurtulur. (31)

Delikanlı, kuyudan kuşun sırtına binerek kurtulur. (31)

Keloğlan, kuyudan kurtulur. (48)

R 200- R 299.Firarlar ve Takipler

Kadının evden kaçtığını anlayan derviş, kadını takip etmeye başlar. (17)

Ahmet, kaybolan karısını aramaya çıkar. (22)

Zalim Ağa, Ahmet'i ve kadını takip eder. (22)

Kadın, deşiriciyi gittiği yere kadar takip eder.(35)

Adam sabır taşını verince kızını takip eder. (43)

R 213. Evden kaçma

Kadın, evde gördüğü kesik kafalardan sonra evden kaçar. (17)

S. ANORMAL ZULÜMLER

S 0-S 99. Zalim akrabalıklar

S 100-S 199. Korkunç katliamlar ve sakat etmeler

S 200-S 299. Zalimce kurban etmeler

S 300-S 399. Terk edilmiş veya öldürülmüş çocuklar

S 400-S 499. Zalim işkenceler

S 11.Zalim baba

Üvey annenin telkinleriyle kızını keser. (13)

S 21.6. Zalim erkek kardeşler

Zalim erkek kardeşler, kızını bir devenin üzerinde dağın ardına bırakır. (40)

S 25.4.Zalim Abla

Kardeşini kıskanan abla, onu öldürtür. (26)

S 31.Zalim üvey anne

Küçük kızını yiyelim diye kocasını ikna eder.(13)

Üvey anne, kıza çok kötü davranır. (37)

S 112.Yakma ile öldürme

Kadın, kurdu bir çukurda yakarak öldürür. (38)

S 143. Ormana terk etme

Babası, çocukları ormana terk eder.(12)

Adam çocuklarını ormana terk eder. (28)

Babası, çocukları ormana terk eder.(47)

S 146. Çukura terk etme

Sıçan, Kara Fatma'yı gölekte bırakıp gider.(7)

S 146.1. Kuyuya terk etme

Arkadaşları, Ali'yi kuyuda bırakırlar. (49)

S 147. Dağa terk etme

Kızı, evlerinden uzak bir dağa terk ederler.(40)

S 400-S 499 Çeşitli İşkenceler

Kız, Azrail kılığında girerek oğlanın götüne kanlı ciğerle vurarak ona zulmeder.(24)

S 562. Canavara belli zamanlarda verilen kurban

Köylüler, çeşmedeki ayıya su alacakları zaman kurban verir. (31)

Köy halkı, su alabilmek için subaşındaki ayıya her hafta bir kız verir. (31)

T. EVLİLİK

T 0-T 99. Aşk

T 100-T 199. Evlilik

T 200-T 299. Evlilik hayatı

T 300-T 399. Namus ve bakirelik

T 400-T 499. Yasak cinsî münasebetler

T 500-T 599. Hamile kalma ve doğum

T 600-T 699. Çocukların bakımı

T 15. İlk görüşte âşık olma

Ahmet, kızın gücünden etkilenir, kıza ilk görüşte âşık olur. (22)

Beyoğlu, kıızı gölden çıkarken görünce âşık olur. (24)

Padişahın oğlu, kıza ilk görüşte âşık olur. (44)

T 92. Aşkta rakip

Keloğlan ile padişahın oğlu, padişahın kıızı için mücadele ederler. (18)

T 100. Evlilik

Tembel Mehmet, padişahın kıızıyla evlenir.(8)

Kara Fatma, sıçan ile evlenir.(7)

Adam, kadının dervişten kaçtığını bildiği halde onunla evlenir. (17)

Padişahın kıızı ile yılan oğlan evlenir. (16)

Keloğlan, kurnazlıklarıyla padişahın kıızıyla evlenir. (18)

Kız, en sonunda yaşlı bir çobanla evlenir. (21)
Ahmet, kızla evlenir. (22)
En sonunda birbirlerinden özür dileyip evlenirler.(24)
Kız, canlandırdığı devle ağabeyinden habersiz evlenir.(25)
En küçük kız, Beyoğlu ile evlenir. (26)
Keloğlan, padişahın kızıyla evlenir. (18)
Kız, kendisini isteyenleri beğenmez, yaşlı bir çobanla evlenir. (21)
Kız, devle evlenir. (25)
Çoban, aksakallılara sorarak, kızı, kendi öz oğluyula evlendirir.(28)
Şah İsmail, kadınların üçüyle de evlenir. (32)
Çoban, ilk karısının üzerine bir kuma alır. (34)
Kel Fatma, kızın yerine geçerek Beyoğlu ile evlenir. (39)
Adam en sonunda kız ile evlenir.(43)
Beyoğlu aynı gün ikisiyle de evlenir. (45)

T 110. Olağanüstü evlilik

Yılan ile kız evlenir. (16)
Topak et halindeki kız, bir Beyoğlu ile evlenir. (23)
Kız, canlandırdığı devle evlenir. (25)
Kız, yedi sene sonra dirilen adamla evlenir.(43)

(T)T 127. İnsanla hayvanın evlenmesi

Kız, yılan ile evlenir. (16)

(T)T 130.1. Dünür olma

Tilki, Tembel Mehmet adına padişahın kızına dünür olur.(8)
Yılan, babasını padişahın kızı için dünür gönderir. (16)
Fakir ihtiyar, oğlu için padişahın kızına dünür olur. (16)
Beyoğlu, kızın kokusundan etkilenir, kıza dünür gönderir.(23)
Tüccarın esnaf komşuları, Tüccar namına kıza dünür olurlar. (29)
Kızı, Beyoğlu'na istemek için dünür gelirler. (37)
Padişahın oğlu, anne ve babasını kıza dünür gönderir. (44)

T131. Evlenme şartları

Kara Fatma, evleneceği kimselerin kendisini değnek ve övendirekle dövmemesini ister.(7)

Padişah, adama, oğlunun kızıyla evlenebilmesi için:

- a) Bir fincan kahveyi dökmeden direğin tepesine üç kez inip çıkmasını,
- b) Çok uzun bir ağacı eşit şekilde kırk parçaya ayırmasını,
- c) Ülkenin en güçlü pehlivanının sırtını yere getirmesini ister. (16)

Keloğlan, padişahın kızıyla evlenebilmek için rakiplerini alt etmesi gerekir.

(18)

Padişahın kızı, hangi odanın kapısını açarsa o talibiyle evlenecektir. (18)

Kadın, Beyoğlu'ndan kızına kırk gün kırk gece düğün yapmasını ister. (23)

Şah İsmail, Gülizar' bulmadan Arap Üzengiyle evlenmeyeceğini söyler. (32)

Şah İsmail, üç kızın birbirini kabul ederse evleneceğini söyler. (32)

Annesi kızına, yılan oğlanın kırk kat elbise giymesi şartıyla evleneceği şartını söylemesini ister. (36).

T 135. Düğün merasimi

Kırk gün düğün ederler, kırk atlı kırk kınacı düğüne gelir. (23)

Kısa bir süre sonra düğün dernek kurulur, aç susuz doyurulur. (29)

Hoca, bu merasimin şeytan düğünü olduğunu anlar. (50)

T 136. Düğünde eğlence

Beyoğlu, kırk gün kırk gece eğlence düzenler. (23)

Beyoğlu, Keçeliye kırk gün kırk gece eğlence düzenler. (42)

T 145.0.1. Birden fazla eşle evlilik

Gülizar birinci, Arap Üzengi ikinci, Gülperi üçüncü eşi olur.(32)

Şah İsmail, kadınlara birbirlerini kumalığa kabul edip etmediklerini sorar. (32)

Şah İsmail, kadınların üçüyle de evlenir. (32)

Çoban, ilk karısına ikinci karısının nerde olduğunu sorar. (34)

Beyoğlu hem kızla hem eski nişanlısıyla evlenir. (45)

T 210.1 Evlilikte Sadakat

Kadın, kendini Zengin Ağa'ya teslim etmez. (27)

T 230. Evlilikte sadakatsizlik

Kadın, kocasını Zalim Ağa'yla aldatır. (22)

T 251. Şirret kadın

Eski nişanlısı kızını yakmak ister. (45)

Sadakatsiz kadın, kocasını aldatır. (22)

T 540. Mucizevi Doğum

Kadın, bir topak et doğurur. (23)

Kadın bir yılan oğlan doğurur.(36)

U. HAYATIN TABİATI

U 0-U 99. Hayatın eşitsizlikleri

U 100-U 299. Hayatın tabiatı ile ilgili çeşitli motifler

U ... Evlilik öncesi ilişki

U 10. Aldatmanın tabiatı

Kadın bacağından kestiği eti yedirerek kocasını aldatır. (13)

U... Evlilik öncesi ilişki

Kız kardeşlerinin gayri meşru hamile kaldığını düşünürler. (40)

V. DİN

V 0-V 99. Dinî Merasimler

V 100-V 199. Dinî binalar ve nesnelere

V 200-V 299. Mukaddes şahıslar

V 300-V 399. Dinî inanışlar

V 400-V 499. Dinî kuvvetler

V 500-V 599. Çeşitli dinî motifler

(T)V 37. İslâm'ın emri olarak Hicaz'a gitme

Tüccar, kızını bıçakladıktan sonra doğruca Hacca gider. (29)

V 50. Dua

Fatmacık:"Kesil kardeşim, derin yüzülmesin!" diye dua eder. (12)

Fatmacık:"Derin yüzülsün, but but olma!" diye dua eder. (12)

Fatmacık:"But but ol da, boğazlarından geçme!" diye dua eder. (12)

Allah'a dua ederek bir evlat isterler. (15)

Çocuklar, babalarını kötü halde görünce dua ederler. (28)

Padişah, hizmetçinin kurtulması için dua eder. (46)

Hoca, ev halkına her şeye besmeleyle başlamalarını söyler. (50)

V 52. Duanın esrarengiz gücü

Ablası dua edince bıçak kesmez. (47)

Ablası dua edince kardeşi canlanır. (47)

Hoca, dua okur, şeytan düğünü dağılır. (50)

(T)V 56. Namaz

Sabah ezanıyla kalkıp namazlarını kılarlar.(50)

V 57.4 Çocuk Sahibi Olmak için dua etme

Karı ve koca, Allah'a yalvarıp hiç olmazsa delikanlıyken ölse de bir evlat vermesi için dua ederler.(15)

V 110. İbadet yeri

Deşirici, başka bir köyde camiye misafir olur. (35)

V 112.2. Camiler/ Mescitler

Köye gelen yabancılar, camiye ait bir odada kalırlar.(35)

V 132. Kutsal su/sihirli su

Kız, sarı sudan geçince her tarafı altın olur. (37)

V 233. Azrail

Azrail, delikanlıya eve girmesini; ama evdekilerin kendisini göremeyeceğini söyler.(15)

Azrail, üçüncü ölümün oğlanın kendisi olacağını söyler.(15)

V 254. Selamlaşma

Oğlan, yılanı babasının selamını söyler. (11)

Tüccarın esnaf komşuları selam verip Mehmet Ağa'nın yanına gelirler. (29)

V 300- V 399 Dini inanışlar

Karı ve koca, çocuğun delikanlılık çağına gelince öleceğine inanırlar.(15)

“Ya Allah Ya Bismillah” diyerek haramilerin üzerine saldırır. (30)

Kız, annesinin mezarını ziyaret eder.(36)

Adam ve karısı:”Veren Allah, alan Allah.” diye el çırpıp ağlaşırlar.(41)

Nohudu ıslarsan sabaha hepsi çocuk olur, demişler. (41)

V 532. Mekke'ye giderek hacı olma

Mehmet Ağa, hanımına kızını da alıp Hacca gitmeyi söyler. (29)

Hanımını, kızını da alarak Mekke'ye hacı olmaya giderler. (29)

W. KARAKTER ÖZELLİKLERİ

W 0-W 99. Karakterin güzel özellikleri

W 100-W 199. Karakterin çirkin özellikleri

W 200-W 299. Çeşitli karakter özellikleri

W 26. Sabır-tahammül

Zindane Melek, başına gelenlere sabır gösterir. (27)

Kız, yedi sene bir ölünün başında bekler. (43)

W 27. Minnetarlık

Zümrüdüanka, yavrusunu kurtaran Keloğlan'a minnettar kalır. (48)

W 31. İtaat

Ablası, küçük kızın dediklerini yapar.(13)

W 32. Cesaret

Kız, Azrail kılığına girerek Beyoğlu'nu korkutur. (24)

Keloğlan, yedi başlı ejderhayı öldürür. (48)

Keloğlan, ejderhayı öldürmeye cesaret eder. (48)

W 35.Doğruluk

Tüccar, düğün gecesi kıza geçmişte yaptıklarını anlatır. (29)

W 33.Kahramanlık

Zalim Gader, kervanın yolunu kesenlerle savaşır, onları mağlup eder. (30)

Zalim Gader, çeşmenin başındaki Arap'ı yenerek, sihirli tasını alır. (30)

Denizin altında Arap'ı yenerek bu kez sihirli elmas yüzüğü alır. (30)

Yiğit, ayıyı öldürerek kahraman olur. (31)

Şah İsmail, Arap Üzengi'nin sırtını yere getirir. (32)

Şah İsmail ve Arap Üzengi, devleri öldürürler. (32)

Şah İsmail, Arap Üzengi'ye meydan okur, korkmadığını söyler. (32)

W 121. Korkak kahraman

Kızlar, kurttan korkarak saklanırlar. (38)

W 136. Sahtekârlık / Yalancılık

Tilki, ölü taklidi yaparak Tembel Mehmet'i kandırır.(8)

Tilki, yaptığı sahtekârlıklarla ve söylediği yalanlarla Tembel Mehmet'i zengin eder.(8)

Horoz, tilkinin yalan söylediğini söyler. (10)

Kel Fatma, kızın yerine geçer. (39)

Kel Fatma, kıza saçını öreyim diye yalan söyler. (39)

W 137. Meraklılık

Kız, kuşun kendisine dediklerini merak eder. (43)

W 151. Aç gözlülük

Oğlan, yılanın yuvasında daha çok altın olduğunu düşünerek yılanı öldürüp altınların tamamını almayı düşünür. (11)

Kadın, güzelleşme arzusundan dolayı canından olur. (23)

Yaşlı kadın, aç gözlüdür. (23)

W 154. Nankörlük

Tembel Mehmet, tilkinin öldüğünü sanarak hizmetlilere onu bahçeden dışarı attırır. (8)

Kadın, kendi çocuğunu doğurunca, adamın çocuklarına kötülük yapmaya başlar. (28)

W 157. Namussuzluk

Zengin Ağa, Zindane Melek'in karısına göz koyar, onu kaçıırır. (27)

Babası kendi kızıyla evlenmek ister. (45)

W 181. Kıskançlık

Kadın, kızının güzelliğini kıskanır. (23)

Büyük abla, kardeşini kıskanır. (26)

Eski karısı zamanla bu kumayı kıskanmaya başlar. (34)

Eski karısının kıskançlığı iyice artar. (34)

Üvey anne, üvey kızının güzelliğini kıskanır. (37)

Büyük gelin, kızı kıskanır. (40)

W 185. Zor kullanma

Zengin Ağa, zor kullanarak Zindane Melek'in karısını kaçıırır. (27)

W 200. W.299 Çeşitli Karakter Özellikleri

Sıçan, değirmene un çalmaya gider. (7)

Keloğlan, ağanın her dediğini yanlış anlayarak yanlış işler yapar. (20)

Kız, kendini isteyenleri beğenmez, en iyisini bekler. (21)

W... İntikam alma

Kız, üvey annesinden intikam almak için ona yılan kurusu gönderir. (28)

Kadın, kızlarını yiyen kurttan intikamını alır. (38)

X. MİZAH

X 0-X 99 Rahatsızlığın Mizahı

X 100-X 199 Kabiliyetsizliğin Mizahı

X 200-X 299 Esnaf ile Alışverişin Mizahı

X 300-X 499 İş Sahipleri ile Mizah

X 500-X 599 Diğer Sosyal Sınıflarla Mizah

X 600-X 699 Milliyet ve Irklarla İlgili Mizah

X 700-X 799 Cinsiyetle İlgili Mizah

X₈₀₀-X₈₉₉ Sarhoşlukla İlgili Mizah

X₁₈₀₀-X₁₈₉₉ Çeşitli Yalanlar ve Mübalağalar

X 100- X 199 Kabiliyetsizliğin Mizahı

Padişahın oğlu kırk gün sonra bir çuval kıf ile eve döner. (24)

X 700-X 799.Cinsiyetle ilgili mizah

Beyoğlu, kıza her gördüğünde:”Bir öpücük öptüğüm.”diyerek onunla alay eder.(24)

Kız, Beyoğlu’na :”Götüne kanlı ciğer çarptığım oğlan.” diyerek alay eder. (24)

X 1200-X 1399. Hayvanlar Hakkında Yalanlar

Tilki, Celep Dayının elinden uçanın kaçanın kurtulamayacağını söyler.(5)

Kırık tüfekle tavşan vurduğunu, karıncanın yarasına ceviz diktiğini söyler.
(19)

X 1800-X 1899. Çeşitli Yalanlar ve Mübalağalar

Kadın deşiriciye adının sıçtım kadın olduğunu söyler.(35)

Z. ÇEŞİTLİ MOTİF GRUPLARI

Z₀-Z₉₉ Formüller

Z₁₀₀-Z₁₉₉ Sembolizm

Z₂₀₀-Z₂₉₉ Kahramanlar

Z₃₀₀-Z₃₉₉ İstisnalar

Z 71. Formülistik sayılar

Devlerin sarayları yetmiş odalı, her odasının içinde de yedi odası vardır.(8)

Tilki, şiniğin altına bir altın yapıştırır.(8)

Kara Fatma, eline iki ceviz kabuğu alır, suya gider.(7)

Bir koyunun ikiz yavruları vardır.(4)

Tilki, harman yerinden iki tane buğday bulur.(3)

Tilki, bir çuval unu alarak oradan kaçır.(3)

Kurt, sırtına doksan dokuz sopa vurduğunu söyler.(5)

Bir anne, baba ve iki kız varmış.(13)

Bize yüz yalan söylerseniz elbisenizi bedava dikerim demiş. (19)

Bir varmış bir yokmuş, iki padişah varmış.(24)

Çoban, ormanda iki çocukla karşılaşır. (28)

Kadının iki kızı vardır. (38)

İki kardeş varmış. (47)

Z 71.1. Formülistik sayı: 3

Yılan ile adamın dostluğu üç sene devam eder.(9)

Kurt, domuz ve ayı üç arkadaşlırlar.(5)

Tilki, kurt ve aslan; üç arkadaş yolda köylülerle karşılaşlırlar.(5)

Fatmacık ile Yusufçuk, yolun ayrıldığı yerde üç köy görürler.(12)

Kızın üç kemiğini bir ipe dizer, dama atar.(13)

Kuş, bakkala gelerek üç defa:’’Babam tuttu, anam kesti.’’ diye seslenir.(13)

Üçkardeş Adana’ya çalışmaya giderler. (19)

Bahçedeki ağaçta üç peri kızı vardır. (23)

Birinin üç kızı diğerinin üç oğlu varmış.(24)

Adamın üç oğlu bir kızı vardır. (25)

Padişahın üç kızı vardır. (26)

Üçü de bir zaman aynı köye sığınırlar. (27)

Üç güvercin gelip kapının önüne konar. (30)

Kızın çobandan üç çocuğu olur. (40)

Z 71.2. Formülistik sayı: 4

Dört duvarı olmayan evde üç kişi yatıyor.(19)

Z 71.3. Formülistik sayı: 5

Evde üç gün mü kalmış beş gün mü kalmış.(30)

Z 71.4. Formülistik sayı: 6

Zalim Gader, altı aylıkken annesi ölür. (30)

Z 71.5. Formülistik sayı: 7

Devlerin sarayının her odasının içinde de yedi odası vardır.(8)

Bir de yedi kulaç uzunluğunda bir palası olduğunu söyler. (19)

Ahmet, karısıyla yedi yıl evli olduğunu söyler. (22)

Adamın yeni karısından yedi çocuğu olur. (28)

Allah onlara yedi sene sonra bir evlat verir.(29)

Kadının yedi oğlu vardır.(33)

Bey, oğluna yedi köyü dolaşmasını söyler. (39)

Yedi kardeşin hiç bacısı yokmuş. (40)

Kız, yedi sene ölü başı bekler.(43)

Yedi sene sonra ölü dirilir. (43)

Keloğlan yerin yedi kat altına gider. (48)

Ejderhanın yedi başını yedi yere ayırır. (48)

Z 71.6. Formülistik sayı: 9

Karpuzun içinde dokuz camız kaybettim, bulamadım. (19)

Misafir dokuz nasiple gelir, birini yer; sekizi ev sahibine kalır. (29)

Z 71.16.2. Formülistik sayı: 10

Biz on gün gelmeyeceğiz.(25)

Z 71.12. Formülistik sayı: 40

Kıza ve delikanlıya kırkar yıl ömür verildi.(15)

Kırk yıl sonra kız ve delikanlı aynı gün aynı saatte ölürlər.(15)

Ağacın üstünde kırk dönümlük bir tarla meydana gelir.(19)

Kırk atlı kırk kınacı gelir. (23)

Adamın karısının üzerinden kırk gün geçer. (28)

Bu yolda kırk gün sonra buluşacağız diye sözleşirler. (24)

Seninle beraber kırk kişiyiz demiş.(30)

Yılanoğlan kırk kat elbise giyer. (36)

Köylüler kırk tuluk et kırk tuluk su hazırlar. (48)

Z 71.12.0.1. Kırk gün kırk gece düğün

Ahmet, kervancı kızla kırk gün kırk gece düğün yaparak evlenir.(22)

Kırk gün kırk gece düğün yaparlar. (23)

Kırk gün kırk gece düğün dernek kurup eğlenirler. (36)

Köylü, yiğit delikanlı ile kıza kırk gün kırk gece düğün yaparlar. (31)

Babası oğluna kırk gün kırk gece düğün yapacağını söyler. (39)

Z 71.12.0.1. Formülistik renkler

Yuvadan kara bir yılan çıkar.(11)

Zalim Gader, sarıçeşmenin başında Arap ile karşılaşır.(30)

Oğlumuz olunca al bayrak, kızımız olunca yeşil bayrak dikin, diye tembihlerler. (33)

Yaşlı kadın sarı sudan geçmesini, kara sudan geçmemesini söyler. (37)

Damın üstünde kırmızı bayrak görürler.(40)

Oğlan olursa kara; kız olursa kırmızı bayrak dikmesini tembihlerler. (40)

Çocuk, ak deve büveniğiyim, der. (40)

Buradan bir ak koç bir de kara koç geçer, der.(48)

Karayılan her yıl bu kuşun yavrularını yermiş. (48)

3.2. EREĞLİ MASALLARININ FORMEL (KALIP SÖZLER) YAPISI

Masalın bünyesinde muayyen vazifelere ve muayyen bir şekle sahip olan kalıplaşmış ifadelerle *formel*² denir (Sakaoğlu, 2010: 57; 2002: 250). Bazı araştırmacıların *kalıp ifade*, bazılarının *formel*, bazılarının ise tekerleme adını verdikleri bu ifadeler anlatıcı ile dinleyici arasındaki iletişimi sağlamaktadır (Alptekin, 2000: 159). Masalın bir parçası olan bu formellerin çıkarılması masalarda bir eksiklik meydana getirir. Çünkü formellerin masalarda bir işlevi vardır. Formeller masalda gelişigüzel kullanılamazlar. Muhakkak yerinde kullanılmaları gerekir. Yerinde kullanılmayan kalıp ifade masalın akıcılığını bozar (Bakırcı, 2006: 115).

Formellerin masalın büyülü dünyası ile gerçek dünya arasında önemli bir anahtardır. *Kader Yazgıcısı* masalında masal kahramanı “Az zaman gel zaman yüzdükten sonra, saman balyasının yanına varır, bir çalıya takılan saman balyasını alır.” İşte, anlatıcının anahtarı çevirmesiyle dinleyiciyi büyülü dünyadaki gezintisine yeni bir kapı aralar. Bu andan itibaren anlatıcı, dinleyiciyi, hiç kimsenin olmadığı, kuş uçmaz kervan geçmez bir yerde, insanların kaderini yazan bir aksakallı ihtiyarla karşı karşıya getirir. Masal kahramanının dile getirdiği “kulların ne zamandan beri kaderi yazması” sorusu hâliyle dinleyiciyi de düşündürür, düşündürürken dinleyici kader yazgıcılığı mesleğini merak eder ve masalın büyülü dünyasına iyice girer.

Masallar üzerine çalışma yapan birçok araştırmacı masalarda bulunan formel unsurlar üzerinde durmuştur. Usta bir masal anlatıcısı muhakkak masalı anlatırken bu tür kalıp ifadelerle başvurur. Bütün masalarda ortak olarak kullanılan kalıp sözler yanında anlatıcıların kendilerine has masalın akışı içerisinde uygun buldukları yerde kullandıkları kalıp sözler de vardır. Ereğli yöresinden derlenmiş masalardan *Zalim*

² Bu hususta daha geniş bilgi için aşağıdaki kaynaklara bakılabilir:

Alangu, Tahir, *Masal Araştırmaları Sahasına Toplu Bir Bakış ve Türk Halk Masallarının İç Yapısı ve Kahramanları Üzerinde Bir Deneme*, İstanbul 1943 (Yayımlanmamış lisans tezi); Tuğrul, Mehmet, *Mahmutgazi Köyünde Halk Edebiyatı (Menkabe, Hikâye, Masal, Fıkra)*, İstanbul 1969; Akidil, İnci, “Alman ve Türk Masallarında Formel İfadeler”, *Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 2 (1, Mart 1970, 36-47; Boratav, Pertev Naili, *Tekerleme*, İstanbul 2000; Spies, Otto, *Türkische Märchen*, Düsseldorf 1967; Sakaoğlu, Saim, *Gümüşhane Masalları / Metin Toplama ve Tahlil*, Ankara 1973, 314-322; Sakaoglu, Saim, “Formel Kavramı ve Türk Masallarında Benzer Durumlarda Kullanılan Formeller”, *I. Uluslararası Türk Folklor Semineri Bildirileri / 14 Ekim 1973*, Ankara 1974, 148-194; Köktürk, Şahin, “Azerbaycan Masallarında Kalıp Sözler ve Deyimler”, *V. Milletlerarası Türk Halk Edebiyatı ve Folkloru Kongresi Bildirileri*, Ankara 1997, 89; Kazımoğlu, Samir, “Azerbaycan Masallarında ‘Desant Cümle’ Anlayışı”, *V. Milletlerarası Türk Halk Edebiyatı ve Folkloru Kongresi Bildirileri*, Ankara 1997, 35; Thompson, Stith, *Motif Index of Folk Literature*, C. 5, Bloomington, London 1958, 540, 552, 559-560; Alptekin, Ali Berat-Esma Şimşek, “Kıbrıs Türk Masallarının Motif ve Formel Yapısı”, *Türk Dünyası Araştırmaları*, (74), Ekim 1991, 63-138; Alptekin, Ali Berat, “Hayvan Masallarının Formel Yapısı”, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (7), Konya 2000, 157-185.

Gader masalının anlatıcısı Selahattin Güneş masal boyunca sık sık geçiş formeli içinde “Azı çoğu Allah bilir” kalıp ifadesini kullanmaktadır.

Ereğli Masallarında tespit ettiğimiz formelleri beş bölümde toplamayı uygun bulduk:

1. Başlangıç (Giriş) Formelleri

2. Bağlayış (Geçiş) Formelleri

3. Benzer Durumda Kullanılan Formeller

4. Bitiş Formelleri

5. Çeşitli Formel Unsurları (Sakaoğlu, 2010: 56-68; Alptekin, 2000: 157-185).

Bu formel gruplarının hepsi aşağıda örnekleriyle birlikte sırasıyla incelenirken bu formellerin alt bölümlerine de yer verilmiştir.

3.2.1. Başlangıç (Giriş) Formelleri

Masalda asıl olaylara geçilmeden önce anlatıcı tarafından dinleyicileri masala hazırlamak amacıyla başvuru kalıp ifadeler “Başlangıç (Giriş) Formelleri” adı verilir (Sakaoğlu, 2010: 58). Bu formellerin anlatıcı tarafından masalarda kullanılmasının sebebi anlatıcının dinleyiciye daha kolay ve daha çok etki etmesidir. Masala hazırlık amacıyla söylenen bu kalıp ifadeleri sade ve tekerlemeli olmak üzere iki grup hâlinde inceleyebiliriz.

Genellikle kısa ve sade formellerle başlayan Ereğli Masallarında kısa ve sade formeller kullanılırken, formellere tekerlemeler eklenerek anlatılan metinler de (26 numaralı metin) vardır.

3.2.1.1. Sade Başlangıç (Giriş) Formelleri

Genellikle “Bir varmış...” ve “Evvvel zaman içinde...” diye başlarlar. Bazen de bu iki sade başlangıç formelleri birleşerek tek bir formel hâline gelirler.

3.2.1.1.1. Bir Varmış’lı başlangıç formelleri

Bir varmış, bir yokmuş. Bir... varmış: 7, 12, 17, 18, 20, 24, 23, 25, 26, 27, 28, 29, 37, 41, 43, 44, 45, 47.

Bir varmış, bir yokmuş. Allah’ın kulu çokmuş. Bir... bir... varmış: 33.

Bir varmış, bir yokmuş. Allah’ın kulu çokmuş. Bir... hiç ... olmazmış: 15.

Bir varmış, bir yokmuş. Allah’ın kulu çokmuş, ... varmış: 5, 27.

Bir varmış, bir yokmuş. Allah’ın kulu çokmuş. Bir... İle... varmış: 39.

3.2.1.1.2. Evvel/Eski Zaman'lı başlangıç formelleri

Evvelden bir... varmış: 34.

Evvelden... varmış: 28.

Evvel zaman içinde bir... varmış: 8, 9.

Eski zaman içinde kalbur zaman içinde... varmış: 10.

Zamanın birinde bir... 22, 28, 31, 32, 46.

Eskiden köyün birinde... varmış: 1,11.

Çok eski zamanlarda bir köyde göçebe... varmış: 49.

Çok eski zamanlarda bir... varmış: 36, 50.

Zaman zaman içinde bir... varmış: 30.

3.2.1.1.3. Bir Varmış ve Evvel Zaman'lı başlangıç formelleri

Bir varmış, bir yokmuş, evvel zaman içinde kalbur zaman içinde bir... varmış: 12, 40, 41

3.2.1.1.4. Şimdi Bir ve Bir'li başlangıç formelleri

Bir... varmış: 6, 2.

Bir gün bir....: 4.

Bir... İle... varmış: 13, 38, 48.

Bir... diye birisi varmış: 32.

3.2.1.2. Tekerlemeli Başlangıç (Giriş) Formelleri

Sade başlangıç (giriş) formellerinin sonuna tekerleme ve yalanlama ağırlıklı iç kafiyeli cümlelerin eklenmesiyle meydana gelen formellerdir. Burada söylenen olmayacak şeylerle dinleyiciyi masala hazırlanmakta ve devamında meydana gelen, anlatılan olayların hayal mahsulü olduğu da dinleyiciye hissettirilmektedir. Bu ifadeler bazen sade giriş formellerinin başına, bazen de sonuna eklenmiştir.

3.2.1.2.1. Tekerlemenin sona getirildiği başlangıç formelleri

Bir varmış bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur zaman içinde, develer tellal iken pireler berber iken, ben babamın beşiğini tıngır mıngır sallarken babam düştü beşikten ben atladım çıktım eşikten. Az gittim uz gittim, döndüm, arkama baktım, bir arpa boyu yol gittim. Patatesi haşlayalım, masalımıza başlayalım: 26.

Bir varmış bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur zaman içinde, pireler berber iken develer tellal iken, ben dedemin beşiğini tıngır mıngır sallarken... birinde bir... varmış: 39.

Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde kalbur zaman içinde develer tellal

iken pireler berber sinekler dın dın ederken uzak bir memlekette bir... varmış: 28.

Bir varmış, bir yokmuş. Allahın kulu çokmuş. Az söylemesi sevap, çok konuşması günahmış: 33.

Evvel zaman içinde kalbur zaman içinde Âdemin çocukları o kadar çoğalmışlar ki hepsi ayrı ayrı yerlere dağılmışlar, ayrı ayrı iş yapar olmuşlar: 34.

Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde kalbur zaman içinde deve tellal iken pire berber iken bir... varmış: 8, 37.

Evvel zaman içinde kalbur saman içinde keçi tellal iken horoz muhtar iken dedemin beşiğini tıngır mıngır sallar iken...: varmış: 19.

Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde kalbur saman içinde develer tellal iken pireler berber iken bir... ve... varmış: 12, 41.

Evvel zaman içinde kalbur zaman içinde, eskiden anam bebek, babam çocukken bir... İle bir... varmış: 10.

3.2.1.2.2. Tekerlemenin başa getirildiği başlangıç formelleri

Zaman zaman içinde kalbur saman içinde, deve tellal iken pire nalbant iken zamanın birinde bir... İle bir... varmış: 4.

3.2.2. Bağlayış (Geçiş) Formelleri

Masallarda bir olaydan başka bir olaya geçişi sağlayan bağlayış formelleri, anlatıcının dinleyiciler üzerindeki etkisini her an canlı tutar (Sakaoğlu, 1999: 59).

3.2.2.1. Masaldaki Olayın Geçtiği Yeri veya Kahramanı Değiştirmek İçin Kullanılan Bağlayış Formelleri

3.2.2.1.1. Bağlanılan şahsın hemen söylendiği formeller

Kara Fatma sıçana rastlar: 7.

Horoz gider, epey sonra geri gelir: 6.

O götüredursun, tilki harman yerinde kalır: 3.

Siz arkadan gidedurun ben arkadaşlara haber vereyim: 5.

Gel gelelim kumalık hoş karşılanmaz: 26.

Biz gelelim Bezirgâna: 29.

Bezirgân Mekke'ye gidedursun, biz Kelikçi Memet Ağa'dan haber verelim: 29.

Gel gelim kadının oğullarına: 33.

Kız bir çobana rast gelir: 40.

Biz Beyoğlu'nun hayır elli olduğundan haber verelim: 45.

3.2.2.1.2. Dinleyicinin Dikkatini Arttırmak İçin Söylenen Bağlayış

Formelleri

Neyse, gitmişler, varmışlar: 8.

Neyse, atlılar yaklaşırlar çobana: 8.

Atlılar sarayı görseler ki yetmiş odalı: 8.

Horoz öyle bir hızlı gider ki ona yetişemezler: 6.

Baksalar ki horoz ekmekleri alıp kaçar: 6.

Kapıyı açan olmayınca kurdun, kuzuları yediğini anlar: 4.

Baksa ki tilki sütü içmiş: 2.

Kim honuzdan atlarsa buğday da saman da onun olacaktır: 3.

Kavalı o kadar güzel çalar ki bütün varlıklar dinler: 9.

Kurt bakmış ki içeriden bir kedi çıkar: 5.

Bakmışlar ki ortalıkta hiçbir şey yok: 5.

Bakmışlar ki köylüler telaşlı: 1.

Köylüler anlamışlar ki kedi kendini iyice kaybetti: 1.

Karnı o kadar şişmiş ki düğüncü davulu gibi: 1.

Baksalar ki otlakta bir at yayılıyor: 10.

Dönüp baksalar ki uzakta tilki pavukluyor: 10.

Bakar ki Yusuf yok: 11.

Çuvaldan çıkınca bakarlar ki babaları yok: 12.

Neyse, ebem gübem ayları geçer: 13.

Neyse, babasının yanına varır: 13.

Kapıyı açınca ne görsün, kızın elinde iki kol: 14.

Zengin karı koca o kadar sevinirler ki davullu zurnalı ziyafet verirler: 15.

Heybenin içinden bir yılanın çıktığını ve konuştuğunu görür: 16.

Kadın dolabı açar bakar ki içinde kesik kafalar: 17.

Dükkân sahibi kapıyı açıp bakar ki pırtılar kesik: 17.

Sabah dükkânı açar, bakar ki testilerin hepsi kırık: 17.

Dedik ki köye gideceğiz: 19.

Döndüm baktım ki dedem dünyaya gelmiş: 19.

Dediler ki buraya karpuz ekin: 19.

Ağa bakmış ki bütün öküzlerin kafası kesik: 20.

Ağa bakmış ki Keloğlan öküzleri, çocuğu öldürdü: 20.
Peri kızları bakarlar ki yukarıda bir topak et var: 23.
Beyoğlu varsa ki bir topak et: 23.
Sırtını soyunmuş ki ne görsün: 24.
Bakmışlar ki köye bir çerçi gelmiş: 24.
Baksa ki bir dev gelmiş: 25.
Bakmışlar ki ileride bir çeşme var: 25.
Bakmışlar ki ağacın dalında kocaman bir elma var: 25.
Gidiyor bakıyorlar ki kızla dev yatakta: 25.
Çoban kavalın konuştuğunu görür: 26.
Rüyasında derler ki başına bir iş gelecek: 27.
Baksa ki evi yanmıyor: 27.
Zengin ağa gelip baksa ki kadın iki gencin arasında: 27.
Varsalar ki karşılarında kız kardeşleri: 28.
Olacak ya kadın ansızın ölüverir: 28.
Seslere doğru yaklaşıp ki ne görsün: 28.
Açıp baksalar ki paketlerde altın gümüş: 28.
Varmış, görmüş ki saman balyası denizin açığında: 29.
Neyse, Mehmet Ağa yola koyulur: 29.
Öyle bir buruk öyle bir boran ki sana nasıl tarif edeyim: 29.
Koşmuş beşiğe bakmış ki bebek kanlar içine: 29.
Bohçayı açıp bakmışlar ki altın: 29.
Demek ki sır saklanmazmış: 30.
Bakmış ki kimseler yok: 30.
Varsalar ki büyük bir nehrele karşılaşsınlar: 30.
Bakmış ki bu dağın başından ince bir duman çıkıyor: 30.
Bakmış ki bir gemi: 30.
Baksalar ki kızın tarif ettiği oğlan deliğin içinde: 31.
Baksa ki ay gibi parlak, dünya güzeli bir kız: 32.
Neyse sözü fazla uzatmayalım: 32.
Biz bilemeyiz kurdun kuşun konuştuğunu: 33.
Masal bu ya: 33.
Bir de ne görsün ineğin ağzı köpürüyor: 33.

Bakmış ki adamdan ses çıkmıyor: 35.
Bakar ki evdeki un çuvalı yok: 35.
Kalkıp baksalar ki etraf pislik içinde: 35.
Düğünden sonraki sabah gelinin öldüğünü görürler: 36
Bir de bakmış ki kızın her tarafı altın: 37.
Kız ilerden görünmüş ki kapkara, eli yüzü pislik içinde: 37.
Kalksa baksa ki suda çok güzel bir kız resmi var: 39.
Bakmışlar ki damın tepesinde kırmızı bayrak var: 40.
Gitseler ki bacılarının evi: 40.
Sağına bakar soluna bakar kimsecikler yok: 41.
Baksa ki Beyoğlu'nun annesiyle aynı anda eve gidiyorlar: 42.
Beyoğlu, Keçeliye öyle bir bakar ki Keçelinin yüreği güpürder: 42.
Tandıra bakmışlar ki kız orada: 44.
Annesi baksa ki ekmeğin bir tarafı yenmiş: 45.
Şemedeni açsalar ki içinde dünya güzeli bir kız: 45.
O kadar umutlanmış ki karısının iyileşeceğine: 46.
Çocuklar bakmışlar ki babaları yok: 47.
Varmışlar ki orada bir dev: 47.
Keloğlan aksamaya başlar ki kuş, dilinin altından eti çıkarır: 48
Sırtına bakmış ki sırtında yılan derisinden bir resim var: 49.
Tam yılanı öldürecek ki yılan deliğe girer: 49.
Deliğe bakmış ki ışık geliyor: 49.
Hoca, şeytan düğününde hep kendi eşyalarını görür: 50.

3.2.2.1.3. Uzun Zamanı Kısaca İfade Etmek İçin Kullanılan Bağlayış

Formelleri

Tilki gezerken gezerken bir altın bulur: 8.
Giderken bir çiftçiye rastlamış: 7.
Kara Fatma giderken bir çoban rastlar: 7.
Gide gide yüksek bir yere varmış: 6.
Değirmenci derdini anlatana kadar tilki oradan kaçır: 3.
Aylar geçmiş, yıllar geçmiş. 9.
Gide gide yolda bir tilki, aslan ve kurda rastlarlar: 1.
Üçü de gide gide bir çobanla karşılaşır: 10.

Tilki suya girince tilkinin kuyruğu donmuş: 10.
Derken yuvadan bir yılan çıkar: 11.
Epey bir zaman yılanla konuşurlar: 11.
Gide gide akşam olur: 12.
Günler geçer düğün günü gelir: 14.
Aradan uzun yıllar geçer: 14.
Zaman hızla geçer: 15.
Gide gide kadının izini bulur: 17.
Karpuzun içinde gezerken gezerken bir aksakallıyla karşılaşır: 19.
Yolda giderken bir çobana rastlar: 22.
Epey yürüdükten sonra başka bir çobanla karşılaşır: 22.
Uzun bir yolculuktan sonra bir çeşmeye varırlar: 22.
Vara vara köy meydanına varırlar: 24.
Dev acı çeke çeke ölür: 25.
Kız gündend güne hamile kalır: 25.
Çoban korka korka kavalı çalmaya başlar: 26.
Zindane Melek, el zaman sonra sığır çobanı olur: 27.
Kadının çocukları doğunu doğunu ağlamışlar: 28.
Yedincisi kırkincısı derken ara uzayıp gitmiş: 28.
Vara vara, sora sora Kars memleketine ulaşır: 29.
Bu meyanda iki gün geçmiş: 29.
Vara vara sarı taşın yanındaki çeşmeye varır: 30.
Gide gide ince bir dumanın çıktığı yere varır: 30.
Köylüler adamı aramışlar aramışlar bulamamışlar: 31.
Kartal gitmiş gitmiş sonunda et biter: 31.
Gide gide bir saraya varırlar: 32.
Aradan günler geçmiş aylar geçmiş: 33.
Günler geçmiş, ay dolanmış: 34.
Bu köy öteki köy derken deşiricinin izini bulur: 35.
Aylar sonra tekrar evlenmek ister: 36.
Aradan zaman geçer, kurttan intikam almak ister: 38.
Akşam olup eve gelince yavrularını kurdun yediğini anlar: 38.
Kardeşleri giderken bacıları onlara... : 40.

Babası arar arar Nohut oğlanı bulamaz: 41.

Gide gide aynı eve varırlar: 42.

Günlerden bir gün padişahın oğlu bir kız görmüş: 44.

Günler geçmiş, aylar geçmiş, umutları tükenmiş: 46.

Araya araya köylerini bulurlar, evlerine varırlar: 47.

Keloğlan böyle giderken bir köye varır: 48.

Epey bir zaman Ali, Şahmeranın yanında kalır: 49.

3.2.2.1.4. Masal Ortasında Geçişi Sağlayan Tekerlemeler

Tekerlemeleri, masalın başından başka ortasında da görürüz. Bunların masal içerisindeki görevleri bir yerden bir yere geçişi sağlamaktır. Daha çok “Az gittiler” ile başlayan bu formellerde yapılan iş çok uzun görünmekle birlikte yapılan iş az olarak ifade edilir (Sakaoğlu, 2010: 60).

3.2.2.1.4.1. Az *Gitmek*'le başlayan tekerlemeler

Az giderler uz giderler: 14.

Az gider uz gider, dere tepe düz gider: 15,42.

Az gitmiş, uz gitmiş; azı çoğu Allah bilir: 30.

Az gitmişler uz gitmişler, dere tepe düz gitmişler haramilerin inine varmışlar: 30.

Az gitmişler uz gitmişler, dere tepe düz gitmişler: 32,33.

Gide gide önlerine bir çiftçi çıkmış: 7.

Gide gide yüksek bir yere varırlar: 6.

Gide gide bir saraya varırlar: 32.

3.2.2.1.4.2. Az *Gelmek*'le başlayan tekerlemeler

Gün gelmiş, kız serpilip büyümüş: 28.

Gel zaman git zaman sonra kız büyür: 29.

Gel zaman git zaman: 30.

Er zaman gel zaman bir gün kız evdeyken: 33.

3.2.2.1.4.3. Az *Zaman (Gün)* ile başlayan formeller

Er zaman çok zaman sonra köyde bir düğün olur: 6.

El zaman gel zaman sonra baltanın oğlu: 19.

El zaman sonra sığır çobanı olur: 27.

Az zaman gel zaman yüzdükten sonra: 29.

Az zaman uz zaman sonra kız suya gider: 29.

Aradan az zaman uz zaman geçer: 32.

Günlerden bir gün kız köyün ortasındaki çeşmeye suya gider: 33

3.2.3. Benzer Durumlarda Kullanılan Formeller

Bu formellerde aynı masalda veya farklı masalarda benzer şekilde meydana gelen olaylar ve konuşmalar anlatılır. Kalıp aynen korunmakla birlikte anlatıcıdan anlatıcıya değişimler olabilir (Sakaoğlu, 2010: 60, 61).

3.2.3.1. Karşılıklı İki Varlığın Konuşmaları

3.2.3.1.1. Soru cevap şeklinde olan formeller

Nere gidiyorsun saçı uzun, zaraf kadın?

Koca aramaya, koca aramaya: 7.

İnek kardeş, kuyruğum için süt verir misin?

Yonca getirirsen sana süt veririm: 2.

Nereye gidiyorsunuz?

Başımızda bir sıçan belası vardı, şimdi de Gırnavuk Paşa bela oldu: 1.

Ne var kuş, ne ötüyorsun?

Gözünü yumar, ağzını açarsan söylerim: 13.

Sen erkek misin kız mısın?

Ben erkeğim.

O zaman beni yeme, evlenelim seninle: 25.

Selamun akeyküm.

Aleyküm selam.

Sen kimsin, in misin cin misin?

Bu ıssız yerde ne yapıyorsun?

Ne isim ne cisim.

Gördüğün gibi âdemoğluyum, seni yaratan Allah'ın kuluyum: 29.

İs misin cis misin?

Gel de sana söyleyeyim: 30.

Necisin?

İs misin, cis misin?

Ne isim ne cisim, ben sizin bacınızım: 33

Niye kesmiyor?

Ben dua ettim: 47.

Dile benden ne dilerse?

Sağlığını dilerim: 48.

İs misin cis misin?

İs de değilim cis de değilim, sana yarar bir kuşum: 45.

At mı istiyorsun, it mi istiyorsun?

İti napayım, at istiyorum: 45.

Köylüler sana kırk tuluk et, kırk tuluk su hazırlasınlar.

Tamam: 48.

3.2.3.1.2. Normal konuşma şeklinde olan formeller

Hadi yiğitsen bir daha vur

Yiğit anadan bir doğar: 25.

Dile bizden ne dilerse?

O zaman beni yukarı çıkarmanızı istiyorum: 31.

Dile benden ne dilerse?

Sağlığını dilerim: 48.

Dile bizden ne dilerse?

Yeryüzüne çıkmayı diliyorum:48

3.2.3.2. Bir Varlığın Tanımı ve Tasviri ile Bir Hareketin Yapılışını

Anlatan Formeller

3.2.3.2.1. Bir varlığın tasviri

Genellikle güzel kadınlar bu formellerle tasvir edilir. Kadınlar, genellikle aya ve ayın on dördüne benzetilir.

3.2.3.2.1.1. Kadın aya benzetilir

Ayın on dördü gibi bir kız meydana gelir: 26.

Baksa ki ay gibi parlak, dünya güzeli bir kız: 32.

Kızın upuzun saçları, ay gibi parlak yüzü vardır: 39.

Bakmış ki içinde dünyalar güzeli, ay gibi bir kız oturuyor: 45.

3.2.3.2.1.2. Ayla konuşmalı ve tasvirli benzetmeler

Beyoğlu, sabah bahçeye çıktığında dünyalar güzeli çok güzel bir kızla karşılaşır: 23.

Peri kızları, topak eti dünyalar güzeli bir kıza dönüştürürler: 23.

Kelikçi Mehmet Ağa'nın kızı büyür, dillere destan bir dünyalar güzeli, suna gibi bir kız olur: 29.

Yerde kız kardeşlerini bembeyaz, kireç gibi görürler: 33.

Kız, sarı sudan geçince dillere destan güzelliğe ulaşır: 37.

3.2.3.2.2. Bir Hareketin Tasviri

Gınavuk Paşa, karnını bir güzel doyurmuş, bir evin yüklüğüne insan gibi oturmuş, ayağıyla da bıyığını sıvazlamaya başlamış: 9.

Zalim Gader, kılıcın sırtıyla haramileri pancar gibi doğramış, bir kenara yığmış: 30.

3.2.3.3. Masalın Kahramanlardan Birinin Konuşması da Formel Olabilir

Bu formellerde bir temenni, bir iyi dilekte bulunma, bir kesinliğin ifadesi veya bir emrin bildirilmesi gibi ifadeler yer alır.

Pörtle de çık: 7.

Gelin ya, bize de gücü yetmez: 1.

Kesil kardeşi,derin yüzülmesin: 12.

Derin yüzülsün de but but olma: 12.

But but ol da boğazlarından geçme: 12.

Burada taze insan kokusu var: 12

Gözünü yumar ağzını açarsan söylerim: 13.

Yüz yalan söylersen elbiseni bedava dikerim: 19.

Verin len şu tüfeği bana: 19.

Burada adam kokusu var, diye başlamış aranmaya: 25.

Aman çoban, canım çoban yavaş çal: 26.

Senin gibi insan olayım: 23.

Bir uzak yerde nar var, onu getirirsen iyi olacağım: 25.

İte köpeğe yal oldu; tutun ayağından küllüğe sürükleyelim: 33.

Selvden kapılarına bir eşik, çocuğa bir beşik, ağızlarına kaşık yapar. Eşik elbiselerini, kaşık ağızlarını yırtar, beşik çocuğu sıkır: 39.

Çocukları ormana azıtırsan yaparım: 47.

Allah'ım kardeşimi bıçak kesmesin: 47.

Sağlığını dilerim: 48.

3.2.3.4. Bir Olay Masalcı Tarafından Anlatılması da Bir Formel Olabilir

Abdestin namazın ciciğini cıcığını bilmez amma Allah'ın bir Muhammed'in hak olduğunu bilir bir adammış: 28.

Ben bunu elimde büyüttüm, gelin alabilir miyim: 28.

Eski insanlar ne kadar fakir de olsa misafirperver olurlarmış: 29.

Allahtan gelene hesapsız şükür: 29.

Allahın yazdığını kimse bozamaz: 29.

Allah istemezse kuru yaprak ne daldan düşer: 29.

Her evin bir delisi olur da köyün delisi biter mi: 33.

Yiğitlik bir olur, bir postta iki aslan çok gelir: 30.

Her zaman ekmek durmaz ya insanın boğazına: 30.

Eskiden analar babalar çocuklarını adam gibi yetiştirirlermiş: 32.

Eskiler kız çocuğun hor görülmesini istemezlermiş: 33.

3.2.4. Bitiş Formelleri

Olayların bir noktada birleştirilmesinden sonra kaynak şahıs, masalı uygun bir şekilde bitirir. Bu bitiş formelleri bazen kısa ve öz bazen de uzun olur. Ereğli Masallarının birçoğu çıplak bitiş formelleri ile nihayet bulur.

3.2.4.1. Çıplak Bitiş

Masaldaki olaylar basit bir şekilde bitirilir. Masalarda iyiler mükâfatlandırılırken kötüler de muhakkak cezalandırılır.

3.2.4.1.1. Yiyip İçmek’le ilgili bitiş formelleri

Orada yiyip içip burada bitiriliyor işi de: 28.

3.2.4.1.2. Yiyip İçip Muradına Ermek (Göçmek)’le ilgili bitiş formelleri

Yedik içtik, muradına erdik: 33.

Yemiş içmiş muradına ermiş: 24.

Yemiş içmiş muradına ermiş: 24.

Yemiş içmiş muratlarına ermişler: 47.

Tamam. Yedik içtik muradımıza geçtik: 40.

Yemişler, içmişler, muratlarına göçmüşler: 25.

Yedik içtik muradımıza erdik: 41.

3.2.4.1.3. Murada Ermek’le ilgili bitiş formelleri

Onlar ermiş muradına, biz de erelim muradımıza: 10, 28, 35

Bezirgân ile kızı muratlarına ermişler: 29.

Onlar ermiş muratlarına: 32.

Onlar ermiş muradına, biz çikalım kerevetine: 15.

Keloğlan muradına ermiş: 18.

Onlar muratlarına ermiş: 48.

İş bitti, alfabe gitti. Allah'ın doğru kulu yanar mı? Onlar ermiş muradına: 27.

Onlar ermiş muradına, biz çikalım tahtına: 44.

Onlar muratlarına ermiş: 48.

O muradına ermiş, darısı bize kalsın: 38.

3.2.4.1.4. *Kırk Gün Kırk Gece Düşün Yapmak*'la ilgili bitiş formelleri

Kırk gün kırk gece şenlik yapmışlar, muratlarına ermişler: 22.

3.2.4.2. Ani Bitiş Formelleri

Tamam, bu kadar: 42.

Onlar da mutlu bir hayat yaşamışlar: 31.

Cariyeyi ormana bırakır, bir daha arkasını aramaz: 44.

Ali ile Ayşe tekrar birlikte olurlar, mutlu mesut yaşarlar: 49.

Kadın ölmüş, bu masalda burada bitmiş: 43.

Bu masal da burada bitmiş: 1, 20, 23, 26, 39, 45.

Bu masal da böylece bitti: 5.

Mutlu olmuşlar, bu masal da burada bitmiş: 17.

Fatma, Beyoğlu ile mutlu yaşar: 37.

Onlar da mutlu bir hayat yaşamışlar: 31.

Mutlu mesut yaşamış: 6, 4, 16.

Fatmacık, delikanlıyla evlenir, mutlu bir hayat sürer: 12.

Sıçan tek başına mutlu mutlu yaşamış: 7.

Çoban ikinci karısı ve çocuklarıyla mutlu yaşar; kötüler cezalandırılır: 34.

Kurt, boğulur, ölür: 2.

3.2.4.3. Özetleyen Bitiş Formelleri

Sona ermekte olan bir masala ahlakî bir görüş, bir nasihat veya masalı özetleyen bir cümle eklenir.

Allah kimseyi vacibinin eline düşürmesin: 3.

Ben de bu kuyruk; sen de evlat acısı olduğu sürece dost olamayız: 11.

Ben de bu kuyruk; sen de evlat acısı olduğu sürece dost olamayız sözü bize bu olaydan yadigâr kalmış: 9.

Demek ki yazgı asla değişmiyor; kaderinde ne varsa onu yaşarsın: 14.

3.2.4.4. Şahsi Bitiş Formelleri

3.2.4.4.1. Anlatıcının kendisine veya dinleyicilere iyi dileklerde bulunması

Onlar gittiler, muradına nail oldular; siz de muradınıza nail olun: 30.

3.2.4.4.2. Diğerleri

El zaman sonra tilki ölür: 8.

Kız, kuş halinden insan haline dönmüş: 13.

Yalan oldu yüz, çık dışarı vız, dedik terziye: 19.

3.2.5. Çeşitli Formel Unsurları

Kaynak kişi, masalın çeşitli yerlerinde sayı ve renk bildiren, zaman ve renkle ilgili formelleri kullanarak anlatımı güçlendirir. Dinleyici hayal dünyasında bazı kalıplaşmış ifadeleri anlatıcıdan bekler. Bu formeller bir tür masalın süsüdür.

3.2.5.1. Sayılar

3.2.5.1.1. 3 sayısı

3 Kardeş: 19

Kız kardeşler: 13, 24, 38, 44.

Erkek kardeşler: 24, 27.

Zamanla ilgili olanlar:

3 gün: 18, 22, 30.

3 sene: 9.

Tabiatüstü varlıklar:

3 peri kızı: 23.

İnsanlarla ilgili olanlar:

3 kadın: 29.

3 kişi: 19, 49.

3 adam: 27.

3 evlilik: 32.

3 oğul: 24, 25.

3 kız: 24, 26.

3 çocuk: 40.

3 kız kardeş(bacı): 24, 26, 29.

3 arkadaş: 5.

Eşya ile ilgili olanlar:

3 yatak: 29.

Diğerleri:

3 ev: 19.

3 kuzu: 4.

3 değişik yol: 12.

3 koyun: 4.

3 köy: 12.

3 kıl: 16.

3 kemik: 13.

3.2.5.1.2. 7 sayısı

Zamanla ilgili olanlar:

7 sene: 29, 43.

7 yıl: 22, 49.

Tabiatüstü varlıklar:

7 başlı ejderha: 8.

İnsanlarla ilgili olanlar:

7 kardeş: 28, 32, 33, 40.

7 oğul: 33.

7 çocuk: 28.

Eşya ile ilgili olanlar:

7 kulaç pala: 19.

Diğerleri:

7 kat ev: 8, 48.

7 köy: 39.

7 baş: 48.

7 kulaç: 19.

7 oda: 8.

7 kat yerin altı: 8.

7 parça: 8.

Zamanla ilgili olanlar:

40 gün 40 gece (düğün): 22, 23, 26, 31, 36, 39, 42, 44.

40 gün: 23, 24, 28.

40 yıl: 15.

İnsan ile ilgili olanlar:

40 kişi: 30.

40 Haramî: 30.

Eşya ile ilgili olanlar:

40 kat elbise: 36.

Yiyecek ve içeceklerle ilgili olanlar:

40 tuluk su: 48.

40 tuluk et: 48.

40 ile ilgili olanlar:

40 dönüm tarla: 19.

40 gün yas: 28.

40 atlı: 23.

40 katır 40 satır: 26.

40 atlı 40 kınacı: 23.

3.2.5.2. Renkler**3.2.5.2.1. Kırmızı-al**

Kırmızı bayrak: 40.

Kırmızı entari: 50.

Kırmızı elma: 15.

3.2.5.2.2. Beyaz-ak

Ak koç: 48.

Beyaz giysi: 23.

Ak düve: 28.

Ak deve: 40.

3.2.5.2.3. Kara-siyah

Karakarga: 33.

Kara koç:48.

Kara yılan: 11.

Kara su: 37.

Kara kuzu: 28.

Kara Fatma: 7.

Kara bayrak: 40.

3.2.5.2.4. Yeşil

Yeşil bayrak: 33.

3.2.5.2.6. Sarı

Sarı inek: 37.

Sarı su: 37.

Sarı lira: 45.

Sarı çeşme: 30.

Sarı taş: 30.

3.2.5.2.7. Boz-Kır

Doru at: 28.

3.2.5.3. Zaman Formelleri

Saat:

3 kez: 13.

24 saat: 22.

Gün:

3 gün: 22, 29.

40. gün: 45.

Gün-gece:

3 gece 3 gündüz: 22.

40 gün 40 gece: 5, 10, 14, 21, 25, 26, 31, 32, 33, 38, 40.

Yıl-sene:

3 sene: 9.

7 sene: 29.

7 yıl: 22, 49.

40 yıl: 15.

3.2.5.4. Yer Formelleri

Ereğli Masallarında olayların meydana geldiği memleketler sayı olarak az olmakla birlikte olayın geçtiği yerlerin adları anılır.

Kars: 29.

Mekke: 29.

Toros Dağları: 29.

Erciyes Dağı: 29.

Halep: 29.

Antep: 29.

Şam: 29.

Adana: 19.

Susuzlar köyü: 31.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

EREĞLİ MASALLARINDA HALK KÜLTÜRÜ UNSURLARI VE EREĞLİ MASALLARINDA RENKLER

4.1. EREĞLİ MASALLARINDA HALK KÜLTÜRÜ UNSURLARI

Ereğli Masallarında geçen halk kültürü unsurlarını;

1. Folklor
2. Etnografya
3. Meslekler

gibi alt başlıklar hâlinde sınıflandırdık. Bu sınıflandırma içinde yer alan kavramlar incelenirken bu kavramlar hakkında kısa bilgilerden sonra masallarda geçen bölümleri sıraladık.

4.1.1. Folklor

4.1.1.1. Doğum

Türk hayatında aile, toplumun en küçük ama en sağlam çekirdeğini oluşturmuştur. Özellikle ata ruhlarına ait inançlardan dolayı “baba ocağı” deyimini ile kutsallaştırılan bu sosyal kurumun varlığı ve sürekliliği doğumla sağlanmıştır. Bu münasebetle genellikle kadınlardan kaynaklandığı zannedilen doğum ve çoğalmaya bağlı olumsuzlukların önüne geçmek için, inanca bağlı olarak uyulması gereken bazı yasaklar zinciri ile uygulanması gereken bazı kurallar geliştirilmiştir.

Günümüzde bu inanç ve pratiklerin aynı veya benzer şekillerde ortaya çıkarak (Araz, 1995: 90) Ereğli kültüründe de yaşadığını görmekteyiz. Ayıca erkek çocuk soyun devamını sağladığı için daha itibarlı sayılır. Hamile olduğunu düşünen kadın, durumunu herkesten önce kocasıyla paylaşır; bunu bir mendil veya çevre ile kocasına iletir. Hamileliği sağlamaştığında koca da, bu mendili veya çevreyi evin büyük kadınına verir. Evin en yaşlı kadının da bir sini kurabiye, şekerleme ile bu durumu ailenin diğer bireyelerine müjdeler. (Gürbudak, 2013: 95)

Doğum öncesinde, hamilelik döneminin sağlıklı geçmesine dikkat edilir, hamile kadının özellikle köy kasaba yerlerinde tarlaya götürülmemesine, ahır ağıl gibi yerlere girip çıkmasına pek izin verilmez. Hamileliğin ilk aylarında kadının yüzünde oluşan lekeler “çiğirt düşme” denir ki bu lekeler hamileliğin alametlerindedir. Özellikle hamileler için “iki canlı” tabiri kullanılır. Hamile kadınlar kapı eşiğine asla oturtulmaz. Hamilelik dönemine ilişkin bazı inanışlar mevcuttur.

Hamile kadın aşerme devresinde kelle yerse çocuğunun sümüklü olacağı inancı, hamile kadının hamileliği sırasında gördüğü rüyasında gök boncuk bulursa kız, demirden bir malzeme bulursa erkek çocuğu olacağı yaygın inanışlardandır.

Hamilelik esnasında boş beşiğin sallanması iyiye yorulmaz. Boş sallandığı hallerde doğacak çocukların öleceği veya sakat kalacağı inancı yaygındır. Hamilelik esnasında hamile kadın herhangi bir meyve yer ve elini gayri ihtiyari elini kendi vücuduna dokundurursa yediği meyvenin resminin çocukta aynen çıkacağına inanılır.

Hamile kadınların gece dışarı çıkmamaları, geceleyin dışarı sıcak su dökmeleri telkin edilir. Hamilelik sırasında ve doğum sonrası gelebilecek olumsuz bakışlara, sözlere, davranışlara engel olmak için de *üzerlik* tütürülerek isabetin engelleneceğine inanılır.

Çocuğunun gözlerinin yeşil olmasını isteyen hamile kadın yeşil gözlü birinin gözlerine içtenlikle bakarsa çocuğunun yeşil gözlü olacağına, ayva yerse çocuğunun güzel olacağına ayrıca eti severse oğlan; bulguru, ekşiyi severse kız doğuracağına inanılır. Hamile kadın çirkin, topal, kör, hasta bir insan veya hayvan görürse “aklımda” demesi bilinen inanışlardandır.

Bazı çocukların yarı insan yarı hayvan şekilde doğduğu bunun sebebini yukarıda anlatmaya çalıştığımız “aklımda olayına” sayılır; bazen de bu durumun istenmeyen doğumların Tanrı tarafından cezalandırıldığı inancı vardır.

Hamile kadının veya lohusanın canı veya sütünün bir şey isteyeceği ama ulaşamazsa göğsünün ağrıyacağı inancı vardır. Buna eline bir soğan verilip sırtına bir yumruk vurularak “Umduğun umacağı bu olsun.” denilerek bu sıkıntıyı atması sağlanır.

Çocuksuluk o kadar büyük bir derttir ki masallara, halk hikâyelerine, ağıtlara, destanlara... hemen hemen bütün halk anlatılarına konu olmuştur. Özellikle Türk milleti için, Türk aile yapısında çocuk çok önemlidir, soyun devamıdır. Bütün masalarda çocuksuzluğun giderilmesinde en büyük yardımcı aksakallı bir ihtiyar, derviş veya Hızır’dır. Bunlardan birisinin verdiği elmanın yenmesiyle çocuk sahibi olunur.

Ereğli masallarından “Yılan Oğlan” masalında bu büyük dertten muzdarip olan kahramanlarımızın en büyük yardımcısı aksakallı ihtiyardır. Masalarda padişahın kızı, evleneceği erkeği başına elma atarak seçer. Yine padişahın oğlu yada oğulları da evlenecekleri kızın kapısına elma atarak eş seçiminde bulunur.

Çocuksuzluk özleminin giderilmesinde aksakallı ihtiyarın, dervişin veya Hızır'ın çare olarak verdiği elmadır. Türk halk edebiyatı ürünleri ve kültürünün en önemli motiflerinden birisi olan “elma” motifiyle de Ereğli masallarında karşılaşmaktayız. “Yılan Oğlan” masalında çocuğu olmayan kahramanımız dağ, tepe gezer, karşılaştığı aksakallı ihtiyarın verdiği bir elma ile hasretini çektiği çocuğa kavuşur.

Dede Korkut Hikâyeleri'nden Dirse Han Oğlu Boğaç Boyu'nda Dirse Han'ın oğlu olmadığı için onu götürüp kara çadıra koyarlar. Kara keçe altına serip önüne kara koyun yahnisi koyarlar (Ergin, 1994: 78). Ereğli yöresinde de çocuğu olmayanlara olumsuz bir bakış açısı uzun süre kendini hissettirmiştir. Bunun Ereğli yöresindeki en yaygın adlandırılışı “tıbıka” kavramıdır.

Tıbıka olan bir kadının çocuğu olmadığı veya olsa bile uzun süre yaşayamayacağı inancı vardır. Tıbıkalı kadının hastalığını ya yeni doğum yapmış, kırkı çıkmamış kadının üzerine veya yeni yavrulamış kedi, köpeğin üzerine çırparsa tıbıkasından kurtulacağı inancı vardır. Lohusalı kadınların ziyaretine tıbıkalı kadınların gelmesine izin verilmez, kapıdan gönderilmeye çalışılır.

Çocuğu olmayan veya çocuğu olup da hemen ölen aileler arasındaki yaygın inanıştan birisi de “Yedi Memmed Evi”nden parça kumaşın toplanıp bu kumaşlarla hazırlanan elbiselerin çocuğa giydirilmesidir. Ayrıca çocuğu olmayan ailelerin yemek dağıtmaları, fakiri fukarayı yedirip içirmeleri, Hacca giden bir kadına verilen bir kuşak, tülbent, yalılık vb. nesnenin Kâbe'ye gönderilip geldikten sonra çocuğu olmayan kadına giydirilmesiyle çocuk sahibi olacağı inanışları, çocuk için adakta bulunma inanışları vardır.

Çocuk doğduktan sonra göbek ebeler tarafından kesilir ve bağlanır. Göbek kesiminde kullanılan makas, sındı gibi aletler lohusa kadının yastığının altında kırk gün saklanır. Bununla al karısının vereceği zarardan korunmak amaçlanır.

Çocuk ileri yaşlarında kavgacı veya geçimsiz olursa “göbeğini kesene çekmiş” denir. Hatta kız çocukları için “Çekmeyece, nasıl da göbeğini kesene çekmiş! “gibi sitem sözleri sıkça kullanılır.

Eski Türk inançlarında doğumu zorlaştıran veya doğumdan sonra lohusalı kadına ve çocuğuna musallat olan al karısını def etmek için bazı pratikler vardır. Kırkı çıkmamış kadınların karşılaşmaları halinde birbirleriyle iğne değişimleri kırklarının birbirini basmaması içindir.

Doğumun kolay geçmesi için, doğumlarını kolay yapan başka bir kadının

elbise kolu ıslatılıp doğum yapan kadına doğum esnasında emzirilmesi, doğum anında Fatma Ana eli denilen kütüksü bitkinin su içine atılarak su içinde açılırken doğumun kolaylaşacağına inanılması, kocanın doğumda karısının yanına alınıp karısını kucaklayıp silkelemesiyle kadının kolay doğum yapacağı inanışları vardır.

Eskiden erkek çocuğu olmayan veya olup da ölen aileler erkek çocuğunun saçını yedi yaşına kadar kestirmezler, kız elbiseleri giydirdikleri bilinmektedir. “Höşüllü” adı verilen bu elbiselerin hiç kullanılmamış olması en önemli özelliğidir.

Çocuk ilk dişini çıkardığında annesi bulgur pişirir, komşularını davet eder, onlar da hediyelerle hayırlı olsuna gelirler.

Anadolu’da yaygın olmamakla birlikte “beşik kertme” âdeti de vardır. Doğan iki çocuğa büyüdüleri zaman evlendirileceklerine dair iki aile birbirine söz vermesidir (Bakırcı, 2006: 140).

Ereğli yöresinde çocuğun beşikte büyütülmesine özen gösterilir. Özellikle geçmiş çağlarda evlenme yaşının erken olması hasebiyle genç annelerin uykularının ağır olabileceği, doğum sonrası dikkatsizleşebilecekleri düşüncesiyle doğum sonrası alınan ilk eşyalar beşikler olmuştur. Beşikler genellikle evin büyükleri tarafından alınan hediyeler arasındadır. Beşiğe bağlanan küçük çanlara “cıngırdak” denmiştir. Günümüzde çağdaş yaşamın getirdiği kolaylıklar bebekleri eski bezlerden, annelerini de bez yıkamaktan kurtarmıştır.

Çocuk annesiyle ilk ev gezmesine gittiği yerde yüzüne un sürerler ve kucağına da yumurta koyarlar. Un, sakalı ak olana kadar uzun yaşasın; yumurta da bereketli olsun, üretici olsun, çocukları olsun inanışından kaynaklanır. Çocuğun ilk tırnağı kesildiğinde eline doğru çokça bozuk para uzatılır, bebeğin avuçladığı bütün para onun ilk sermayesi kabul edilir. Harcanmaz, saklanır. Bebek kırkı çıkmadan tuzlanır. Yıkandıktan sonra ağzı kokar diye emzirilmez. Bebeğin yıkandığı leğene annesinin yüzüğü atılır. Yıkandığı su bekletilmeden hemen dökülür. Bunu iyiye saymazlar. Bu suyun ölü suyu gibi bekletilmesine benzetirler. Bebeğin ilk dişi yukarı damaktan çıkarsa babasının başını yer inanışı vardır. Çok ağlayan çocuğa dört yol ağzında başkasının, akrabası olmayan birisinin terliği veya ayakkabısıyla yine bir başkası tarafından vurulur.

Yaşına gelmeyen çocuğa aynaya baktırılmaz. Bakacak olursa çocuğun dilsiz olacağına inanılır. Yeni yürümeye başlayan çocuğun ayak bileklerine ip bağlanır, hızlı koşan veya hareketli olan birisine kestirilir. Çocuğun onun gibi koşacağına inanılır.

Çocuğun ağzına tükürme inancı her ne kadar sağlıklı olmasa da yaygındır. Zeki, akıllı veya okumuş birisinin çocuğun ağzına tükürdüğü zaman onun gibi akıllı, zeki veya okumuş olacağına inanılır.

Doğum sonrası inanışlardan birisi de kırk basmasıdır. Kırklanmamış bir lohusanın evinin üst tarafından düğüncüler veya cenaze alayı geçirilmez, geçmesi gerekiyorsa anne ve bebek cenaze veya düğün alayının üstü sayılacak bir dama çıkarılır. Dört yolun kavuştuğu bir yerde kırk tane çerçöp ile yakılan suda çocuğun kırklandığına inanılır.

Eski dönemlerdeki inanışlardan birisi de çocuğun mezarlığa bırakılması, mezarlığa bırakılan çocuğun ağlamazsa öleceğine inanılmasıdır. Bu şekilde yapılan bir sinama sonucunda çocuğun öleceği inancı yaygındır. Bir evde kırkı çıkmamış bir bebek varsa o eve et getirilmez. Et eve konacaksa bebek evden çıkarılır, et öyle yerine konur. Kırk basan çocuk, ebeler tarafından vücuduna iğne bağlanması suretiyle veya jiletle bazı yerlerini çintmek (kanatmak) suretiyle tedavi edilir.

Ereğli kültüründe genellikle düğünden belli bir zaman sonra hemen çocuk olması yaygındır. Çocuğu olmayan aileler bazı yollara başvururlar. Günümüzde uzman doktorlara başvurulmaktadır. Geçmiş dönemlerde çocuksuz ailelerin ocakları, türbeleri ziyaret ettikleri bilinmektedir. Türbe ziyaretleri sonrasında doğan çocuğa isim olarak “Dede” adının verildiği bilinmektedir. Ayrıca Eski Türk inanışındaki ad verme geleneğinin de Ereğli kültüründe yaşadığını söyleyebiliriz. Çocuğu yaşamayan ailelerin “Yaşar, Dursun, Durmuş, Satı, Satılmış, Durdu” gibi isimlerin konması yaygındır.

Günümüzde isim konusu çok geniştir. Her çeşit isim ile karşılaşmaktayız. Ereğli kültüründe yaygın olan ad verme anlayışından biri belli gün, ay, mevsim ve gecelerde doğan çocuklara o zaman dilimiyle ilgili adların verilmesidir. Cuma günü doğan çocuklara Cuma, Cumali; Ramazan ayında doğan çocuklara Oruç, Ramazan; bayram günü doğanlara Bayram; Hac mevsiminde dünyaya gelenlere Hacı, Hacıali; arife günü doğanlara Arife, Arif; Kadir gecesini doğanlara Kadir, Kadriye, Abdulkadir; seher vakti olanlar Seher gibi adlar verilmektedir.

Ayrıca aile büyüklerinin adlarının verilmesi, kayınpeder ile kayınvalidenin adlarının ilk çocuklarda tercih edildiği görülmektedir. Son dönemlerde sevilen ünlü şahsiyetlerin adlarının çocuğa verilmesi, adın asıl sahibi olan kişinin bilgi, ilgi ve yeteneklerine dayanan bütün özelliklerinin verilen adla birlikte çocuğa geçeceğine

inanılmaktadır. Günümüzde daha farklı, daha güncel adlar verildiğini de görmekteyiz.

Ereğli yöresinden derlemiş olduğumuz masalarda doğumla ilgili olarak hâlâ canlılığını devam ettiren doğum öncesi, doğum esnası, doğum sonrası davranışlarla karşılaşmakta, bu inanışların izlerine rastlanılmaktadır. Masalarda bu konuyla ilgili örnekler aşağıda gösterilmiştir.

15 numaralı masalda çocukları olmayan karı koca her gece Allah'a dua ederler.

16 numaralı masalda çocuğu olmayan Ahmet eve sığmaz, üzüntüsünden dağ taş gezmeye başlar.

29 numaralı masalda Kelikçi Memmed Ağa, bir çocuk sahibi olmak için gitmedik hoca, yakmadık mum, adamadıkları adak kalmaz; Allah yedi sene sonra ona bir kız evlat nasip eder.

36 numaralı masalda çocuğu olmayan padişah gurbete çıkar; karşılaştığı aksakallının verdiği elmayı karısıyla bölüşüp yer, yarı insan yarı yılan bir çocukları olur.

36 numaralı masalda doğum yaptıran kadın, yılan doğan çocuğa Şahmeran adını koyar.

41 numaralı masalda çocukları olmayan kadın, bir çömlek nohut ıslar; nohutlar çocuğa dönüşür.

4.1.1.2. Evlenme

Dede Korkut Hikâyeleri'nden Bamsı Beyrek'te; Banu Çiçek'i, Beyrek'e istemeye Dede Korkut dünürü olarak gider. Bamsı Beyrek Hikâyesi'nde; Dede Korkut Deli Karçar'dan Banu Çiçek'i isteyince, abisi de başlık olarak; dişi deve görmemiş bin erkek deve, hiç kısrakla çiftleşmemiş bin aygır, bin tane koyun görmemiş koç, kulaksız kuyruksuz bin köpek ve bin pire ister. Kanglı Koca Oğlu Kan Turalı Hikâyesi'nde ise; Selcen Hatun'un kalınlığı üç canavardır. Bu üç canavarı kim öldürürse o, Selcen Hatun'la evlenme hakkına sahip olacaktır (Ergin 1997: 67,125).

Ereğli yöresinde de evlenme ile ilgili âdetlerin başında Dede Korkut'taki dünür gitme, başlık parası gibi davranışlar gelmiştir. Kızı beğenmeye gencin annesi, yakın akraba ve komşulardan bazılarını da alarak gider. Bu gidiş için eve haber gönderilmez, böylece kızın günlük işleri ne dereceye kadar vaktinde yapıp yapmadığı görülmeye çalışılır. Evliliklerde aile büyüklerinin onayı önemlidir.

Kız beğenildikten sonra oğlanın babası ile ailenin ileri gelenleri kız evine dünürcü giderler. Kız “Allah’ın emri Peygamberin kavliyle” istenir. Kız verildikten sonra söz kesilir. Erkekler ayrı bir odada otururken kadınlar ayrı bir odada kızın istediği eşyaları liste hâlinde yazarlar. Söz kesmenin daha kuvvetli olması için hazırlanan yemekler yenir.

Söz kesme sırasında evliliğin tatlı olmasını sağlamak amacıyla sadece şerbet içildiği de olur. Şerbetin malzemelerini erkek tarafı temin eder. Bazı bölgelerde tatlı niyetine lokum ve bisküvi ikram edilir. Bu tür merasimlere “ağız tadı” veya “ağız tatlısı” adı verilir. Günümüzde şerbetin yerini kola, gazoz, çay gibi içecekler almıştır.

Gelinlik kızın istediği şeylere Anadolu’da başlık veya mehir-mihr adı verilir.

Eski Türklerde “kalın” şeklinde söylenen bu terim, Ereğli yöresinde başlık “parası âdeti” adıyla söylenir ki kalkmıştır. Nişan takmada dost akrabayı küstürmekten kaçınılır, mümkünse kimse unutulmamaya çalışılır. Her iki tarafın en yakınları (Kız evi-oğlan evi şeklinde tanımlanır.) çağrılır. Uzun müddet nişanlı kalmak pekiyi sayılmadığı için hemen düğün hazırlığına başlanılır.

Köylerde yapılan düğünlerde hayvanlar kesilir, yemekler hazırlanır. Çalgıcı denilen saz ekibi ayarlanır. İki bayram arası düğün yapmaktan kaçınılır.

Çok eskiden düğünlerin cuma günü namazdan sonra başlayıp gelecek cumaya kadar devam ettiği bilinmekle bugün zaman içinde bunlar ortadan kalkmış, günümüzde daha çok cumartesi ve pazar günlerine kaymıştır. Düğün gününün arifesinde oğlan evinde erkekler, kız evinde kadınlar tarafından “kına gecesi” düzenlenir. Ereğli kültürüne özgü oyunlar oynanır, türküler söylenir, gelinin ellerine ve ayaklarına kına yakılır, zülüfleri kesilerek başına paralar saçılır. Kına yakma işlemi, eski Türklerden günümüze kadar gelen inanışlardandır.

Günümüzde kurbanlık koyunun sırtının kınalanması, kına renginde boyanması eski Türklerdeki “ıduk” inanışının bir devamı niteliğindedir. Yukarıda belirttiğimiz beşik kertmesi de bu adak edilmiş olanı gösterme inanışına uygundur.

Dede Korkut Hikâyeleri’nden Bamsı Beyrek Hikâyesi’nde Banu Çiçek, Bamsı Beyrek’in beşik kertme nişanlısıdır. (Ergin 1994: 59).

Nikâh kıyılması esnasında evlenecekler ve şahitleri bir odada elleri dizlerinin üzerinde açık bir şekilde dururlar. İçeriye başka birisi alınmaz. Yapılacak yanlış bir hareketin damat veya gelini sihir yoluyla bağlayacağı inanışını engellemektir. Küçük bir iplik parçasına atılacak düğüm veya açık bir makasın, bıçağın kapatılması, kolların

kapatılması, parmakların birbirine kenetlenmesi sonucu damadın veya gelinin bağlanacağı inancı vardır. Çözülmesi zor olan bu sihrin açılması için “derin” hocalara gidilir.

Geçmiş yıllarda karşılaşılan bu tür olayların, büyü yapanların toplum tarafından ayıplandığından dolayı bu tür davranışlar günümüzde terk edilmiştir.

Evlenen kızın beline kırmızı bir kuşak kızın babası veya bir büyüğü tarafından bağlanır. Gelinin gideceği eve bolluk götüreceğine inanılır. Dede Korkut Hikâyelerinde de Banu Çiçek, Bamsı Beyrek’e kırmızı bir kaftan gönderir. (Ergin 1994: 80).

Yaygın olan bir inanç da gelinin evdekilere “gelinlik etmesi”dir. Evin gelininin kayınbaba, kaynana ve kayınbiraderleriyle konuşması, onlarla ilişkisi önemlidir. Kayınbaba ve kaynananın, kayınbiraderlerin yanında yatılmaz, onlardan önce yatağa gidilmez, onlardan önce sofraya oturulmaz. Türk boylarında yaygın olan kendi kanından olmayan herhangi bir yabancının sokulmasına kesinlikle razı olunmayan bir inanın söz konusudur.

Damat yüz görümlüğü ile gelinin yüzünü açar. Yüz görümlüğünde amaç, eski Türklerdeki kişilerde var olan asıl ruhun dışında ikinci bir eş ruhun olduğu ve buna şirin gözükmektir. Kırgız ve Özbek Türklerinde de düğün gecesine kadar birbirlerine yabancı olan damat ve geline ait perilerin, birbirlerini sevmelerinin imkânsız olacağına inanılmaktadır.

Düğün sonunda gelin, damat adayının evine gelip gelin arabasından ineceği sırada koyun kesilir ve gelin, kesilen bu koyunun üzerinden atlatılır. Kaynananın koltuğunun altından geçirilir. Gelin içeri girerken üzerinden tütsü tütürülür, sağdıçlar bereketli olsun diye para, buğday ve üzüm karışımı sakçı (saçı-kansız kurban) dağıtırlar.

Ereğli masallarında evlenme dünür gitme ilgili yaşayan unsurların bazıları aşağıda gösterilmiştir.

1 numaralı masalda tilki, zengin ağanın kızına Tembel Mehmet adına dünür gider.

16 numaralı masalda fakir ihtiyar, oğlu için padişahın kızına dünür olur.

21 numaralı masalda güzelliğiyle dillere destan güzel kıza talipleri evlenmek isterler; ama kız evlilik tekliflerini reddeder.

22 numaralı masalda padişahın oğlu Ahmet, ailesinin uygun görmemesine

rağmen eşeği ırmaktan çıkararak kızla evlenmek istediğini söyler.

23 numaralı masalda Topak Et'in annesi dünürçülere kızı için kırk gün düğün ister.

23 numaralı masalda kırk atlı kırk kınacı gelir.

28 numaralı masalda çoban, kızı oğluyla evlendirmek için oranın aksakallılarından fikir alır.

29 numaralı masalda tüccarın esnaf arkadaşları, Allahın izni peygamberin kavliyle kızı dünür giderler.

29 numaralı masalda düğün dernek kurulur, aç susuz doyurulur.

32 numaralı masalda Şah İsmail üç kadınla da evlenir.

37 numaralı masalda Beyoğlu, kıza dünürçü gönderir.

39 numaralı masalda Kel Fatma'yı düğün kafilesi alıp köye götürür.

40 numaralı masalda çoban Allahın izni peygamberin kavliyle kızı nikâhına alır.

44 numaralı masalda Padişah, kızın evine önden haberciler gönderip kızı istemeye geleceklerini söyler.

45 numaralı masalda Beyoğlu, Köncü Garıya Allah'ın emri peygamberin kavliyle kıza dünür düşer.

4.1.1.3. Ölüm

Eski Türklerde ölünün defin işlemi sonrası mezarının başına bir kayın ağacı dikildiğini, Ereğli kültüründe mezarın başına veya mezarlığa ağaç dikme inancının Şamanizm'den geldiğine inanılmaktadır. Ereğli yöresinde ölümden sonra yedinci, kırkıncı günde ölünün arkasından yemek verilir. Ölünün kaldırılmasından sonra yatağının üzerine, kalktığı yere demir kap konur. Ölüyü yıkamak için cenaze sahibinin kapısına demir kazan konur, ateş yakılır ve bu ateş üzerinde cenazeyi yıkamak için su ısıtılır. Günümüz modern hayatıyla bu tür işlemler yerini cenaze yıkama araçlarına bırakmıştır. Akşamüzeri ölen kişinin şişmemesi için üzerine demir bir bıçak veya sındı konur.

Eski Türk inançlarında şaman, ayin sırasında yardımcı ruhları kullanmaktadır. Ölülerin, ailenin vefat etmiş büyüklerinin, eski şamanların ruhlarının, ormanın, suyun ve yerin yardımcı ruhlarının da şaman'a yardım ettiği kabul edilir. Ölen büyüklerin ruhlarının çoğalmasından dolayı bu ruhların en kıdemlisinin ruhların başına geçeceğine ve

bunun da diğçerlerinin yardımı ile şamana yol göstereceğine inanılır. Kuş biçiminde düşünölen bu ruhlar Şaman'a gökyüzüne yapacağı yolculukta yardımcı olmaktadır. Toplumda ulu kabul edilen kişilerin ölümünden sonra ruhlarından medet ummak mezarları kutsamış ve bu yerler medet umulan yerler hâline gelmişlerdir. Günümüzde mezar, türbe, yatır ve benzeri yerlerin ziyareti ve bunlardan medet umulması da bu inanç sisteminin devamı olarak ortaya çıkmıştır. Yine Ereğli yöresindeki inanışlardan birisi de ölen kişilerin ruhlarının yeryüzüne kuş (serçe kuşu) şeklinde döndüğü, ölümden sonra ölen kişinin ruhunun evin etrafında gezdiği inanışı vardır. Ereğli yöresinde uzun süre cenaze evlerinde bu inanışa uygun olarak televizyon izlenmesi, radyo-kasetçalar dinlenmesi, eğlenceye, düğünlerde oyun oynanması ayıplanmıştır.

Eski Türklerde mezarları gizleme geleneği yoktur, aksine özellikle büyüklerin özel mezarları yapıp, üzerlerine bir yapı (bark) yapılmış, barkın iç duvarları ölünün yaşarken katıldığı savaş sahnelerini gösteren resimlerle süslenmiştir. Ayrıca mezarın veya mezar yapısının üstüne Balballar dikilmiş, sıradan kişilerin mezarlarına da, belirli olması için tümsek biçimi verilmiştir. Arap dünyasında mezar taşı yoktur. Ölünün toprakla bütünleşmesi ve zaman içinde kaybolması istenir. Kutsanması günahdır. Mezarlara taş dikilmesi ve bu taşın sanat eseri hâline getirilecek kadar süslenmesi İslam coğrafyasında sadece Anadolu'da görölmektedir. Ereğli yöresinde de bu geleneğin devam ettiği, ulu kabul edilen kişilerin mezarlarının türbeleştirildiği, bazı sahipsiz mezarların tadilatla yapıldığı ve buralardaki kişilerin iyi kimse, ulu kişi gibi adlarla anıldığı yaygındır. Yine Ereğli yöresinde ölen kişinin mezarının iyi yapılmasına özen gösterilir.

Ereğli kültüründe mezara, mezarlıklara derin bir saygı vardır. Ereğli ve köylerinde sahipsiz mezarların bakımlı olması inanışı vardır. Bu davranışların iyi kabul edildiği, mezarlara gösterilen saygının veya sahipsiz bir mezarı düzenlemenin maneviyatta ödüllendirileceği inanışı hâkimdir.

Ayrıca mezarlıklara ışık (nur) indiği, mezarına ışık inen kişilerin “iyi kimse” kabul edildiği inanışı da vardır. Özellikle meralarda, hayvanların yol güzergâhlarında kalmış sahipsiz mezarların büyük bir saygıyla korunması anlayışı vardır.

Eski Türk dininde ölü gömüldükten sonra mezarı üzerine dikilen taşlar (Balbal) yenilen düşmanın öbür dünyada galip gelene hizmet edeceğine işaret ederdi. Ereğli ahali arasında da ölünün mezarını yaptırmak önemlidir. Mezar veya mezarlık ziyareti yöre insanınca yapılması gerekli davranışlardan görölmüştür. Cuma

namazlarından sonra, bayram namazlarından sonra mezarlığa gidip ölen yakınlar için dua etmek, mezar üzerine küçük bir tas ile su koymak, mezarın sağını solunu temizlemek önemlidir. Ölünün mezarını ziyaret etmemek, ölüyü sahipsiz bırakmak olarak inanılır.

Ayrıca görüştüğümüz kimseler mezar taşının “uzun” olmasının iyi olacağını söylediler. Ereğli yöresindeki -özellikle- eskiden kalan mezar taşlarının uzun taşlardan seçilmesi bu inanişe bağlıdır.

Ereğli kültüründe eskiden ölünün yasını tutmak önemlidir. Düğünlerde cenaze yakınlarının oynaması, gülmesi dahi hoş karşılanmaz. Cenaze yakınları alına “boğdu” yapmaları, cenaze sahipleri kırkıncı güne kadar evden çıkılmaması, gezilmemesi inancı bazı köylerde devam eden inanışlardandır. Cenazenin arkasından yemek vermek yapılan işlerdendir. Önceden komşular yemek getirirler, ölü evinde yemek pişmez. Mezar kazıcılara mutlaka parası ödenir, gönlü alınır. Günümüzde esas yapılarında dikkate değer bir değişiklik göstermeyen, kısmen İslamileşmiş bu inançların temelinde ata ruhlarına bağlı inançlar vardır.

Eski Türklerde bir kahraman ölünce halk arasında bir acı dalgaları, yas tutulur, haykırır haykırır ağlanırdı (Banarlı, 2004: 45). Banarlı'nın verdiği bilgiler doğrultusundaki davranışlar günümüzde de yöremizde devam etmektedir. Cenaze evlerinde ağıtlar söylenir, kadınlar seslerini alarak ağlar, cenaze evinde toplananlar ölenin iyiliklerinden ve faziletlerinden bahseder.

Ereğli Masallarında da yukarıda uzunca bahsettiğimiz ölüm ile ilgili inanışların yansımalarını görmekteyiz.

13 numaralı masalda karısı ölen adam, karısına hürmeten hemen evlenmez, aradan zaman geçmesini bekler.

28 numaralı masalda kadının ölümünde çocukları dövünü dövünü ağlaşırlar.

28 numaralı masalda kadının ölümünden sonra yedincisi kırkıncısı, mevlidi derken epey bir zaman geçer.

45 numaralı masalda kadının yedincisi, kırkıncısı derken adam evlenmeye karar verir.

4.1.1.4. Halk Hekimliği

Halk hekimliği, tıbbın gelişmediği çağlarda, insanların kendi özel çabalarıyla hastalıkları tedavi etme yöntemi bilinir. Bunlar, bitkilerden ilaç yapmak, yatırları

ziyaret etmek, muska yazmak veya bir ocaklıya görünmek şeklinde karşımıza çıkar.

Halkın olanakları bulunmadığı için ya da başka sebeplerle doktora gidemeyince veya gitmek istemeyince, hastalıklarını tanılama ve sağaltma amacı ile başvurduğu yöntem ve işlemlerin tümüne “halk hekimliği” diyoruz (Boratav, 1994: 122).

Ereğli’de halk hekimliği uygulamaları hoca, şeyh, ocaklı, izinli, orçum gibi kişiler tarafından yapılmaktadır. Ereğli yöresindeki halk hekimliğinde hastalıkların tedavisinde parpılama, kırık-çıkık ve koca ilacı şeklinde ana sağaltım uygulamaları yapılmaktadır. Kırık çıkık tedavisi bu mesleği babadan atadan öğrenenler tarafından yapılmaktadır.

Ereğli’de bunlardan başka usta-çırak usulüyle yetişmiş sünnetçilere, diplomasız iğnecilere, dişçilik yapan berberlere ve yerli ebelere de rastlanmıştır ama modern tıbbın ulaşabildiği yerlerde bu tür tedavilerden uzaklaşmaktadır.

Ereğli yöresindeki halk hekimliğinde, büyüsel görünümlü telkin tedavilerinden bazıları olan kurşun dökmek, tütsülemek gibi işlemlere de zaman zaman rastlanmaktadır. Bu işlemler bazı kişiler tarafından yapıldığı gibi, bu konuda uzman olan ocaklı, cindar gibi kişilerce de yapılmaktadır. Telkin tedavisinde halk, nazardan korunmak için bazı bitkileri yakarak tütsülemekte ve böylece şeytan ve cinin etrafından veya kendinden uzaklaşacağına inanmaktadır. Halk, hastalıklardan korunmak veya hastalıklardan kurtulmak için nazarlık, muska gibi çeşitli uğurluklar taşımaktadır.

Ereğli yöresindeki halk hekimliklerinden birisi de deri üzerindeki kanı çekmek ya da deriyi çizip kan çıkartmak olan “hacamat” ,“Sırta şişe çekmek” veya “Şişe vurmak” diye bilinen usullerdir.

Yörede uzun süre tedavi olarak uygulanan bir diğer halk hekimliği de vücuttaki istenmeyen kanın alınması için uygulanan sülük vurmaktır. Göz, baş, sırt ve ayak ağrılarında, romatizmada, şişmanlıkta, hemeroidde, yara, çıban ve şişliklerde sülük kullanılmasıdır.

Halk arasında görülen tedavi şekillerinden biri olan “dağlama”, Ereğli yöresinde çok eskiden beri yaygın olarak uygulanmaktadır.

Yüzyıllar boyunca çeşitli toplumların değişik şekillerle değerlendirdikleri kaplıca ve maden suları, halk hekimliğinde de önemli bir tedavi yöntemi olarak uygulanmaktadır.

Akhüyük köyündeki pınarın, Anadolu'nun İslamlaşması için savaşıyan bir grup yaralı askerin yaralarını iyileştirdiğine inanılarak, çeşitli hastalıkları tedavi ettiği inancı yaygındır.

Anadolu'da Allah'tan geldiğine inanılan bir bela, kötü kişilerin yaptıkları büyü, sihir nazar gibi usullerle ortaya çıkan bir dert yahut ateş, ocak, eşik gibi kutsal varlıklara karşı gösterilen bir saygısızlığın neticesinde aileye gelen bir felaket olarak değerlendirilen muhtelif hastalıklar inancıdır.

Bu hastalıkların teşhis ve tedavisinde öteden beri etkisinin olduğuna inanılan hastaların şifa bulacağına mutlak gözüyle bakılan ocaklar mevcuttur. Her ocak gördüğü işleve göre adlandırılır: Sarılık ocağı, karıncalık ocağı, uçuk ocağı, efsun ocağı, dağlama ocağı gibi. Örneğin, Ereğli Bekdikleri uzun süre Çukurkuyu'ya ocağa gelmişlerdir. Bu ocaklarda belirli usuller ve esaslar geçerlidir. Karıncalık olan yere dualar okunup, mürekkep kalemle Kur'an harfleri yazılınca geçeceğine inanılır.

Ayrıca vücudun muhtelif yerlerinde çıkan siğiller için siğil sayısı kadar arpadan her biri için üç İhlâs ve bir Fatiha okunarak bir çiğ yumurtanın içine bırakılır, toprağa gömülür. Yumurta içerisindeki arpaların çürümesiyle birlikte bu hastalığın geçeceği düşüncesi yaygındır.

Halk hekimliğinde kullanılan diğer bir unsur ise dağlarda yetişen yabani bitkileri kullanılarak elde edilen ilaçlardır. Halk arasında kocakarı ilaçları adıyla adlandırılır. Kocakarı ilaçlarının malzemelerini temin etme işini baharatçılar üstlenmiştir. Köylerde ise olumlu etkilerini unutmamış olan eski kuşağın mensupları halk hekimliğini sürdürmekte ve yeni kuşaklara miras olarak bırakmaktadır.

Patatesin soyularak ağrıyan göz üzerine konulması ve çayın deminin bir pamukla göze tampon yapılmasının göz ağrılarına iyi geldiği halk arasında bilinmektedir.

Ebe gömeceği bitkisinin kaynatılıp suyunun aç karnına içildiğinde böbrek hastalığına iyi geldiğine; pekmez ile karabiber kaynatılarak içildiğinde soğuk algınlığına iyi geldiğine, meyan kökünün mide ağrılarına iyi geldiğine inanılır.

Halk hekimliğiyle ilgili tedavi örneklerine Dede Korkut Hikâyeleri'nde mevcuttur. Dirse Han Oğlu Boğaç Han Boyı'nda; Dirse Han kırk namerde kanıp oğlunu okla yaralar. Hz. Hızır, Boğaç Han'ın yarasını üç kez sıvazlar. Bu yaradan kendisine ölüm olmadığını dağ çiçeği ile anasının sütünün yarasına merhem olacağını söyleyerek kaybolur.

Boğaç Han, anasına yarasının dermanını söyler. Kırk kız dağ çiçeği toplar ana memesini iki kez sıkarak üçüncüsünde süt ile kan karışık akar. Boğaç Han'ın yarası kırk günde iyi olur (Ergin, 1994: 32).

Bamsı Beyrek esirlikten kurtulunca babasına haber verilir. Ağlamaktan gözleri görmez olan Pay Pürenin gözlerine Beyrek'in serçe parmağının kanı sürülmüş bir mendil sürülünce Allah Teâlâ'nın kudreti ile gözleri açılır (Ergin, 1994: 87).

Ereğli masallarında halk hekimliğiyle ilgili örneğimiz aşağıdadır.

40 numaralı masalda çoban, kıza bolca keçi sütü içirerek kızın karnındaki yılanlardan kurtulmasını sağlar.

4.1.1.5. Misafirlik

Ereğli'de misafirliğin önemini "Misafir, Tanrı armağanıdır." ve "Misafir yedi kismetle gelir, birini kendi yer; altısını da ev sahibine bırakır." gibi sözler dile getirmektedir.(Gürbudak, 2013: 30)

Türk milleti gözü tok, gönlü açık bir millettir. Aynı zamanda misafir ağırlamayı kendine bir görev sayar. Evine gelen misafire nesi var nesi yok ikram eder. Onun için misafiri memnun etmek her şeyden üstündür. Çünkü o Tanrı misafiridir. Misafirin Tanrı tarafından gönderildiği kabul edilir. Evin bereketi sayılır. "Misafir dokuz kismetle gelir. Birini yer sekizini ev sahibine bırakır." sözü buna delildir.

Dede Korkut Hikâyeleri'nin giriş kısmında Dede Korkut, kadınlardan bahsederken Türk kadının ne kadar misafirperver olduğunu belirtir. "Ozan evin dayağı odur ki, kırdan yavandan eve bir misafir gelse, kocası evde olmasa o ona yedirir içerir, ağırılar, azizler gönderir. O Aişe, Fatıma soyundandır. Hanım onun bebekleri yetişsin ocağına bunun gibi bir kadın gelsin." (Ergin, 1994: 18)

Ereğli masallarında misafirlikle ilgili örneklerimiz aşağıda verilmiştir.

1 numaralı masalda tilki ile Tembel Mehmet padişahın evine misafir olurlar.

15 numaralı masalda ev sahipleri çok misafirperverdir.

17 numaralı masalda kadın, bir testicinin dükkânına misafir olur.

28 numaralı masalda kız, kardeşiyle beraber babasının evine misafir olur.

29 numaralı masalda tüccar, Kelikçi Mehmet Ağa'nın evine misafir olur.

38 numaralı masalda kadın, akşam, kurdu misafirlige davet eder.

4.1.1.6. Harman ve Harman Âdetleri

Ekinler olgunlaştıktan sonra ekinleri biçme işine geçilir. Bu genellikle temmuz, temmuz sonu ile Ağustos başı olur. Ekin biçme işinde orak ve "kosa" denilen tırpan kullanılır. Teknoloji sayesinde bugün orak ve tırpanın yerini balya makineleri ve biçer-döver almıştır.

Biçilen ekilenlerin bir kucağa sığacak kadar birikimine deste adı verilir. Bazen ekin biçenler arasında yarış yapılır. Bu ekin biçme işini hızlandırır.

Tarlanın derme işi bitince eğer harman tarlada yapılacaksa desteler tarlanın büyüklüğüne göre birkaç yere toplanır. Bu toplanan buğdaylara yığın adı verilir. Yığında buğdayların başak kısmının iç tarafa, kökünün dış tarafa gelmesine dikkat edilir. Böylelikle hayvanların buğday başaklarını yemesi önlenir. Bazen harman tarlada değil de özel harman yerlerinde yapılır. Ekin sapları harman yerine taşınır. Taşıma işi bittikten sonra patosa verme başlar. Eskiden dane harman yerine serilirdi.

Günümüzde elemeli patoslarla ekin saptan ayrılır. Genellikle patos gece vurulur. Buğdaylar çuvalanarak yem damına veya ambara doldurulur. Samanlar ise samanlık veya loda denilen yerlere yerleştirilir. Tarla sahibinin tercihinine ihtiyacına göre satılır.

Mahsul bol olsun tohumluk buğdaydan bulgur gibi kaynak olsun diye bulgur kaynatılır. Tarlaya varana kadar yemek iyi olur inanişindandır. Un öğütüldükten sonra eve getirilince un çuvallarından birinin içine bir beyaz soğan konur, çuvalın üzerine de bir taş konurdu. Amaç, bereketi kaybolmasıdır.

6 numaralı masalda tilki ile tosbağa, harmanı honoz yaparlar.

4.1.1.7. Hamam Âdetleri

İslam'ın temel ilkelerinden biri de beden temizliğidir. Bunun için hem Selçuklular hem de Osmanlılar Döneminde hamam yapımına büyük önem verilmiş, bu işi de vakıflar üstlenmiştir. Hamamın Türk kültür hayatındaki yeri önemlidir. Temizliği seven bir millet olduğumuzdan inşa edilen her caminin yanında bir hamam da yapılmıştır. Ancak bu gelenek her geçen gün yok olmaktadır.

Ereğli'de eski dönemlerde bugünkü Meydanbaşı Mezarlığı'nın yerinde Atik Hamam (Hammam-ı Atik) olduğu bilinmektedir.

Boyacı Ali Mahallesi'nde bugün kalıntılarına rastladığımız bir Roma Hamamı vardır.

Ereğli’de eskiden kadınlar oğullarına kız beğenmek için hamama gider ve orada kız beğenirlerdi. Ayrıca eskiden genç kız düğünden bir gün önce hamama götürülürdü.

Ramazana girmeden kadınlar, kadınlar hamamına; erkekler, erkekler hamamına giderler. Bayrama bir gün kala yani arife gününde hamama gitme geleneği ve topluca hamama gidilip eğlenme âdeti bugün zamana bağlı olarak kaybolmuştur.

Hamam âdetleriyle ilgili olarak aşağıda tespit ettiğimiz örnekler mevcuttur.

42 numaralı masalda oğlanın annesi, oğluna bir kız bakmak için hamama gider.

42 numaralı masalda oğlanın annesi hamamda beğeneceği kız olursa parmağına takmak için yüzük götürür.

4.1.1.7. Değirmen

Harman kaldırıldıktan sonra çuvalara veya torbalara doldurularak değirmenciden sıra alınıp değirmene götürülür. Önceki dönemlerde su değirmenlerinde öğütülen zahireler günümüzde elektrikli değirmenlerde öğütülmektedir. Ereğli’de değirmen ve değirmencilik hala yaşamaktadır.

6 numaralı masalda tilki, harman yerinden topladığı buğdayları değirmene un yaptırmaya götürür.

4.1.1.8. Avcılık

Türkler için av, önemli bir eğlence ve gelenektir. Türkler için savaşların av eğlencelerinden ve av eğlencelerinin de savaşlardan farkı yoktur. Av Türklerin hayatında o kadar önemlidir ki geleneksel olarak av merasimleri düzenlenir. Av mevsimlerinden ilki “sığır” merasimidir.

Av merasimlerinden ikincisi “şölen” merasimidir. Totem devrinde her Türk klanının özel bir totemi vardı, klanlar totemlerinin etini yemezlerdi.

Ona ok atmaz, onu incitmezlerdi. Yalnız yılda bir defa büyük dinî tören yaparak totemi kurban ederlerdi. Tabii; kurban edilen totem yerine yeni avlanmış bir başka totem konurdu. İşte totemlerin kurban edildikleri günlerde verilen dinî ziyafetlere şölen denirdi. (Bakırcı, 2006: 157)

Destanlarımızda da avın önemli bir yeri vardır. Alp Er Tunga Destanı’nda; İran’ın yedi pehlivanı Alp Er Tunga’nın avlağında avlanmak ister. Oğuz Kağan Destanı’nda; Oğuz Kağan gergedanı öldürmek için ava çıkar.

Türklerde avcılığın önemli bir yeri vardır. Bilge Han, kayınbabasına Buda dinine girmek istediğini söyler. Kayınbabası bu düşüncesine karşı çıkar. Çünkü Buda dini mensuplarının et yemeyi men ettiğini, Türklerin ise taylarda, şölenlerde, av ziyafetlerinde hayvan eti yediğini söyler. Ayrıca Türklerin avcılıkla muhariplik ettiğini avcılığın ve muharipliğin önemli iki iktisadi ihtisal menbaı olduğunu hatırlatır (Gökap, 1976: 24).

Av ve avcılık günümüzde Ereğli’de canlı olarak yaşayan uğraşılardandır. Ereğlililer avcılar, avcılar kahvehanelerinde bir araya gelmekte, yasal av dönemlerinde av sezonlarına katılmaktadırlar.

22 numaralı masalda padişahın kardeşi senede bir kez ava gider.

19 numaralı masalsa Baltanın oğlu, Küreğin oğlu ve dede ava giderler.

46 numaralı masalda padişahın en sevdiği iş ava çıkmaktır.

46 numaralı masalda padişah adamlarıyla avlanırken güzel bir hizmetçi görür.

4.1.1.9. Bağcılık

Ereğli Ovası ve aynı yönden akan büyüklü küçüklü sular zengin, çeşitli ve ekonomik verimliliği olan bir bağ, bağcılık ve bahçecilik gelişimine olanak sağlamıştır. Özellikle Dereyüzü köylerinde üzüm bağlarının önemli bir yeri vardır. Eski tarihlerden bu yana yapılan bağcılık ilçede geniş bir yer tutmaktadır. Yetiştirilen çeşitler kaliteli ve çeşitlidir (Konyalı, 1970: 724-725).

Meyvelerin başında üzüm, elma, armut, ayva, kayısı, erik, şeftali, kiraz, vişne, dut, ceviz, fındık, badem, iğde gelmektedir. Ereğli’de üzümün dokuz çeşidi yetiştirilmekte, çok değişik şekillerde kullanılmaktadır. El yapımı üzüm pekmezleri geçmişten gelen bir uğraşıdır.

33 numaralı masalda kız evi süpürürken üzüm tanesini bosıye vermez, kendi ağzına atar.

4.1.2. Etnografya

4.1.2.1. Halıcılık

Halıcılık dediğimizde özellikle kökboyalarmı kendilerinin bitki kök ve liflerinden elde eden köylüler gelmektedir. Son yıllarda Ereğli’de hali tezgâhlarının sayısı gittikçe azalmıştır.

45 numaralı masalda kız, evleneceği oğlandan halıyı halının üstüne, ziliyi

zilinın üstüne koymasını ister.

4.1.2.2. Tandır ve Ekmek Yapma

Tandır, kırmızı toprak adı verilen bir topraktan yapılır. Kırmızı toprak çamur yapıp iyice yoğrularak balçık kıvamına getirilir. Toprağa kazılan bir metre derinliğindeki yuvarlak çukurun kenarlarına 5 cm. kalınlığında sıvanır. Sonra çay taşı dediğimiz taşla veya çekiçle yapıştırılan çamurlar iyice dövülür. Bu işlem, çamurun birbirini iyice tutması ve sertleşmesi içindir. Bu işlemden sonra hava alması için tandırın altından hülle adı verilen bir delik açılır. Böylelikle tandır hazırlanmış olur.

Tandırdaki ekmek pişirmek istenilince sabah namazı vakti kalkılır. Tandır çalı çırpı yardımıyla tutuşturulup meşe odunları yakılarak köz elde edilir. Bu işlem yapılırken hane halkının bir kısmı hamur yoğurma işi ile uğraşır. Hamur parça parça yoğrulup bir çarşaf veya savan içerisine bırakılır. Ne kadar ekmek yapılacaksa o kadar hamur yoğrulur. Savan içerisindeki hamur ayak ile iyice yumuşatılıp pişirme kıvamına getirilerek tandır başına götürülür.

Tandır başında iki veya üç kişi ile ekmek pişirme işlemi yapılır. Ekmekçi adı verilen bir kişi tandırda ekmeği yapar. İki kişi ise hamuru oklava yardımı ile yufka şeklinde açarak ekmekçiye yardımcı olur. Ekmekçi elinin üstüne “kolçak” denilen bir bez bağlayarak elinin yanmasını önler. Ekmekçi yapılan yufkanın yüzünü yumurta ile hazırlanmış özel bir sos sürerek yufkayı tandırın duvarına yapıştırarak ekmeği pişirir.

Ekmek tandırdan çıkarılırken ucu hafif eğilmiş bir demir çubuk kullanılır.

Pişirilen ekmekler üst üste konularak kilerde bulunan tavana dört taraftan tutturulmuş bir sele üzerinde kışa kadar korunur.

9 numaralı masalda Gırnavuk Paşa, fareleri yakalamak için tandırın içine saklanır.

37 numaralı masalda üvey anne, altınlı kızı tandıra kilitler.

44 numaralı masalda üvey anne, kızı tandıra kilitler.

45 numaralı masalda oğlanın eski nişanlısı kızı tandırda yakmak ister.

4.1.2.3. Kirmen-Yün Eğirme

Kirmen, yün eğirip ip yapmaya yarayan, mantar şeklinde ağaçtan yapılan ve bu kısma olta şeklinde demir çakılan bir tür alettir.

Anadolu'nun birçok yöresinde farklı kirmen çeşitleri vardır. Kirmende eğrilen yün ip çorap, kazak örme ve halı dokumada kullanılır.

37 numaralı masalda üvey anne, kızın eline bir kirmen verip ona yün eğirtir.

4.1.3. Meslekler

4.1.3.1. Çoban

Ereğli’de Yellice, Karaburun, Mellicek, Adabağ, Tatlıkuyu, Servili, Pınarözü, Acıpınar, Yeniköy, Acıkuyu, Aşağıgöndelen, Yukarıgöndelen, Çiller, Akhüyük, Kamışlıkuyu, köyleri ile Çayhan, Kutören, Sazgeçit kasabaları olmakla birlikte tüm köy ve beldelerinde koyun yetiştiriciliği yapılmaktadır. Keçi yetiştiriciliğinin bölgemizde yoğun olduğu yer Pınarözü köyüdür. İlçemizde en gelişmiş hayvancılık süt sığırcılığıdır.

Çoban, hayvancılık yapan toplumların ayrılmaz bir parçasıdır. Anadolu’nun her bölgesinde çobanlık bir meslek olarak benimsenmiştir. Ereğli yöresinde hayvancılık önemli bir gelir kaynağı olduğu için çobanlık mesleği devam eden mesleklerdendir. Kimi köy ve kasabalarda çobanlar, sürüleri otlatmak için yaylalara giderler.

1 numaralı masalda tilki, koyun çobanına arkadan atlıların geldiğini söyler.

2 numaralı masalda çoban, Kara Fatma’yı değnekle döveceğini söyler.

3 numaralı masalda çoban, korkusundan horoza bir koyun verir.

7 numaralı masalda yılan kavalın sesini dinleyerek çobana ulaşır.

11 numaralı masalda çoban, yerine kendi oğlunu gönderir.

21 numaralı masalda kız, yaşlı çobanla evlenir.

22 numaralı masalda Ahmet, yolda bir neşeli bir de üzgün çobanla karşılaşır.

24 numaralı masalda padişahın oğlu da bir yerde tobağa çobanı olur.

26 numaralı masalda çoban, bir kaval kemiğinden bir kaval yapar.

27 numaralı masalda çoban, eve gelince karısının kaçırıldığını görür.

28 numaralı masalda koyunlarını otlatan çoban, orman tarafından ağlayan çocuk sesleri duyar.

40 numaralı masalda kız yolda bir çobana rastlar.

4.1.3.2. Çiftçi

Ereğli’de en önemli mesleklerin başında çiftçilik gelmektedir. Geçmiş dönemlerde zor şartlarda yapılan çiftçilik, günümüzde modern tarımın yaygınlaşmasıyla hızla gelişmektedir. Özellikle su probleminin çözülmesiyle çiftçilik çeşitli türlerle yaygınlaşmıştır.

Ereğli masallarında çiftçi konulu örnekler verilmiştir.

2 numaralı masalda Karafatma, çiftçiye kendisini neyle döveceğini sorar.

2 numaralı masalda çiftçi, Karafatmaya nereye gittiğini sorara.

2 numaralı masalda çiftçi, Karafatmayı övendirekle döveceğini söyler.

4.1.3.3. Terzi

Ereğli yöresinde devam eden meslekler içinde önemli mesleklerdendir. Hazır giyim sektörünün hızla geliştiği günümüzde terzilik hâlâ canlılığını korumaktadır.

19 numaralı masalda terzi, kardeşlerin kendisine yüz yalan söylemesini ister.

4.1.3.4. Diğer Meslekler

16 numaralı masalda kız bir dört yol kavşağında lokantacılık yapar.

29 numaralı masalda Mehmet Ağa, kelikçilik yapar.

19 numaralı masalda yaralı bebeği bir Ermeni tabibe götürürler.

19 numaralı masalda zamanın birinde bir köyde bir bezirgân yaşarmış.

6 numaralı masalda değirmenci, tilkiye iki tane buğday tanesinden un çıkmayacağını söyler.

19 numaralı masalda kadın, güzelleşeceğim diye doğruca kasabın yolunu tutar.

30 numaralı masalda Zalim Gader, haramilere hizmetçi olur.

45 numaralı masalda Kadın köncülük yapar.

4.2. EREĞLİ MASALLARINDA RENKLER

Renk, sözcük anlamı olarak “Cisimler tarafından yansılan ışığın gözde oluşturduğu duyum.” olarak tanımlanır.(1998:1854). Dilimize Farsçadan gelen bu sözcük yaklaşık Türkçede kırka yakın sözcük türetmiştir. Renk sözcüğü sadece sözlük anlamıyla kalmamış, Türkçenin gücüyle hayatımızı, güzelliklerimizi, üzüntülerimizi de anlatan bir sözcük olmuştur. Olağan bir durumda seyrederken beklenmedik bir durum karşısında “İşin rengi değişti.” cümlesiyle tedirginliğimizi, iyileşme sürecine giren canımız çocuğumuzun yüzüne bakarak “Annesi öyle güzel baktı ki yüzüne renk geldi.” tümcesiyle sevincimizi, yıllardır çocuk özlemiyle yanıp tutuşan anne babalar çocuk sahibi olunca “Yavrumuz hayatımıza renk kattı.” cümlesiyle mutluluklarını, duydukları karşısında yaşadığımız huzursuzluğu rengimiz kaçarak tanımlarız.

Renk veya don/ton ya da boyag/boyah kelimeleri güneş ışığının varlıklardaki emilmesiyle ilgili bir durum. Tabiattaki bu ana renkleri ki yedi tane olduğu kabul edilir- yanında bugün bilgisayar aracılığıyla üç bini aşkın renk elde edilmektedir.(Genç,1999:1)

“İnsanlar, duygularını, düşüncelerini, hayallerini, kaygılarını, iç dünyalarına ait huzurlarını huzursuzluklarını renkler vasıtasıyla dışa vururlar. Renklerin dünyası ile insanların psikolojisi arasında sıkı bir ilişki vardır. Karamsar, içine kapanık ama ciddi kişilerin siyah, gri, lacivert gibi koyu renkleri tercih ederken, hayata daha farklı pencerelerden bakan insanların daha canlı renkleri kullanmayı tercih ederler. Hayatın her aşamasında çeşitli şekillerde yer alan renkleri, masal dünyamızda da karşımıza çıkar” (Yıldırım, 2004:394).

4.2.1. Beyaz (Ak)

Ak rengin, Türklerin en eski inançlarından olan Şamanist dönemle ilgili bazı manevî inanmalarından kaynaklanarak ululuk adalet ve güçlülük anlamları kazandığı görülmektedir (Genç, 1999: 9).

Çin kaynaklarında bahsedilen bir efsanede Göktürklerin atası bir Ak-geyiktir. Bu Ak-geyiği öldüren avcılar cezalandırılır (Ögel, 1998: 570).

Ak kelimesi, Altay Türkçesinde ise cennet anlamına gelmektedir. Cennette oturan tanrılara da “Aktu” yani “Aklılar” rengi ve ruhu apak olan derlerdi. Yakutlarda

da bütün dünyayı ve her şeyi yaratan büyük Tanrı Ak-Yaratıcı (Ürüng-Ayığ-Toyon) idi (Ögel, 1998: 571,573).

Yine bu inançlardan kaynaklanarak Türklerde “aklık” temizliktir, arılıktır, yüceliktir, ululuktur. Yaşlılık tecrübe ile dolu oluş ve bir kocalıktır, büyüklüktür. Devletin ululuk, adalet ve güçlülüğünün bir sembolüdür. Devlet büyüklerinin özellikle savaşlarda giydikleri bir giysi, elbise rengidir. Anadolu’da ise beyaz at geleneği Alp Aslan’dan Balak Gazi’ye devam edip gelmiştir (Genç, 1999: 10).

Türk kültüründe anne ve babanın çok önemli bir yeri vardır. Büyükler her zaman baş tacıdır. Uludur, yücedir, büyüktür. Bu büyüklük ve yücelik ak renk ile ifade edilmiştir. Boğaç Han Hikâyesi’nde; kırk namert Dirse Han’a gelip Boğaç Han’ı şikâyet ederler. Aksakallı ihtiyarın ağzına sövdüğünü ak pürçekli kadının sütünü çektiğini söylerler. Han, oğlunun bu davranışından rahatsız olur. Ana hakkı Tanrı hakkı telakki edildiğinden canından çok sevdiği oğlunun canına kıyar (Ergin, 1994: 26,27).

Dede Korkut Hikâyeleri’nde kahramanlar daima “ak” renklerle telakki edilmiştir. “Başı ak, alını ak, kolu ak, yüzü ak, eti ak” olarak değerlendirilmiştir. Ev ve barınak da “ak” renkle ifade edilmiştir (Bakırcı, 2006: 175).

“Deli Karçar, ak çadırını ak otağını kara yerin üzerine kondurmuştu.” (Ergin, 1994: 65).

Dua edilirken “yüzün ak olsun” temennisinde bulunmak çok yaygındır.

Dede Korkut, Oğuz Beylerinden söz ederken ak sancaklı veya ak âlemlî ifadelerini kullanır. Bayındır Han’dan söz ederken de “ağ atlı Bayındır Han” deyimini kullanmaktadır.

11. yüzyılın tanınmış bilim adamı Yusuf Has Hacib’in Türk edebiyatına kazandırdığı ölümsüz yapıtı Kutadgu Bilig’te beyazın bey rengi olduğunu şu mısralardan öğreniyoruz:

Kara kul karası bolur beg örüng

Karalı örüngli aldurttu körüng

(Siyah, kul rengidir, beyaz bey olur; siyah ve beyaz böyle ayırt edilmiştir. (Arat,1988: 157).

Ziya Gökalp, renkleri yönlerle ilişkilendirir, doğunun rengi “gök”,güneyinki “kızıl”,batınınıki “ak”,kuzeyinkini ise “kara” ile karşılar (Gökalp,1976: 48)

30 numaralı masalda “çocuk, ak deve büveniğiyim”, der.

48 numaralı masalda “buradan bir ak koç bir de kara koç geçer”, der.

4.2.2. Siyah (Kara)

Türk mitolojisinde kara, toprak rengi olarak, yağız yer anlayışı ile birlikte kullanılmıştır. Ayrıca Türkler de halk tabakasına mensup olanlara da kara denildiği gibi kara kul, karavaş veya karabaş deyimleri de “köle” anlamında kullanılmıştır. Beyaz rengi açıklarken Yusuf Has Hacib’in beyazı bey rengi kabul ettiğini siyahın kul rengi olduğunu söylemiştik.

İç Oğuz Dış Oğuz Asi Olup Beyrek’in Öldüğü Boy’da; Beyrek ölünce ak evin önünde feryat kopar. Kaza benzer kızı gelini ak çıkarıp kara giyer. Ak boz atının kuyruğu kesilir. Kırk yiğit kara giyip mavi sarmırlar (Ergin, 1994: 210).

Beyazın zıddı kabul edilen ve kötülüğü, karamsarlığı, kötülüğü, çirkinliği, olumsuzluğu çağrıştıran bir renktir. Keloğlan’ın yer altında karşılaştığı ihtiyar, yeryüzüne çıkması için ak koça binmesini söyler. Keloğlan, yanlışlıkla kara koça binince yerin yedi kat altına iner ki Türk inanç sisteminde yer altı kötü ruhlar dünyasıdır. Yine Ereğli masallarında kara vasfıyla vasıflandırılan kara su, çirkinleştirici bir özelliğe sahiptir. Masal kahramanımız, yaşlı kadının tavsiyesiyle kara sudan geçmez; aksine olumsuz karakter olan üvey annenin kızı, vasfı kara olan bu sudan geçince çirkinleşir, kötü bir hâle girer. Yine “Yedi Kardeşin Bir Bacısı” masalında kız kardeşleri olursa dama kara bayrak dikilmesi isteniyor ki bu erkek kardeşler tarafından istenilmeyen bir durumun ifadesi olacaktır. Ayrıca “Karafatma” masalında etrafiyla sürekli kavga eden, didişen, tartışan böceğin vasfı “kara”dır.

Ereğli masallarında kara kelimesinin geçtiği masallar aşağıda örnek verilmiştir.

11 numaralı masalda yuvadan kara bir yılan çıkar.

40 numaralı masalda oğlan olursa kara bayrak; kız olursa kırmızı bayrak dikmesini tembihlerler.

48 numaralı masalda karayılan her yıl bu kuşun yavrularını yermiş.

37 numaralı masalda yaşlı kadın kıza, kara sudan geçmemesini söyler.

4.2.3. Yeşil

Türk mitolojisine göre hayır İlahı Ülgen’in koruyucu ruh olarak kabul edilen yedi oğlundan birinin adı Yaşıl (Yeşil) Kaan idi ve bitkilerin yeşerip büyümesini

düzenlediğine inanılırdı.

İslamiyet’le birlikte yeşil rengin Hazreti Peygamber’in üç sancağından birinin yeşil olarak ayrıca manevî bir anlam kazandığı ve Müslüman Türklerin hayatında özel bir yer işgal ettiği bilinmektedir.

Osmanlılarda yeşil renkli sancak hemen hemen her dönemde kullanılmıştır.

Aynı zamanda yeşil renk siyahla birlikte yas tutulurken kullanılır. Aklar çıkarılıp siyah ve yeşil renkli elbiseler giyilir. Anadolu’nun pek çok yerinde hacdan dönen biri evinin kapısını yeşile boyar. Böylelikle hacdan geldiği veya o evde bir hacının bulunduğu herkesçe bilinir.

Türk kültüründe önemli bir yere sahip “Hıdırellez: Kültür ve Bahar Bayramı”, Hızır ve İlyas peygamberlerin her yıl bir araya geldikleri gün olarak kabul edilen 6 Mayıs’ta kutlanır. Konumuzla ilgili olan kısım,”Hızır” veya “Hıdır” anlam itibariyle yeşil veya yeşillik anlamına gelir (Turan,1991: 42).

Ereğli masallarında yeşil renk bir yerde geçmektedir.

33 numaralı masalda oğlumuz olunca al bayrak, kızımız olunca yeşil bayrak dikin, diye tembihlerler.

4.2.4. Kırmızı-Al

Dinamizmi, enerjyi, canlılığı, sıcaklığı, gücü temsil eder. Ayrıca kırmızı, hareketli bir hayatı, macera yaşamayı, enerjik olanların tercih ettiği bir renktir. Kırmızı, duygusal anlamda ise mutluluğu, azim ve kararlılığı ifade eder. Bir nevi gücün ve azmin simgesidir.

Türklerde al ile kırmızı renkler birbirinden farklı olup al renk koyu turuncuya yakın ateş alevi rengine benzer bir renktir. Kızıl ise açığa yakın parlak kırmızı renk anlamında kullanılmaktadır. Ama uzun tarihî süreç içinde zaman zaman bu renkler birbirlerinin yerine de kullanılabilir hâle gelmiştir.

Türklerin en eski inanışları ile ilgili olarak onlarda “Al Ruhü” veya “Al Ateş” adları verilen bir ateş Tanrısının yahut da hâmî (koruyucu) bir ruhun varlığı bilinmektedir. Şamanlık ruhlar şerefine bayraklar dikmek âdeti. Al ruhunun hâmî ruh sayıldığı devirde bunun şerefine dikilen bayrak ateş rengine yakın bir renkte olmuştur (Genç, 1999: 17, 18).

Ayrıca bütün Türk kavimlerinde yaygın olan Alaslama merasimi yapılır. Alaslama kırmızı bir renkli paçavrayı ateşleyip hastanın başında alas alas diye çağırır

çevirmekten ibaret olan bir tedavi şeklidir. Anadolu Türklerindeki alazlamanın tamamıyla eski şamanlık ve ateş kültü ile sıkı bağlı bir merasim olduğu anlaşılmaktadır.

Anadolu'nun pek çok yerinde lohusa kadını al karısından korumak için başına kırmızı bir tül bağlanır. Lohusaya kırmızı altın takılır ve kırmızı şeker hediye edilir (İnan, 1987: 26).

Al (kırmızı) rengin tarihimizin başlangıcından beri bizde manevî ve millî renk olarak algılandığı ve tarih boyunca inançları yansıtan, aynı zamanda da Türk duygusunu ve ruhunu anlatan millî bir sembol hüviyeti kazandığı görülmektedir (Genç, 1999: 19).

Ayrıca al renkli bayraklar Türklerde yaygın bir şekilde kullanılmıştır. Genellikle savaş bayrağı olarak kullanıla gelmiştir.

Dede Korkut Hikâyeleri'nde al renk hayvanlarda güçlü, kuvvetli, semiz anlamlarında kullanılmıştır. Yağız al at yiğidin eli ayağıdır. Kızıl deve develerin en iyisidir. Sevgilinin vasıflarının biri al yanaklı olmasıdır.

Oğuz beyleri güveyi ya da damat olurken güveyi alameti olarak al kaftan giyerler. Gelinliğin sembolü ise al duvaktır. Bamsı Beyerk'te; Banu Çiçek sevgilisi Beyrek'e hediye olarak kırmızı kaftan gönderir (Ergin, 1994: 69).

Ereğli masallarında al-kırmızı renk iki yerde geçmektedir.

33 numaralı masalda oğlumuz olunca al bayrak, kızımız olunca yeşil bayrak dikin, diye tembihlerler.

40 numaralı masalda oğlan olursa kara; kız olursa kırmızı bayrak dikmesini tembihlerler.

40 numaralı masalda damın üstünde kırmızı bayrak görürler.

4.2.5. Sarı

Türk kültüründe dikkat çeken renklerin başında ak, kara, kırmızı gelmektedir. Bununla birlikte yeşil ve sarı da çok kullanılan renklere aittir. Günümüzde sarı, ışığın, sevincin, üretim ve verimliliğin rengidir. İnsana sevinç ve coşku verir. İlham vericidir.

Bilgiyi ve bilgeliği ifade eder. Ögel, Göktürk yazıtlarında altından söz edilirken, yalnızca altın denilmediğini, "sarı altın" denildiğini, daha doğrusu sarı renk ile altının, çoğu zaman birbirlerinden ayrılmadığını söylemiştir (Ögel, 1984: 31).

Türk tarihi boyunca; Türkistan'dan Balkanlara kadar uzanan geniş "Türk

Dünyası'nda, "baba, dede, derviş"ler, Türk topluluklarının geçmişi ile geleceği arasındaki rabıtayı sağlayan ve yaşadıkları dönemde muvazene ölçüsü olan seçkin kişilerdir. (Turan,1991: 62) Sarı Saltuk'a atfolunan birçok mezar ve makam Kosava'da, Mostar'da, Korfu adasında, Dobruca'da, Bor'da, Babaeski'de, Diyarbakır'dadır. Dervişin unvanının "Sarı" olması da dikkat çekicidir.

"Basat'ın Tepegözü Öldürmesi Destanı"nda pınar başındaki periyi yakalayan çobanın adı Konur Koca Sarı Çoban'dır.

Altın Ordu Devletinin adındaki altının sembolü de sarıdır ve onun için bu devlet sarı renk ile ifade edilmiş olup, başkentinin adı da bu anlamın tam bir ifadesidir. Sarı renk, farklı toplumlarda tanrısalıktan kaynaklanan fiziksel bir güç sembolü olarak da karşımıza çıkmaktadır. Özellikle Batı toplumlarında tanrı ve tanrıçaların sarışın olarak resmedilmesi buna örnek olarak gösterilebilir. "Sarı İnek" masalında kendisine iyi davrandığı yaşlı kadın, kıza kara sudan geçmemesini, sarı sudan geçmesini söyler. Kız, sarı sudan geçince her tarafı altınlarla bezenirken diller destan, dünya güzeli bir kıza dönüşür.Sarı rengin sevincin, coşkunun rengi olduğunu bu masamızla örneklendirebiliriz. Kalbinde kötülük taşımayan; ama üvey annesinin her türlü hışmından nasibini alan masal kahramanımız, yaşlı kadının sarı sudan geçme tavsiyesine uyar, sudan geçince her tarafı altınlarla bezenirken de güzelleşir.

37 numaralı masalda yaşlı kadın sarı sudan geçmesini söyler.

30 numaralı masalda Zalim Gader, sarı çeşmenin başında Arap ile karşılaşır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

METİNLER

5.1. GIRNAVUK PAŞA

Çok eskiden bir köyde, bir püsü varmış. Bu püsünün adını herkesler Gırnavuk Paşa bilirmiş. Ötelerde köyün birini de sıçanlar basmış. O kadar çoklarmış ki köylüler o köyden göç etmeye başlamışlar.

Gırnavuk Paşanın sahibi kedisini yanına almış, heybesinde azığı, giderken bu köylülerle karşılaşmış.

“Nereye gidersiniz?” demiş.

Onlar da:

“Durum böyle böyledir. Köyümüzü fareler bastı, farelere baş geledik. En son çare köyü terk etmek zorunda kaldık.” demişler.

“Yahu, bütün sıkıntınız bu olsun. Bakın heybemde bir Gırnavuk Paşa var. Onları hepsini yakalar.” demiş.

“Dönün geri köyünüze, dört sıçana bırakmayın koca köyü.” demiş.

Onları ikna etmiş. Neyse, köylüler köye geri gitmişler. Gırnavuk Paşa’yı köyün içine bırakınca Gırnavuk Paşa’nın elinden ne kaçan ne de uçan sıçan kurtulmuş.

Gırnavuk Paşa, kısa bir süre içinde köyü farelerden temizlemiş; ama karnı o kadar da çok şişmiş o kadar şişmiş ki düğüncü davulu gibi, görmeye korkarsın. Geçmiş zaman ya, Gırnavuk Paşa, yine sıçanları yakalamış, karnını bir güzel doyurmuş, bir evin yüklüğüne insan gibi oturmuş, ayağıyla da bıyığını sıvazlamaya başlamış.

Köylüler gelip camdan bakmışlar, Gırnavuk Paşa bir ayağı ile sağ tarafını diğer ayağıyla da sol tarafını sıvazlıyor. Bunlar, bu kedinin kendini iyice kaybettiğini düşünürler. Kedinin bu davranışını “bu yana geçeni de yerim o yana geçeni de yerim” şeklinde yorumlamışlar.

Korkmuşlar. Hemen buradan kaçalım, demişler. Yola koyulmuşlar. Giderken giderken yolda bir tilki, aslan ve kurda rast gelmişler. Bunlar bakmışlar ki köylüler telaşlı. Sormuşlar:

“Nereye gidiyorsunuz?”

“Bizim başımızda bir sıçan belası vardı ki ondan kurtulalım derken şimdi de başımıza Gırnavuk Paşa bela oldu. Sağa geçeni de yerim, sola geceni de yerim, diyor.

Ondan kaçıyoruz.” demişler. Bu üçü hep bir ağızdan:

“Gelin ya, bize de gücü yetmez ya.” demişler.

Dönmüşler, varmışlar köye.

Gınavuk Paşa fare yakalamak için tandırın içine girmişmiş. Tilki, bu mutlaka bu kuytu, yerde, ben ona bir pençe atayım, demiş. Gınavuk Paşa, tilkinin hareketini sıçan sanmış, ondan önce pençesini sallayınca tilkinin gözünü, kulağını, dışının dibine kadar derisini yüzmüş. Tilki o korkuyla bağırarak kaçmış.

Aslan ağaca çıkmışmış. Kedi, tilkinin bağırmasıyla korkup ağaca hızla tırmanmaya başlayınca, aslan beni yiyecek, diye kendini ağaçtan aşağı atmış. Pat diye o koca gödeniyle yere düşmüş.

Kurt, tilki ile aslanı parçaladı, sıra bana gelecek demiş, var gücüyle o da çavdar ekinine doğru kaçmaya başlamış. Kaçarken çavdar başakları arkasına değmeye başlayınca, bilmediği düşmanın kendisine yettiğini, kendisine vurmaya başladığını sanmış. Köyden dışarıya doğru kaçan aslan “Ben aslanlığı bıraktım, bu benden de aslanmış, benden de kralmış. diyerek kaçmış.

Bu masal da burada bitmiş.

Anlatıcı: Arif YALÇINKAYA

5.2. KUYRUKSUZ TILKI

Bir kadının iki keçisi varmış. Bu kadın keçileri sağar, sütünü biriktirmiş. Sabah bakmış ki sütü tilki içmiş. Bu böyle bir iki gün devam etmiş.

Kadın çok kızmış, eline satırı almış, akşamdan saklanmış. Tilki, sütü içmeye gelince tilkinin kuyruğunu satırla kesmiş.

Kuyruğu inci boncukla süslemiş. Tilki günler sonra kadına gelip kuyruğunu vermesini istemiş.

Kadın, sütünü verirse kuyruğunu vereceğini şart koşmuş. Tilki bunun üzerine ineğe gider, başından geçenleri anlatır, ineğe:

“İnek kardeş, kuyruğum için süt verir misin?” der. İnek:

“Yonca getirirsen sana sütü veririm?” der.

Tilki, yoncaya gider, başından geçenleri anlatır, yonca ona:

“Bana su getir, sulanayım, yeşereyim, büyüyeyim.” der.

Tilki, çeşmeye gider. Çeşmeye, başından geçenleri anlatır:

“Bana su ver.” der. Çeşme:

“Kızları getir, önümde oynasınlar.” der.

Tilki, kızların yanına varır, olanları anlatır, kızları çeşmenin başına getirir.

Çeşme su verir, tilki suyu yonca ya götürür, yoncayı alır ineğe götürür, inek tilkiye süt verir.

Tilki, sütü kadına götürür. Kadın da tilkiye kuyruğunu geri verir.

Tilki, bir gölün başına gider. Kurt, tilkiye sorar bu kuyruğun neden böyle oldu, diye.

Tilki, kurda:

“Bu gölün ortasına kadar yüzdüm, kuyruğum böyle incilendi, boncuklandı, böyle oldu.” der.

Kurt, tilkinin sözüne inanır, gölün ortasına kadar gider, boğulur, ölür.

Anlatıcı: Makbule CAN

5.3. TILKI İLE TOSBAĞA

Evvel zaman içinde kalbur saman içinde ben bilmem babam bilir, o da küçükmüş, bir tosbağa ile tilki varmış.

Bu tilki ile tosbağa arkadaş olmuşlar. Ekin ekmeye karar vermişler. Ekmişler, yetiştirmişler, büyütmüşler, harman etmişler, honuz yapmışlar.

Kendi aralarında yarışa girmişler. Kim honuzdan atlarsa buğday da saman da onun olsun, demişler. Tilki atlarken kuyruğu honuza değer, tınazı süpürür, atlayamaz.

Olacak ya tosbağa bir çırpıda honuzu atlamış, geçmiş. Tilki bahsi bozmaya kalkmış; kendi aralarında uğraşıyorlarmış.

Tilki al takke ver külah aldatmaya uğraşır; ama tosbağayı aldatamamış. Tosbağa samanı saçkıyı toplamış, almış götürmüş.

O götüre dursun tilki harman yerinde hiç buğday kalmadı mı diye dolaşmaya başlamış.

Oradan da parmak sayısı iki tane buğday tanesi toplamış. Dağarcıya koymuş.

“Bunu alıp varıp değirmene döküyüm.” demiş.

Değirmene alıp götürmüş buğday tanelerini. Bir buruk çıkmış, daneler değirmencinin gözüne kaçmış. Tilki tutturmuş:

“İlle benim unumu ver, taşıya taşıya bellerim kırıldı buğdayları, sen kendine çevirdin, ille unumu ver, unumu isterim.” demiş.

Değirmenci on beş tane daneden un olmayacağını söylese de tilkiyi ikna edememiş.

Tilki etrafına toplananlara değirmencinin buğdayını aldığını, ununu vermediğini söylemiş. Kork Allah’tan, kork Allah’tan korkmayandan.

Ahalinden bazıları değirmenciye:

“Ayıp değil mi?”

“Hiç Allahtan korkun kulundan utanman yok mu?” derken tilki bu fırsatı bu fırsat gürültüden faydalanıp bu kalabalıkta dağılmadan demiş, bir un çuvalını sırtladığı gibi oradan sıvışmış.

Değirmenci derdini anlatana kadar tilki üç beş köy geçip başka köyde unu tosbağa ile ortaklık yaptıkları senenin mahsulü, içinden de senenin kısa kârı diye satmış.

Allah kimseyi vacibinin eline düşürmesin. Bu masal da burada bitmiş.

Anlatıcı: Şevki DAL

5.4. KURT İLE KOYUN

Geçmiş zamanlarda bir koyun üç kuzu kuzulmuş. Koyun kuzularına iyi bakıyormuş. Koyun otları eve geliyormuş. Kuzularına:

“Etlendim, sütlendim akşam oldu açın kapıyı ben geldim.” diyor. Koyun kuzularını tembihlermiş.

“Aman kapıyı kimseye açmayın!” demiş.

Koyun gitmiş kurt koyundan iki dakika sonra gelmiş.

“Açın kapıyı kuzularım, ben geldim.” demiş.

Kuzular:

“Sen bizim annemiz olamazsın demiş, annem eve gelirken öyle demez.” diye kurda inanmamışlar.

Kurt, koyun gelince koyunu dinlemiş. Ama duyamamış.

Koyun gelmiş:

“Etlendim, sütlendim akşam oldu açın kapıyı ben geldim, akşam oldu kapıyı açın, ben geldim kuzularım.” demiş.

Kuzular açmış kapıyı, “Anne, anne!” diye sevinmişler.

“Bugün kurt geldi.” demişler.

“Aman kuzularım dikkatli olun, bu aralar kurt buralardan ayrılmıyor.” demiş.

Kurt her gün koyunu dinliyormuş. Sonraki gün koyun giderken:

“Aman kuzularım, kapıyı kimseye açmayın!” diye sıkı sıkı tembihlemiş, dışarı çıkmalarını da kesinlikle yasaklamış.

Koyun gitmiş, kurt bunu taslıyormuş.

Koyun gelmeden önce kurt gelmiş, elini una batırılmış, koyun kıyafetlerini giymiş, kapıyı çalmış.

Kuzular:

“Kimsin sen?” demişler.

Kurt da:

“Etlendim, sütlendim, ben geldim, açın kapıyı.” demiş.

Kuzular:

“Daha erken.” demişler.

Kurt da:

“İnanmıyorsunuz, kapıyı açın, bakın, kuzularım.” demiş.

Kuzular kapıyı açmış. Kurt hemen içeri girip kuzuları yutmuş.
Koyun eve gelmiş, kapıyı çalmış.
“Etlendim, sütlendim, ben geldim, kapıyı açın!” demiş.
Kapıyı açan olmayınca anlamış kurdun kuzuları yuttuğunu.
Anlamış, ama boş durmamış, hemen plan yapmış, gelmiş kurdun yanına.
Kurda demiş:
“Kurt kardeş, yarın düğünümüz var, en başköşeyi size ayırdık. Buyurun gelin.” demiş.
Kurdun aklına hainlik gelmiş, diğer kuzularda olur, onları da yutarım, demiş.
Koyun kocaman bir kuyu kazmış, iki üç koyun da çağırılmış. Kurt gelmiş.
“Hani, kimse yok!” demiş.
“Herkes yeni yeni geliyor kurt kardeş, senin yerin şu tarafta.” demiş.
Kurt da daha iyi düşünmüşsün, demiş içinden. Oradan daha iyi gözükür kuzular, daha rahat olur, demiş. Gösterilen yere gitmiş, gitmiş de gidiş o gidiş. Patadan düşmüş çukurun içine.
Koyunda yakmış kurdu hemen. İyice yakmamış, sonra çıkarmış kurdu oradan. O kadar halsiz mecalsiz bırakmış ki kurdun bütün takati kesilmiş. Hemen eline kocaman bir bıçak almış, kesmiş karnını. Bakmış kuzuları karnında hâlâ canlı.
Çok sevinmişler. Mutlu olmuşlar. Karnına taş doldurmuş kurdun ve dikmiş karnını. Koyun kuzularına kavuşmuş ve sonsuza kadar mutlu mesut yaşamışlar.

Anlatıcı: Elif TOKER

5.5. CELEP DAYI

Bir varmış bir yokmuş. Allahın kulu çoktan çokmuş. Bir Celep Dayı varmış. Celep Dayı yaşlandığı için evden çıkmayan bir kediymiş de onun için Celep Dayı diyorlarmış. Sahibi evden kovalamış iyi fare tutamıyor diye. O da düşmüş yollara. Giderken giderken bir tilkiye rast gelmiş. Tilki demiş ki:

“Gel, sen benim yuvama otur, ben seni beslerim.”

O da:

“Tamam.” demiş. Gitmiş yuvasına oturmuş tilkinin. Tilki her gün ava gider, tavuk çalar gelirmiş köylerden. Tavuk çalarmış tavuk çalmasına da, tavuk çalmadan gelirken, her gün önünü kurt kesermiş. Elindeki tavuğu almış, tilkiyi boş gönderirmiş. Tilki korkusundan ona tavuğu verirmiş.

Bir gün gene önüne geçmiş, tavuk çalıp gelirmiş o da köyden.

Tilki:

“Benim bir Celep Dayım var.” demiş.

“Uçan kurtulmaz elinden, kaçan kurtulmaz seni derim Celep Dayıma.”

“Ben ona götürüyorum bu tavuğu.”

Kurt, tilkinin söylediklerinden korkmuş, ürpermiş bu sef tilkiyi serbest bırakmış.

“İyi.” demiş. Bırakmış kurt:

“Hadi götür.” demiş. Tilki, tavuğu götürmüştü.

Bir gün gene tavuğu çalmış gidiyormuş, gene geçmiş uğruna kurt.

“Ben Celep dayıma götürüyorum bu tavuğu. Celep Dayım şöyle kötü, böyle fena.”

Kurt da gelmiş arkadaşlarına anlatmış:

“Tilkinin bir Celep dayısı varmış, elinden uçan kurtulmazmış, kaçan kurtulmazmış.”

Kurdun arkadaşları da:

“Nasıl bir Celep Dayıymış, bunu bir görelim, tanıyalım, nasıl olacak.” demişler.

Arkadaşlarından biri domuz, biri ayı biri kurtmuş. Bu üçünden başka da arkadaşları yokmuş. Sonra kendi aralarında iş bölüşmüşler:

Domuza:

“Sen git, köyden gazan çal, gel!” demişler.

Kurt:

“Ben gidiyim, sürüden bir koyun çalayım, geleyim.” demiş.

Ayıya da dağdan odun getirmesini söylemişler. Bu akşam bir ziyafet çekelim, şu tilkinin Celep Dayısını davet edelim, nasıl bir Celep Dayısı varmış, diye kendi aralarında konuşmuşlar. Kurt sürüden koyun çalmış gelmiş; ayı da dağdan odun getirmiş, domuz da gitmiş köyden kazan çalmış, gelmiş.

Kurt:

“Hadi sen git çağır gelsinler.” demiş ayıya.

Ayı:

“Ben gitmem, domuz gitsin, o çağırın.” demiş. Ayı, domuza; domuz ayıya gitsin derken kurt:

“Oooof, tamam ya, ben giderim.” demiş.

Neyse sonunda kurt gitmiş, çağırmış:

“Tilki kardeş, tilki kardeş, çıkar mısın bir hele.”

O da çıkmış dışarıya:

“Ne var?”

“Davetlisiniz. Akşam ziyafet hazırladık size, Celep Dayımı da al da hadi gidelim.” demiş.

“Tamam.” demiş tilki.

“Celep Dayım uyuyor, uyanınca Celep Dayıma söyleyeyim, akşam beraber geliriz.” demiş girmiş içeriye.

Neyse, akşam olmuş; ama kurt tilkinin ininin önünde de gizlenirmiş.

Celep Dayısı çıkmış dışarı. Kurt, bakmış ki çıka çıka ufacık bir kedi çıkmış içerden.

Kurt, kendi kendine, için için gülmüş:

“Allah, Allah, ben bunu ayağım ile bassam ezerim ya. Celep Dayısı da bu muymuş?”

“Azıcık bir kediymiş.” diye küçümsemiş.

Yolda giderken bakıyormuş küçümseyerek kediye. Kendi kendine de ben bir bunu hemen ağızıma atsam parçalarım, diye söyleniyormuş.

Neyse, gene bir gidelim bakalım, demiş. İnin yolunda giderlermiş. Celep Dayı, bir kuş uçuyormuş, bir anda sığırayıvermiş, uçan kuşu tutmuş, yemiş; fare kaçıyormuş onu da bir çırpı da tutmuş yemiş. Bakmış, kurdun gözü büyümüş, korkmuş:

“Uçanı tutuyor, kaçanı yakalıyor bu.” demiş. Korkusundan demiş:

“Siz arkadan geledurun, ben arkadaşlara haber edeyim, sofrayı hazırlasınlar.”

Gitmiş, önden koşarak, onlara varmış, söylemiş:

“Arkadaşlar, canınızı kurtarın, saklanın!”

“Elinden uçan kurtulmuyor, kaçan kurtulmuyor.”

Domuz kazanı devirmiş, altına girmiş, ayı da kavağa çıkmış. Kurt da ekinin içine girmiş, saklanmış.

Bunlar gitmişler, bakmışlar ki ortalıkta hiç bir şey yok. Ne ziyafet var, ne kendileri var.

Bir an kazanın altından domuz burnunu çıkartmış hava alıyım diye. O da atlayıvermiş, fare zannetmiş. Burnuna burnuna atmış pençeyi kedi. Burnu acıyınca, canı yanınca domuz, kazanı kaldırmış tangır tungur.

Kedi korkusundan kendini kavağa atmış, kavaktan da ayı ”zoop” diye yere atmış kendini:

“Kaçın, hal canınızı kurtarın!” demiş. Ekinin içindeki kurt da kaçmış, üçü bir olmuş, ver Allah kaçmışlar. Ekinin başakları kurdun sırtına vururmuş şapır şupur, şapır şupur diye. Sonra üçü bir yerde toplanmışlar, yorulmuşlar:

“Ülen arkadaş beni yiyecekti, burnumu koparacaktı.” demiş domuz. Ayı:

“Kavağa bir sıçradı, bir atladı, beni doğru yiyecekti yav!” demiş.

“Aşağı atlamasaydım öldüydüm şimdiye, oradan kendimi zor kurtardım!” demiş.

Kurt da:

“Ülen arkadaş, demiş. Benim, kaçana kadar sırtıma doksan dokuz sopa vurdu.” demiş.

Tilkiyle kedi mutlu mesut yaşamışlar, kimse dokunamamış tilkiye. Tilki gene köyden tavuk çalmaya gitmiş, Celep Dayısına rahat bir hayat yaşatmış.

Bu masalda böylece bitti.

Anlatıcı: Fadimana KÖYLÜ

5.6. HOROZ İLE DİKENİ

Eski zamanların birinde bir horoz varmış. Çöplüğün birinde deşinirken deşinirken ayağına bir diken batmış.

Can acısıyla, orada tandırda ekmek yapan bir geline koşmuş:

“Gelin aba, gelin aba, ayağımdaki dikenini çıkartır mısın?”

Gelin abası da demiş ki:

“Git başımdan, benim işim var, görmüyon mu ekmek yapıyorum.”

Horoz da:

“Ya ayağımdaki dikenini çıkarırsın ya da ekmeklerini kaçıtırırım.” demiş.

Git, ocağı batısınca, beni eyleme, diye arkasından oklavayı fıçıtmış.

Horoz kaçmış, geri dönmüş; ekmekleri ibiğine almış, kaçırmış.

Gide gide ekmeklerle bir çobanın yanına varmış.

“Çoban arkadaş, benim ekmekle senin koyunun birini keselim, yiyelim.” demiş.

Çobanda demiş ki:

“O koyunlar benim değil ağanın, beni hırsız tutarlar.”

Horoz da demiş:

“Kurt yedi.” deriz.

Koyunu kesmişler, ekmekle yemişler. Horoz gitmiş, aradan epey bir sonra geri gelmiş.

“Ya benim ekmeğimi verecen ya da koyunu götürürüm.”

Çoban da demiş ki:

“Olur, mu, benim koyun ile senin ekmeği yedik ya.”

Horoz da:

“Gideceğim, seni koyunların sahibine, ağana şikâyet edeceğim.” demiş.

Çobanda korkusundan horoza bir koyun vermiş. Koyunu almış. Er zaman çok zaman sonra bir köyde fakir bir adamın oğlunun düğünü oluyormuş. Yolu düğün evine düşmüş.

“Arkadaşlar, düğünde bu koyun lazım, isterseniz düğünde bu koyunu keselim.” demiş.

Koyunu kesmişler, bir güzel afiyetle yemişler.

Yemişler yemesine de horoz yine horozluğunu yapmış.

Çalgıcıya demiş ki:

“Benim koyunu kestik, yediniz.”

“Ya koyunumu vereceksin ya da algını vereceksin?”

Çalgıcı da demiş ki:

“Şimdi gelin gelecek, zurnayı gelin geldikten sonra sana veririm.” demiş.

Gelin gelmiş çalgıyı horoza vermemiş. algıcıdan zurnayı alamayan horoz, gelini almış, kaçmış.

Arkasına bakmadan, oradan öyle bir hızlı gitmiş ki, düğün sahipleri yakalayamamışlar.

Gide gide yüksek bir yere varmış, çıkmış tepeye, başlamış türkü söylemeye:

“Diken verdim, ekmek aldım, ekmek verdim, koyun aldım; koyun verdim; çalgı aldım; çalgı verdim, gelin aldım.”

Dınıdıkı, dınıdık dınıdık, dınıdık, diye diye neşeyle gitmiş.

Bu masal da burada bitmiş.

Anlatıcı: Elif TOKER

5.7. KARAFATMA

Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde bir Karafatma varmış. Karafatma kendisine koca aramaya yola çıkmış, dibil dibil gidiyormuş. Giderken bir çiftçiye rastlamış. Çiftçi ona:

“Nere gidiyorsun Karafatma?” diye sormuş.

Kara Fatma:

“Pörtle de çık.” demiş.

Onun bedduası karşısında çiftçi:

“Ya ne diyeyim, sen söyle onu diyeyim?”

“Nere gidiyorsun saçı uzun zaraf kadın, sırma saçlı kadın, desene!” demiş.

Çiftçi:

“Nere gidiyorsun, saçı uzun zaraf kadın, sırma saçlı kadın.” demiş.

Karafatma da:

“Koca aramaya, koca aramaya,” demiş.

Çiftçi:

“Bana varın mı?” demiş.

“Varırım; ama neylin döven beni?” demiş.

“Şu övendireyi görüyor musun?” demiş çiftçi.

“Bununla pat pat döverim.” demiş.

Karafatma da:

“Ben sana varmam, ben sana varmam. Benim kemiklerim incedir, narindir, kırılır.” demiş.

Yola çıkmış yine, dibil dibil giderken önüne çoban çıkmış.

“Nere gidiyorsun Karafatma?” demiş çoban.

Karafatma:

“Pörtle de çık,” demiş.

Onun bedduası karşısında çoban:

“Ya ne diyeyim de?” demiş.

“Nere gidiyorsun, saçı uzun zaraf kadın, oklavadan sivri, yumurtadan doğru, uzun saçlı kadın desene!” demiş.

Çoban:

“Nere gidiyorsun saçı uzun zaraf kadın.” demiş.

Karafatma da:

“Koca aramaya.” demiş.

Çoban da:

“Bana varın mı?”

“Varırım; ama beni neyle döveceğin?” demiş.

Çoban da:

“Elimdeki değneği görüyor musun, onunla pat pat döverim.” demiş.

“Karafatma ben sana varmam, ben sana varmam.” demiş.

Yola çıkmış yine dibil dibil giderken sıçana rastlamış.

Sıçan demiş ki:

“Nereye gidiyorsun saçı uzun zaraf kadın.” demiş.

Karafatma da:

“Koca bulmaya, koca aramaya gidiyorsun.” demiş.

“Sıçan da bana varın mı?” demiş.

“Varırım, varırım; ama neyle döveceksin?” demiş.

“Kuyruğumla şip şip dövecem.” demiş.

“Öyleyse, sana varırım.” demiş.

Sıçan önde, Karafatma arkada, sıçanın deliğine girmişler, sabah olmuş.

Sabah olmuş, erkenden sıçan un çalmaya gitmiş değirmene.

Karafatmaya da demiş ki:

“Sen evde kal, dışarı çıkma. Ben gelene kadar evden ayrılma!”

Karafatma eline iki ceviz kabuğu almış, suya gitmiş. Orda da at izlerinden oluşmuş bir göleğin içine saplanmış, gölekten çıkamamış. Oradan un öğütmeye giden bir atlı gidiyormuş.

Karafatma bağırmaya başlamış:

“Atlıcı betlici, arkası butlucu!”

“Atlıcı betlici, arkası butlucu!”

“Atlıcı betlici, arkası butlucu!”

“Değirmene varırsın, Süllü beyi görürsen, saçı uzun, zaraf kadın suya düşmüş, ölüyor diye seslenir, haber verir misin?”

Atlıcı değirmene varmış.

“Arkadaşlar arkamdan bir bağıran oldu ama göremedim. İn miydi, cin miydi, peri miydi, bilemedim, korkuyla uzaklaştım.” demiş.

Arkadaşları demiş:

“Göremedin mi kimdi bağırın?”

“Atlıcı betlici arkası butlucu, Değirmene varırsan, Süllü beyi görürsen, saçı uzun zaraf kadın suya düşmüş, ölüyor dersin.” demiş. Bunları çuvalların arkasından duyan sıçan, hemen un çuvalından çıkmış. Gitmiş sıçan deliğine bakmış. Oradan akar başına gitmiş. Göleğin içinde saplanmış olan Karafatma sıçanı görünce:

“Atlangıç atlangıç!” demiş.

Sıçan da:

“Sen benim sözümü tutmadın, alsana alsana!”

“Deplengeç, deplengeç!” demiş.

Onu orada bırakmış gitmiş. Giderken de heylemiş:

“Büyük sözü dinlemeyen böyle kalır.”

Sıçan da tek başına yaşamış.

Anlatıcı: Elif TOKER

5.8. TEMBEL MEHMET İLE TILKI

Bir tembel Mehmet varmış. Köyün en tembel adamıymış. Tembel Mehmet bir gün çift sürmeye gitmiş.

Eskiden komşuları pulluğu tarlaya gömer gelirlermiş.

Aylak bir tilki olacak ya tembel Mehmet'in komşularının tarlaya gömdükleri bütün öteberiyi, malzemeyi parçalamış, hem de yemiş. Tembel Mehmet, tilkiyi görmüş canı sıkılmış.

“Ülen, korkağım korkak olmama da bir tilkiden de korkacak değilim ya!” demiş.

Tilki gezerken gezerken Tembel Mehmet'e denk gelmiş.

“Mehmet Ağa, beni dövme, söz, ben seni zengin edeceğim.” demiş.

“Nasıl zengin edeceksin ülen tilki?” demiş.

“Tilki sen oraya kafanı yorma, söz, ben seni zengin edeceğim.” demiş.

Oraların bir zengin ağası, sahibi varmış. Tilki yurt ilinde gezerken gezerken bir altın tanesi bulmuş.

Ağaya, zengin ağaya, gidip demiş ki:

“Bana bir şinik ver.”

“Ne yapacaksın ?” diye sormuşlar.

O da: “Mehmet Ağa altın ölçecek.” demiş.

“Ülen, bu Mehmet neymiş, ne kadar zenginmiş, adam altını şinikle ölçüyor.” demişler.

Neyse, Tilki şiniği getirip vermeden şiniğin altına bir altın yapıştırmış. Şiniği alsalar, altına baksalar ki altını görmüşler, buna inanmışlar. Şiniğin altındaki altını görünce:

“Allah Allah, essahtan bu adam altını ölçmüş.” demişler.

Aradan epey bir zaman geçmiş. Tilki bir zengin evine varmış.

“Mehmet Aşam sizin kıza talip.” demiş.

Onlarda:

“Buyursun gelsin, bir görüşelim.” demişler.

Neyse düşmüşler yola. Yolda tilki kurnazlık düşünmeye başlamış. Giderken giderken tilki yolda Tembel Mehmet'in üstünü başını yırtıp Tembel Mehmet'i kuyuya atmış. Hemen koşmuş dünür gittikleri eve.

“Mehmet Ağa size getirdiği hediyeleri eşkıyalar çaldılar, Mehmet ağayı da perişan edip kör bir kuyuya attılar.” demiş.

Hemen yüz atlı kopmuşlar, varmışlar Mehmet Ağa’yı kuyudan çıkarıp yeni elbiseler giydirmişler.

Neyse, Mehmet Ağayı alıp eve götürmüşler.

Mehmet Ağa yemek yerken üstünü batırıyormuş. Tilki hemen, oradan evin püsüsünü Mehmet ağanın üzerine atmış, püsü önündeki yemeğin içine düşmüş. Dışarıya çıkıp ev sahiplerine de:

“Püsü Mehmet Ağa’nın üzerini batırdı.” demiş.

Hemen kediyi alıp dışarı atmışlar. Hemen Mehmet Ağaya yeniden kat kat elbiseler giydirmişler. Zaman gelmiş, dünürlük olmuş, kızı Mehmet Ağa’ya vermişler. Kız çeyiz olarak akla hayale sığmaz altın gümüş erzakla, çeyizle yola çıkmış.

Tilki Mehmet Ağa’ya:

“Ben önden gideyim, toz kaldırdıkça beni takip edin.” demiş.

Tilki yürümüş, yürüdükçe toz kaldırmış.

Büyük bir inek sürüsüne denk gelmiş.

Hemen koşmuş, sürü sahiplerine, peşlerinden yüz atlı geldiğini, eğer bu sürü kimin diye sorarlarsa siz de Mehmet Ağa’nın, ağaya ait dersenez, siz de kurtulursunuz sürünüzde kurtulur, demiş.

Atlılar gelmiş,” Bu sürü kimin?” diye sorunca sürünün başındakiler:

“Mehmet Ağanın,” demişler. Adamlar hayret demişler, oradan geçip gitmişler.

Tilki yeniden önden gidiyormuş. Büyük bir koyun sürüsüne denk gelmiş.

Çobana:

“Atlılar, önüne geleni kesiyor, sizi de kesmeye geliyor, sürü Mehmet Ağa’nın dersenez sana dokunmazlar.” demiş.

Neyse atlılar yaklaşmış. Çobana sormuşlar:

“Kimin bu sürü?”

Çoban, hemen:

“Mehmet Ağanın,” demiş.

Neyse deve, at, eşek sürüsünü de böyle geçmişler. Gide gide bir saraya varmışlar. Tilki, sarayın bahçesinde devleri görmüş.

Devlere arkasından yüz atlının kendilerini öldürmeye geldiklerini söylemiş.

Devler ne yapsak, ne yapalım derken Tilki:

“Siz izbeye girin, ben onları kandırıp sizi kurtarayım.” demiş.

Devler oraya girince tilki kaynar suyu, kaynar yağı üzerlerine hemen döküvermiş oracıkta. Bütün devleri kızgın suyla kızgın yağla haşlamış, öldürmüştü. Atlılar gelmiş, sormuşlar:

“Bu saray kimin?”

Tilki hemen sarayın Mehmet Ağa'nın olduğunu söylemiş. Atlılar sarayı görmüş ki yetmiş odalı, her odasında da yedi ayrı oda, içi altın ipek gümüşle dolu.

Günler geçmiş, aylar geçmiş, tilkinin kurnazlıkları sonunda Mehmet ağa rahat bir hayata kavuşmuş, rahat rahat yaşamaya başlamış. Tilki, Mehmet ağaya bir gün:

“Ölürsem bana ne yaparsın?” diye sormuş.

O da:

“Ülen, hınzır tilki. Sen bana o kadar güzellik yaptın, altında mı kalacağım. Söz sana altından bir mezar yaptıracağım.” demiş.

“Öyle mi, tamam, inandım, demiş demesine tilki.”

Tilki ya bu, can çıkar huy çıkmaz diye boşuna da dememişler bizim koca karılar. Tilki bu sözün ardını bırakmamış.

Tilki bir zaman yalancıkta ölmüş. Tilki bahçede uzun uzun yatmış. Mehmet ağa da bahçede gezerken tilkinin ötürüklerini falan görmüş, Orda çalışan kâhyalara:

“Şu ötürüklü tilkiyi tutun, kuyruğundan atın.” demiş. Tilki hemen canlanmış.

“Hıh, biliyordum seni ben. Söyle bakalım Tembel Mehmet, şimdi seni geri fakir edeyim mi?” demiş.

Mehmet Ağa yalvarmaya başlamış.

“Aman gurbanın olayım, tırnağına kurban olayım.” diye yalvarmış.

El zaman sonra Tilki ölmüş, bu sefer Mehmet Ağa, gerçekten mezarını altından yaptırmış.

Anlatıcı: Saadettin BAYRAM

5.9. KUYRUK ACISI (KAVAL)

Evvel zaman içinde bir adam varmış. Bu adam dağlar tepeler arasında koyun otlatır, kaval çalarmış. Kavalı o kadar güzel çalarmış ki etrafında ki bütün varlıklar onu dinlemeye gelirlermiş.

Gel zaman git zaman sesinden mutlu olan bir yılan varmış. Yılan adamın yanına gelip:

“Sen her gün bana bir bardak süt ver, ben kavalı dinleyeyim. Ben de sana her gün O bardağın içini altın, inciyle doldurayım.” demiş.

Bu üç sene böyle devam etmiş. Adam zengin olmuş; ama yılanla da dost olmuşlar.

Bir gün adam şehre pazara gitmek için evden ayrılmış. Evden çıkarken oğluna:

“Oğlum bir bardak süt al, benim bir dostum yılan var, ona götür, o sütünü içince bardağın içine altınla doldurur, ama bir şey yapma.” demiş.

“Ama yılanı elleme,” diye nasihat etmiş. Yılan sütünü içip bardağı yuvasına götürürken oğlu yılanın kuyruğunu kaparmış, yılan da can havliyle oğlanı sokup öldürmüştü.

Adam pazardan dönüp oğlunu aramaya çıkmış. Oğlunu yılanın yuvasının yanında yılanın kuyruğu ile yan yana ölü halde bulmuş.

Adam bu gördüklerine çok üzülmüş. Aylar geçmiş, günler geçmiş, adam kavalın alıp kayalıklara doğru gitmiş.

Yılanı kayaların üstünde güneşlenir bulmuş. Adam yılanı kızgın olmadığını, eski dostlukların devam ettirmelerini söylemiş. Yılan da adama:

“Bende bu kuyruk acısı sende evlat acısı olduğu sürece dostluğumuz devam etmez.” demiş.

Bu masalda burada bitmiş.

Anlatıcı: Aynur CAN

5.10. HOROZ İLE TİLKI

Evvel zaman içinde kalbur zaman içinde, eskiden anam bebek, babam çocukken bir horoz ile tilki varmış.

Horoz bir yüksek dala çıkmış. Bunu uzaktan gözleyen tilki koşa koşa gelmiş. Daldaki horozun karşısına durmuş. "Pavuk pavuk!" demiş.

Horoz, tilkiye:

"Hayırdır, tilki kardeş, benimi çağırıyorsun?" demiş.

Tilki de:

"Evet, seni çağırıyorum, Horoz kardeş!" demiş.

"Napacıksın beni?"

"Seninle arkadaş olmak istiyorum." demiş.

"Hayırdır, gözüme baka baka yalan söylüyorsun, beni aşağı indirip yiyeceksin." demiş.

"Hayır, yemeyeceğim. Arkadaş olmak istiyorum." demiş.

"Nasıl inanıyım sana?"

Tilki:

"İnan, İnan. Emin ol ki sadece arkadaş olmak istiyorum." demiş.

Daldan inmiş, arkadaş olmuşlar. Arkadaşlığın sevinciyle horoz "üürü üürü" diye, tilki de "pavuk pavuk" diye ötmüşler, pavuklamışlar.

Ondan sonra, horoz ile tilki beraberce yürümüşler, gitmişler, varmışlar, baksalar ki bir otlakta bir at yayılıyor. Atı da kendilerine arkadaş etmişler.

Üçü gide gide koyun güden bir çobanın yanına varmışlar. Çoban, tilki, at ve horozu yan yana görünce bunda bir hal varıp diye onlara yakınlaşmamış. Çobana hallerini anlatamamışlar. Oradan geçip su içmeye gitmişler.

Suyu içmişler ama suya girince tilkinin kuyruğu suda donmuş. Horoz ile at yola düşmüşler; ama tilkinin kuyruğunun suda donduğunu anlayamamışlar. Tilkinin durumundan haberdar olmuşlar, dönüp baksalar ki tilki uzakta pavukluyor.

Hemen geri dönüp tilkinin yanına koşmuşlar. Tilkiyi oradan kurtarmışlar. Gelmişler gelmişler çobanın yanına varmışlar. Çoban koyunları ağıla dıkmış, uyuyormuş. Çobanı uyandırıp, çobanla bir âlem yapalım, demişler. Ağılın yanında çalgı çalmışlar. Gülmüşler oynamışlar. Çoban sessizce ayrılmış.

Ev sahibi gelmiş. Gelse ki hayvanlar çalgı çengi âlem yapıyorlar. Ev sahibi, çobanı çağırması,

“Bu evdeki çağlı neci?” demiş. O da:

“Bizim hayvan arkadaşlarım, benden izin istediler, bende müsaade ettim.”
demiş.

Eğlence dağılmış hepsi gitmişler, çoban ekmeğini yemiş, koyunu çıkarmış.

Onlar ermiş muradına biz de erelim muradımıza

Anlatıcı: Fatma GÜLER

5.11. YILANLA ADAMIN MASALI

Eskiden köyün birinde bir çoban varmış.

Bir gün yine yabanda koyun güderken bir yılan yuvası görmüş. Yılan yuvasına yaklaşmış, başına diz kırıp çömelmiş. Koyunlarda uzaklaşmayıp oranın otunu tutunca vakit epey geçmiş.

Derken yuvadan bir karayılan çıkmış. Önce ürsülenmiş, tedirgin olmuş; ama yılanın soğuk yüzünün altında kendisine zarar vermeyeceğini hisseden bir duyguya kapılmış.

Epey bir vakit yılanla sohbet etmişler. Yılan yuvasına girip kendisini beklemesini söylemiş. Yuvasından çobana bir altın çıkarıp vermiş. Bir dostluk başlamış, uzun zaman devam etmiş.

Adam rahatsızlanmış, yılanın yanına uğrayamaz olmuş. Yerine oğlunu göndermiş, selam yollamış. Babası oğlana tariflerde bulunmuş. Yılan yuvasını anlatmış, oğlan yılan yuvasına varınca yılanla seslenmiş, yılanla konuşup babasının da selamını sunmuş. Yılan oğlana gitmeden bir emanet vereceğini söylemiş. Yılan yuvaya girip emaneti almaya girmiş.

Oğlan o anda yılan yuvasında daha çok altın olduğunu düşünmüş, taş alıp yılanla vurmaya başlamış. Yılanın kuyruğu kopmuş. Yılan da can havliyle çocuğu sokmuş. Çocuk ölmüş, aradan belli bir zaman sonra oğlanın babası yılanın yanına gelmiş. Yılanla seslenmiş:

“Yılan kardeş, eski dostluğumuz devam etsin.” demiş.

Yılan:

“Bu andan sonra dost olmayız.” demiş.

“Neden olamayız?”

Yılan:

“Bende bu kuyruk acısı, sende evlat acısı olduğu sürece dost olamayız.” demiş.

Anlatıcı: Erdal BALYEMEZ

5.12. YUSUFÇUK İLE FATMACIK

Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde, kalbur saman içinde Yusufçuk ile Fatmacık adında iki kardeş varmış. Bu çocuklar küçük yaşta anneleri ölmüş, babaları da yeniden evlenmiş.

Üvey annesi Yusufçuk ile Fatmacık'a çok kötü davranıyormuş.

Bir gün babasına, üvey annesi:

“Ben bu çocuklardan bıktım artık.” demiş.

Babası da:

“Tamam, hanım, artık, benim canıma da senin dırdırına tak etti.” demiş.

Babası Yusufçuk ile Fatmacık'ı yanına çağırılmış.

“Evde odun kalmadı, beraber gidelim de ormanda odun toplayalım.” demiş.

Ormana varmışlar, hava soğumaya başlamış. Babası Yusufçuk ile Fatmacık'ı bir harala gürele koymuş.

“Siz haralın içinde durun, ben odunları kırınca, sizi çuvaldan çıkarırım.” demiş.

Havada da müthiş bir soğuk rüzgâr varmış. Babası ağacın birine kaplumbağayı bağlamış, kaplumbağanın sırtı rüzgâr estikçe “tak tak” diye ağaca vuruyor, ses çıkarıyormuş.

Yusufçuk ile Fatmacık da babalarının odun kıldığını zannediyorlarmış.

Saatler geçmiş, babalarından tık yok. Yusufçuk'un cebinde kötü bir bıçağı varmış. Çuvalı kesmiş, çuvaldan çıkmışlar ki babaları ortalıkta yok.

Babasının olmadığını gören kardeşler ağlamaya başlamışlar. Bunlar evin yolunu bulamayınca gitmişler, gitmişler.

Gide gide akşam olmuş. Yolun ayrıldığı yerde üç tane köy görmüşler. Bunlar düşünmüşler, düşünmüşler, kendi aralarında danışmışlar, konuşmuşlar:

“Tütün tüten yere mi varsak, ışık yanan yere mi varsak; yoksa köpek havlayan yere mi varsak.”

En sonunda karar vermişler, tütün tüten yere gitmişler.

Bir ihtiyar kadının kapısını çalmışlar. Kadına:

“Biz çok üşüdük ve çok da acıktık.” demişler. Kadın bunların karnını doyurmuş, üstlerini kurutmuş.

Yusufçuk ile Fatmacık'a:

“Siz niye buraya geldiniz?”

Çocuklar daha konuşmadan yaşlı kadın:

“Burada cadı bir kadın var, insanları yiyor, sabah erken kaldırıyorum sizi, siz de erken gidirsiniz buradan,” demiş.

Sabah olmuş. Cadı, ihtiyar kadının evine gelmiş. Onun geldiğini gören ihtiyar kadın, hemen Yusufçuk ile Fatmacığı samanlığa saklamış.

Cadı, ihtiyar kadına demiş ki:

“Burada taze insan kokusu var.”

İhtiyar kadın ise:

“Nereden gelsin insanlar, senin korkundan kim gelir buraya?”

“Sana ekmek hazırladım, geç içeriye,” demiş.

Yusufçuk ile Fatmacık da oradan gizlice ayrılmışlarmış, ihtiyar kadın cadıyı oyalarken.

Gide gide bir ışık yanan yere gitmiş kardeşler. Yusufçuk ile Fatmacık çok susamış ve çok açılmışlar. Yusufçuk, artık dayanamayacağım demiş ablasına.

Yalımda bir inek görmüş Yusufçuk. Yusufçuk, o kadar acıkmış ki ineğin pisliğinden yemiş. Fatmacık, sabretmesini, bu pisliği yememesini söylese de Yusufçuk’a bir haller olmuş. Birden bire Yusufçuk bir ineğe dönüşmüş.

İneğe dönen Yusufçuk ile kız yavaş yavaş yürümüşler.

Bunu sahipsiz bir inek sanan köylüler Yusufçuğun peşine düşmüşler. Köylüler kovalamış, onlar kaçmış, köylüler kovalamış, onlar kaçmış.

Fatmacık kardeşini kaçırmayla çalışmış ama boşuna. Köylüler Yusufçuğu yakalamışlar. Yakalar yakalamaz da orda da kesmişler.

Fatmacık:

“Kesil, kesil de kardeşim, derin yüzülmesin,” demiş.

Köylüler, derinin yüzülmemesini onun sözlerinden kaynaklandığı için Fatmacığı dövmüşler.

Fatmacık:

“Derin yüzülsün de kardeşim, but but olma,” demiş.

Fatmacığı yine dövmüşler:

“But but ol da kardeşim, boğazlarından geçme,” demiş.

Fatmacığın yine dövmüşler. Köylüler yiyip içtikten sonra Fatmacık kardeşi Yusufçuğun kemiklerini toplayıp annesinin mezarının başına koyup ağlamaya

başlamış.

Fatmacık:

“Kardeşime sahip çıkamadım,” diye dövünmeye ağlamaya başlamış. Neyse Fatmacık anasının kabri başında epey bir zaman ağlamış, sızlamış, sonra köpek sesleri duyunca kalkmış.

Fatmacık, köpek havlayan yere doğru gitmiş; köyde düğün olduğunu görmüş ve düğün yerine geçmiş. Fatmacığı, üstünde pis, yırtık elbiseyi görünce kimse hesaba almamış, düğünden kovmuşlar. Fatmacık geri annesinin mezarına gitmiş ve ağlamaya başlamış.

“Anneciğim, kardeşim de yok. Kimse bana sahip çıkmıyor,” demeye kalmamış ve kardeşinin kemikleri Fatmacığa güzel mi güzel elbise olmuş. Fatmacık elbiseyi görünce çok şaşırılmış.

Annesini mezardan seslenmiş, elbiseyi alıp giymesini söylemiş. Fatmacık, elbiseyi giyer giyemez eli yüzü tertemiz, bakımlı bir kız oluvermiş. Tekrar düğünün olduğu köye gitmiş. Bu sefer düğündekilerin gözleri kamaşmış. Oradaki bir delikanlı Fatmacığa hemen evlenme teklifinde bulunmuş.

Fatmacık, hayatta kimsesi kalmadığı için o delikanlıyla evlenmiş ve mutlu bir hayat yaşamış.

Anlatıcı: Gamze DOĞRUL

5.13. HINZIR BABAM TUTTU HINZIR ANAM KESTİ

Bir anne, baba ve bir de bunların iki kızı varmış. Annesi beklenmedik bir zamanda patadan ölmüş.

Babası epey bir süre anasının hatırını saymış; ama erkek adam tek başına perişan oluyor, çocuk küçük, varmış gitmiş bir analık almış.

Neyse ebem gübüm ayları geçmiş gitmiş amma kadın içindekini gizlermiş.

Kocası bir gün eve bir et getirmiş. Eti, püsü yemiş. Püsü eti yiyince ne yapayım ne yapayım, diye düşünmeye başlamış. Et bulmak icap etmiş.

Eti de bir yerden bulamayacağına göre, herife de “eti püsüye yedirdim” diyemeyeceği için kadın bacağına ağ yanından biraz et kesmiş.

Eti hazırlamış. Adam eti yemiş:

“Çok güzel, eline sağlık hanım, ne kadar lezzetli yapmışsın,” demiş.

Analık başından geçenleri bir bir anlatmış.

“Sen kızıp döven diye eti ağ yanımdan kestim herif,” demiş.

“Ne yapayım hanım, hem bana bu eti yedirdin hem beni zan altında bıraktın.” demiş.

Analık:

“Küçük kızı keselim, yiyelim,” demiş. Adamı ikna etmiş.

Kızı kesmeye karar vermişler. Kızı kandırıp kimselerin görmediği bir yerde kesmek için yere yatırmışlar. Kız kesilmeden, ölmeden önce ablasına:

“Abla, benim üç kemiğimi ipe diz, ayakaltı olmayan bir yire, dama at,” demiş.

Ablası kardeşini çok severmiş. Ablası kızın dediğini yapmış. Kızın üç kemiğini ipe dizmiş, dama atmış. Dama atılan kemikler bir kuşa dönüşmüş. Kuş uçmuş dağa doğru uçup gitmiş.

Günler sonra kuş uçarak bir bakkalın saçağına konmuş. Bir bakkala varmış.

“Hinzır babam tuttu, hınzır anam kesti, ablam ipliğe düzdü, ablacığım, ablacığım.” diye üç defa böyle tekrar etmiş. Bakkal kuşun dediklerini anlamaya çalışmış.

Kuş, bakkala:

“Bana biraz çivi ver.” demiş. Bakkal, biraz çivi vermiş. Kuş oradan geçmiş başka bir bakkala gitmiş.

“Hinzır babam tuttu, hınzır anam kesti, ablam ipliğe düzdü, ablacığım, ablacığım.” diye yine üç defa ötmüş.

Bakkal kuşun dediklerini anlamaya çalışmış.

Orada da aynı şeyleri söylemiş. Oradan da bir zehir almış. Öbür bakkala varmış.

“Hınzır babam tuttu, hınzır anam kesti, ablam ipliğe düzdü, ablacığım, ablacığım.” diye üç defa demiş.

Bakkal kuşun dediklerini anlamaya çalışmış.

Orada da aynı şeyleri söylemiş.

Oradan biraz şeker almış. Varmış üvey annesinin yanına.

“Hınzır babam tuttu, hınzır anam kesti, ablam ipliğe düzdü, ablacığım, ablacığım,” diye analığına da okumuş.

Analığı:

“Ne var kuş, ne ötüyorsun?”

Kuş:

“Gözünü yumar ağzını açarsan söylerim,” demiş.

Analığı gözünü yumup ağzını açınca analığın ağzına çivilerin hepsini saplamış, çakmış.

Neyse varmış babasının yanına.

“Hınzır babam tuttu, hınzır anam kesti, ablam ipliğe düzdü, ablacığım, ablacığım,” demiş.

Babası ne diyorsun be kuş deyince:

“Gözünü yumar ağzını açarsan söylerim.” demiş.

Babası ağzını açınca zehri doldurmuş. Babasını da orada haklamış.

“Hınzır babam tuttu, hınzır anam kesti, ablam ipliğe düzdü, ablacığım, ablacığım.” diye ablasına da okumuş. Ablasına ne dediyse ablası:” Kurban olduğum kuş.” demiş.

“Gözünü yumar ağzını açarsan söylerim, demiş.

Ablası gözünü yumup ağzını açınca ona da şeker vermiş.

Allah büyüktür kız o esnada kuş halinden insan haline geçmiş.

İşte böyle bitmiş.

Anlatıcı: Sadettin BAYRAM

5.14. KURDA DÖNÜŞEN GELİNİN MASALI

Evvel zaman içinde bir ülkenin padişahı, vezirleri birkaç adam bir köye köylülerin evine ziyaret gitmişler, misafir olurlar köyün bir yerinde dururlar ve önüne çıkan ilk evin kapısını çalmışlar, kapıyı hamile bir kadın açmış. Bu kadın tek başına bir evde yaşarmış. Kadın misafirleri içeri davet etmiş. Onlara yemeleri için yemek, içecek getirir, vakit geç olunca da yatacak yerlerini hazırlamış. Sonra misafirlerine dönmüş:

“Kusura bakmayın, halimi görüyorsunuz, çok hastayım sizin yemeğinizi ve yatağımızı hazırladım. İzninizle ben gidip uyuyacağım.” demiş.

Padişah:

“Tamam, git kızım. Sen uyu, biz uyuruz, Allah sana rahatlık versin.” demiş.

Padişah kafasını yastığı koyar koymaz hemen uyumuş ve rüyasında bir şelalenin önündü durduğunu ve o şelalenin yanındaki ağacın üzerinde yaşlı bir adamın bir dalın üzerinde oturduğunu ve elindeki yaprağa bir şeyler yazdığını görüp suya attığını görmüş, padişah bu adamın ne yaptığını merak etmiş hemen sormuş:

“Sen burada ne yapıyorsun. O yapraklara ne yazıyorsun neden yazıp atıyorsun?”

Yaşlı adam:

“Ben bu yapraklara insanların kaderlerini yazıyorum, daha sonra bu şelalenin içine atıyorum.” demiş.

Yaşlı adam sözlerine devam etmiş:

“Seni bugün evine misafir alan kadının bir oğlu olacak, bu oğlan büyüüp genç bir delikanlı olup evlenecek; ama o oğlanın canını bir kurt alacak, hem de düğün günü.”

Sesle beraber korkuyla padişah uyanıvermiş.

Kadına hiçbir şey anlatmaz, zaten o sabah kadın doğum yapmıştır. Kadının bir oğlu olur, padişah kadına kocasının nerede olduğunu, nereye gittiğini öğrenir, hem de oradan ayrılır.

Padişah ve veziri, adamları yola koyulur. Az giderler uz giderler, adam birden karşısına çıkarır.

Adamı tanıdıktan sonra padişah adama:

“Biz bugün senin evine misafir olduk. Karın bizi çok sevdi, iyi davrandı ve

senin bir oğlun oldu,” demiş. Padişah adama:

“Oğlun büyüyüp delikanlı olacak herkes gibi evlenecek. Eğer sen beni oğlunun düğününe çağırmasan gelir kelleni alırım.” demiş.

“Aman padişahım sen gelmek istersen, sonra ben seni hayli hayli çağırırım.” demiş. Adam padişahın izin alır, evine döner, gelir. Aradan uzun yıllar geçer.

Oğlan genç bir delikanlı olur, nişanlanır, düğüne üç gün kala adam padişaha oğlunun evleneceğini, düğün hazırlıklarının başladığını söylemiş.

Günler geçer düğün günü gelir, adam kendi eliyle padişahı düğüne getirmek istemiş.

Padişahın yanına gider, düğüne çağırır.

Padişah:

“Sen git ben geliyorum.” demiş. Adam gittikten sonra padişah bütün adamlarını toplamış, evin etrafını kuşatmış ve adamlarına uçan kuşu dahi vurun eve yabancı kimseleri yaklaştırmayın.” demiş.

Adamları evin etrafını kuşatmışlar, düğün olmuş, bitmiş, gelinle damat odalarına çekilmişler. Aradan saatler geçmiş, ikisinden de haber çıkmamış.

Tabii, adamlarla kadın merak etmişler.

Kadın kocasına:

“Kapıyı çal, izin iste, içeri gir de, bak hele; ne olmuş.” demiş.

Adam karısına:

“Benim odaya girmem hoş olmaz, sen anasısın sen gir.” demiş. Kadın kapıyı açınca ne görsün kız bir köşede oturuyormuş, elinde iki tane kol varmış.

Kadın, kıza:

“Kızım ne oldu burada, kocan nerde?” diye sormuş.

“Bilmiyorum ana, oğlun bir anda kuzu; bende kurt oldum, onu yemeye başladım. Kendime geldiğimde tek iki kolu kalmıştı elimde.” demiş.

Olanlardan padişahın haberi olmuş. Hemen kadının evine gelmiş, olanları misafir olduğu gece gördüğü rüyayı anlatmış ve sonra kadına dönerek:

“Demek ki yazgı asla değişmiyor. Kaderinde ne varsa yaşarsın,” demiş.

Anlatıcı: Ceylan YILDIRIM

5.15. AZRAİL VE ADAM

Çok güzel bir köyde, mutlu yaşayan bir, zengin karı koca varmış. Bunların çocukları yokmuş. Her gün her gece ‘‘Allah’ım, ne olur, bize bir evlat ver, genç bir delikanlı olunca canını al, ama bize evlat mutluluğunu yaşat, evlat acısına razıyız.’’ diye dua ederler.

Allah acıyıp, dualarını kabul eder, onlara bir erkek evlat verir. Zengin karı koca o kadar sevinir ki davullu zurnalı bir ziyafet, eğlence hazırlayıp herkesleri davet ederler. Zaman hızla geçer, çocuk yiğit bir delikanlı olur. Annesi ve babası, çocuklarının gözlerinin önünde can vermesini kabullenmezler, yaşadıkları her şeyi çocuğa anlatırlar.

Delikanlı annesinin babasının elini öper, yollara düşer.

Az gider uz gider dere tepe düz gider, yolda bir adama rastlar. Delikanlı, bu adamla yemeğini paylaşır. Aslında bu adam Azrail’dir. Azrail, kendisinin kimliğini oğlana açıklar. Onun canını almaya geldiğini söyler.

Azrail, oğlanla bir köye gider, orada birinin canını alacağına, kendisiyle gelebileceğini, üçüncü canın onun canı olacağını söyler.

Azrail’le canını alacağı adamın evine giderler. Oğlana:

‘‘İçeriye tek gireceksin, beni kimse görmez, onlara yoldan geldiğini söyleyeceksin.’’ der. Ev sahipleri çok misafirperverdir. O evde de öldü ölecek bir delikanlı hasta yatmaktadır. Hasta, yattığı yerden annesine seslenir:

‘‘Anne, gelen kimdir? ‘‘

Anne cevap verir:

‘‘Yoldan geçen bir delikanlıdır.’’ der. Annesine, yemek hazırlamasını, içecek sunmasını söyler.

Azrail, gece hasta delikanlının yanına genç bir kız suretinde gelir, onunla sabaha kadar gülüşüp oynaşır, sabaha doğru da kırmızı, kokulu güzel bir elma verir. Delikanlı elmayı ısırınca uykuya yatar gibi ölür.

Azrail ve delikanlı bir başka köye doğru yola çıkarlar. Başka bir hasta kadının evine varırlar.

‘‘İçeriye tek gireceksin, beni kimse görmez, onlara yoldan geldiğini söyleyeceksin.’’ der.

Kapıyı kadının genç oğlu açar. Kadın, oğluna gelenlerin kim olduğunu sorar.

Oğlu, yoldan geçen biri, misafir olduğunu söyler. Anası da:

“Allah’ım, ne bu dünyada ne de lecekken bile insanı boş bırakmıyorlar.” demiş.

Azrail, kadına çok kızar. Yine herkes uyuyunca, kadına yaklaşır. Kadını sabaha kadar yerden yere, duvardan duvara vurur, kadın sabaha karşı can çekişerek ölür.

Azrail ve oğlan, baba ocağına dönerler. Anne ve baba, oğullarını görünce çok sevinirler, sarılıp koklaşırlar. Azrail, oğlanın annesine ve babasına, can karşılığı oğlanın yaşayacağını söyler. Azrail’e can vermek için öne delikanlının sevdiği kız atlar. Azrail, kızın canını almaya başladığında oğlan “Dur!” der. Çocuğa, can vermek için annesi, babası ve sevdiği kız can vermeye çalışınca Azrail oğlanın canını almaktan vazgeçer.

Oğlana da kıza da kırkar yıl ömür verir. Kız ve oğlan evlenir, mutlu mesut yaşarlar.

Aradan kırk yıl sonra sevdiği kızla aynı gün, aynı saat, aynı dakikada ölürler. Onlar erdi muradına biz çıkalım kerevetine.

Anlatıcı: Haydar YILDIRIM

5.16. ALLAH'IN VERDİĞİ YILAN EVLAT

Bir zamanlar bir köyde yoksul bir aile yaşarmış. Bu ailenin çocukları olmuyormuş. Ailenin reisi Ahmet, Allah'a yalvarmış, üzüntüden yollara düşmüş, dağ tepe gezmeye başlamış. Ahmet bir gün gezerken karşısına bir kurukafa çıkmış. Ayağıyla vurup yoluna devam etmiş.

Sonraki gün yine yürürken yine ayağının ucunda kurukafa çıkar, yine ayağıyla tekmeler.

Üçüncü gün yürürken ayağının ucundaki kurukafayı tekmelemez, şaşkınlık içindedir, heyecanlanır, bunda bir hayır vardır, diyerek kurukafayı alıp heybesine koyar, evine döner.

Karısı Ayşe ekmek yapıyormuş. Ahmet heybesini duvara asar, hayvanların yanına gider.

Ayşe, ekmek pişirirken birden heybenin içinden bir yılanın çıkarak karşısına geldiğini görür. Çok korkar, ağzı yüzü titrer, beti benzi atar. Yılan:

“Ben sizin evladınızım, benden korkmayın, Allah beni size evlat olarak verdi. Şimdilik babamın haberi olmasın.” der ve annesini konuşmaması konusunda tembihler. Yılan acıktığını söyler. Annesi, yılanı çörek yapar, üzerini yağlar, yılanı uzatır. Yılan karnını doyurduktan sonra tekrar heybenin içine girer.

Aradan günler geçer, yılan annesine padişahın kızıyla evlenmek istediğini söyler. Kadın, yılanı yoksul olduklarını, padişahın yoksul bir aileye kızlarını vermeyeceklerini, babasının bineceği bir atı, doğru dürüst bir elbisesi bile olmadığını, babasını bu halde saraydan içeri bile almayacaklarını söyler. Yılan bunların hepsini kendisinin temin edeceğini söyler.

Kadın, kocasını çağırır, başından geçenleri anlatır. Yılanı çağırır, yılan heybeden çıkıp gelir. Kendini tanıtır. Ahmet, yaşadıklarından allak bullak olur. Kendine geldiğinde yılanın kendinden istediklerini yapmayı kabul eder.

Yılan, sarayın önünde bir sandalye olduğunu, o sandalyeye oturmasını söyler. O sandalyeye oturanın padişaha söyleyecekleri olduğu anlamına gelirmiş. Yılan, adama bir kıl vermiş, adam kılı ensesine sürünce hemen padişahın sarayına varmış. Yılanın dediği sandalyeye oturmuş. Ahmet'in yanlış yere oturduğunu söylemişler, Ahmet nereye neden oturduğunu bildiğini söylemiş.

Ahmet, padişahın kızını oğluna istemiş. Padişah, kızını oğluna verebilmesi

için bazı şartları yerine getirmesi gerektiğini söyler. Padişahın üç şartı varmış:

Birinci şartının fincan kahveyi dökmeden çok uzak bir direğin tepesine inip çıkmasını, bir baltayla gösterdiği bir ağacı eşit olarak kırk parçaya ayırmasını, ülkesinin en güçlü pehlivanıyla güreşmesi olduğunu söyler. Ahmet, ”Tamam.” der ve evine döner.

Karısına ve yılan, başından geçenleri ve padişahın şartlarını anlatır. Yılan, babasına sihirli üç kıl verir. Babasına kılların marifetlerini anlatır:

“Bu kıllardan birini kahvenin içine atarsan, düşsen bile kahve dökülmeyecek, diğer kılı ağacı keseceğin baltanın ağzına süreceksin, balta ağacı hem eşit parçalara hem de padişahın istediği gibi kesecek, üçüncü kılı güreşmeden önce sırtına ensene süreceksin, sırtın asla yere gelmeyecek.” der.

Yılanın dediklerinin hepsini bir bir yapan adam, kahveyi dökmeden çok uzun dik bir direğin tepesine üç kez inerçıkar, upuzun bir ağacı eşit böler, ağacın kıymıkları bile çıkmaz. Ülkenin en güçlü pehlivanı neye uğradığını anlamadan bir hamlede yere düşer, pehlivanın sırtını yere vurur.

Padişahın bütün imtihanlarını geçen Ahmet, padişahın kızını oğluna gelin olarak yola düşer, evine gelir. Padişahın kızını, gelin odasına koyarlar, o da damadı beklemeye başlar. Kapı açılır, içeriye bir yılan akıp gelir. Kız, çok korkar, bağırmaya başlar. Yılan, kıza:

“Benden korkma, ben senin evlendiğin kişiyim.” der. Karşısında konuşan bir yılanı gören kız, yaşadıklarına bir anlam veremez, allak bullak olur. Yılan, üzerindeki deriyi çıkarınca insana dönüşeceğini söyler. Kız, deriyi çıkarmasını ister yoksa kendisiyle evlenmeyi kabul etmeyeceğini söyler. Yılan, deriyi çıkarınca karşısında çok yakışıklı, babayiğit bir delikanlı bulur.

Delikanlı ile kız mutlu mutlu yaşarlar. Delikanlı, sırrının deride olduğunu, derinin başına bir zarar gelmemesini kıza tembih eder. Yoksa deriyle beraber ortadan kaybolacağını söyler. Aylar sonra Sevgi'nin annesi, kızını ziyarete gelir. Kızını mutlu görünce çok sevinir. Ama kızını bu kadar mutlu eden damadını görmek ister. Kız, yılanı çağırır. Annesi yılanı görünce hayretler içinde kalır. Bunun sırrını merak eder. Akşam olunca kızının odasına girer, saklanır. Yılan, gelir, deriyi çıkarır, asar. Padişahın karısı, böyle yakışıklı bir oğlanın yılan derisiyle gezmesini doğru bulmaz, deriyi alır, yanan ocağın içine atıp deriyi yakar. Damadı, derinin yanmasıyla bir kuşa dönüşür, pencereden uçup gider. Sevgi, bu sefer oğlanın ardından ağlar, annesine

kızarı ama elden bir şey gelmez.

Günler sonra kendine demirden bir çift ayakkabı yaptırır, eline asa alır, yollara düşer. Günler, aylar geçer, kocasını arar, bulamaz. Dört yolun kavşağında bir lokanta yaptırır. Yemek yiyenlerden para almayacağını karşılığında başından geçen olağanüstü olayları anlatmalarını ister. Bu yolla kocasını bulabileceğini umar.

Günlerden bir gün bir adam yemeği yedikten sonra, başından geçen olayı anlatır. Adam, yolda giderken çok susadığını, su içmek için bir göle yaklaştığını, su içmek için göle girdiğinde göle düştüğünü, gölün derinlerine gittiğini, derinlerinde bir zaman sonra suyun olmadığını fark ettim. Bir kapı buldum. Kapıyı açtığımda cennet bahçelerine benzer bir yere girdim. İçinde binlerce peri vardı. Beni görünce hepsi kaçıp gözden kayboldular. Sadece içlerinden biri kaldı. Yanına varıp onun neden kaçmadığını sordum. O da bana dedi ki:

“Ben dünyadan bir âdem kızıyla evlendiğim için, bana daha uçma emri gelmedi.”

Bu anlatılanları dinleyen Sevgi, kaçamayan perinin kocası olduğunu anlar. Adamdan kendisini göle götürürse lokantayı ona vereceğini söyler. Adam, kabul eder, Sevgi’yi göle götürür. Göle varınca kız, kendini göle atar. O da gölün derinliklerinde aynı kapıya ulaşır. Açınca periler uçar gider, yalnız bir peri kalır. Kocasına sarılır, yedi gün sonra ikisine de uçma emri gelir. Onlar da periler gibi uçarak cennete gidiyorlar, orada mutlu bir hayat yaşıyorlar.

Anlatıcı: Kamer GÖKIRMAK

5.17. DELİ DERVİŞ

Bir varmış bir yokmuş, bir deli derviş varmış. Deli derviş evlenmiş, ama karısını hiçbir yere göndermezmiş, içerden çıkarmazmış, sabah gider akşam gelirmiş eve. Giderken de kapıyı kilitlermiş. Bir dolabı varmış, dolabın kapısını hiç açmıyormuş, kilidin anahtarı da kendindeymiş.

Bir gün kadın bu dolabı açmış bakmış ki annesinin, babasının, teyzesinin, dayısının, kafaları kesiliymiş, kadın korkmuş kaçmış. Akşam giderken bir dükkân sahibine rastlamış.

“Kızım gel bu saatte nere gidiyon, burada yat sabah gidersin.” demiş. Kadın da:

“Girmeyim dayı, benim bir deli kocam var, gelir beni bulur, girmeyim.” demiş.

“Gel kızım, ben kapıyı kilitlerim.” demiş. Kadın dükkâna gitmiş, kadın uyumuş. Deli derviş gelmiş, karısına hiç dokunmamış. Oradaki pırtıları makasla kesmiş.

Sabah olmuş, dükkân sahibi gelmiş açmış kapıyı bakmış, pırtılar kesik. Kadını dövmüş.

“Ben sana iyilik ettim, sen bana neden böyle yaptın?” demiş. Kadını kovmuş. Kadın yine koşa koşa gidermiş. Akşam olmuş, bir testi dükkânının önünden gidermiş.

“Gel bacım, gir yat burada, sabah devam eden yoluna.” demiş. Kadın girmiş. Deli derviş gelmiş, gene bulmuş. Orda karısına hiç dokunmamış. Bütün testileri kırmış. Sabah dükkân sahibi gelmiş. Bakmış ki bütün testiler kırılmış.

“Ben sana iyilik ettim sen bana neden böyle kötülük yaptın?” demiş. Kadını kovmuş. Kadın çıkmış oradan koşa koşa gidermiş. Giderken bir adama rastlamış. Kadını, başından geçenleri anlatmış.

“Gel senle ikimiz evlenelim.” demiş. Kadın:

“Olmaz, Deli derviş ikimizi de öldürür.” demiş. Adam:

“Öldürmez gel evlenelim bizi bulamaz.” demiş. Evlenmişler.

Yüksekçe bir avlu yapmış evine. Dış kapıya aslan, iç kapıya kaplan bağlamış.

Deli Derviş aslana et vermiş geçmiş, kaplana süt vermiş geçmiş, karısına dokunmamış. Bunların bir de çocukları olmuş.

Çocuğu öldürmüş. Bakmışlar ki çocukları ölmüş, anlamışlar Deli derviş'in

geldiğini. Bir daha gelir, diye avlunun kapısının arkasına, bir çukur kazmışlar.

Deli dervif gelmiş karısının kolundan tutmuş, gtrecekmiş. Giderken ayağıyla vurmuş testiye kırmış, kocası uyanmış. Almış götürmüş karısını, götürürken çukura Deli Dervif'i kakmışlar, deli dervif ölmüş, üstünü kllemişler, Deli derviften kurtulmuşlar.

Mutlu olmuşlar, bu masal da burada bitmiş.

Anlatıcı: Durdane COŞKUN

5.18. KELOĞLAN VE PADİŞAHIN OĞLU

Bir varmış bir yokmuş. Bir Keloğlan varmış. Keloğlan padişahın kızına âşık olmuş.

Diğer padişahın oğlu da padişahın kızına âşıkmiş. Padişah, kızını, Keloğlana vermek istememiş. Padişah ilan vermiş:

“İki oda yaptıracağım, iki kapısı olacak, Keloğlan ayrı odaya girecek, Padişahın oğlu ayrı odaya girecek. Kızım hangi odanın kapısını açarsa onunla evlenecek.” demiş.

Padişahın oğluyla Keloğlan ayrı odalara girmişler.

Aradan üç beş gün geçmiş, Keloğlan pencereye çıkmış etrafa bakınmaya başlamış.

Keloğlan odaya girmeden önce de cebine fındık, fıstık, parfüm, kolonya almış, odaya öyle girmiş. İkisinin pencereleri birbirine bakıyormuş. Keloğlan fındık, fıstık yiyormuş.

Padişahın oğlu:

“Keloğlan sen ne yiyorsun?” diye sormuş.

Keloğlan:

“Dişimi kırdım da onu yiyorum.” demiş.

Padişahın oğlu da dişini kırmaya başlamış, ağzı yüzü kanlar içinde kalmış.

Bu sefer Keloğlan parfüm, kolonya sürünüyor. Padişahın oğlu

“Keloğlan ne yapıyorsun?” demiş. O da:

“Çişimi ettim, üstüme sürüyorum.” demiş.

O da çişini etmiş üstüne sürmüş.

İki gün sonra Padişahın kızı gelmiş.

İki kapının arasına durmuş, hangisine girecek diye halk yığılmış. Padişahın kızı giyinmiş kuşanmış.

Padişahın oğlunun kapısına yaklaştığında kapının altından pis kokular gelmeye başlamış. Pis kokular duyunca oradan çekilmiş, Keloğlanın kapısına varmış. Keloğlan'ın kapısından güzel kokular gelmiş. Açmış kapıyı içeri girmiş. Keloğlan'ı koluna takmış dışarıya çıkmış. Keloğlan'la evleneceğini söylemiş.

Padişah kızını vermek zorunda kalmış. Keloğlan muradına ermiş.

Anlatıcı: Serpil YÜKSEK

5.19. YÜZ YALAN

Evvel zaman içinde keçi tellal iken, horuz muhtar iken ben dedemin beşiğini tıngır mıngır sallarken, biz üç kardeşlik. Adana'ya çalışmaya gittik. Epeyce çalıştık.

Dedik ki köye gideceğiz. Üzerimize bir elbise yaptıralım, diye bir terziye girdik.

“Bize bir elbise yap.” dedik. Terzi komik bir adammış.

“Bize yüz yalan söylerseniz elbisenizi beleş dikerim.” dedi.

Neyse, benim büyüğüm söze başladı. Biraz konuştu filan, sonunu bağlayamadı, olmadı, bitiremedi.

İkinci kardeşim söze başladı, bitiremedi, söze şimdi ben başladım.

Pazar yerinde duruyordum, bıyıklarımı burup burduruyordum. Bıyığımın bom teline bir değen oldu. Döndüm, baktım ki dedem dünyaya gelmiş.

“Dede canın ne istiyor?” dedim.

“Oğlum, bir et alsan, et istiyorum.” dedi.

El zaman gel zaman sonra baltanın oğlu, küreğin oğlu, dedem ve ben tavşan avına çıktık. Tüfeğimiz var, mekanizması yok, kırık. Mermisi hiç yok. Giderken, giderken, bitmedik bir tavşan otu yanında dolandık. Bir tavşan yavrusu gördük.

Baltanın oğlu attı, vuramadı, küreğin oğlu attı, vuramadı, ben attım vuramadım. Dedem sinirlendi.

“Verin len şu tüfeği bana.” dedi.

Tüfeği aldı dedem, bir çaldı. Koca dağdan tavşan takla makla indi, geldi. Şimdi tavşanı aldık, gidiyoruz. Pişireceğiz kap yok, giderken üç ev gördük. İkisi yıkık bir tanesinin dört duvarı yok. Dört duvarı olamayan evde üç kişi yatıyor. İkisi ölü birinin hiç canı yok.

Hiç canı olmayan adama dedik ki:

“Bize bir tencere ver, ikisi kırık birinin tabanı yok.” dedi. Tabanı olmayan tencereyi aldık, tavşanı kızarttık. Hocam, bir yedik, bir yedik elinin artığı, kimsenin haberi olmadı.

Neyse gidiyoruz. Giderken giderken ne görelim. Bir karıncaya seksen yerinden semer çekmişler. Üstüne de yüz bin kişi binmiş, harp etmeye gidiyorlar. Kervancı başına bu at ile bu karıncayı değişelim mi? diye sorduk. Kervancı başı kabul etti.

“Tamam, değişelim.” dedi. Karıncayı aldık, semerini çıkarttık. Semerin altında

yara varmış.

Dedik buraya ne eksek iyi olur?

Oranın bilgiçleri, aksakallıları, falanları dediler ki ceviz ekin ceviz iyi olur. Ceviz ektik. Karıncanın üstünde ulu bir ceviz kavağı büyüdü, gitti.

Neyse, ceviz zamanı geldi. Çırpacağız. Cevizlere taş atarken yanlışlıkla bir kesek atmışım. Ağacın üstünde kırk dönümlük bir tarla meydana geldi.

Neyse bu tarlayı ekme zamanı geldi. Buraya ne eksek ne eksek derken, mısır ektik. Öyle bir mısır, öyle bir mısır oldu ki yatıyoruz kulağımıza geliyor; kalkıyoruz topuğumuza geliyor. Bu kadar kuvvetli mısır oldu. Neyse, mısırı biçme zamanı geldi. Mısırı biçerken içinden tavşan kaçtı, elimdeki orağı tavşana bir fırlattım. Orak tavşanın kışına gitti.

Tavşan kaçtı, orak biçti, tavşan kaçtı, orak biçti, mısırı biçtik bitirdik. Sürdük, savurduk, tohumdan bir tane eksik çıktı. O seneyi zararına çalıştık.

“İkinci sene buraya ne ekersek olur?” dedik.

Dediler:

“Karpuz ekin, buranın karpuzu iyi olur.” dediler.

Karpuzu ektik hocam. Bir karpuz oldu, bir karpuz oldu, en büyüğü iğnenin deliğinden geçiyor.

Dedem hastalandı.

“Oğlum, canım karpuz istiyor.” dedi. Şimdi karpuz mesele değil; ama iş getirmede. En ufağından bir karpuz kopardım. Yuvarlaya yuvarlaya eve zor geldim.

Bir de yedi kulaç bir palam var. Bıçağı karpuz attım. Karpuz yarıldı, bıçak elimde kaldı. Kolumu çemredim, karpuzun içinde palayı aramaya başladım. Karpuzun içinde bıçak yok. İyice sinirlendim. Soyundum, karpuzun içine kendim girdim. Karpuzun içinde gezerken, aksakallı bir dede peyda etti.

“Oğul ne arıyorsun,” dedi.

“Dede burada yedi kulaç bir palam vardı, onu kaybettim, onu arıyorum,” dedim.

“Oğul ben bu karpuzun içinde dokuz camız kaybettim, bulamadım. Sen bir palayı mı bulacaksın?” dedi.

Yalan oldu yüz, çık dışarı vız dedik, terziye.

Anlatıcı: Memduh KAYA

5.20. KELOĞLAN AĞANIN YANINDA

Bir varmış bir yokmuş bir Keloğlan varmış. Keloğlan bir ağanın yanında çalışıyormuş.

Ağa:

“Keloğlan git, şu öküzlere biraz saman dök.” demiş.

Keloğlan da ahıra gitmiş, samanı dökmeden gelmiş. Öküzler acıkmış, hürüşmeye başlamışlar. Ağa Keloğlana:

“Keloğlan git de şu öküzlere bir bak, niye hürüşüyorlar,” demiş.

Keloğlan ahıra gitmiş, kapıdan öküzlere bakmış; ama hiç saman dökmemiş.

Ağasına da:

“Baktım bir şey yok.” demiş. Öküzler hiç durmadan hürüyolarmış. Ağa sinirlenmiş:

“Keloğlan git, şu öküzlerin malaklarına saman bas da gel.” demiş.

Keloğlan gitmiş öküzlerin kafasını kesmiş, samana gömmüş.

Ondan sonra ahırdan hiç ses gelmiyormuş. Ağa merak etmiş, ahıra gitmiş, bakmış ki bütün öküzlerin kafaları kesikmiş.

“Napalım?” demişler. Keloğlanı bir türlü kovamamışlar. Ağanın bir de küçük oğlu varmış. Çocuk:

“Çişim geldi.” diyormuş.

“Keloğlan git de şunu bir işet de gel.” demişler.

Keloğlan çocuğu dışarı götürüyormuş, gıcını çimdikliyormuş. Çocuk da çişini yapamıyormuş, geri eve getiriyormuş.

Çocuk az duruyormuş geri başlıyormuş:

“Çişim geldi.” diye, bu sef Ağa sinirlenmiş:

“Keloğlan götür, şunun çenedini ayır da gel.” demiş.

Keloğlan çocuğu çıkarmış dışarı, patalını ayırmış, çocuğu orda öldürmüş.

Ağa bakmış ki Keloğlan öküzleri öldürdü, çocuğu öldürdü. Ağanın yüreğine bir korku çökmüş:

“Avrat biz bu Keloğlandan nasıl kurtulacağız?”

Avradı da:

“Kaçalım.” demiş.

Avradına:

“Sen ekmek it, sula biç çuvala yerleştir. Biz geceden çıkalım, Keloğlanın haberi olmasın.” demiş.

Bunlar konuşurken Keloğlan saklanmış, onları dinleştirmiş.

Akşam olmuş, ağanın avradı, ekmekleri çuvala doldurmuş, hazırlıkları yapmış.

Keloğlan, avrat gidince çuvaldan ekmekleri çıkarmış, çuvala kendi girmiş.

Gece olunca ağa:

“Kalk avrat, Keloğlan’dan kurtulmanın tam vakti, kaçalım.” demiş. Eşyalarını almışlar, kaçmışlar. Bir dere kenarına gelmişler yorulmuşlar:

“Avrat, acıktım, bir şeyler yiyelim.” demiş.

Avradı ekmek çuvalının ağzını açmış bakmış ki Keloğlan çıkmış çuvaldan.

Neyse demişler, şimdi yatalım.

Ağa avradına:

“Avrat Keloğlan uyuyunca onu dereye atalım.” demiş.

Keloğlan bunu da duymuş, gece olmuş, yatmışlar. Keloğlan uyumamış, uyuyor numarası yapmış.

Ağanın avradı da ufak su dökmeye gitmiş. Keloğlan, hemen ağanın yanına yatmış, avradı gelince o da gitmiş Keloğlanın yerine yatmış. Ondan sonra ağa, Keloğlanı dürtmüş:

“Gak avrat, Keloğlan uyumuş.” demiş. Karanlıktan fark eylememiş Keloğlan’ı da. Hiç seslenmemiş, hemen kalkmış. Avrat da uyuyormuş, dutmuşlar kollarından dereye atmışlar. Ağa:

“Avrat kurtulduk Keloğlandan.” demiş. Keloğlan da:

“Ağa kurtulduk senin kirli avratından.” demiş.

Ağa Keloğlanı görünce, olduğu yere yığılmış, kalmış.

Bu masalda burada bitmiş.

Anlatıcı: Dilek BEKDİK

5.21. HİÇ BİR ŞEY BEĞENMEYEN GÜZEL KIZ

Yıllar önce küçük bir köyde güzelliği dillere destan bir kız yaşarmış. Bu kızın güzelliği herkesin dilindeymiş. Padişahlar, zenginler hanları ve hamamları olanlar hep bu kızı istiyormuş. Ama kız bunların hiçbirini istememiş.

Güzelliğiyle övünen ve kimseyi beğenmeyen bu kız, kimseyi istemiyormuş. Talipleri tek tek evleniyormuş, kız kimseyi beğenmiyormuş, hep karşısına daha iyileri çıkacağını düşünüyormuş.

Talipleri evlenmeden önce kendi aralarında söz birliği etmişler. Evlenince gelip eşlerini görecekleri. Yıllar sonra bu kız da evlenmiş.

Bunun talipleri, kızın eşini görmeye gelmişler. Eşini görünce çok şaşırılmışlar; çünkü eşi yaşlı bir çobanmış. Kıza neden yaşlı bir çobanla evlendiğini sormuşlar. Kız da onları bahçesine götürmüş.

Onların bahçedeki en güzel gülleri koparmalarını söylemiş.

Ama arkalarına hiç bakmamalarını tembihlemiş.

Bahçede çok güzel güller varmış. Bir türlü seçememişler, en sonunda bahçenin sonuna gelmişler. Orada kurumuş bir gül varmış, mecburen onu koparmak zorunda kalmışlar.

Kız da oradakilere:

“Şimdi anladınız mı, gördünüz mü? “

“Bende başta hiçbirinizi beğenmemiştim; ama gördüğünüz gibi bu yaşlı çobana kaldım.” demiş.

Anlatıcı: Erdal BALYEMEZ

5.22. PADIŞAHIN OĞLU AHMET

Zamanın birinde Padişah'ın Ahmet adında bir oğlu varmış Padişah bütün çabalarına rağmen oğlunu evlendirmeyi başaramamış. Padişahın oğlu bir gün pencereden dışarıya bakarken ırmağın içinde geçecek olan kervanı görüyor. Yüklü bir eşeğin ırmağa düşmesiyle kervanın içinde aniden çıkan bir kız eşeği koltuğunun altına alıp ırmaktan çıkardığını gören padişahın oğlu bu kıza vurulur. Sonra kervan ırmağı geçince kervancılar çadırlarını kurmuşlar. Bir gün padişah'ın oğlu babasının huzuruna çıkmış:

“Baba, ben sarayın yanında geçen kervanda bir kız gördüm. Eğer evleneceksem o kız olur, olmazsa başkası olmaz.” demiş.

Padişah duyduklarına çok şaşırılmış. Padişah:

“Oğlum sen bir padişah'ın oğlusun, sana bir kervanın içinden beğendiğin biriyle evlenmek yakışmaz.” demiş.

Oğlu üzüntüden kederden hastalanıp yataklara düşmüş.

Padişah oğlunun bu durumuna dayanamayıp gidip istediği kızı alıp kırk gün kırk gece süren bir düğün yapmış,

Bir zaman sonra padişahın kardeşi senede bir kere yaptığı ava gitmek için avın hazırlıklarına başlamış. Bunu duyan padişahın oğlu amcasının yanına gidip ava birlikte gitmek istediğini söylemiş. Amcası da gelmesini kabul etmiş. Padişahın oğlu eve gidince amcasıyla birlikte ava gideceğini söylemiş. Bunu duyan karısı da kendisiyle beraber ava gitmek istediğini söylemiş. Kocasına buna karşı çıkmış ve gelemeyeceğini söylemiş. Fakat sözünü geçiremeyeceğini anlayınca babasının yanına gidip yardım istemiş. Padişah:

“Oğlum, ben sana demedim mi kervan kızı bize yakışmaz. Sen beni dinlemeyip yine evlendin. Şimdi bu sorunu kendin çözmek zorundasın.” demiş. Oğlu babasından aldığı cevap üzerine evine geri dönmüş. Karısının hâlâ söz dinlemediğini görünce beraberinde, yanında götürmeye karar vermiş.

Ava gittiklerinde karşılarına bir yol ayrımı çıkmış. Amcası geceyi bu yol ayrımında geçirmeyi söylemiş. Sabah uyandıklarında kadının olmadığını görünce amca ve yeğen çok şaşırılmışlar. Amcası, yeğenine:

“Sen bu yoldan git, ben şu yoldan, dönüşte kim erken gelirse burada beklesin.” demişler ve yola çıkmışlar.

Padişahın oğlu giderken yolda bir çobana rastlamış. Çobanın neşeli olduğunu görünce merak etmiş ve gidip sormuş:

“Sen, niye bu kadar neşelisin?”

Çoban gülerek:

“Bizim köyün ağası bir kız kaçırmış, kızla evlenecek, kırk gün kırk gece şenlik yapacaktı, ondan,” demiş.

Padişahın oğlu:

“Bu köy nerededir?” diye sormuş.

Çoban yolu tarif ettikten sonra padişah oğlu yola koyulmuş. Epey yürüdükten sonra karşısına bir çoban daha çıkmış. Bu çoban üzgün olduğunu görünce şaşırılmış ve yanına gidip sormuş:

“Neden bu kadar üzgünsün?”

Çoban:

“Biz yasta ve üzüntüdeyiz. Bir zamanlar köyümüzün yarısını zorla alan adam şimdi birinin kadını kaçırmış kırk gün kırk gece şenlik yapacak, benim üzüntümün sebebi budur.” demiş.

Padişah oğlu, adamın yanındaki kadının tarifinden kendi hanımı olduğunu anlamış. Çobana, adamın kaçırdığı kadının kendi karısı olduğunu söylemiş. Bu adamı yeneceğini, karısını geri alacağını söylemiş.

Çoban:

“Sen, bu atla, sen bu mızrakla karını o adamın elinden alamazsın, sen en iyisi bizim köyden Fatma Ana ya git, derdini anlat, senin derdini o anlar, sana o yol yordam gösterir.” demiş.

Padişah oğlu, bu sözleri duyduktan sonra hemen yola çıkmış ve Fatma Ana’yı bulmuş.

Derdini anlatmış, başından geçenleri anlatarak kendini tanıtmış. Fatma Ana, padişah oğlunun atını salıverir, kılıcını kırar, ona kendi atını ve büyü, sihirli kılıcını vermiş.

“Verdiğim at, zalimin atının anası olduğu için atından daha hızlı ve senin dediklerini yapabilecek bir özelliğe sahiptir. Böylece karını onun elinden alabilirsin.” demiş.

Padişah oğlu atı, kılıcı ve cenk malzemelerini alarak karşı tarafa geçip zalimin evini, oradan geçen bir köylüye sormuş ve evin yerini öğrenmiş.

Padişah oğlu evi bulup kapının önüne gitmiş. Zalim, başını kadının dizlerinin üzerine koymuş vaziyette yattığını görmüş.

Padişah oğlu, karısına seslenmiş, yanına gelmesini söylemiş.

Karısı, Ahmet'e gitmesini söylemiş.

"Eğer gitmezsen dizlerimde yatan yiğidi kaldırıyorum seni parçalar, ben seni istemiyorum." demiş.

Padişah oğlu, bunu duyunca son kez elini tutmak istediğini söyler. Kadın kalkar ve gelir elini uzatır. Ahmet, kadının bileğinden tuttuğu gibi atına doğru atar. Kendi de yanına koşarak kadını ata bindirip hızlıca oradan uzaklaşırlar.

Uzun bir yolculuktan sonra bir çeşmenin yanında dinlenmek için dururlar.

Kadın bu sefer Padişah oğluna, "Aslında, ben seni sevdiğim için o adamı bıraktım." gibi sözlerle Ahmet'in gönlünü almaya çalışır, kandırmaya çalışır.

Zalim uyandığında kadının olmadığını görünce atına biner ve peşlerine düşer ve onları çeşmenin başında dinlenmek için durduklarını görür.

Atından iner ve Ahmet'in yanına gidip onu dövüğe davet etmiş.

"Eğer ben seni öldürürsem ben alırım, sen beni öldürürsen sen alırsın." demiş. Padişah oğlu kabul etmiş.

Bunlar üç gece üç gündüz dövüşmüşler. Birbirini yenememişler. Zalim, Padişah oğluna sormuş:

"Bu kadın senin kaç zamandır ailen?"

Padişah oğlu:

"Yedi yıl." demiş.

Zalimde:

"Benim yirmi dört saatlik ailemdir." demiş.

Kadın eğer kime yardım ederse o kadını alıp gitsin, diye sözleşmişler. Bu teklifi padişah oğlu kabul etmiş.

Bunlar tekrar dövüğe başlamışlar, kadın habersizce gelmiş ve Padişah oğlunun ayağına çelmeyi takmış, zalimin altına düşürmüştü.

Zalim ve kadın, Padişah oğlunun elini ayağını bağlayıp güneşin altında bırakmışlar.

Zalim adam, kadına benim şarap testimi suyun önüne koy, demiş.

Kadın, testi suyun önüne koyduktan sonra varıp uykuya yatmışlar. Bir yılın yuvasından çıkıp Padişah oğlunun etrafına sarılıp ona gölge yapmış. Padişah oğlu,

uyanıp korkunca yılan anlamış, açılıp oradan uzaklaşır, kadının soğuması için suyun içine bıraktığı testiye doğru akıp gitmiş. Testideki şarabın içine zehrini boşalttıktan sonra yuvasına girmiş.

Er zaman geç zaman sonra Zalim ve kadın uyanmışlar. Zalim, kadına testiye getirmesini söylemiş. Kadın testiye getirince, Padişah oğlu onlara içmemelerini, testiye yılanın zehrini akıtacağını söylemiş; ama Zalim inanmayıp gülmüş ve içmiş.

İçtiği anda zehir hemen etkisini göstererek Zalim olduğu yere ölmüş.

Padişah oğlu, kadına, ayaklarındaki iplerin gevşek olduğunu; ama elleri çözülmeden ayaklarını çözemeyeceğini, ellerini çözmelerini söylemiş. Kadın, korkudan mı inattan mı nedir bilemeyiz ama padişah oğluna:

“Hayır, senin ellerini çözmeyeceğim gibi ayaklarındaki ipi de sıkılaştıracağım, ben seni çözersem sen beni öldürürsün.” demiş.

Padişah oğluna yemin etmesini, kendisine hiç dokunmayacağına dair söz verirse, o zaman yardım edeceğini söylemiş. Padişah oğlu kabul etmiş ve söz vermiş dokunmayacağına dair kadına.

Padişah oğlunu çözmüş. Padişah oğlu kadını da yanına alıp Fatma ananın yanına gitmiş. Zalimi öldürdüğünü ve artık zalim olmadığı için köyün birleşmesini söylemiş.

Köyün başına Fatma Ana'nın geçmesini istemiş köylülerden. Karısına söz verdiği için hiç dokunmamış, sadece kendisini ailesinin yanına götürdüğünü, ondan sonra da kendisinin hiçbir şey yapmayacağını, istediği yere gidebileceğini söylemiş. Kadın, kabul edip padişah oğluyla padişah oğlunun amcasıyla anlaştığı yere doğru gitmişler.

Oraya vardıkların da amcasının gelmediğini görünce çadır kurup üç gün eğleşip amcasının gelmesini beklemişler. Sonra amcası gelmiş, yaşadıklarını ve karısının yaptıklarını amcasına anlatmış, bir akıl istemiş.

Amcası, kadını neden cezalandırmadığını sorunca, kadına söz verdiğini, onu ailesinin yanına götürüp ailesine teslim edeceğini, onu bırakacağını söylemiş. Amcası:

“Tamam, sen yemininde dur.” demiş; ama demeye kalmamış padişah oğlunun da beklemediği bir anda ayağa kalkıp kılıcını çektiği gibi bir hamlede kadının kellesini uçurmuş.

Padişah oğlu, kadına kötülük yapmayacağım diye söz verdiğini söyleyerek amcasına sitem etse de amcası bir kez yapacağını yapmış.

Neyse, gel zaman git zaman amca yeğen eve doğru yol almışlar.

Eve vardığında Padişah oğlu, babasına her şeyi anlatmış.

Babası başka bir padişahın kızını oğluna istemiş, kırk gün kırk gece şenlik yapmışlar ve muratlarına ermişler.

Anlatıcı: Ali GÖKIRMAK

5.23. TOPAK ET

Bir varmış bir yokmuş, yaşlı bir karı varmış. Bir gün bu yaşlı karı bir kız çocuğu doğurmuş. Kız olmuş topak et. Karı neyse atmış şuraya.

“Anne, beni niye atıyon? Ben senin kızınım.” demiş.

Anne ne yapsın toparlamış çaputa sarmış eve getirmiş. Kız durmuş, oturmuş:

“Anne beni ver.” demiş.

“Aman kızım seni kim alacak, sen bir topak etsin.” demiş. O zamana kadar:

“Anne beni yıka kolonyayla,” demiş.

“Bey oğlunun yüzüne serp geçerken.” demiş.

“Aboovv! Kızımın sidiğini bey oğlunun yüzüne serptim.” demiş. Garı yıkamış topak eti kolonyayla. Bey oğlunun yüzüne serpmiş.

“Tüh! Kızımın sidiğini bey oğlunun yüzüne serptim,” demiş. Beyoğlu bir anda sendelemiş,,titremiş,bayılmış.

“Sidiği böyle kokuyor da kendisi nasıl kokuyor?” demiş.

Neyse, kariya dünür salmış. Garı demiş ki:

“Kızımın yerine ben konuşacağım, kızım hiç dışarı çıkmaz.”

Garı konuşmuş, konuşmuş neyse, ne konuşacaksa.

“Ben kırk gün düğün isterim.” demiş. Kırk gün düğün etmişler, kırk atlı kırk kınacı gelmiş. Garı topak eti çaputa sarmış, koltuğuna sıkıştırmış arabaya binmiş, varmış topak eti masanın üstüne koymuş. Güvey geleceği vakit garı çıkmış, koymuş, savuşmuş, gitmiş.

Neyse güvey gelmiş sarhoşmuş, güvey de duvarlardan gelin ararmış, gelin yok. Masanın üstünden seslenmiş:

“Beyoğlu, bey oğlu ben buradayım.” demiş. Beyoğlu varsa ki bir topak et. Tuttuğu gibi almış, fırlatmış pencereden dışarıya. Ağaca takılmış topak etin yarısı, yarısı yere düşmüş.

Orda da üç huri, peri kızı yatarmış. Bakmışlar ki yukarıda bir topak et var, gülmüşler. O zaman:

“Ben de sizin gibi bir kulum, Allah’ın yarattığı bir kulum.” demiş.

“Ne istiyorsun bizden dileğini söyle?” demişler.

Birisine demiş ki:

“Senin gibi insan olayım.” demiş, onun gibi insan olmuş.

Öbürüne:

“Senin gibi güzel olayım.” demiş, onun gibi çok güzel olmuş, dünya güzeli.

Birine de demiş ki:

“Akıllı olayım, benim nişanlım Beyoğlu.”

Huriler, periler akıl da vermişler ona.

Sabah olmuş, Beyoğlu uykuyu almış, kalkmış.

“Neydi benim attığım? “

“Bana seslenen neydi?” diye bahçeye dolanmış. Dolansa ki bir kolu çantalı, beyaz giyimli, bir gelin dolanıyor; amma arasan bulamazsın böyle güzel.

“Sen kimsin nesin?” demiş.

“Beyoğlu beni gece pencereden attın biliyor musun?” demiş. Ben ettim sen etme, diye yalvara yalvara Beyoğlu geri eve getirmiş Topak Et’i. Karı diyor ki beş on gün sonra:

“Ben bir topak et attıydım geldiydin, gideyim de bir bakayım.” diyor.

Gidiyor ki dünya güzeli bir gelin. Söylemeyecekmiş sırrını, söylerse eski haline dönermiş. Annesi soruyor,

“Kızım sana ne oldu da böyle oldun, nasıl güzelleştin?” diyor.

“Anne söyleyemem.”

“İlle de söyle kızım.” diyor; sonra söyletmiş.

“Anne yüzdüler beni, yüzülünce güzelleştin.” demiş. Yalan söylemiş.

Annesi de:

“Eee kızım, o zaman ben de bir kasaba gideyim, yüzülüp ben de güzelleşeyim.” demiş. Karı yüzülecek kasabın birine varmış:

“Yüz beni.” demiş. Kasap:

“Garı insan yüzülür mü, git yanından?” demiş.

Bir başka kasaba varmış.

O da:

“Garı insan yüzülür mü, git yanımdan.” demiş.

Başka kasaba gitmiş.

“Sana çok para vereceğim, beni yüz.” demiş. O kasap da biraz deliymiş.

“Gel yüzeceğim.” demiş. Ayağından asmış, dizine kadar yüzmüş.

“Yüzüyüm mü karı?” demiş.

“Yüz, güzelleşeceğim.” demiş. Dizinden beline kadar yüzmüş.

“Yüzüyüm mü karı?” demiş.

“Yüz güzelleşeceğim.” demiş. Belinden göğsüne kadar yüzmüş.

“Yüzüyüm mü karı?” demiş.

“Yüz güzelleşeceğim.” demiş. Boğazına kadar gelmiş.

“Yüzüyüm mü karı? “ demiş. Kadının sesi az çıkmış.

“Sen bilirsin.”demiş.

Kasap yüzmüş, karı ölmüş. Kızla Beyoğlu mutlu mesut yaşamış.

Bu masal da burada bitmiş.

Anlatıcı: Nezahat ARICAN

5.24. BİR ÖPÜCÜK ÖPTÜĞÜM

Bir varmış bir yokmuş iki padişah varmış. Birinin üç tane kızı varmış, birinin üç tane oğlu varmış.

“Senin üç kızın var, benim üç oğlum var, senin sonun kötü, benim sonum iyi.” diyormuş. Padişah geliyormuş, evde ağlıyormuş. Kızları diyormuş:

“Baba ne oldu?”

Büyük kıza bir şey dememiş, ortanca kıza da bir şey dememiş, en küçük kız gelip:

“Baba ne oldu?” demiş.

“Kızım falan padişah böyle böyle dedi bana.” dedi.

“Baba sen ona söyle onun küçük oğluyla beraber biz yolculuğa çıkalım.” demiş.

“Kim iyi kâr getirecek, öğrenelim.” demiş.

“Kızım olur mu?” demiş.

“Olur, baba git söyle.” demiş. Gitmiş söylemiş. Ondan sonra:

“Tamam, baba bana bir koyun kes.” demiş. Koyun kesilmiş, koyunun derisini kafasına geçirmiş. Keloğlan olmuş kız. Saçı falan kalmamış. Ondan sonra erkek elbisesi giymiş. İkisi yola çıkmışlar. İki tane eşek almışlar, yola çıkmışlar. Yol ikiye ayrılıyormuş.

“Arkadaş, söyleyeceklerimi iyi anla!” demiş kız, oğlana.

“Bu yolda kırk gün sonra buluşacağız, kim erken gelirse buraya diğerimizi bekleyeceğiz.” demiş.

“Tamam.” demiş o da.

Şimdi bunlar oradan ayrılmışlar. Padişahın oğlu gitmiş, bir yer de, tosgaba çobanı olmuş bir köyde. Ondan sonra o kız da gitmiş bir ağanın kazlarına tavuklarına çoban olmuş. O ağanın da bir tane çok yakışıklı oğlu varmış. Ondan sonra Keloğlan tavukları güdüyormuş, oralar tüm ormanmış. Göle gider günaşırı da yıkanmış. Tavukların da günde biri göle düşer, ölmüş.

Oğlan demiş ki:

“Baba bu Keloğlan hiç durmadan tavukları öldürüyor.”

“Ben bunu bir takip edeyim ne yapıyor, niye öldürüyor?” demiş.

Oğlan saklanmış, bir ağacın başına çıkmış, Keloğlan gelmiş oraya. Sırtını soyunmuş ki ne görsün, aboov, dünya güzeli bir kız çıkmış ortaya. Ondan sonra bu

hiç şey belli etmemiş tabi ama kıza da âşık olmuş. Oradan sonra babasına varmış.

“Baba, demiş, bu kız, bu Keloğlan değil bu kız.”

“Oğlum nasıl olur? demiş.

“Şöyle olur, böyle olur, nasıl yapacağız bunu? “demiş.

Kızın günü dolmuş kız gidecek.

“On kırk günüm doldu, benim gitmem lazım, annem babam bekliyor”.

“İyi.” demişler.

“Hadi alış verişe çıkalım da ne alacaksan al.” demiş. Kız tabi kendi kız ya kardeşleri de kız hep oradan kız eşyası alıyormuş. Ondan sonra

“Baba, bu kız olmaya kız amma...” demiş.

“Şimdi siz beni kandırıyor sanıyorsunuz.”

Neyse, oradan o kız almış eşyaları. Hep kız eşyası almış hedaye olarak tabii.

“Kardeşlerim var, onlara alıyorum.” demiş. Ondan sonra orda bir sürü para pul kazanmış. Bir sürü de eşya almış. Eşeğe yüklemiş, yola gelmiş. Yola gelmiş ki oğlan yok. Beklemiş, orda bir daha bakmış ki öteki de geliyor. Bir eşek yükü de o yüklenmiş.

“Selamünaleyküm!”

“Aleykümselâm!”

“Napıyon ?”

“Ne iş yaptın sen?” demiş.

“Ben, tosbağa güttüm.” demiş.

“Eee yükün ne?” demiş.

“Yüküm de söylemesi ayıp koyun kıfı.” demiş.

“Yav, olur mu öyle?”

“Napıyım bir şey vermediler, ben de boş gitmeyim, diye bunu doldurdum çuvallara.” demiş.

“Senin ki ne?” demiş.

“Benim ki de öyle, ben de bir şey gütmedim, etmedim, yapmadım zaten.” demiş.

Oradan köy meydanına varmışlar. Şimdi padişah davul zurna karşılıyor oğlum geliyor, diye. Öteki adam da kötü kötü karşılamış kızım geliyor diye. Kız köy meydanın da demiş:

“Hadi bakalım bir padişahın oğlu döksün, bir de ben dökeyim, hangimizin ki

iyi çıkacak?” demiş.

Padişahın oğlu getirmiş, dökmüş koyunun kıfını, dökülmüş tüm çuvallardan. Ondan kiri, kız dökmüşmüş, kardeşlerine içecek, yiyecek, giysi, kendilerine takacak, inci boncuk, işte bir sürü şey. O zaman demişler ki:

“Gördün mü senin oğlun iyi değilmiş?”

“Kız evlatlar daha iyi.” demişler.

Ondan sonra, neyse bir daha o padişah ona bir şey dememiş.

Bu kızlar yaşamış gitmişler. Büyük kızlar evlenmiş şimdi küçük kıza gelmiş sıra. Günlerden bir vakit bakmışlar ki köye bir çerçi gelmiş.

“Gülüştün kızlar gülüşün, boncuk cıncık alşın.”

Hep böyle diyormuş. Oğlanın da dişinin biri düşükmüş. Oradaki, tavuk göttüğü yerdeki oğlan, bu vaziyette kızı bulacaktı, niyetine bunu almış.

Ondan sonra o adamı kız bilmiş tabii ki, o oğlan olduğunu. Kızlar gülüşürlermiş. Ondan sonra kızlara dönmüş, gelmiş:

“Siz ne alırsanız alın, parasız size, para almayacağım.” demiş. Kızlar seçip almışlar. Kızlara demiş ki çerçi:

“Para pul istemem, şu kızı öptürürseniz hepsini veririm.” demiş.

“Aman bacım, ne olacak, öpsün, şöyle olur yok öpülmem bacım,” didiyse de çerçi kızı, öpmüş.

Sonra oğlan o köyde üç beş ay yerleşmiş. Kız gelip geçtikçe kıza “Bir öpücük öptüğüm kız.” dermiş. Kızın zoruna gidermiş. Ondan sonra bu kız demiş:

“İyi tamam, sen bana öyle mi diyon, ben sana yapacağımı bilirim.” demiş.

Babasına:

“Bana bir kanlı ciğer al.” demiş. Kanlı ciğeri almış eline, bir top iğne almış, iğneyi tüm ciğere saplamış. Ondan sonra oğlanın kaldığı yere gece varmış.

“Aç kapıyı!” demiş.

“Kimsin?” demiş.

“İşte, benim öptüğün kızım.” demiş. Açmış bu da tabi kız üstüne değişik şeyler giymiş.

Aboov, bu da neyin nesiymiş demeye kalmamış, bu korkmuş tabi, öptüğü kız değil.

“Ne istiyon?” demiş. Kız da:

“Ben Azrail’im seni öldüreceğim.” demiş.

Oğlan da:

“Ne olursun beni öldürme, ben gencim, şöyleyim, böyleyim.”

“İyi o zaman.” demiş.

“Aç götünü, yat şuraya!” demiş.

O da elindeki kanlı ciğeri “ver ha ver” etmiş. Ondan sonra bırakmış, sabah olmuş. Kızı görmüş yine:

“Bir öpücük öptüğüm kız.” demiş. O da:

“Götüne kanlı çarptığım oğlan.” demiş.

“Anam bunu yapan sen misin?” demiş. O da:

“Benim,” demiş. Ondan sonra gayri bu sefer birbirinden özür dilemişler. Sonra ikisi evlenmiş.

Yemiş içmiş muradına ermiş.

Anlatıcı: Fadimana KÖYLÜ

5.25. NAR TANESİ

Bir varmış, bir yokmuş. Bir padişah varmış. Üç oğlu ile bir kızı varmış. Padişah hastalanmış. Yatağa düşmüş. Çocukları başına toplamış;

“Size bir vasiyetim var.” demiş.

“Uzak bir yerde bir dağ var, size benim nasihatim, size oraya gitmeyi yasaklıyorum, bu dağın arkasına, hiçbiriniz de gitmeyin çocuklarım.” demiş.

Çocuklar da merak etmişler, dağın arkasında ne var diye. Babası öldükten sonra çocuklar dağın ardına giderler. Önce büyük gitmiş. Beklemişler gelmemiş. Ondan sonra ortanca gitmiş. O da gelmemiş. Ondan sonra en küçük gitmiş. En küçük varmış ki dağın arkası bağlı bahçeli bir saray varmış. Çok güzel bir yermiş. Demiş:

“Ağabeylerim buraya yerleştirdi gelmedi.”

Akşam olarak bir gürültü bir ses gelemeye başlamış. Tabi bu oğlan öbürlerinden biraz akıllıymış. Sonra saklanmış gelen bir şey var diye bu. Baksa ki bir dev gelmiş.

“Burada adam kokusu var.” diye başlanmış aranmaya.

Sonra demiş:

“Seni yiyecem, oğlan çıkmış meydana.” Oğlan da demiş:

“Beni böyle yeme, ben bir güzel temizleneyim, yıkanayım.” demiş. Sonra yıkanmaya gitmiş. Dev bekliyormuş başını.

“Öbür tarafa bak, ben utanırım,” demiş.

Kıyafetlerinin içinde küçük bir kılıcı varmış. Dev öbür tarafa bakarken, uyuklamış bir an. Oğlan o fırsat bu fırsat vurmuş kılıcı boynuna. Ondan sonra devin kafadan biri gitmiş, yedi başlı devmiş ya. Ondan sonra demiş:

“Hadi, yiğitsen, bir daha vur, iyice ölmemiş ya.”

Oğlan da demiş:

“Yiğit anadan bir doğar.” Bir daha vurmamış.

Dev acı çeke çeke ölmüş. Bir daha vursaymış dev geri canlanacaktı. Ondan sonra oğlan orada kalmış, bir büyük kuyu deşmiş kılıcıyla. Kuyunun içine dev atmış. Üstünü küllemiş.

“Giden gelmiyor bu ağabeylerim, noldular acaba?”

“Başlarına bir hâl mi geldi?” diye merak etmiş. O da onların arkasından gelmiş. Tabi oğlan olanları biteni anlatmış.

Sonra kuyudan bir haber verelim size. Kuyu da bir delik varmış, ufak bir delik

ama hiç küllenmiyormuş.

Ağabey ile kız, devin sarayına yerleşmişler. Orada kalmışlar kızla kardeşi, orada yaşamaya başlamışlar. Günler geçmiş, aylar gelmiş, ağabeyle kız orayı benimsemişler. Günler sonra ağabeyi ava çıkmaya başlamış. Kız önceden duymuş o deliğe ocak külünü dökerse dev canlanacaktı. Kız da essah mı diye denemek için dökmüş. Dev kalkmış. Kızı sırtına almış:

“Seni yiyeceğim.” demiş.

Kız da demiş:

“Sen erkek misin kız mısın?”

O da demiş:

“Ben erkeğim.”

“O zaman beni yeme, evlenelim seninle.” demiş.

Bunlar kendi aralarında evlenmişler, kardeşinin haberi yok tabi. Sonra kız gündün günde hamile kalmış, karnı şişmeye başlamış. Kız:

“Hastayım ben kardeşim.” demiş.

“Bir uzak yerde nar var, onu getirirsen, iyi olacam ben.” demiş.

“Tamam, bacım, senin için giderim,” demiş; gitmiş narı getirmeye. Sonra günlerce yol gitmiş, akar geçmiş, denilen yere gitmiş oğlan. Tabi orada da devler varmış. Oğlan, onlarla savaşarak narı almayı başarmış. Narı alıp gelmiş. Sonra kız demiş:

“Narı getirdin, yedirdin, ben hamile kaldım nardan.” demiş. O da:

“Olsun bacım kimse yok, şenlik olur bize.” demiş. Sonra doğmuş bir oğlan çocuğu.

“İsmi Nar Tanesi koyalım, nardan oldu ya.”

Sonra çocuk büyümeye başlamış. Aradan zaman geçince ağabeyi kızın ve devin gözüne bihoş görünmeye başlamışlar. Kızla dev bir olmuşlar, kardeşini öldürmeyi planlamaya başlamışlar. Nar Tanesi, annesiyle babasını dinliyormuş. Nar Tanesi, dayısının öldürülmesine sıcak bakmamış, dayısını kayırıyormuş. Ama olup biteni de dayısına anlatmıyormuş. Öbür tarafta ağabeyin kız kardeşi ile dev, nasıl öldürelim diye plan kuruyorlarmış.

Ağabeyi ava gideceğini söylemiş. Dev, kıza:

“Suyunu habersizce dök, susuz kalsın, ötesini ben hallederim, ben orada bir çeşme oluyum, zehirli suyum içsin ölsün dağda.” demiş.

Sabah olmuş Nar Tanesi kalkmış:

“Dayı ben de seninle gideceğim ava.” demiş. Ne söylediyse dinlememiş Nar Tanesi. Sonra öğlen olmuş yemek yemişler, bakmış kabında su yok. Yürümüşler, yürümüşler ilerde bir çeşme var, dayısı görmüş.

“Nar Tanesi, burada bir çeşme var.”

Nar Tanesi, dayısına çeşmeden suyu içirmemiş. Taşınan çeşmeyi taşlamış, çeşmenin ağzını yüzünü kırmış, eğmiş, çeşme o anda kalkmış, ortalıktan kaybolmuş, gitmiş.

“Dayı gördün mü?”

“Çeşme gerçek çeşme değilmiş.” demiş. Tabi bu sırada dev evine gitmiş, ağzı yüzü hep yaralanmış.

“N'oldu? “demiş karısı. O da demiş:

“Nar Tanesi beni böyle yaptı.”

Aradan bir zaman geçmiş. Kar yağmış. Evin önünde bir elma ağacı varmış. Bakmış ki ağacın dalında kocaman bir elma var. Dayısı Nar Tanesi’ni çağırmış;

“Gel buruya.”

Nar Tanesi bunun annesiyle devin bir oyunu olduğunu anlamış. Dayısına hile yapıp tuzak kurduklarını sezmiş.

“Kendi kendine kış günü elma mı olur.” demiş. Ondan sonra yine taşlaya taşlaya elmayı ağaçtan düşürmüş yedirmemiş dayısına. Tabi dev biraz daha yaralanmış. Sonraki günler, dev, annesiyle gene tuzak kurmaya çalışmışlar, Nar Tanesi duymuş. Dev demiş:

“Ben bir yılan oluyum, kapıdan geçerken, kapının üstünden sokuyum kardeşini.” Sonra çocuk dayısı gelince demiş:

“Dayı ,beni omzuna bindir.”

Dayısı tabi seve seve bindirmiş. Omzunda geçmiş kapıdan. Dev bir şey yapamamış tabi çocuğuna. Ertesi gün de kapının eşiğinde yılan olup sokacakmış, bu sefer de çocuk:

“Dayı benim sırtıma binecem, kapıdan geçirecem, demiş. Olmaz filan demiş ama dinletememiş. Neyse binmiş geçmiş içeri. Sonra bayağı büyümüş çocuk bu arada. Dayı demiş:

“Biz buraları bırakalım, başka yerlere gidelim.” demiş. Dayısı da:

“Dayım olmaz, her şeyimiz burada.” demiş.

“O zaman dayı sana bir şey anlatacağım, gitmek istememin sebebini anlatacağım.” demiş. Tabi o sırada da annesine:

“Biz on gün gelmeyeceğiz.

Ondan sonra oturmuş dayısına olanları anlatmış.

“Babam yaşıyor, Evdeki gizlenen bir dev var, o benim babam. Annemle seni öldürmek için tuzak kuruyorlar, ben de o yüzden o çeşmeyi kırdım, sana suyu içirmedim. Çeşmenin suyu zehirliydi, çeşme babamdı, elma babamdı. Kapının üstünde yılan oldu, ben omzuna binmesem seni sokacaktı.” demiş.

Nar Tanesi, onlar hakkında vereceği hükme karşı gelmeyeceğini, dayısı neye karar kılsa ona uyacağını söylemiş. Dayısı, onların ölmeyi hak ettiğini, isterse kendisinin serbest olduğunu söylemiş. Nar Tanesi:

“Hadi, gidelim şimdi, babamla annemi yakalayalım.” demiş.

Gitmişler ki annesiyle babasını yatakta yakalamışlar. Nar Tanesi, babasını öldürmüş, oğlanda kardeşini öldürmüş. Ondan sonra orayı terk etmişler, gitmişler uzak ülkelere. Yiyecekleri, içecekleri bitmiş, kış gelmiş üşümüşler dışarıda. Demişler ki:

“Duman tüten yere mi gidelim, horoz öten yere mi gidelim?”

Uzakta çok bir duman tütüyormuş. Oraya gitmişler. Orda bir büyük bina varmış, tam yolun ortasında, Binayı yıkacaklarmış kimsenin gücü yetip yıkamıyorlarmış. Demirkazıklar varmış binada, hepsini sökmüşler bir tanesi kalmış. O sökülürse bina yıkılacaktı. Padişah da:

“Kim bunu sökerse, kızımı ona verecem.” diyormuş. Tabi kimse sökemiormuş.

Nar Tanesi demiş:

“Dayı, bir de biz deneyelim.”

“Bu kadar kişi sökemedi biz nasıl sökeceğiz?”

Dayısı denemiş önce hiç kıpraştıramamış. Nar Tanesi:

“Bir de ben deneyim.” demiş. Sonra, Nar Tanesi olağanüstü bir güçle çekmiş çıkarmış. Sonra padişah gelmiş, oğlanın kolundan tutmuş:

“Gel bakalım.” demiş. “Sana kızımı verecem.” O da:

“Benden büyük dayım var, dayım yıktı, düğün dayıma olacak.” demiş.

Padişahın kızıyla evlenmiş dayısı. Yemişler içmişler muratlarına göçmüşler.

Anlatıcı: Hamiyet Kılınc

5.26. KONUŞAN KAVAL

Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman için de kalbur saman içinde, develer tellal iken pireler berber iken, ben babamın beşiğini tıngır mıngır sallarken, babam düştü beşikten, ben atladım çıktım kapı eşiğinden, az gittim uz gittim, döndüm arkama baktım bir arpa boyu yol gittim. Patatesi haşlayalım masalımıza başlayalım.

Bir padişah varmış, padişahın üç kızı varmış, bunların üçü de her gün balkonda oturmuş.

Büyük kız altın kafeste, ortanca kız gümüş kafeste, küçük kız da bakır kafeste oturmuş. Bir de bey oğlu varmış her gün balkonun önünden geçermiş:

“Günaydın bakır kafesteki kız.” dermiş. Ablası kafesleri değiştirmiş, bakıra kendisi oturmuş, altına küçük kardeşi oturtmuş.

Beyoğlu yine küçük kardeşe selam vermiş. Bunu büyük abla içine sindiremezmiş, bunlara bakan bir de dadı varmış. Büyük kız kardeşi dadıya:

“Küçük kardeşimi öldür sana bir kese altın.” demiş.

“Yapamam hanımım, bunu benden isteme.” demiş. Bunu tehdit etmiş

“Seni saraydan kovdururum.” demiş. Bir gün küçük kıza demiş ki dadı:

“Hadi, seninle pikniğe gidelim.” Küçük kız çok keyiflenmiş:

“Tamam, dadıcığım,” demiş. Hazırlanmışlar gitmişler. Dadı, küçük kıızı bir dağın ardına gitmişler; kıızı piknikte öldürmüş. Eve gelmiş sabah olmuş, bunlar yine kafeslerine oturmuşlar.

Beyoğlu selam vermeden geçmiş, büyük abla çok pişman olmuş. Babaları “Küçük kızım nerde?” diye sormuş.

Kimse bilmiyormuş yerini, babası hastalanmış, yataklara düşmüş, salık vermiş her tarafları aratmış.

Küçük kıızı bulamamış, umudunu kesmiş. Orada bir köyde bir çoban varmış, çoban koyunları otlatırken bir kemik bulmuş. Kemikten kaval yapmış. Kavalı üflemiş. Kaval dile gelmiş.

“Aman çoban, canım çoban, yavaş yavaş çal kavalı, yüreğim hem kanlıdır, hem de yaralı.” Çoban kavalı kaldırmış, yere atmış, oradan hemen köye annesinin yanına gelmiş. Olanları annesine anlatmış. Annesi:

“Aman oğlum kimseler duymasın biz fakir insanlarız, padişah bizi astırır, kestirir.” demiş.

Çoban duramaz atıp geldiği kavalı gidip geri alır. Bu bir zaman sonra padişahın kulağına gitmiş. Padişah bunu duymuş. Kızlarını, dadıyı almış o köye gitmiş.

“Sen de bir kaval varmış, o kaval konuşmuş, biz ona geldik.” demiş. Çoban inkâr etmiş korkusundan.

Padişah önce korkutmuş; ama olacak değil, yalvarmaya başlamış. Padişahın yalvarışına dayanamamış çoban, kavalı getirmiş. Çobana:

“Üfle!” demiş. Çoban, korka korka kavalı üflemiş.

“Aman çoban, canım çoban, yavaş çal kavalı, yüreğim hem kanlıdır hem yaralı, demiş kaval.”

Padişah bu sesi duyunca iyice felfellemiş. Eli titreye titreye padişah kavalı eline almış. Yavaşça kavalı üflemiş.

“Aman baba, canım baba, yavaş çal kavalı, yüreğim hem kanlıdır, hem yaralı.” Babası hemen büyük ablasına dönmüş “Bir de sen çal kavalı.” demiş. Ablası korkarak kavalı almış yavaşça üflemiş.

“Aman abla, canım abla, beni öldürten abla, yavaş çal kavalı, yüreğim hem kanlıdır hem yaralı. ” demiş.

Babası bir öfke ile dadıya dönmüş, dadı padişahın çok korkmuş.

“Benim nefesim yetmez, ben üfleyemem.” demiş.

“Üfleyeceksin!” demiş padişah. Dadı yine:

“Benim nefesim yetmez, ben üfleyemem.” demiş. Padişahın ısrarı üzerine dadı korkarak hafifçe kavalı üflemiş. Kaval dile gelmiş.

“Aman dadı, beni kesen dadı, yavaş çal kavalı, yüreğim hem kanlıdır hem yaralı.” demiş. Babası bu sözleri duyunca çılgına dönmüş. Kavalı aldığıyla taşa vurarak ikiye ayırmış. Orada ayın on dördü gibi bir kız meydana gelmiş. Babasının hastalığı falan kalmamış, iyi olmuş. Kızına sımsıkı sarılmış, sonra dadıya dönmüş.

“Kırk katır mı kırk satır mı isten?” demiş. Dadı da:

“Kırk katır.” demiş. Büyük kızıyla beraber dadıyı katıra bindirmiş. Onları ülkeden defetmiş. Küçük kızını Bey oğluyla evlendirmiş. Kırk gün kırk gece düğün etmişler mutlu ve huzurlu bir hayat sürmüşler.

Bu masal da burada bitmiş.

Anlatıcı: Durdane COŞKUN

5.27. ZİNDANE MELEK

Bir varmış bir yokmuş. Eskiden köyün birinde fakır bir adam varmış. Adı da Zindane Melek'miş.

Rüyasında demişler ki güya:

“ Zindane Melek, başına neler neler, kötü şeyler gelecek. Er mi gelsin geç mi gelsin?”

Sabah olunca rüyasını ev halkına anlatmış.

“Hanım, rüyamda böyle böyle bana bunu dediler, evim yanacak.”

Baksa ki evi yanmıyor. Hanımı demiş ki:

“Zindane, ya Allah'ım ne gelirse gençlikte gelsin.” demiş.

Aradan çok geçmemiş, aynı rüyayı yine görmüş. Bu sefer de ‘Ne gelirse gençlikte gelsin.’ demiş.

Kalksa ki evi ateşler içinde cayır cayır yanıyor. İki oğlunu ve hanımını zor kurtarmış.

“Hanım bu köy bize haram oldu.” demiş. Gidelim başka köye, demişler ve yola düşmüşler. Giderken giderken bir dereye gelmişler.

Çocukları küçükmüş, önce birini almış karşıya geçirmiş. Diğer çocuk derenin ortasında su istemiş, babasından. Zindane Melek yüzükoyun eğilince oğluyla beraber, su içecekleri zaman çocuğu suya düşürmüştü. Dere çocuğu alıp gitmiş. O çocuğuyla uğraşırken bir kurt da karşıya geçirdiği diğer oğlunu almış, kaçırmış.

Kurt yolda çobana rastlamış. Kurt sürüye geliyor, diye çoban ünlemiş. Bakmış ki kurdun ağzında bir çocuk var. Ha gâvur ha gâvur, diye çocuğu kurtarmış. Çoban, çocuğu yanına almış, sahiplenmiş.

Dereye düşen çocuk da ekin sulayan bir adamın bendine dıkanmış. Onu da o kurtarmış. Üçü de bir zaman aynı köye sığınmışlar.

Zindane Melek el zaman gel zaman sonra sığır çobanı olmuş. Hanımı da dünya güzeliymiş. Bir ev kurmuşlar, kadın da köyün çamaşırını yıkar, ona buna ırgatlık edermiş. Zindane Melek sabah gider, akşam gelirmiş.

Çoban adamın işi ne, herkes evine o yabana. Zengin ağa, Zindane Melek'in kadınına göz koymuş. Bu ağa, çobana demiş ki:

“Arkadaş, sen gece gelmeyeceksin, gündüz sıcakta mallar iyi yayılmıyor, sığırı gece de güdeceksin.”

Zengin Ağa, kadını zorla evinden dışarı çıkarmışlar, kaçırmışlar. Çoban, eve

gelip evinin zorla kırıldığını görünce karısının kaçırıldığını, olanları anlamış:

“Ya Rabbim, bana gençlikte verdin, ne vereceksen gene gençlikte ver.” demiş.

Bu kadın kendini ağaya teslim etmemiş. Adam gezmeye gidecekmış.

“Bana altın bir terlik al.” demiş. Gezmeye gitmeden önce bir iyi bir ağaçtan sandık yaptırmış. Kadını sandığın içine koymuş, gittiği her yere böyle götürürmüş. Gittiği köyde de kadını oğulları yaşarmış. Ama birbirlerine bilmezlermiş. Gittiği ağanın yanında çalışan işçileriymiş, Akşam olmuş, o çocuklar eve gelip yatacaklarmış.

Adam sandığı başına koyup yatayım, demiş. Ev sahibi de:

“Öyle şey olmaz.” demiş.

Benim sandığıma zarar gelmesin, demiş adam.

“Benim iki tane işçim var, onlar bekçilik yapar.” demiş ev sahibi.

Ev sahibi işçileri olan iki kardeşe:

“Bu sandığı ortanıza alın yatın. Ama zarar gelirse sizi işten atarım.” demiş.

Gece yarısı olunca birbirlerine başından geçenleri anlatmaya başlamışlar. Bunları kadın da dinlemiş. Kadın sandığa vurmuş.

“Kuzularım, ben de sizin ananızım.” demiş.

Birbirlerine kavuşmuşlar. Deli uşaklar sandığı kırıp analarını kurtarmışlar. Biri sağ tarafına biri sol tarafına yatmışlar, sarım gülüm olmuşlar, şafağa karşı uyumuşlar. Zengin ağa gelip baksa ki kadın iki gencin arasında yatıyor. Sen delikanlıların arasına nasıl yatarsın, diye kadına kızmış, ev sahibi de bir hoş olmuş.

Oğlanlar:

“Arkadaş başından geçenleri anlatınca, annemiz bize seslendi. Onu aldık.” demişler. Çocuklar, yanında çalıştığı ağaya başından geçenleri anlatmışlar. Öbür adam, yalan söylüyorlar diye kabul etmemiş. Anamız olduğunu ispatlayalım, hadi, bir imtihan yapalım, demişler.

Oğlanlar:

“Bir honuzu ateşe verin, içinden geçeceğiz, hak yerini bulsun.” demişler. Honuzu ateşlemişler. En önce ateşe annesi girmiş, hiçbir şey olmamış, sonra çocuklar girmiş yine bir şey olmamış. Zengin ağa girince dişi sırtlamış, yanmış. Geç de olsa kötü adam cezasını bulmuş.

İş bitti, alfabe gitti. Allahın doğru kulu yanar mı, onlar muradına ermiş.

Anlatan: Şerife UZ

5.28. ORMANA BIRAKILAN İKİ KARDEŞ

Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde kalbur saman içinde, develer tellal iken, pireler berber, sinekler dın dın ederken uzak bir memlekette bir kadın varmış.

Gel zaman git zaman bu kadının bir oğlu bir de kızı olmuş. Anaları çocuklarını çok sever, tırnaklarına taş değmesin, diye gözü gibi korurmuş. Allah'tan olacak ya, bir gün kadın ansızın ölmüş.

Kadının çocukları dövünü dövünü ağlaşmışlar, kadınlar çocukları kucaklarına almışlar, erkekler, kadını defin edene kadar çocukları sakinleştirmeye çalışmışlar.

Yedincisi, kırkıncısı, mevlidi derken ara uzayıp gitmiş. Gün ola babaları yeni bir kadın almak istemiş. Civar köyleri gezmiş, dolaşmış ve evlenecek bir kadın bulmuş.

Yeni kadından adamın yedi tane erkek çocuğu olmuş. Analık, kendi çocukları olunca, önceden evlatlıklarına iyi davranırken sonraları evlatlıkları gözüne bihoş görünmeye başlamış. Adama başlamış söylenmeye, çocuklara da kötü davranmaya.

Bir gün kocasına bu oğlan ile kızı götürüp ormana bırakıp geleceksin, demiş. Çaresiz kalan adam, kadının dediklerine boyun eğmiş. Çocuklarını almış yanına, düşmüş ormanın yoluna. Oğlum, kızım şura gök şura dağ derken yüksek ağaçların, çalının çırpının çok olduğu yerde çocuklarını azdırmış.

Koyunlarının başında duran bir çoban orman tarafından ağlayan çocuk sesleri duymuş. Çoban önce korkmuş. İn mi cin mi, bu akşam vakti ormanda çol çocuk ne gezer, diye düşünmüş. Yavaş yavaş seslerin geldiği yere doğru yaklaşırsa ki ne görsün. İki tane gözleri ağlamaktan kıpkırmızı kızaran iki masum çocukla karşılaşır.

Çocuklara sormuş:

“Kimsiniz?”

“Sizi buraya kim, nasıl getirdi?”

Çocuklar babalarıyla beraber geldiklerini; ama bir anda babalarını kaybettiklerini söylemişler.

Çoban, bir babanın çocuklarını ormanda gözünün önündeyken kaybedeceğine inanmayıp bu işte bir hinlik olduğunu sezinlemiş.

Neyse, bu dünyanın meşakkati çok, merhameti az; insanoğlunun başından geçenler dağdan taştan, kurttan kuştan çok olur, diyerek çocukları almış, evine

götürmüş.

Aylar geçmiş, yıllar geçmiş; danalar tosun, kuzular toklu, kız çocukları gelinlik kız, oğlan çocukları asker olacak çağa gelmişler.

Çoban, ormanda bulduğu bu iki çocuğu kendi evlatlarından ayırt etmemiş, onları evlat edinmiş. Kendi çocuklarına ne giydirdiyse ne yedirdiyse onlara da aynı tastan su içirmiş, aynı kaptan yemek yedirmiş.

Gün gelmiş, kız serpilip gelinlik çağına gelmiş. Çoban dağda ormanda gezer, abdestin namazın ciciğini cıcığını bilmez; ama Allahın bir Muhammed'in hak olduğuna imanı olan biriymiş.

“Ben bunu, elimde büyüttüm, oğluma gelin alabilir miyim?” diye de gitmiş oranın aksakallılarına, hocalarına sormuş.

Onlar da:

“Alabilirsin.” demişler. Kızı, öz oğluyla evlendirmiş.

Az geçmiş uz geçmiş, bir altı ay bir de güz geçmiş. Bu kızın da bir kız çocuğu olmuş.

Gel zaman git zaman bu çocukta büyümüş koşar gezer olmuş.

Kızın üvey kardeşleri ava çıkmış. Yolları kızın evinin oradan geçmiş. Kız, bu geçenlerin kendi üvey kardeşleri olduğunu bilmiş. Kız, kendi çocuğunu, giden bu atlıların önüne geçirmiş. Onlara çocuğa öğrettiği şu sözleri söylemesini tembihlemiş. Çocuk, koşarak, atlıların önüne geçmiş, anasının öğrettiklerini okumaya başlamış:

“Yedikardeş yeğeniyim,

Bir ağ deve büvesiyim,

Ormana bırakılan bir kızın,

Sahipsiz düvenin kuzusuyum.

Bilin, ben kimin kuzusuyum?”

Atlılar, çocuğun bu söylediklerinden, kendilerine bir haber gönderildiğini anlamışlar. Kardeşlerin en büyüğü, bu çocuğun peşinden bir varalım, demiş. Atlarını kızın evine çevirmişler.

Varsalar ki karşılarında, babalarının ormanda kaybettiğim, dediği kız kardeşleri. Sarım gülüm olmuşlar, ağlaşmışlar sevinmişler, yılların hasretliğini gidermişler.

Kız, kardeşlerine yemek hazırlamış, yolluk yapmış. Onlar da yemiş içmişler. Bacılarında müsaade istemişler. Onlar giderken, kız heybelerine altın gümüş hediyeler koymuş. Bir hediye paketinin içine de yılan kurusu koyarak analığına göndermiş.

Kardeşler eve gidince açıp baksalar ki paketlerden altın gümüş; analığı açıp baksa ki yılan kurusu. Oğlanları annelerine: ‘‘Anne sana neden bunu koymuş?’’ diye sorunca anaları:

‘‘Ben onları, siz olunca sığınç etmedim, babanıza onları ormana bırakmasını söylemişim, şimdi bana böyle bir hediye göndermişler.’’ demiş.

Az zaman uz zaman sonra kız babasının evine kardeşlerinin davet ettikleri için misafirliğe gitmişler. Yemişler, içmişler; hâlbâl olmuşlar.

‘‘Kız, babam nerde göremiyorum?’’ deyince kardeşleri:

‘‘Babamızın gözü kör oldu, iyice asabileşti, biz de onu samanlığa bıraktık.’’ demişler.

Kız, durumu öz kardeşine haber etmiş; öz kardeşi de hemen kızın yanına gelmiş. Kız ile öz kardeşi babalarının yanına varmışlar. Babalarını perişan bir halde görmüşler. Önce kahretmişler.

‘‘Sen bizi analığın ağzı ile bıraktın kaçtın, kaybettim dedin, oysa onlar seni perişan etmişler, seni samanlığın bir köşesine atmışlar.’’ demişler. Neyse, kız ile öz kardeşi babalarına:

‘‘Baba, bundan sonra ne olacak, bu halin nasıl olacak?’’ diye sormuşlar.

Babaları, çocuklarına karşı çok mahcup olduğunu, elinden bir şey gelmeyeceğini, boynundan ip bağlı bir kara kuzusu olduğunu, kuzuyu onlara verebileceğini söylemiş. Onu alın gidin, yiyin, için; ama bana sadece dua edin, demiş. Babalarının böyle pişman olduğunu görünce ikisi de hüngür hüngür ağlamaya başlamışlar:

‘‘Allah’ım, bizi taş mı edersin kuş mu edersin, ne edersen et; ama babamızın aydınlık dünyası karanlık geçmesin!’’ demişler. O anda ikisi de kuş olup göğe doğru uçup gitmişler. Az zaman uz zaman sonra kuş şeklinde gelmişler.

Babalarının biri bir gözüne diğeri bir gözüne kanatlarını sıvazlamışlar, babalarının gözleri açılmış. O anda insan suretine girmişler. Babaları:

‘‘Beni zindandan kurtardınız, haydi, yapacağımızı yapalım, sizi ormana bırakmam için kanıma girene hak ettiği cezayı verelim.’’ demiş.

Üvey annelerini doru bir atın kuyruğuna bağlamışlar, ormana dağa doğru atı dehlemişler. Üvey anneleri, yıllar öncesi yaptığı kötülüğün cezasını parçalanarak çekmiş. Onlar ermiş muradına, bizde erelim muradımıza.

Anlatıcı: Seyyare ÇETİN

5.29. KADER YAZGICISI

Bir varmış, bir yokmuş. Zamanın birinde bir köyde bir bezirgân yaşarmış. Bir köyden aldığı malları başka köylerde satar, geçinir gidermiş. Bu dünya telaşı içinde, para kazanacağı, mal yığacağı derken, sakalına saçına düşen aktan haberi olmamış, yaşlanmış. Evlenme çağı geçmiş, iyice kartlaşmış.

Bu tüccar saman, buğday, arpa, zahire işiyle uğraşmış. Köylerden satın aldığı samanları balya yapar, zahireleri temizler satarmış. Bazen mallarını deniz yoluyla civar şehirlere de götürürmüş.

Günlerden bir gün, beklenmedik bir buruk, bir anda boran bir fırtına çıkmış. Öyle bir buruk öyle bir boran öyle bir fırtına ki sana nasıl tarif edeyim. Buruk o kadar güçlü esiyormuş ki yaptığı saman balyalarının birisini denize kadar götürmüş. Ben o kadar emek veriyorum, zahmet çekiyorum; emeğim niye yabanda kalsın, diye düşmüş havada uçan buruğun peşine. Varsa ki saman balyası denizin açığında duruyor.

Bezirgân, iyi de yüzücüymüş. Atlamış, denize, başlamış yüzmeye. O yüzüyor, balyaya yaklaştıkça balya uzaklaşıyormuş. Hırs yapmış, geriye de dönmemiş, denizin karşı kıyısına kadar balyayı takip etmiş.

Az zaman gel zaman yüzdükten sonra, giderken giderken saman balyası denizin öbür kıyısına varmış, bir çalıya takılmış. Saman balyasını almış; ama kuş uçmaz kervan geçmez böyle bir yerde bir masa, masanın başında aksakallı bir ihtiyar görmüş. Merak etmiş, bu ıssız yerde bir adam masa başında ne yazar acaba, diye düşünmüş.

Adama yaklaşmış, selam vermiş:

“Selam Aleyküm!”

“Aleyküm selam!” demiş adam.

“Sen kimsin, in misin cin misin, bu ıssız yerde ne yapıyorsun?” demiş bezirgân.

“Ne isim ne cinim, gördüğün gibi bir âdemoğluyum, seni yaratan Allah’ın kuluyum. Ne yaptığımı soruyorsan, benim mesleğim kader yazgıcılığıdır.” demiş aksakallı adam.

Ne yazar, ne çizersin, kader yazgıcılığı kullara mı verildi, Allahın bin bir kanatlı melaiyelerine n’oldu, demiş bezirgân.

“Neyse, elinden böyle işler geliyorsa, ben bu yaşa geldim, saçım sakalım ağarmaya başladı, ne ev var ne bucak var. Bana da iyi bir şeyler yaz.” diye de

alaylı,kerçine bir şekilde konuşmuş.

Aksakallı adam:

“Az önce seninkini yazdım.” demiş.

Bezirgân, bunun üzerine hemen heyecanlanmış.

“Söyle bakalım, benim ev ahalim, helalim olacak kişi kimdir, nerededir?” demiş.

Aksakallı ihtiyar Bezirgân’a nasibinin yerini ve kim olduğunu söylemiş:

“Kars şehrinde yaşayan Kelikçi Memmed Ağa var. Çınar ağacının kovuğunda uzanıp yatan kızını, sana yazdım.” demiş.

Bezirgân heyecanlanmış; ama yine de alaylı bir dille:

“Be Allah’ın adamı, elinden böyle işler geliyor da yakından bir yerden yazsaydın ya.” demiş. Derviş, Bezirgân’a:

“Nasibin orada, git nasibini oradan al.” demiş.

Bezirgân gittiği yoldan evine dönmüş. Aradan zaman geçtikten sonra bezirgân, aksakallı adamın söylediklerinin etkisinde kalmış, aklından bir türlü atamamış. Gün geçtikçe kafası allak bullak oluyor, aksakallı adamın söylediklerini düşünüyor, rüyalarında ‘git nasibin orada’ sözlerini duyuyormuş.

Bezirgân neyi var neyi yok hepsini satmış, elindeki avucundaki bütün malı mülkü elden çıkarmış, düşmüş nasibini bulmaya.

Vara vara, sora sora Kars memleketine ulaşmış. Şehri sokak sokak gezmiş, Kelikçi Memmed Ağa’yı bulmuş.

Memmed Ağa’nın da yıllardır bir çocuğu olmuyormuş. Gitmedik hoca, yakmadık mum, adamadık adakları kalmamış da Allah yedi sene sonra onlara bir kız evlat nasip etmişmiş.

Bezirgân, Memmed Ağa’nın yanına gelmiş, hal hatır etmişler ve Memmed Ağa’ya:

“Ben sana misafir geldim.” demiş.

Memmed Ağa gün bulup gün yiyen, günlük rızkını zor kazanan birisiymiş; ama misafir dokuz nasiple gelir, birini yer sekizini ev sahibine bırakır, umduğunu değil bulduğunu yer, hoş geldin, diyerek Bezirgân’ı misafirlige kabul etmiş. Eski insanlar ne kadar fakir olsa da misafirperver olurlarmış.

Vakit öğleni geçmiş, acıkmışlar. Memmed Ağa, Bezirgân’a dükkân da beklemesini, kendisinin hemen eve varıp geleceğini, hanımına ekmek çörek

hazırlamasını söyleyip döneceğini söylemiş.

Bezirgân, Memmed Ağa'ya:

“Kelikçi Memmed Ağa, burada uzun kalacağım, Allah senden razı olsun, kaşını kırmadın, ağzını sallamadın, beni misafirliğe kabul ettin. Ne olursa olsun, sen de ekmeğini zor kazanan bir insansın. Al şu bir kese altını, eve yiyecek içecek ufak tefek bir şeyler alırsın.” demiş.

Memmed Ağa, ’’Olmaz öyle şey, sen Allah’ın bize misafirisin.” dese de kese altını almış, alacaklarını torbalara doldurmuş, vurmuş sırtına evine varmış.

Olup bitenleri bir bir hanımına anlatmış. Böyle böyle bir adam geldi, bizde tanrı misafiri olacağını söyledi, şu çil çil altınları da bize verdi, demiş.

Neyse, az zaman çok zaman sonra Memmed Ağa, Bezirgân’ı almış evin yolunu tutmuş.

Bezirgân, Memmed Ağa’nın evine varınca hoşbeş ettikten sonra gözü sağda solda evin kızını aramış. Ama evin hanımından başka gelen giden olmamış. Sofra serilmiş, başına oturmuşlar. Bezirgân, Memmed Ağa'ya:

“Memmed Ağa, beni yabancı görmeyin, horantanın hepsini çağır da sofraya boş, yemeklerini yesinler.” demiş.

“Yok, horanta dediğin kim ki bir ben bir hanım bir de el kadar bir masum bebek, demiş. Senelerce evlat hasretine yandık, Koca Allah’ım şu yalan dünyanın tatlı meyvesini bize bu kocalık günlerimizde nasip etti, o da beşikte yatıyor.” demiş.

Bu meyanda bir iki gün geçmiş. Memmed Ağa, dükkâna kelik tamirine, anası da evin temizliği için dereye su doldurmaya gidince Bezirgân gelse baksa ki beşikte el kadar bir bebek yatıyor.

“Nasip nasip diye kalktım ne ovaları ne suları ne dağları ne obaları geçtim de geldim. Nasibim beşikteki bir çocuk mu olacaktı?” diye isyan etmiş.

Allah’tan gelene hesapsız şükür, Allah’ın verdiği hesap sual olunmaz; amma insanoğlu Âdem babasının hatasına düşer, şeytan sözüne kanarmış. O kızgınlıkla beşikte yatan bebeğin boğazına bıçağı çalmış, hemen oradan da uzaklaşmış. Allah’tan olacak ya, Allah’ın yazdığını kimse bozamaz. Oradan ayrılmadan da kan bedeli, kan parası olarak beş on kese altını yastığın yanına bırakmış.

Gün gelir her insan yaptığından pişman olur; yaptığında asilik eden isyanını devam ettiren iblistir. Cenabı-ı Allah, ona kıyamete kadar mühlet vermiş, onun

peşinden gidenleri ve onu kıyamette cehenneminde yakacaktı. Ama Bezirgân, öfkeyle yaptığından pişman olmuş, memleketine değil de doğruca Mekke'ye gitmiş. Bezirgân Mekke'ye doğru gide dursun biz Kelikçi Memmed Ağa'dan haber verelim.

Kelikçi Memmed Ağa'nın hanımı eve gelmiş, sağa sola bakmış, misafir evde yok, ses vermiş, sesine cevap alamamış. Koşmuş beşiğe ki bebeği kanlar içinde yatıyor. Ana yüreğine düşmüş ateş, kadın yanmış yakılmış, avazı çıktığı kadar bağırmış. Konu komşu toplanmış başına. Koşmuş bir yalınayak, Memmed Ağa'ya haber vermiş.

Eski zaman doktor tabip şimdiki gibi çok değil ya oralarda bir Ermeni tabip varmış. Çocuğu beşikten alırken yastığın üzerindeki bohçayı da almışlar, açıp bakmışlar ki altın. Hemen tabibe koşmuşlar. Çocuğu kurtarmışlar.

Allah istemezse kuru yaprak ne daldan düşer, ne yerde cansız yatan kuru yaprak havalanır. Canı veren Allah o canı alacak olan da Allah. Allah istemeyince ne kul ölür; ne ölü dirilir.

Biz gelelim Bezirgâna. Bezirgân, Mekke'ye yerleşmiş, orada bir dükkân açmış, hem ibadetini peygamber toprağında yaparmış, hem de geçimini sağlarmış; ama hâlâ evlenmemiş.

Gel zaman git zaman Kelikçi Memmed Ağa'nın kızı da büyümüş, güzelliği dillere destan dünyalar güzeli, suna gibi bir kız olmuş.

Kelikçi zaman içinde mal mülk yapmış, gündelik karnını doyuran adam artık oranın hatırı sayılı zenginlerinden olmuş. Hanımına:

“Hanım, bizim neyimiz vardı, biz neydik, ne olduk? Cenabı Allah bize sonradan bir evlat verdi, ne anamızdan ne babamızdan kalan bir malımız mülkümüz yoktu. Buna şükür gerek. Kızımızı da alalım, peygamber toprağına bir yüz sürelim, hacca gidelim.” demiş.

Neyse, Memmed Ağa, kızını, hanımını almış, doğru Hacca, peygamberin makamını ziyarete gitmiş. Masal bu ya, orada da Bezirgân'ın dükkânının yakınında bir ev satın almış. Az zaman uz zaman sonra kız, su getirmek için evden dışarı çıkınca, Bezirgân kızı görmüş ve hoşuna gitmiş. Esnaf komşularına:

“Bu kız, kimdir, necidir, hele bir öğrenin, bekârsa Allah'ın izni peygamberin kavliyle bana isteyelim.” demiş.

Akşam olmuş, esnaf komşuları ağzı laf yapan, oturmayı kalkmayı insan içinde konuşmayı bilen birkaç akil adamı alıp Memmed Ağa'nın evine varmışlar.

Selam aleyküm, aleyküm selam, yiyip içenden, hoşbeş ettikten sonra, sözün özüne varırlar.

İçlerinden en yaşlı ve en sayılan, buraya, kızını Allah'ın emri peygamberin kavliyle arkadaşlarına istemeye geldiklerini söylemiş.

Memmed Ağa da “Allah yazdıysa olur.” demiş. İki de zengin, varlıklı insanlar olunca kısa bir mühlette hazırlıklar başlamış, düğün dernek kurulmuş, aç susuz doyurulmuş ve Bezirgân, kızı eve getirmiş.

Bezirgân, kız düğün gecesi anadan doğma parıl parıl parlıyormuş ama kızın karnındaki bıçak yarasını görmüş. Kıza sormuş:

“Bu karnındaki kesik necidir?”

Kız da kendisi küçükken evlerine gelen bir misafirin yaptığını anlatmış. Aslınız nesliniz nedir, kimlerdendir diye konuşmaya başlayınca Bezirgân, yıllar önce kendisinin bıçak çaldığı kız, babasının da Kelikçi Memmed Ağa olduğunu hatırlamış. Tüccar, bir anda Allah'ım, sen ne büyüsun, ben ne büyük yanlış yapmışım. Senin yazgının önüne geçilmiyor. Yanlışımın acısını bugün daha derinden hissettim, beni affet, diye söylenmiş.

Bezirgân, kıza başından geçen olayı anlatmış. İsterse anasının evine gidebileceğini söylemiş. Kız da Bezirgân'ın yaptığından pişman olduğunu sezince, yanında kalacağını söylemiş. Bezirgân, Allah'ın yazdığını kimse bozamaz, insanın nasibinde ne varsa onu almış.

“Neydim değil, ne olacağım demek gerekirmiş.” demiş.

Bezirgân ile kız mutlu bir hayat sürüp muratlarına ermişler.

Anlatıcı: Adem ÖZENÇAY

5.30. ZALİM GADER

Zaman zaman içinde kalbur saman içinde varmış yokmuş bir adam varmış. Bu adamın adı Maksud imiş. Bu adam evlenmiş, evlendiği kadından bir oğlan olmuş. Olmasına olmuş ama çocuk altı ayına varmadan anası ölmüş, ölüm Allahın emri, ölüme çareyi Lokman Hekim dahi bulamamış.

Yedinci ayının içinde babası bir analık almış. Çocuk bu analık elinde büyümüş ama nasıl büyüdüğünü bir Allah bilir bir de analık elinde büyüyenler bilirmiş. Çocuk on altı yaşına gelmiş. Çocuğun eli biraz yüngülmüş, hızlı gider gelirmiş. Babası bunun ismine ne desem ne desem diye düşünürken, ‘‘Zalim Gader’’ olsun, demiş.

‘‘Gel Zalim Gader, git Zalim Gader.’’ derken zaman geçmiş, babası çocuğu günün birinde, tutmuş kolundan bir demirciye çırak vermiş.

Gün geçmiş, ay geçmiş ustanın yanında çalışmaya başlamış. Bir gün ustası ‘‘Buraya vurma, şuraya vur da demir düzelsin.’’ derken elindeki çekici ustasının başına vurmuş, ustası oracıkta ölmüş. Korkusundan oradan kaçmış, başını alıp gitmiş.

Az gitmiş, uz gitmiş; azı çoğu Allah bilir; aradan bir müddet geçtikten sonra aklına babası ve evi düşmüş. Zaten anası beşikteyken ölmüş ya. Neyse, dönmüş evlerine gelmiş. Babası ustasını öldürdüğü için, anası zaten üvey ana olduğu için pek yüzden almamışlar.

Ne yapalım, ne yapmayalım. Evde üç gün mü kalmış beş gün mü kalmış Allah bilir. Köyün yakınlarında bir asi dere varmış. Bu derenin yakınlarında da haramiler barınırmış. Bu kırk haramiler yolları keser, seni beni soyarmış.

Gün geçmiş zaman geçmiş, babası harami başının yanına gitmiş.

‘‘Ben size bir çırak, hizmetçi vereceğim, size çalışsın, sizin kapkacağınızı yıkasın olur mu?’’ diye sormuş.

Olur mu olmaz mı? Harami başı düşünmüş.

‘‘Tamam, neden olmasın bize de bu işleri yapacak bir adam lazımdı.’’ demiş.

Babası çocuğu kolundan tutmuş harami başına getirmiş, harami başı sormuş bunun adı ne diye? Babası, adının Zalim Gader olduğunu söyleyince Harami başı, hem babasının hem çocuğun yüzüne tuhaf tuhaf bakmış.

Gel zaman git zaman; gel Zalim Gader git Zalim Gader, bir yıl geçmiş. Onlar akşam gelende yolları kesmişler. Eşkıyalar birbirleri arasında ‘‘Ben aldım, ben kestim.’’ diye birbirlerine anlatıyorlarmış. Zalim Gader, eşkıyaların birbirlerine o adamı ben soydum, şu adamı ben dövdüm, diye aralarında geçen konuşmaları işittikçe

kendi kendine:

“Bu soydukları, bu dövükleri adamların elleri pancar mı doğruyor da bunlara karşı gelmiyorlar?” diye düşünüyormuş.

Günlerden bir gün işini bitirmiş, atların bulunduğu ahıra girmiş. Oradan haramilerin en iyi atlarından bir tanesini eyerlemiş; iyi bir kılıç almış. Bakmış haramilerin yirmisi bir yatıyor, yirmisi bir ayrı yatıyor. Yani yirmi tanesi bir hafta hırsızlık yapıyor diğer yirmisi başka günlerde eşkıyalığa çıkıyorlarmış.

Zalim Gader, atına atlanmış, kılıcı kuşanmış onların peşine düşmüş. Nerededir, nerededir, falan yerde. Kılıcını çekmiş amma kılıcın ağzıyla değil, kılıcın sırtıyla neresine vurmuş, hepsini hınç etmiş. Kimisinin kaburgası kırılmış, kimisinin kolu, kimisinin başı yarılmış. Neyse akşam olmuş gele gele bunlar inlerine gelmişler; ama perişan bir halde gelmişler. Zalim Gader, onlardan önce gizlice ine gelmiş, hemen onların yemeğini hazırlamış, hiçbir şey yokmuş gibi davranmış. Diğer haramiler de kimisinin başını, kimisinin kolunu, kimisinin yarasını sarmışlar.

Haramibaşı, inde dinlenen diğer yirmi kişiye yarın sizinle beraber bende geleceğim, demiş. Cümlesine hayırlı sabah, sonra bize sabah ola.

Yemeklerini yemişler, yol kesmeye, kelle almaya çıkmışlar. Zalim Gader, yine bunlardan habersiz ata binmiş, kılıcı kuşanmış kıyafetini değiştirmiş, bunların peşinden gitmiş.

Az gitmiş uz gitmiş; azı çoğu Allah bilir. Bunları bulmuş, bunlara yanaşmış. Bunların içine öyle dalmış ki önce harami başına saldırmış. Kılıcın sırtıyla vurunca kolunu kırmış. Haramileri öncekilerden daha beter etmiş. Onların işini de bitirince derenin alt tarafından geçip ine gizlice girmiş. Hemen yemeklerini hazırlamış. Yemek dediğin ne ki senin koyununu, benim devemi, onun öküzünü kendi malları gibi getirip yerlermiş. Yemeklerini yiyince, kendi aralarında konuşmuşlar, kendilerini bu hale getiren kişinin Zalim Gader olduğuna kanaat getirmişler. Ne yapalım, ne yapmayalım, demişler; istişare etmişler. Şu çıkar yola ulaşmışlar:

“Bizim bu inin aşağı tarafında bir sarı çeşme vardır. Bu sarı çeşmeye sağ giden, ölü gelir. Bunu buraya gönderelim, böylece bundan kurtulmuş oluruz.” demişler.

Zalim Gaderin ne anası var ne babası. Haramilere ister istemez tamam, demiş. Akşam olmuş haramiler, Zalim Gader’e içecek sularının kalmadığını, aşağıda derenin kible tarafında bir sarı taşın yanında bir sarı çeşme olduğunu; o sarı taşın yanındaki

sarı çeşmenin suyunun serin ve soğuk olduğunu, oradan gidip su getirmesini istemişler.

Zalim Gader:

“Kim gidecek?” diye sormuş.

Haramiler:

“Elbette, biz değil ya, sen gideceksin.” demişler.

“Hatta sen tek gideceksin, yanında kimse gelmeyecek.” demişler. Bunun üzerine Zalim Gader’in içine bir şüphe düşmüş. Ne olacaksa olsun, hamd olsun, tek giderim, oradan o suyu doldurur getiririm, demiş.

Vara vara sarı taşın yanındaki sarı çeşmeye varmış. Elinde iki tane testisi, önce testinin birini doldurmuş, koymuş yere. Diğer testiyi doldurmaya başlayınca, başını kaldırmış ne görsün. Ortalık toz duman olmuş, gökten bir toz bulutu üstüne çökmüş, içinden bir Arap çıkmış. Arap suyun başına inmiş.

“Hey, o su benimdir! Sen benim ismimi hiç duymadın mı?” diye ünlemiş. İkisi orada yaka paça olmuşlar. Yiğitlik bir olur, bir postta iki aslan çok gelir. Tuttuğu gibi Arap’ı yere vurmuş, Arap yere düşmüş. Arap yere düşünce boynundaki asılı olan sihirli altın tas boynundan fırlamış. Bu kapışma esnasında Zalim Gader düşen tası hemen almış. Demek ki sır saklanmazmış. Tası alınca Arap birden ortadan kaybolmuş. Neyse, Zalim Gader, diğer testiyi de doldurmuş, Arap’tan aldığı altın tasta da koynuna saklamış, Haramilerin yatıp kalktığı ine varmış.

Haramiler, Zalim Gader’in sarı çeşmeden dönmeyeceğine, diğer gidenlerin başına gelen kötülüğün onun da başına geleceğini düşünerek, keyifle otururlarmış.

Ne görsünler? Zalim Gader, karşılarında. Hiçbir şey yokmuş gibi, elindeki testilerden, haramilere tek tek su dağıtmaya başlamış. Her zaman ekmek durmaz ya insanın boğazına. O soğuk sular birer lokma olmuş, hepsinin boğazına dizilmiş. Bu suyu oradan mı getirdin, diye de sormuşlar. Pek inanmaları gelmemişler; ama suyu içince de suyun sarı çeşmenin suyu olduğunu anlamışlar, Zalim Gader’in gözüne de bakakalmışlar.

Neyse, Zalim Gader, gitmiş, yatmış, uykuya dalmış. Haramiler gece yarısı kalkmışlar, ne yapalım ne yapmayalım, bu Zalim Gader’i başımızdan def edelim, diye konuşmaya başlamışlar. İçlerinden biri, elimizde ayağımızda ne var ne yoksa bunları kırk, bir de o kırk bire bölelim. Yoksa bu Zalim Gader, böyle olursa bizim hepimizi mahvedecek, demiş. Sonra hepsi yatmışlar. Sabah ola hayrola. Sabah erkenden

uyanmışlar. Zalim Gader de bunlardan önce kalkmış, bunların kahvaltılarını hazırlamış, hizmetlerini yapmış.

Haramibaşı, bütün haramilerini ve Zalim Gader'i de etrafına toplamış. Kimse inden ayrılmazın, diye de emir vermiş. Sağdan soldan çaldıkları malları, altınları, gümüşleri de ağzı sıkı bir adamına verir, o da emniyetle saklarmış. O adamına emir vermiş, hazinenin tamamını, çuval çuval ortalık bir yere yığmışlar.

“Biz kaç kişiyiz?” diye sormuş.

Haramilerden biri:

“Seninle beraber kırk.” demiş.

Haramibaşı, Zalim Gader ile kırk bir kişi olduklarını söylemiş. Malları kırk bir parçaya bölüşüp, herkesin birbirinden ayrılacağını söylemiş. Herkes hakkına düşeni almış, oradan ayrılmışlar.

Zalim Gader, kendisine düşen malları, almış, ine yakın bir yere saklamış. Başını almış gitmiş.

Bura benim, ora senin dağ taş aşmış, çöller geçmiş, az gitmiş, çok gitmiş; azı çoğu Allah bilir.

Vara vara Toros Dağları gibi bir dağa ulaşmış. Bakmış ki bu dağın başından ince bir duman çıkıyor. Dumanın çıktığı yere varmış. Ne görsün, bir evceğiz.

Akşam olmuş, bakmış ki kimse yok, orada yatmış. Sabah olmuş, ertesi gün yola koyulmuş.

Gide gide bir tepeyi aşmış, bakmış ki bir gemi. Gemiye binmiş. Gemi biraz sonra hareket etmiş. Denizin ortasına varınca gemi durmuş. Tayfalar, kaptanlar koşuşmuş, gemide bir arıza mı var, diye. Ama ne çare. Geminin incine cincine bakmışlar; ama gemide bir arıza yok.

Peki, neden hareket etmiyor, diye birbirlerine sormaya başlamışlar. Milleti bir telaş almış, demir de atmadı ama gemi niye hareket etmedi, diye söylenmişler. Ne oldu ne olmadı. Geminin önünü tutmuşlar, geminin pervanesi dönmüyor, diye tayfalardan biri seslenmiş.

Zalim Gader, hemen oradakilere seslenmiş: Gelin, bana bir ip verin de aşağıya ineyim. Pervane neden dönmüyor, aşağı inip bakayım, demiş. Hemen bir ip getirmişler. Zalim Gader inmiş aşağıya ne görsün. Pervaneyi bir Arap tutuyormuş. Gemiye salmıyormuş. Zalim Gader seslenmiş:

“İs misin cis misin?”

Arap, korkunç bir kahkahayla:

“Gel de sana söyleyeyim.” demiş.

Hemen suyun altında Arap ile yaka paça olmuşlar. O kadar hardeleşmişler, o kadar hardeleşmişler ki deniz bunların hardeleşmesinden kabarıp kalkmaya başlamış.

Arap, Halep şehrinin padişahının oğluna yedi sene muhafızlık yapmış, yedi sene de parasını almış imiş. O aldıklarından biri de sihirli bir elmas yüzükmüş. Bu boğuşma esnasında Arap’ın parmağındaki sihirli yüzük denize düşmüş. Zalim Gader hemen yüzüğü almış. Yüzüğü alır almaz Arap ortadan kaybolmuş. Arap paçayı yırtmış, nereye gittiğini de kimse görmemiş.

Zalim Gader, tayfalara:

“Beni yukarı çekin.” demiş. Arap’tan aldığı yüzüğü de hiç kimseye göstermeden cebine koymuş. Bakmışlar ki gemi hareket ediyor.

Sizin bilmediğiniz, benim bildiğim bir şey var, onu da bu meyanı geçmeden söyleyeyim de üzerimde vebal kalmasın. Zalim Gader’in denizin altında hardeleştiği Arap, Sarıçeşme’nin başında elinden altın tas aldığı Arap’ın bacısıymış.

Neyse, biz masalımıza kaldığımız yerden devam edelim.

Gemi vara vara kenara varmış. Bunlar gemiden inmişler. Herkes bir yana dağılmış. Bizim Zalim Gader de ayaklarının götürdüğü yere doğru yürümüş, az zaman sonra durmuş.

Zalim Gader nere gitsem nere gitsem derken bakmış Erciyes Dağı gibi kocaman bir dağ görmüş. Dağın tepesinden ince bir duman çıkıyor.

Gide gide ince dumanın çıktığı yere varmış. Görse ki burası Haramilerle yaşadığı ine benziyormuş. Ama inin içinde tek üç tane yatak varmış. Bir de mangala benzer bir ocak, onun üzerinde de boş bir tencere duruyormuş.

Zalim Gader, bu üç yataktan birinin altına girmiş, yatmaya varmış. Akşam olmuş, bakmış ki üç tane güvercin gelip kapının önüne konmuşlar. Konar konmaz, bu güvercinler insan suretine girmişler. Hepsi bir melaike gibi güzel kıza dönüşmüşler.

Bunlar yan yana gelmişler, birbirine ‘merhaba’ demişler, konuşmaya başlamışlar. Zalim Gader de yatağın altında bunları dinliyormuş.

Bunlar kendi aralarında hoşbeş ettikten sonra, “Sıra kimindir, Sıra kimindir?” diye sormuşlar. Sıra büyük bacınınmış; ama büyük bacı, yorgun olduğunu söylemiş. En küçükleri kalkmış, onlara bir yemek hazırlamış.

Bundan sonra sırayla o gün yaşadıklarını, başlarından geçenleri anlatmaya

başlamışlar.

Büyük bacı anlatmaya başlamış:

“Falan memlekette Haramiler vardır. Haramilerin yaşadıkları yere yakın bir yerde de sarı taş, bu sarı taşın yakınlarında da bir sarı çeşme vardır. Ben, o çeşmeyi tutmuştum. Benden başka, benden izinsiz hiç kimse o sarı çeşmeden ne su içebilir, ne de su doldurabilirdi.” demiş.

“Ama bugün orada hiç görmediğim bir delikanlı geldi. Yaka paça olduk. Beni altına aldı, beni alt etti. Bu esnada su içtiğim altın tasım yere düştü. Elimden altın tasımı aldı. Canımı zor kurtardım.” demiş.

Sonra ikinci bacı, o gün başından geçenleri anlatmaya başlamış.

“Ben de bugün falan yerde, Halep şehrinin şehzadesinden kazandığım yüzüğümü kaybettim. Falanca yerde denizin ortasında, geminin pervanesini tuttum. Beklemediğim bir anda denizin altında bir delikanlı peyda oldu. Delikanlıyla hardeleşmeye başladık. Bu sırada parmağımdaki elmas yüzük çıktı, denize düştü. Denize düşer düşmez, delikanlı yüzüğümü aldı. Ben de oradan canımı zor kurtardım.” demiş. Sıra gelmiş, küçük bacıya.

“Ben de yedi sene Antep şehrinin şehrinde kıtlık olmuştu. Ben de sandım ki vapur Antep şehrine buğday götürüyor. Sandım ki vapurun tahtalarının arası açılmış, su giriyordu. Ben de oranın padişahının oğluna büyü yapmıştım. Küçük bacı sözünü bitirmeden büyük bacı içini çekip:

“Sarı çeşmenin delikanlısı beni tutarsa ben onu alırım.” demiş. Yüzüğü kaptıran bacı da:

“Eğer ben onu görürsem ben de ona varırım.” demiş.

Küçük bacı:”Ben hepinizden daha gönüllü alırım, demiş. Bunları duyan Zalim Gader, saklandığı yerden çıkmış. Büyük bacıya:

“Tas senin, ortanca bacıya bu yüzük de senin.” demiş. Küçük bacıya da:

“Sen bir şey bırakmadın. Sırrını görmedim, başından geçeni de tam anlatamadın.” demiş.

“Bu melaike gibi üç bacıdan hangisini almak icap eder?”

“Tası vereni mi?”

“Yüzüğü vereni mi?”

“Yoksa hiçbir sırrına ulaşamadığı kızı mı?”

“Acaba bu melaike gibi güzel üç dünya güzelinden hangisi delikanlıya

düşecek?”

“Şimdi dışarı çık, bir dolu bir boş yapacağız, ikisi boş biri dolu.” demiş.

“Ben bu seçimi böyle yapacağım. Siz hanginiz razıysanız, ona gidin, hanginiz razıysanız bana gelin: beni beğenmeyen kıza Allah selamet versin.” demiş.

Neyse, kura sonucunda Zalim Gader, en küçük bacıyı almış. Yani sırrını vermeyeni.

En küçük bacıyla beraber, kendisine altın tasla yüzüğü de veriyorlar. Yüz mü elli mi on mu beş mi eder onu Allah bilir. Küçük bacıyı atın arkasına oturtmuş, şehre inmiş. Şehirde iyi bir at almış. Tekrar yola koyulmuş. Kimi bulacak, kimi bulacak, haramileri bulacakmış.

Az gitmiş, uz gitmiş; dere tepe düz gitmiş haramilerin bulunduğu ine varmış. Haramiler de Zalim Gader’i başlarından def edince tekrar bir araya toplanmışlarmış. Haramiler karşılarında Zalim Gader’i görünce hepsinin dudakları çatlamış. Ruhları gelip kafalarına inmiş.

Zalim Gader, bunların korktuğunu anlamış. Onlara:

“Korkacak bir şey yok, ben size bir şey yapacak değilim, sizinle bu altın tasları bölüşmeye geldim.” demiş. Haramiler hep birlikte:

“Sen git, senden ne altın ne gümüş tas istiyoruz, bizden el çek, yeter ki yüzümüzü görme.” demişler. Ama bu arada Harami başı, Zalim Gader’in yanındaki kızdan da çok etkilenmiş. Diğer haramilere bunun bir peri olduğunu söylemiş. Zalim Gader, Haramibaşına:

“Senin kalbin doğru değil, hadi eyvallah.” demiş atını oradan sürmüş. Kızı alıp gitmiş.

Az gitmiş çok gitmiş, azı çoğu Allah bilir. Yol üzerindeki bir bahçeye gelmiş. Bahçe sahibine:

“Bize bir güzel karpuz ver de burada yiyelim.” demiş. Bahçe sahibi:

“Karpuzu nasıl vereyim?”

Aslında o bostan sahibi ermiş bir kişiymiş.

“Nasıl olursa olsun, iyi olsun.” demiş Zalim Gader. Karpuzu yemişler yola gözünü dikince:

“Senin dileğini Allah kabul etsin, yalnız bu mekân benim değildir, Şam’a git, Şam’da sahibini bul, parasını git, ona ver.” demiş.

Neyse, bunlar karpuzu yedikten sonra, Şam’a doğru yola koyulmuşlar. Şam’a

giden bir kervana rast gelmişler. Yolda giderken, kervanın önünü haramiler kesmişler. Kervancı başı, o kadar korkmuş ki zangır zangır titriyormuş. Şimdi ne olacak halimiz, diye sağa sola koşturuyormuş.

Zalim Gader:

”Sen niye korkuyorsun ki, hele oradan bana bir kılıç ver.” demiş.

“Ben onların içine dalacağım, ya Allah bana verir ya onlara verir.” demiş. Kervancı başı, aman öldürme, deyince Zalim Gader:

“Ben kılıcımın keskin yerini değil, sırtını kullanırım.” demiş.

Zalim Gader: “Ya Allah Ya Bismillah!” demiş haramilerin içine dalmış. Sağa vurmuş, sola vurmuş. Kervancı başı da yüksek bir yere çıkmış, uzaktan Zalim Gader’i izliyormuş. Zalim Gader, kılıcın sırtıyla haramileri pancar gibi doğramış, bir kenara yığmış. Kervandakilere seslenmiş:

“Haydi, yolumuza devam edelim!” demiş.

Kervan geçip yoluna devam etmiş. Kervancı başı, bundan sonra onlara yağız bir deve vermiş. Kızı deveye bindirmiş. Zalim Gader de devenin önünde gidiyormuş. Neyse bunlar Halep’e varmışlar. Vara vara varsalar ki çok büyük bir nehirle karşılaşmışlar. Kervancı başı:

“Bizi, karşıya geçirecek çok büyük bir sal gerekir.” demiş. Bunlar karşıya geçince yüklerini indirmişler, hem de yük almışlar. Yük alınca tekrar bu tarafa geçince yollarını heybetli iki adam kesmiş:

“Kervandaki malların hepsi bizim olacak.” demişler.

Kervancıbaşı, bu yükleri başkaları için aldıklarını, kendilerinin sopa zoruyla ellerindeki mallara konmak istediğini, bunun olamayacağını söylese de adamlar illa almak isteyen zorbalarmış. Bu yaşadıklarının üzerine Zalim Gader:

“Ey, gader, sen ne zalimmişsin, sen ne zalim gadersin!” demiş ve kaderine o andan sonra küsmüş.

“Bak, anam ben beşikteyken öldü, babamın elinden analığa kaldım, analığım beni istemedi. Nerelere gittim, şimdi ben ne yapacağım, Allahım, sana sığındım!” diye sitem etmiş.

Kervancıya yaklaşmış:

“Kılıcı ver!” demiş. Kervancıbaşı, kılıcı vermiş. Karşılarındaki zorbalarda o yörenin en gaddar adamlarıymış. Zalim Gader, zorbalardan birine:

“Bak, ben senin nerene vurursam, sen de benim orama vuracaksın. Yoksa

kafanı keserim.” demiş. Harami karşısındaki Zalim Gader’i herhalde bir şeye benzetmesi gerekir ki:

“Sen kendini Hz. Ali; elindekini de Zülfikar mı sanıyorsun?” demiş.

Haraminin elinde kalkan, üzerinde de çelikten elbise varmış. Zalim Gader, kılıcı sallıyor, önce kalkana değiyor, ondan sonra Haraminin sırtına vuruyor. Sırtına vurunca, üzerindeki iplerin giyimleri çözülmüş. Neyse, Zalim Gader, haramileri perişan etmiş.

Kervancıbaşı, Zalim Gader’e sarılarak:

“Sen bizimle olduğun müddetçe, kimse kervana yaklaşamaz, kimse kervanın mallarını elimizden alamaz.” demiş. Biraz sonra etraflarına Halep’in ahalisi, kervan yükünü alacak kimseler toplanmış, bu ne iştir, diye sormuşlar. Kervancı başı da Halep ahalisine ve ileri gelenlerine:

“Siz, buraya soyguncu koymuşsunuz, Bundan sonra hiç kimse Halep’e de gelmez, bu yolu da kimse kullanmaz.” demiş.

“Karaya ayak bastık yel bizi almadı, suya girdik sel bizi almadı. Sizin soyguncularınız, bizi gündüz gözüyle bizi almaya kalktılar.” diye eseflenmişler. Ahaliden görenler de Zalim Gader’in zorbaları nasıl perişan ettiğini padişaha nakletmişler. Halep şehrinin padişahı demiş ki:

“Delikanlı, tacımda tahtımda senin olsun. Hanımın da sen de benim bir evladımsınız. Ben de sizin babanızım. Konağımda yiyin, için. Ömrüm olanda sen benimsin; ben de sizinim.” demiş.

Onlar gittiler, muradına nail oldular; siz de muradınıza nail olun.

Anlatıcı: Selahattin GÜNEŞ

5.31. KUYU VE AYI

Zamanın birinde Susuzlar adında bir köy varmış. Bu köyün içindeki kuyuların suyu hep çekilmiş, kuyularda su kalmamış. Sadece tek bir kuyuda su varmış; ama o kuyu da köyün epey dışındaymış.

Köylülerde su doldurmak için, su getirmesi için her hafta bir kız kuyuya gönderirlermiş. Göndermesine gönderirlermiş amma kuyunun yanında da uyuyan bir ayı varmış.

Herkes bu kuyudan su doldurmak için sözleşmişler, evin kızlarından biri kuyuya gidip su dolduracaktı. Fakat her kız şanslı değilmiş. Eğer ayı uykudan uyanır, su doldurmaya gelen kız fark ederse kız orada yermiş.

Günlerden bir gün su doldurmaya bir kız gitmiş; amma ayı uyanmış, afiyetle kız yemiş. Epey sonra bir gün çok güzel bir kız kuyunun yanına su almaya giderken bir anda çok güzel yakışıklı bir oğlan görmüş. Oğlan, kızın güzelliğinden etkilenmiş, "Hoş olmayacak; ama şu kıza yaklaşayım." demiş.

Kıza yaklaşmış, edebiyatla erkânıyla ses vermiş, kız edipli birine benzettiği oğlanın söyledikleri çirkin şeyler olmadığı için, lafına karşılık vermiş. Kız, köylülerin sıkıntısını ve kızların su doldurmak için suya gönderildiğini, bu zaman kadar köyün kızlarının ayı tarafından parçalandığını bir bir anlatmış.

Oğlan, böyle güzel bir kızın gözünün önünde bir ayı tarafından parçalanmasını istememiş, aklından geçenleri kıza söylemiş. Oğlan, kıza:

"Sen ayıya gel, gel de ben onu öldürürüm." demiş.

Kız korkmuş; ama yine de ayıya "Gel, Gel!" demiş. Ayı tam gelmiş, kız yakalayacağı sırada oğlan ayıyı bir vurmada öldürmüştü ve bir süre sonra ortadan kayıp olmuş. Kız koşu koşu köye gitmiş. Kızın koşu koşu geldiğini gören köylüler sağa sola kaçmaya başlamışlar.

Bir taraftan da kıza:

"Gelme, gelme! Ayı bizi yer," diye de yalvarıyorlar hatta kızarak söyleniyorlarmış. Sonrasında kız, onlara olup bitenleri anlatmış. Yiğit bir oğlanın ayıyı bir vurmada öldürdüğünü söylemiş. Köylüler, kıza ayıyı nasıl öldürdü, diye sormuşlar. Kız da:

"Tanımıyorum, ama bir yiğit oğlandı." demiş.

Sonra köylüler adamı aramışlar, aramışlar hiçbir yerde bulamamışlar. Çocuğun biri kuyunun yakınında bir mağara gibi bir delik görmüş. Hemen köylüler

oradan içeri girmişler, baksalar ki kızın tarif ettiği oğlan deliğin içindeymiş. Oğlanda büyü olduğu için yukarda devamlı kalamıyormuş. Köylüler oğlana:

“Dile bizden ne dilerse.” demişler.

Oğlan büyüye uğradığını, bundan dolayı yerin altında yaşadığını, orda kaldığını; ama bir kuşun kendisini sırtına alıp çıkarırsa büyüsünün bozulacağını, söylemiş. Köylüler, ona yardım edecek bir kuş bildiklerini söylerler. Köylülere:

“O zaman beni de yukarı çıkartmanızı istiyorum.” demiş. Köylüler oğlana:

“Tamam, biz gidelim, sen eşyalarını toplu. Biz sana bir kartal göndereceğiz, onunla geleceksin.” demişler.

Oğlan gitmiş eşyalarını toplamış. İnsanlara alışkın olduğu belli besili bir kartal gelmiş. Oğlanı sırtına almış. Kartalın kanadının birinde et diğerinde su varmış. Kartal:

“Gak dersem et, guk dersem su vereceksin.” demiş.

Kartal gitmiş, gitmiş et bitmiş. Kartal “gag” demiş, oğlan bacağından bir parça et koparıp kartala vermiş. Kartal etin tadından etin insan eti olduğunu, vücudundan kopardığını bilmiş. Eti dilinin altına koymuş. Sonra yeryüzüne çıkınca kartal oğlana:

“Yürü bakalım sen önden.” demiş. Oğlan yürümeye başlamış, ama ayağı çekiyormuş. Kartal hemen dilinin altındaki et parçasını çıkarıp yapıştırmış oğlanın vücudundan kestiği yere. Oğlan köyde sevinçle karşılanmış. Köylüleri bu ayıdan kurtardığı için, köylüler ona hep minnet duymuşlar. Kırk gün kırk gece de bütün köylü, kızla oğlana dillere destan bir düğün yapıp hep beraber eğlenmişler.

Onlar da mutlu bir hayat yaşamışlar.

Anlatıcı: Huri BAYIR

5.32. ŞAH İSMAİL İLE GÜLİZAR HANIMIN MASALI

Bir varmış, bir yokmuş, zamanın birinde Şah İsmail adında birisi varmış. Şah İsmail, Gülizar adında bir yörük kızına âşık olmuş.

Gülizar'ın babası göçebe bir yörük ağasıymış. Şah İsmail, Gülizar'ı istetmiş. Ama Gülizar'ın babasına, çevreden, Şah İsmail için içkici, berduş dedikleri için vermek istememiş. Karşısında da bir beyoğlu olduğu için bir gece habersiz atını sıpasını çadırını toplamış, oradan iz azdırmak için uzaklaşmış.

Gülizar, Şah İsmail'i sevdiği için, gittikleri yeri belirtmek amacıyla konakladıkları yerlerde bir taşın altına, İsmail'in rahatça bulacağı bellekler bırakmış. Şah İsmail de Gülizar'ın bıraktıkları bellekleri okuyarak onları geriden geriye izlerini takip edermiş.

Şah İsmail'in yanında da çok sevdiği bir şahin kuşu varmış. Omzunda onunla beraber giderlermiş.

Gide gide bir saraya varmışlar. Sarayın kapısında bir heybet varmış. Bu bizim bildiğimiz saraylardan değilmiş. İnsan kellesinden yapılmış bir saraymış.

Şah İsmail, acıktığından saraya girmiş. Sarayın büyük odasının ortasında bir sofra seriliymiş. Sofranın ortasında bir sini, sininin üzerinde de kandan pişirilmiş bir pilav varmış.

Bu sofra Arap Üzengi denilen bir eşkıya tarafından tuzak olarak hazırlanmış. Şah İsmail bunun tuzak olduğunu nerden bilsin. Açlığın etkisiyle oturmuş, ha babam karnını bir güzel doyurmuş. Arap Üzengi de onu gizlice seyreder; toy tüysüz bir oğlan avıma düştü, diye sevinirmiş. Hatta Şah İsmail'in kendisine canını almaması için yalvaracağını düşünürmüş.

O Arap Üzengi aslında Arap nikabı giymiş, kendini eşkıya diye çevreye tanıtmış bir dünya güzeliymiş. Niye böyle yaptı, diye merak edenlere ben söyleyeyim.

Eskiden analar babalar ister oğlan olsun ister kız, çoluk çocuklarını yetiştirirken, bugünkü gibi vır zirt değil de adam gibi yetiştirirlermiş. Arap Üzengi'nin babası da kızını erkek gibi yetiştirmiş. Bunun gayesi de "Alacağım er, eğer benim sırtımı yere vurursa, öyle evleneceğim." demekmiş.

Sırtını yere getiremeyeninde kellesini keser oraya asarmış. Arap Üzengi, saklandığı yerden çıkmış, Şah İsmail'e meydan okumuş. Şah İsmail:

"İs misin cis misin, onu ben değil Allah bilir; ama keyfimi kaçırma, karnımı doyurayım, o zaman kozumuzu paylaşalım." demiş. Arap Üzengi de:

“Karnını doyurunca, hazır ol, kelleni alacağım.” diye ünlemiş.

Neyse sözü fazla uzatmayalım. Şah İsmail, hiç istifini bozmadan karnını doyurmuş, okunu yayını kuşanmış, şahinin omzundan alıp çıralığa koymuş.

“Sen, ev sahibisin, ilk hamleyi sen yap.” demiş. Der demez Arap Üzengi, Şah İsmail’e öyle bir saldırmış ki Şah İsmail toz duman içinde kalmış. Şah İsmail kendini hemencecik toplamış, bu sefer hamleyi o yapmış. Hamle yaparken de bir taraftan Arap Üzengi’ye:

“Seni Yezidin oğlu yezit, kendini kolla, bu kellelerin hesabını ver.” deyince öyle bir vurmuş ki Arap Üzengi, yerde tomlarlanmaya başlamış, hemen göğsüne çökmüş, tam öldüreceği sırada Arap Üzengi hemen nikabını sıyırarak, sırrını ortaya çıkarmış.

Şah İsmail baksa ki ay gibi parlak, dünya güzeli bir kız. Şah, İsmail, öldüreceğim, diye boğazına çöktüğü kızın güzelliği karşısında bayılıp düşmüş.

Aradan az zaman uz zaman geçmiş, Şah İsmail kendine gelmiş. Bu sefer karşılıklı oturmuşlar, birbirlerini dinlemişler, önce kız konuşmuş. Kız, Şah İsmail’i göndermek istememiş, onu misafir alıkoymuş.

Şah İsmail, bu kelleleri niye aldığını sorunca kız, nedenini anlatmış.

“Kelleleri almamın sebebi, benim sırtımı kim yere getirirse, onu kendime eş olarak almak içindir.” demiş.

“Bu kelle sahiplerinin hiçbiri benim sırtımı yere getiremedi, bu yalan dünyada buna sen muvaffak oldun, bundan sonra sen benim helalimsin.” demiş.

Şah İsmail, kızın dediğini kabul etmemiş, sebebini anlatmış. O gece orada gecelemiş. Yan yana yatmışlar ama aralarına da kılıç koymuşlar.

“Benim bir nazlı yârim var Gülizar adında, ben onu alıncaya kadar kimseyle evlenemem.” demiş.

Arap Üzengi, Şah İsmail’in yiğitliğinden etkilendiği gibi, açık sözlülüğünden de etkilenmiş. Şah İsmail’e:

“Dövsen de kovsan da bundan sonra içtiğin zehir de olsa içerim, yediğin bal olsa yerim. Ama asla yanından ayrılmam. Aradığın sevgilini seninle beraber arayacağım, gerekirse onu bulup sana ben getireceğim.” demiş.

Sabah olmuş, ikisi de yola çıkmışlar; ama Arap Üzengi yine eski nikabını giymiş. Herkesler de onu arkadaşı sanıyormuş.

Az gitmişler, uz gitmişler, dere tepe dümdüz gitmişler, çöller geçmişler. Bir

çölün ortasında bir saraya varmışlar. Şah İsmail, haylamış, kimseden ses çıkmamış. Elindeki gürz ile sarayın avlu kapısına vurunca yıkıp içeri girmişler. Baksalar ki içeride dünya güzeli bir kız, tentene örüyor.

Kız korkmuş, sararmış, ürpermiş. Şah İsmail kıza korkmamasını söylemiş. Kızla oradan buradan konuştuktan sonra kız, Şah İsmail'den etkilenmiş, insanlık hali bu ya gönlü Şah İsmail'e kaymış, oracıkta Şah İsmail'e âşık olmuş. Şah İsmail, Gülizar adında bir nazlı yâri olduğunu, zalim yörük babasının ondan kaçırdığını, onun peşinden gittiğini söylemiş. Onu bulunca dönüşte onu alacağını söylemiş. O gece orada dinlenmişler. Sabah ola hayrola.

Kıza kimi kimsesi olup olmadığını sormuş. Kız, yedi kardeşi olduğunu, şu dağın ardında devlerle savaştıklarını; sabahta küçük dişinin çıktığını, bunun da küçük kardeşinin öldüğüne işaret olduğunu söylemiş.

Şah İsmail hemen atına atlanıyor, dağın ardına varıyor. Varsa görse ki devlerle kızın kardeşleri harp ediyor. Hemen devlere saldırmışlar. Devleri öldürmüşler. Bu sefer kızın kardeşleri kendileriyle beraber devlerle harp eden bu yiğit kimdir, diye meraklanmışlar. Kendi aralarında da "Böyle bir yiğitle bir daha karşılaşmayız, bu yiğide bacımızı verelim." diye de sözleşmişler.

Saraylarına doğru yaklaşmışlar. Ne görsünler, sarayın yıkılmaz dedikleri avlu kapısı un ufak olmuş. Bunu kim yaptı, buna kim cesaret etti, diye konuşurlarken, kız kardeşleri avlu kapısını Şah İsmail'in yıktığını söylemiş.

Kardeşleri Şah İsmail'e:

"Sarayın yıkılmaz kapısını yıktın; ama bahçemizi dermedin." demişler. İçeri girmişler, yemişler, içmişler. Sabah ola hayrola.

Şah İsmail gitmek için müsaade istemiş, bize yol verin, demiş. Kardeşleri illa bacımızı sana vereceğiz, demişler. Kıza anlattığının aynısını kardeşlerine de anlatmış. Nazlı yâri Gülizar'ı babası yörük ağasının kendisinden kaçırdığını, sevgilisini bulursa dönüşte bacılarını da alacağını söylemiş.

Az gitmiş uz gitmişler dere tepe dümdüz gitmişler, uzak bir memlekete varmışlar. Baksalar ki bu memleket başka bir memleketle cenk ediyor. Vardıkları memleketin askerleri de cengi kaybetmek üzereymiş. Şah İsmail ile Arap Üzengi öyle bir ileri atılıyorlar ki öyle bir savaşa girişiyorlar ki karşı memleketin askerlerini porsamba gibi yere sermişler.

Karşı memleketin padişahı neye uğradığını anlamadan cenk meydanını bırakıp

oradan kaçırmış. O memleketin padişahı, tam harbi kaybedecek vakit Hızır gibi yetişen bu iki yiğidi huzuruna çağırtmış.

“İn misiniz cin misiniz? Sizi bize Allah gönderdi.” demiş.

Padişah’ın aklından bu iki yiğidi devamlı memleketinde alıkoymak geçiyormuş. Şah İsmail, hikâyesini bu sefer dönmüş, padişaha anlatmış.

Padişah, paçası boklu bir yörük kızının peşinden gideceğine, ben sana bütün şehrin kızlarını ve kendi kızını giydirip hangisini beğenirse alabileceğini, hangisini gözü tutarsa onunla evlendireceğini söylemiş.

Şah İsmail’e şehrin bütün kızlarını ve kendi kızlarını göstermişler. Şah İsmail, padişaha kararlı olduğunu, illa nazlı yâri Gülizar’ı bulacağını söylemiş. Orada bulunanlara bir dörtlük okuyarak hiçbirisinin Gülizar’a benzemediğini söylemiş.

Padişah, “İlla Gülizar mı olacak?”, demiş. Şah İsmail’in bunda kararlı olduğunu görünce, askerlerini göndermiş, gidin o Yörük kızını bulup getirin, demiş.

Askerler az gitmişler, uz gitmişler. Epey gittikten sonra memleketin ıssız bir yerinde Yörük ağasını ve kızını bulmuşlar. Hemen izleri üzerine dönüp hızlıca padişahın huzuruna Yörük ağasını çıkarmışlar.

Padişah, Yörük ağasına:

“Kızını bu yiğide verecek misin, yoksa kelleni alayım mı?” demiş.

Yörük Ağası, bakmış, padişah kellesini alacak, yapacak bir şey yok, tamam, demiş. Şah İsmail, Arap Üzengi ve Gülizar üçü oldu üç atlı. Yola koyulmuşlar. Gide gide yedi kardeşin sarayına da uğramışlar, Gülperi adındaki bacılarını da almışlar. Diğerleri Arp Üzengi’yi arkadaşı sanırlarmış.

Şah İsmail, yolda durmuş, hepsinden atlarından inmesini istemiş. Hepsi de atlarından inmişler. Üçünü de yan yana dizmiş. Arap Üzengi nikabını çıkarınca diğer kızlar bir hoş olmuşlar. Bunlara birbirlerini kumalığa kabul edip etmeyeceklerini sormuş. Gelgelelim, günümüzde kumalık hoş karşılanmaz; ama eski insanlarda bu adet varmış. Neyse, kızlar birbirlerini kabul etmişler. Gülizar birinci ailesi, Arap Üzengi ikinci ailesi, Gülperi de üçüncü ailesi olmuş.

Onlar ermiş muratlarına. Mutlu bir hayat yaşamışlar.

Anlatıcı: Adem ÖZENÇAY

5.33. YEDİ KARDEŞİN BİR BACISI

Bir varmış, bir yokmuş. Allahın kulu çokmuş. Az söylemesi sevapmış, çok konuşması günahmış. Zamanın behrinde bir kadın varmış. Bu kadının da yedi tane oğlu varmış. Oğlan çocuğu çok istenir kız çocuğu olan babalar gönülsüzleşirmiş. Allah bu aileye yedi oğlan nasip etmiş. Kadın ve kocası çok mutluymuşlar; ama bir de kızları olsa, yedi oğlanın bir teberik bacısı diye sevelim, elimizde olsun, işimize gücümüze yardım etsin, yaşlılıkta elimizden tutsun, sırtımızı, kirlimizi yıkasın, diye de kendi aralarında söylenirlermiş.

Eskilerin bir osiyeti varmış yeni evlenenlere, kız çocuğunu hor görmeyin, en hayırlısı kız çocuğu, derlermiş.

Anaları oğlanlarıyla çekişirken:

“Ha biriniz kız olaydınız, ocağı batasicalar, yedi herifin kirlisine, çıktısına, boğazına yetişemiyorum.” dermiş. Bu sözü analarından hep duydukları için oğlanlar içlenmişler, kızmışlar. Analarına:

“Ana, biz bu evden gidiyoruz. Bu köyde çoğu adamın evinde bir erkek çocuğu yokken, sen yedi tanesine geçim veriyorsun.” demişler.

“Ne zamana kadar geleceğimizi Allah bilir; ama kızımız olursa dama yeşil bayrak dik, oğlumuz olursa dama al bayrak dik.” diye tembihlemişler.

Aradan günler geçmiş, aylar geçmiş, kadının bir kızı olmuş. Oğlanlarının gittiğine üzülen babaları, çok istediği bir kızının olmasına da çok sevinmiş ve oğlanlarının hasretini kızıyla gidermeye çalışmış.

Oğlanları giderken analarına dedikleri “Kızımız olursa yeşil bayrak; oğlumuz olursa al bayrak dik.” sözünü hatırlamış. Damın tepesine çıkmış, al bayrak dikmiş. Gün geçmiş, ay geçmiş, bu meyanda yıl dolmuş, kız büyümüş, kendini yetirmiş.

Gel gelelim kadının oğlanlarına. Onlarda tamamen evden kopmamışlar, analarını babalarını uzaktan uzağa göz ucuyla takip etmişler, onları da bu yalan dünyada kör kötürüm sahipsiz bırakmamışlar.

Köyün içinde eli boş, onun bunun verdiği ile karnını doyuran ama ağzı sıkı birinden haber alırlarmış. O haberciden bir bacıları olduğunu öğrenmişler; ama analarının kızları olunca damın tepesine niye al değil de kara bayrak diktiklerine akıl sır erdirememişler. Bunda bir ters niyet arayıp analarına da kırılırlar. Her evin bir delisi olurda koca köyün delisi biter mi. Delinin biri yeşil bayrağı çıkarır, yerine düğün evinden çaldığı kırmızı bir bayrağı diker. Babaları ha bugün ha yarın eli

değmez değiştirmeye. Ehmallik bu ya.

Allahın olduğu kulunun olmadığı zamanlarda gizli gizli uzaktan bacılarını görmeye gelirlermiş.

Günlerden bir gün, kız köyün ortasındaki hatıbın çeşmesine, ala ineğe su almak için suya gitmiş. Çeşmenin başında köyün diğer kızlarından biriyle iddialaşmışlar, sözleşmişler, anlaşmışlar. Çorap örme yarışına girmişler. Eğer kim yarışı kaybederse onların ineği ölecekmiş. Başlamışlar yarışa. Kız yarışı kaybetmiş. Yarışı kaybedince Allaktan olacak ya ala inek, kız eve gelene kadar yatıp mundar ölmüş. Ne anasının ne babasının haberi olmuş.

Kız eve gelince ahıra girmiş, bir de ne görsün. İneğin ağzı köpürmüş, gözü pörtlemiş, ada gibi şişmiş, ayaklarını salmış, upuzun yatmış. Kız hemen anasına babasına haylamış. Ana baba ala inek ölmüş, yetişin diye.

Ama nafiye bıçağa satıra koşmuşlar; ama ala inek mundar ölmüş, mısıml edememişler. Elden bir şey gelmeyince, babası:

“İte köpeğe yal oldu; tutun ayağından küllüğe sürükleyelim, atalım.” demiş.

Anası babası eve geçmişler. Kız ala ineğin yarışı kaybettiği için öldüğünü bildiğinden başında sesini salmış ağlamaya başlamış.

Biz bilmeyiz kuşun kurdun konuştuğunu ama eskiler berkiler anlatırdı Sultan Süleyman börtü böceklerle konuşurmuş diye.

Neyse, Karakarga dile gelmiş ve ala ineğin başında ağlayan kıza seslenmiş:

“Karga karga karga gak gak gak

Dön de hele bana bir bak bak

Bu kara kargaya at bir topak

Yedi kardeşinle buluşturak.”

Kız, aynı gün yaşadığı bu garip, olağanüstü olaylara bir anlam verememiş. Amma yedi erkek kardeşi olduğunu da yeni öğrenmiş. İneğin kaba etlerinden kesmiş, topalaklı yemeğinin tanesi gibi yuvarlamış yuvarlamış kargaya atmış. O atmış, karga kapmış. O atmış karga kapmış.

Karga karnını iyice doyurduktan sonra kıza demiş ki:

“Haydi, şimdi, yola çıkma vakti.”

Kız karakarganın sırtına binmiş. Binerken de bir torbanın içine et, yanına da su almış.

Az gitmişler, uz gitmişler, dere tepe dümdüz gitmişler.

Kız, karganın sırtındayken karga lak dedikçe et; lük dedikçe su veriyormuş. En sonunda karga, kızı kardeşlerinin evine indirmiş. Ama kardeşleri evde yokmuş.

Kız, almış eline süpürgeyi, başlamış evin her tarafını süpürmeye, temizlemeye. Evin her tarafına kadın eli değdiği belli oluyormuş. Akşam olmuş, kardeşleri eve gelmişler. Dışarıdan bakmışlar ki evin önü bile süpürülmüş. Kendi aralarında: ‘‘Hayırdır, bize iyi bir kimse gelmiş.’’ demişler.

‘‘İs misin cis misin?’’ diye sormuşlar. Kız da:

‘‘Ne isim ne cisim, ben sizin kız kardeşinizim,’’ demiş.

Sarım gülüm olmuşlar, koklaşmışlar, ağlaşmışlar, bacılarını hepsi ayrı ayrı sevmiş. Kız, başından geçenleri onlara hikâye etmiş.

Er zaman gel zaman, günlerden bir gün kız evdeyken bir tatlı kara üzüm tanesi almış. Kardeşlerinin de küçük bir bosileri varmış. Bosi üzümü kendisine vermesini söylemiş; ama kız üzümü kendi ağzına atmış, bosiyeye vermemiş. Kız temizlik yapmak için dışarıda ocağa ateş yakmış, su ısıtacakmış. Bosi, üzüm tanesini kendisine atmadığı için kızmış, ateşe işemiş ve ateşi söndürmüştü. Kız orayı aramış, burayı aramış evde ateş bulamamış.

Masal bu ya. Kardeşlerinin evinin ilerisinde de bir devin evi varmış. Kardeşleri de her sabah işe giderken kız kardeşlerine kapıyı kimseye açmamasını ve devin evine doğru dahi yürümemesini tembihlerlermiş. Kız kardeşlerinin dediğini unutmamış.

Devin evine ateş istemeye gitmiş. Dev in bir iyi bir de kötü kızı varmış. Dev in iyi kalpli kızı, kıza:

‘‘Sen buraya hangi akılla geldin?’’

‘‘Aman, seni babam da kardeşim de görmesin, şu ateşi al, hemen buradan bir savuş.’’ demiş.

Kız, ateşi almış, oracıktan hemen uzaklaşmış; ama devin kötü kalpli kızı gittiği yere kadar taslamış. Akşam olup dev evine gelince kötü kalpli kızı babasına fısır fısır olanları anlatmış. Evlerine gelen kızın yaşadığı yeri tarif etmiş.

Sabah olmuş. Amma kız, kardeşlerine, dün devin evinden ateş aldığını söylememiş. Söyleseymiş kardeşlerinden biri bekçi kalırmış. Dev de kardeşlerini gizlice gözetirmiş.

Kardeşleri gidince dev kapıyı çalmış. Kız, kapıyı açmayınca dev, kıza, dün kendisine ateş veren kızının kendisine yüzük gönderdiğini, parmağını uzatmasını,

yüzüğü takıp gideceğini söylemiş.

Kız, devin söylediklerine inanmış, parmağını uzatmış. Kız parmağını uzatınca dev, kızın parmağını geve geve soğurup kızını halsiz cansız bırakmış. Kız kapının arkasına bel bayın baygın düşmüş ama dev eve girememiş.

Akşam olup kardeşleri eve gelince kapıyı çalmışlar, çalmışlar; ama kapıyı kız açmamış. Kapıyı kıramamışlar. Evlerinin gizli yerinden eve girmişler. Yerde kardeşlerini bembeyaz, kireç gibi görünce hepsi telaşlanmış.

Kız kendine gelip dün ateş istemeye gittiği devin gelip kendisini parmağına yüzük takma bahanesiyle kapıya geldiğini, olanları anlatmış. Kardeşleri o kızgınlıkla devin evine saldırmışlar. Devi ve kötü kalpli kızını öldürmüşler. Devin iyi kalpli kızını da kendilerine gelin almışlar.

Yedik içtik muradına erdik.

Anlatıcı: Seyyare ÇETİN

5.34. ÇOBANIN İKİ KARISI

Evvel zaman içinde kalbur saman içinde Âdemin çocukları o kadar çoğalmışlar ki hepsi bir yere dağılmışlar, hepsi ayrı ayrı iş yapar olmuşlar.

Ülkenin birinde bir padişah varmış. Bu padişahın da atlarını güden bir çobanı varmış. İşini iyi yapan bu çobanı padişah çok severmiş. Bu çobanın adı Ali'ymiş.

Ali bir gün evlenmiş. Günler aylar sonra bir çocuğu olmuş. Ali ne var ki karısından gereken mutluluğu görememiş.

Ali karısının üstüne bir kuma getirmiş. Eski karısı zamanla bu kumayı kıskanmaya başlamış. Hatta ona kötülük yapmak için fırsat kolluyormuş.

Günler geçmiş ay dolaşmış, ikinci karısından çobanın bir çocuğu olmuş. İkinci karısı çok güzel olduğu için çoban bu karısına ve oğluna daha çok ilgi göstermeye başlamış. Eski karısının kıskançlığı iyice artmış.

Bir gün, ikinci karısı banyo yaparken eski karısı eline bir iğne alıp kadının başına batırmış. Kadının başına iğne battıkça kadın kuş gibi ötüyormuş. Eski karısı “Kuş ol, Kuş ol!” diye bağıırıyormuş. Olacak ya tam o sıra da ikinci karısı kuş olup bacadan uçup gitmiş.

Çoban eve gelince eski karısına sormuş ikinci karısını. Bana en son banyo yapacağım, dedi. Ondan sonra da bir daha görmedim, demiş.

Çoban eski karısından işkillenmiş ama elden ne gelir.

Günler, geçmiş ay dolaşmış, ikinci karısının çocuğu büyümüş.

Bu arada kuş kadın, her gün gelip çocuğun etrafında dönüyor

“Memiğim, Memiğim, ne yaparsın, ne haldesin?” diye soruyormuş.

Çocuğu yanında götüren çoban bir kuşun çocuğun etrafında dolaştığını görünce, işi takibe almış. Yine bir gün çocuğun üzerinde kuş dönüp dururken onu keçesiyle yakalamış. Kuşu yakalar yakalamaz kuş eski haline dönüvermiş. Karısı olan biteni, başından geçeni çobana anlatmış.

Çoban karısını ve çocuğunu yanına alıp evine dönmüş. Olanlara iyice kızan çoban, eski karısını bir doru atın kuyruğuna bağlamış, dağlara doğru dehlmiş, karısını cezalandırmış.

Çoban ikinci karısı ve çocukları ile mutlu bir hayat yaşamışlar, kötüler cezalandırılmış.

Anlatıcı: Aynur CAN

5.35. UN ÇUVALI

Bir varmış bir yokmuş, Allahın kulu çoktan çokmuş. Eski zamanlarda bir herif ile avrat varmış. Bunların bir tanecik inekleri varmış.

Bu ineği herif ile avrat güdüye sürermiş. Sen süreceksin ben süreceğim diye ikimiz bahse girelim, kim seslenirse ineği güdüyü o sürsün diye anlaşmışlar.

Neyse, adam gözünü hiç açmamış, kadın güdü diye eline bir değnek almış. İneği yaylım yerine kadar kovalaya kovalaya güdüye yetişmiş.

Ondan sonra köyün içinde de bir tane değnekli bir deşirici gezermiş. İneği sürerken bunu da görmüş.

Deşirici o komşudan ekmek bu komşudan un istemiş ve en son adamın evine gelmiş. Deşirici adamdan un istemiş. Adam, bahsi kaybedeceğim diye deşiriciye seslenmemiş.

Bakmış ki adamdan ses çıkmıyor, bundan korkacak bir şey yok, demiş. Evin içine girmiş, bir çuval unu almış, herif sesini çıkarmamış. Unu eşeğine yüklemiş, köyden çıkmış gitmiş.

Avrat eve gelmiş, bakmış ki evdeki un çuvalı yok.

“Herif un ne oldu?” diye sormuş, adam seslenmemiş. Bahisten de inekten de vazgeçmiş, “Un ne oldu?” diye yırtınmış. Ses yokmuş adamdan, adam kadının gözüne ahraz ahraz bakıyormuş. Hemen aklına deşirici gelmiş. Geri eline değneği almış, deşiriciyi aramaya çıkmış.

Bu köye öteki köye derken deşiricinin izini bulmuş. Eskiden yabancı biri camide veya camiye ait bir odada yatarmış. Köylü de orda yatıp kalkana yiyecek içecek getirirmiş.

Deşirici, başka bir köyde camiye misafir olmuş. Elinde değnekle kadın vara vara bulmuş deşiriciyi. Baksa ki deşirici camide misafir. Bir de kadın olmuş. Arkalarından da iki tane candarma gelmiş. Caminin odasında dört misafir olmuşlar. Köylü bunların karnını doyurmuş. Çaylarını içirmişler, bunları ağırlamışlar.

Gece olmuş, kadın bu unu niye nasıl alacağım diye düşünmeye başlamış. Jandarmalar uyumuş. Kadın ve deşirici uyumamışlar. Neyse deşirici, kadına:

“Adın ne?” demiş. Kadın:

“Sıçtım kadın, derler bana.” demiş.

Deşiriciye adını sormuş o da adını söylemiş. Deşirici durup durup kadına “sıçtım, kadım sıçtım, kadın” diye eğlenirmiş. O da deşiricinin bağı geçince kadın

gelen un torbasının içinden bir parça da ocak külü almış, bulamaç yapmış, jandarmaların yattığı kenara dökmüş.

Kadın ununu, eşeğini, değneğini almış, çıkmış, koymuş, gitmiş. Deşirici uyanınca ara ara kadına seslenmiş. Orada jandarmanın biri uyanmış.

Ocağı batısınca yoksa altına mı sıçtın; duruyor duruyor aynı şeyi söylüyorsun, demiş. Arkadaşını dürtmüş, o esnasında kadının döktüğü bulamaca bulaşmış. Arkadaşı da uyanmış, ama onun eline de bulaşmış.

“Sabahtan berli şu deşirici sıçtım kadın, diye söylenip duruyor.” demiş.

Kalkıp baksalar ki etraf pislik içinde. Deşiriciye iyice bir sopa çekmişler. Sorgusuz sualsiz vermişler sopayı. Bu adamların ekmekleriyle doyuyor, yataklarında yatıyor bir de burada pisler misin diye iyice dövmüşler. Deşirici olanları anlamış; ama ne unu ne eşeği sormaya cesaret edememiş.

Arkasına bakmadan kaçmış oradan. Kadın unu eve getirmiş. Kocasına yaşadıklarını anlatmış. Onlar da bir daha böyle birbirleriyle tartışmayacaklarına söz vermişler.

Onlar ermiş muradına bizde erelim muradımıza.

Anlatıcı: Kâtibe AYGÜL

5.36. YILAN OĞLAN

Çok eski zamanlar da bir padişah varmış. Çocukları olmuyormuş, bu da padişahı üzüyormuş. Padişah yolculuk yapmaya karar vermiş. Bu yolculuk esnasında aksakallı bir adamla karşılaşmış.

Yaşlı adam, padişaha nereye gittiği sormuş. Padişah çocuklarının olmadığını ve bu yüzden yolculuğa çıktığını ve gideceği yeri söylemiş. Yaşlı adam cebinden bir elma çıkarıp padişaha uzatmış.

“Bu elmayı alıp kabuklarını soyup ikiye böl, yarısını sen yarısını eşine ver, kabuklarını da ata ver.” demiş. Padişah elmayı alıp saraya dönmüş. Elmayı kabuklarını soymadan bölüp yarısını kendi yarısını da eşine vermiş.

Gel zaman git zaman eşi hamile kalmış. Bu süre içinde padişah köylülere yemekler, altınlar ve gümüşler vermiş. Padişahın karısı, erkek çocuk doğum yapmış. Bebek yarı insan yarı yılan olarak doğmuş. Bunu gören padişah ve köylü çok şaşırılmış. Yarı insan yarı yılan olan çocuğunu kabul etmiş.

Doğum yaptıran kadın Allahın bu bebeği kendisine verdiğini ve ona bakması gerektiğini söylemiş ve bu bebeğin adını “Şahmeran” koymuş.

Padişahın yarı insan yarı yılan olan bebeğine bir oda hazırlatarak en iyi bir şekilde düzenletmiş. Bebeğe bakıcılar ve vezirler bakmışlar.

Günler haftaları, haftalar ayları, aylar yılları kovalarken yarı insan yarı yılan olan bebek büyümüş. Vezirler ve bakıcılarına babasına evlenmek istediğini söylemelerini istemiş. Başta razı olamayan babası bunu kabul etmiş, komşu köyden oğlu için gelin getirmiş, dillere destan düğün yapmış.

Düğün bittikten sonra ertesi sabah gelinin sokularak öldüğünü görmüşler. Kızı gömmüşler. Aylar sonra çocuk tekrar evlenmek istemiş. Çocuğun yarı yılan yarı insan olduğunu bildikleri için kimse kızını vermek istememiş. Yalnız köylünün biri iki kızının olduğu onlardan birini padişahın oğluna vereceğini söylemiş. İlk eşinden olan kızını vermiş.

Bunu istemeyen kızı, ağlayarak yıllar önce ölen annesinin mezarı ziyarete gidiyor. Ağlayarak yaşadıklarını anasının mezarına anlatmış. Tam o sıra annesinin ruhu mezardan çıkıp kızına padişahın oğluyla bir şartla evlenmesi gerektiğini anlatmış.

Şartının da kırk tane elbise giymesi olduğunu söylemiş. Şartını yerine getirmezse padişahın oğluna yaklaşmamasını söylemiş. Elbiseyi çıkarırken bir onun

çıkartmasını söylemiş. Kız akşam eve geldiğinde bu şartları söylemiş ve padişahın oğlu şartı kabul etmiş.

Kızla evlenmişler, padişahın oğlu kırk tane elbise giymiş. Düğün bittikten sonra yılan oğlana şartını söylüyor. Bu şartı kabul ettikten sonra kız elbisenin birini çıkartıyor, daha sonra yılan oğlan da derisini çıkartıyor.

Kırkinci elbiseye geldikten sonra yılan oğlan çok yakışıklı bir delikanlıya dönüşmüş. Sabah erkenden padişah ve hizmetçileri gelinin öleceğini düşündükleri için cenaze hazırlıklarını yapmışlar.

Veziri odalarına yollamışlar. Vezir kızın odasında, yanında da yakışıklı bir delikanlının olduğunu görmüş. Çok şaşırılmış.

Padişahın yanına gidip, gördüklerini anlatmış, çok şaşırın padişah odaya gitmiş, oğlunu görünce nasıl insana döndüğünü sormuş. Oğlu ve gelini olanları anlatmış. Kırk gün kırk gece düğün dernek kurup eğlenmişler.

Mutlu ve mesut bir hayat yaşamışlar.

Darısı acısı olanlara.

Anlatıcı: Nafiye BELYEMEZ

5.37. SARI İNEK

Bir varmış, bir yokmuş, Fatma adında bir kızı varmış. Annesi ölmüş, babası bir üvey anne getirmiş.

Üvey annenin de bir kızı varmış. Üvey anne, bu öksüz kıza çok kötü davranırmış. Bir de sarı inekleri varmış bunların. Üvey anne kıza sabahtan kıza ineği verirmiş, bir de eline kirmenle yün verirmiş, akşama kadar:

“Hem ineği otlatacak, hem de bu yünü eğireceksin.” dermiş.

Kız sabahtan ineği almış, yününü de almış, çıkarmış yazıya. Birkaç gün sonra olmuş, kız gene sarı inek önde, elinde kirmen, kolunda sarılı yün giderken çok kuvvetli bir rüzgâr esmeye başlamış. Rüzgâr, estikçe hızlanmış, estikçe hızlanmış, kızın kolundaki yününü almış gitmiş kızın. Kız, yünün arkasından koşmuş koşmuş yetişememiş. Koşarken de:

“Gadın yel, güzel yel, atta git yünümü, analığım beni öldürür.”

Neyse, kız yünün arkasından koşmuş yetişememiş, başlamış ağlamaya. Oradan yaşlı bir karı gelmiş.

“Kızım niye ağlıyorsun?” demiş. Kız da:

“Nene yel yünümü aldı, gitti, evde analığım yünsüz geldiğimi görürse, beni döver, öldürür. Ondan ağlıyorum,” demiş. Karı da:

“Kızım gel ağlama, şu kafamdaki bitleri bir temizle, ben sana yün veririm.” demiş. Kız da karının kafasındaki bitleri ayıklamaya başlamış. Bir taraftan da:

“Hımmm nene, saçın burcu burcu kokuyor.” diyormuş.

Nene, kıza yünü vermiş, sonra da demiş ki:

“Kızım ilerde bir dere var, kara su gelirse sudan geçme, sarı su gelirse sudan geç.” demiş.

Kız gitmiş derenin başına oturmuş, kara su gelmiş geçmemiş, sarı su gelmiş geçmiş. Kızın her tarafı altın olmuş.

Neyse, akşam olmuş kız eve gitmiş, analığı da bakarmış geriden kıza. Bir de bakmış ki kızın her tarafı altın, kız dillere destan, dünya güzeli bir kıza dönmüş, evin yoluna girmiş. Koşmuş, evden hemen bir battaniye almış, kıza sarmış, kimseye göstermeden evin içine getirmiş. Ondan sonra kıza sormuş:

“Nasıl oldu da sen böyle oldun?”

Kız da başına gelenlerin hepsini anlatmış. Analığı kendi kızına hiçbir iş yaptırmamış. Bu sef demiş kendi kızına:

“Yarın ineği yaymaya sen gideceksin.”

Neyse, kendi kızı ineği almış, bir yünle kirmen vermiş eline, gitmiş yazıya. Yaban da yine yel çıkmış. Kızın yününü yel almış. Kız başlamış koşmaya, koşarken de bağııyormuş;

“Manyak yel, çatlak yel, at da git yünümü, anam beni döver.”

Yel yünü götürmüş, kız başlamış ağlamaya. Sonra yaşlı karı çıkmış karşısına:

“Kızım ne oldu niye ağlıyon?”

Kız da:

“Nene yel yünümü götürdü, anam beni döver onun için ağlıyorum,” demiş.

Karı da:

“Kızım ağlama, gel kafamdaki bitlere bak, temizle de ben sana yün veriyim,” demiş. Kız da, karının başındaki bitlere bakarken:

“Of ya nene, başın çok pis kokuyor,” demiş. Karı da:

“Hım, kızım öyle mi?”

“Şurada bir dere var, sarı su gelirse geçme, kara su gelirse geç,” demiş.

Kız beklemiş, derenin başında sarı su gelmiş geçmemiş, kara su gelmiş geçmiş.

Kız kapkara olmuş, her tarafı pislik olmuş. Anası da kızının yolunu gözlüyormuş, kızı altınlı olacak, güzelleşip gelecek diye.

Kız ilerden bir görünmüş ki kapkara, eli yüzü pislik içinde geliyor.

Annesi hemen evden bir battaniye almış, kızını kapatmış kimse görmesin diye içeri saklamış.

Kızın bu güzelliği saklanamamış, dillere destan dünya güzeline dönüşen bu kızı bir Beyoğlu gizli gizli taslamış.

Kızı istemek için dünürcü gönderir.

Üvey anne, dünürçüler gelince onu tandıra kilitlemiş; dünürçülere de kendi çirkin kızını göstermiş.

Dünürçüler evdeyken horoz dışarıdan ses verir:

“Kız, tandırda, kız tandırda.”

Üvey anne, dışarı çıkar, elinde bir çalı değneği ile horozu ormana kadar kovalar.

Dünürçüler, kızı tandırdan çıkarırlar.

Kız başından geçenleri anlatır, olup biteni söyler.

Beyoğlu, kızla evlenir. Üvey anne ile çirkin kızı, iyi huylu kızın Beyoğlu'nun evine gelin gitmesini kıskanıp karpuz gibi çatlamışlar.

Kız, Beyoğlu ile mutlu bir hayat sürmüş.

Anlatıcı: Şerife UZ

5.38. YANDIM YANDIM DER MİSİN?

AYŞEM İLE FATMAMI YER MİSİN?

Eskiden bir köyde bir kadın varmış. Bu kadınında birbirinden güzel, birbirinden cilveli iki kızı varmış. Kızlarının birinin adı Ayşe diğèrinin adı da Fatma'ymış. Kadın, tarlaya gider, giderken de kapıyı üzerlerinden kapatırken:

“Aman yavrularım kimseye kapıyı açmayın, hırlısı var hırsızı var.” diye tembihlermiş.

Ayşe ile Fatma “Ben geldim dediğim zaman, açın.” diye sıkı sıkı uyarırmış. Gün geçmiş kendi aralarında böyle anlaşmış.

Gel zaman git zaman bir aç kurt bunları takip etmiş. Bunların arasındaki konuşmaları iyice bellemiş.

Aradan zaman geçmiş, bir gün kurt, analarının sesini taklit etmiş.

“Ayşe ile Fatma, yavrularım, kınalı kızlarım, ben geldim.” demiş.

Onlarda kurdu anaları sanıp kapıyı açmışlar. Kurt onların toyluğundan yararlanıp hileyle ikisini de yemiş. Anneleri akşam olmuş, eve gelince kızlarının kanlarıyla, kurttan arta kalanlarla karşılaşmış, yanmış ciğèrleri dağlanmış; ama elden ne çare.

Bunu kurdun yaptığını anlamış. Aradan zaman geçmiş, kurttan öcünü alma planları yapmaya başlamış. Kurtla hiçbir şey yokmuş gibi muhabbete devam etmiş, acısını içine atmış. Senden bu acımı alırım diyerek, kurdu yemeğe davet etmiş.

Kadın, büyük bir çukur deşmiş, içine ateş korları atmış. Üzerini de minderle örtmüş. Oraya da çökmeyecek şeyler koymuş. Akşam olmuş, kurt misafirliğe gelmiş.

Kurda:

“Şöyle minder tarafına otur.” demiş.

Kurt oturur oturmaz kadının hazırladığı tuzağa düşmüş.

Kurt, içi kor ateş dolu olduğu için “Yandım, yandım.” diye bağırmaya başlamış.

Kadın, kazdığı kuyunun başında kurda:

“Yandım, yandım der misin Ayşe ile Fatma mı yer misin?” demiş, kurt bağıra bağıra ölmüş, kurttan kızlarının öcünü almış.

O muradına ermiş, darısı bize.

Anlatıcı: Saadettin BAYRAM

5.39. KEL FATMA

Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde kalbur saman içinde, pireler berber iken develer tellal iken, ben dedemin beşiğini tıngır mıngır sallarken, köyün birinde bir Beyoğlu varmış. Evlenme çağına gelmiş. Köydeki kızların hiçbirini beğenmemiş. Babası:

“Oğlum, yedi köyü dolaş, beğendiğin kızı alalım, kırk gün kırk gece düğün yapalım.” demiş.

Beyoğlu, bir gün atıyla gezerken köyün birinde çok güzel bir kız görmüş. Çok beğenmiş, kız o kadar güzelmiş ki upuzun saçları, ay gibi parlak yüzü varmış.

Beyoğlu, kızı atının terkisine alır, köyün dışındaki bir pınara kadar gelirler. O pınarın başındaki bir ağacın dallarının üzerine kızı bırakıp, kendisini almaya geleceğini söylemiş.

“Sen, burada otur, ben anama babama söyleyeyim, düğün hazırlıklarını başlatayım, seni buradan davul zurnayla gelip alırım.” demiş.

Kız, ağacın dalında otururken, pınara Kel Fatma adındaki kara, çirkin bir kız suya gelir. Bakar ki suda çok güzel bir kız resmi var. Bunu kendisi zannedip kibirlenmeye başlar. Testiyi taşa vurup kırar, ben de bu güzellik varken pınardan su taşımam, demiş. Bunu duyan güzel kız, ağacın dalından seslenir:

“Ey, kel kız, o güzellik sen de değil bendedir.”

Kel Fatma, ağacın dalındaki güzel kızı görür. Suya yansıyanın onun güzelliğini anlar, onu kıskanır. Kel Fatma, kıza oraya nasıl çıktığını, kendisini de çıkarmasını söyler. Kız, saçlarını aşağıya uzatmış.

“Saçlarımdan tutun, yukarı tırman.” demiş. Kızın saçlarından tutunan Kel Fatma, ağaca çıkmış. Kız, başından geçenleri Kel Fatma’ya anlatmış. Kel Fatma, bunları öğrendikten sonra, kıza:

“Gel, dizlerime yat da saçlarını öreyim.” demiş.

Kız, dizlerine yatınca kızı pınarın suyuna itelemiş. Kendisi kızın yerine oturmuş. Birazdan düğün kafilesi gelir, Kel Fatma’yı alıp köye götürürler. Yolda, Beyoğlu, bula bula bu kel kara kızı mı bulmuşlar, diye söylenirler.

Gün gelir gün geçer o pınarın içinden bir selvi ağacı büyümüş. Ama bu selvinin gölgesi Beyoğlu’nun üzerine düşer, hiç gitmezmiş. Nereye gitse, selvinin gölgesi Beyoğlu’nun üzerindedir. Kel Fatma, işkillenmiş, Beyoğlu’na pınardaki bu

selviyi kesmeyi önerir.

“Ağzımıza birer kaşık, kapımıza güzel bir eşik, çocuğumuza bir beşik yapalım.” demiş.

Pınarın içindeki selviyi keserler, ağızlarına kaşık, kapılarına eşik, bebeklerine beşik yapmışlar. Yemek yerken kaşık ağızlarını yırtmaya başlamış. Eşik, girip çıkarken düşürür, libaslarını yırtar, beşik bebeklerini sıkıp öldürmüş.

Kel Fatma, olacağı yok, kaşığı, eşigi, beşiği dışarı çıkarıp yakmış. Beyoğlu, ateşin başındayken ona sıçrar, Beyoğlu yanar. Kel Fatma, yaptığı haksızlığın karşılığında cezasını tek kalarak çekmiş.

Bu masal da burada biter.

Anlatıcı: Bahriye ESER

5.40. YILAN YUTAN KIZ

Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde kalbur saman içinde, bir köyde yedi kardeş varmış.

Yedi kardeşin hiç bacıları yokmuş, anneleri hamileymiş, analarına giderken, işe giderken, tembih etmişler, oğlan olursa kara bayrak dikin evin tepesine. Kız olursa kırmızı bayrak dikin, oğlan olursa biz gelmeyeceğiz eve demişler.

İşten çıkmışlar bakmışlar damın tepesinde kırmızı bayrak var, eve gelmişler bacıları olmuş sevinmişler bacımız oldu diye bacıları büyümüş, bunlar gelir gider çalışırlarmış. Büyük oğlanın gelini varmış. Kız su istemiş o da su vermiş tas ile. Tas ile su verince tasın içinde de ufacık bir yılan yumurtası varmış. Gelin görmüş de söylememiş, suyu kız içmiş. Kız içtikten sonra işte günbegün karnı büyümeye başlamış. Gelin kocasına:

“Bacınızın karnı büyüyor, bacınız hamile, çocuğu var.”

Oğlan: “ Ne yapsak ne itsek.” dermiş.

Sonra bir ağ deve varmış. Kızı deveye bindirmişler, buna bir dağarcık ekmek koymuşlar bir de su koymuşlar yanına, salmışlar. Evden uzakta bir dağın ardına terk etmişler.

“Hadi, git!” demişler kıza. Bacıları, gitmiş gitmiş, dere tepe düz gitmiş, bir çobana rast gelmiş. Çoban:

“Nereye gidiyorsun?” demiş.

“O da böyle böyle, başıma iş geldi beni savuşturdular, beni evden kovdular.” demiş.

“Gidiyorum, başımı aldım gidiyorum.” demiş.

“O da gel benimle, ikimiz evlenelim.” demiş.

Evine götürmüş. Üst baş almış. Konu komşuyu çağırılmış. Allahın izni peygamberin kavliyle kızı nikâhına almış. Çoban, keçinin sütünü sağmış. Kıza bolca süt içirmiş. Kız, keçi sütünü içtikçe karnından istifra itmiş. İstifra ettikçe tümünden karnından yılanlar çıkmış. Kızın karnı boşalmış, kız karnında ne kadar yılan ifrit varsa kurtulmuş. Kız, bu yılanları kurutmuş, bir kenara koymuş.

Gel zaman git zaman yıllar göz açıncaya kadar geçmiş. Kızla adamın üç tane çocukları olmuş. Kız ağabeylerini bilirmiş, kardeşlerini geriden geriden seyredermiş. Kardeşleri kızın nerde olduğunu bilmezlermiş.

Kızın oğlu, yetişmiş, büyümüş, âşık oynarmış.

“Oğlum, git, şuradan biraz sonra dayıların geçecek. Onlar geçerken önlerine çık, üt aşığım üt, yedi oğlan yeğeniyim, ağ deve büvesiyim.” sözlerini demesini söylemiş.

“Tamam.” demiş çocuk.

Çocuk atarmış aşığı “Üt aşım, üt yedi oğlan yiyeiyim, ağ deve büveniyim.” diye söylüyormuş. Oğlanın dediklerine kulak veren büyük ağabey:

“Allah, Allah. Bu çocuk bir şeyler diyor.” demiş. Kızın çocuğu, gene atarmış aşığı, “Üt aşığım üt, yedi oğlan yeğeniyim, ağ deve büveniyim.” dermiş.

Ağabeyi, çocuğu yanına çağırmiş, dediklerini bir daha söyletmiş. Çocuğa:

“Oğlum, senin evin nerde?” demiş. O da:

“Ben götürüyüm sizi, gelin, haydi?” demiş.

“İyi hadi o zaman, bakalım, götür bizi, evinize.” demişler.

Arkasına düşmüşler çocuğun, çocuk evlerine almış gitmiş oğlanları, gitseler ki bacılarının evi. Bacılarını görünce sarım gürüm olmuşlar, oturmuşlar.

Bacılarının üç tane çocuğu olmuş. Evlenmiş bacıları bunlara hürmet, hizmet itmiş. Sonra geri giderlerken bacıları bunlara ayrı ayrı azık çıkılamış.

Büyük oğlana en büyüğünü çıkılamış, biraz gitmişler, gitmişler, merak itmişler.

“Açalım da bakalım, bacımız bize ne koydu acaba?” demişler. En küçük kardeşten başlamışlar azıklara bakmaya. Açmışlar, bakmışlar ki biraz yiyecek, işte biraz hediye, hepsi de teker teker açmış. Büyük ağabeyin çıkısına gelmiş sıra.

“Seninki daha iyi herhalde, senin azık daha büyük.” demişler. Bütün hediyenin hepsi yılan kurusuymuş.

Kızın aslında hamile değil karnındaki yılan yavrusu olduğunu anlamışlar, sonra pişman olmuşlar, evlerine gelmişler, hanımlarına olup biteni söylemişler.

Büyük gelin, evelerken gevelerken ağzından “Karnında yılan olduğunu biliyordum.” diye kaçırmiş.

“Sen benim bacımın hamile olmadığını bildiğin halde, bana onu sen savuşturttun. Bacımın hali bizi utandıracak bir kötü hal değilmiş, karnında yılan varmış. Bunları ona yaşatmamızın nedeni sensin.” diyerek hanımını evden kovar, evden savuşturur.

Tamam, yedik içtik muradımıza geçtik.

Anlatıcı: Fadimana KÖYLÜ

5.41. NOHUT OĞLAN

Bir varmış bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde bir çiftçi ile karısı varmış.

Çocukları olmuyormuş, çocuk olması için gezmişler tozmuşlar hiçbir çare bulamamışlar. Köyden bir tanesi demiş:

“Allah, Allah diyeni yolda komaz, duan çare yirine geçer. Bir çömlek nohut ısla ekmek iderkene. Bunu yanına al, koy. Senin oklavan ona değdiği zaman, döküldüğü zaman, hepsi çocuk olur.” demiş.

Ondan sonra oradan kadın hamuru yoğurmuş, başlamış ekmek itmiye. Oradan oklavası değdiği zaman, çömlek devrilmiş, hepsi çocuk olmuş, hepsi çığırışmaya başlamış:

“Ana bana çörek, ana bana çörek, ana bana çörek...”

Korkuyla mı heyecanla mı bilememiş, afallamış kadın, oklavayla vurmuş vurmuş öldürmüş, bir tanesi kalmış, tahtanın altında gizlenmiş. Kadın başlamış “Naptım, yıllardır çocuk hasretindeyim. diye ağlamaya başlamış:

“Şurada bir oğlum olsaydı, çocuklarım olsaydı, babasına ekmek götürseydi, azık götürseydi.” Oradan nohut oğlan çıkmış.

“Ana ben buradayım.” demiş. Kadın, sevinmiş, çocuğa bir çörek yapmış.

“İyi oğlum, gel oğlum çörek edeyim de götür babana yesin, öküzle çift sürüyor.” demiş.

Oradan çöreği yapmış, azık çıkılamış, babasına çocuğunu salmış, varmış.

Çocuk olanları anlatmış, kendini tanıtmış, adam çok sevinmiş. Çocuk, oradan babasına azığı vermiş.

“Baba, ben çift süreceğim, bir şey olmaz.” demiş.

“Oğlum, sen çift süremez, sen ufaksın, nohut oğlansın, öküzün bokunun içinde kalırsın.” demiş. Oradan çocuk, yok illa süreceğim, diye zorlayınca adam, çifti çocuğa bırakmış. Gitmiş kırtışın başında bir kara çalının altına uzanmış.

Babasının dediği olmuş, öküzün bokunun içinde kalmış nohut oğlan.

Babası aramış, deremiş, bulamamış, öküzleri almış, eve gelmiş. Hanımına, başından geçenleri, oğlanın başına gelenleri anlatmış. Adam ve karısı, çok üzülmüşler:

“Veren Allah, alan Allah, elden bir şey gelmez.” diye ağlaşmışlar.

Epey bir vakit sonra köyün iki genç kızı tezek deşirmeye gitmiş.

O da kurumuş tezeğin içinde, tezekle çuvala doldurmuşlar kızlar. Yolda gelirken:

“Nereye götürüyon beni eşşekoğlu eşeğin kızı, beni nereye götürüyon sen!” diye bağırmaya başlamış.

Kız bir sağına bakmış bir soluna bakmış. Kimseyi görememiş, çuvalı dökmüş yere, tezeğin içine bakmış. Orda da bir şey yok, tekrar doldurmuş, almış götürürken gene küfretmiş bir daha. Öyle, öyle, öyle öyle derken oğlanı eve getirmiş tezeğin içinde kızlar. Oradan yemek pişirilecek anası tezekleri tandıra getirmiş, yemeğin altına vururken bu sef kızın anasına sövmüş:

“Eşşekoğlu eşeğin kadını, sen beni neye yakacan!” demiş.

Kadın korkmuş kaçmış oradan. Sağına bakmış, soluna bakmış kimse yok. Geri tekrar gelmiş. Korca korca öyle öyle tezeği yaklaştırmış ateşin yanına. Nohut Oğlan, beni yakacak diye atlayıvermiş, tencerenin içine girmiş nohut oğlan. Orda yemek olmuş bu sefer, yemek yenmeye ortaya gelmiş, yemek geldikten sonra bu sefer sofralardakine de küfretmeye başlamış Nohut Oğlan:

“Beni niye yiyorsunuz eşşekoğlu eşeğin adamları!” diye bağırmaya başlamış. Bunlar tüm korkuyor, korkuktan sonra götürüyorlar, yemeği dışarıya köpeğin önüne döküyorlar.

Nohut oğlan, köpeği kovalıyor.

Hoşt hoşt, geliç geliç, diye köpeği kovalarken diğer taraftan da anasını avradını... İti, eşşolueşşeğin iti, diye sövüyormüş. Nohut Oğlan, oradan da kurtuluyor. Ondan sonra oradan bir at arabası geçerken atlıyor at arabasına biniyor, oradan da atın kulağına.

“Beni nere götürüyon!” diye ona da aynısını küfrediyor, at arabasını süren adama da küfrediyor:

“Beni nereye götürüyon sen!” diyor. Adamda korkuyor, atı arabayı terk ediyor, kaçıyor. Ondan sonra bu atı kendi evlerine kadar götürüyor, evine gidiyor. Eve varıyor, attan iniyor aşağıya, pencerenin altına geliyor, bakıyor, dinliyor, dinliyor, anasıynan babası ağlıyor:

“Nohut oğlum, nohut oğlum, nohut oğlum olsaydı, gelseydi şöyle böyle yapsaydık!” diye nohut oğlana ağıt söylüyorlarmış. Ondan sonra:

“Ana ben buradayım!” diyor Nohut Oğlan, seviniyorlar.

Mutlu mesut bir hayat geçiriyorlar ana, baba, nohut oğlan.
Yedik, içtik, muradımıza erdik

Anlatıcı: EŞe ARICAN

5.42. KEÇELİ

Bir varmış, bir yokmuş, evvel zaman içinde kalbur saman içinde dünyalar güzeli bir güzel kız varmış. Bu kız, kendini sürekli saklıyormuş, kimselere göstermiyormuş. Kızın bir keçesi varmış. Çokta güzel bir keçesi varmış. Keçesini giyiyormuş, üstünden hiç çıkarmıyormuş. Keçesinin de boynuzları varmış. Boynuzlarına çamaşırlarını asıyormuş. Giderken cıngıl mıngıl, cangıl mangıl ses çıkarıyormuş. Bir gün dereye çamaşır yıkamaya giderken, padişahın oğlu da o gün ava çıkmış. Padişahın oğlu ava çıktığı gün, onu dereye görmüş, hemen atına almış keçeliyi, atını sürmüştü:

Anasına:

“Ben çok güzel bir mahlûk buldum, çok garip bir şey buldum.” diye onu evlerine bırakmış.

Onu hayvan belletmiş. Neyse, öyle, aylarca günlerce yaşamış bu keçeli orda. Pis tavalarda yemek veriyorlarmış, yemiyormuş; su veriyorlarmış pis bardaklarda içmiyormuş. Temiz bardaktan veriyorlarmış, içiyormuş. Temiz tabakalarda verince yemekleri yiyormuş. Pislere öteye kakıyormuş, böyle pis yemekleri yemiyormuş ondan. Öyle, öyle, öyle, bu keçelinin banyo ihtiyacı olmuş, hamama yıkanmaya gitmiş. Oradan o sırada da padişahın hanımı, oğlanın anası oğlanı everecekmiş, kıza bakıyormuş.

Oğluna demiş:

“Oğlum, ben gideyim hamamlarda bakayım, güzel bir kız beğenirsem sana alacağım.” demiş. Evden de eline bir yüzük almış o yüzüğü de, oğlu için bakacağı o güzel kızın parmağına takarım, demiş.

Oradan hamama gitmiş oğlanın anası, padişahın karısı, bu keçeliyi görmüş, ama keçelinin üstünde keçesi yokmuş. Keçeli, padişahın annesini görünce hemen oradan kaçmış:

“Sür körükçü, sür körükçü,” demiş.

O sırada eve gelmiş, eve gelmiş hemen odasına geçmiş, evin içine oturmuş, oturduktan sonra padişahın hamını gelmiş, kapıya vurmuş:

“Keçeli aç kapıyı!” demiş.

Keçeli kapıyı açmış, kadın karşısına oturmuş başlamış anlatmaya.

“Çok güzel bir kız gördüm amma kızını kaçırdım, çok güzeldi kızını amma kızını kaçırdım, kaybettim,” diye kadın eseflenmiş. Eninde sonunda, nasıl olsa o hamama

gene gider, ben onu gene gider, bulurum, demiş.

Neyse, aradan bayağı bir zaman geçmiş, keçeli gene hamama gitmiş, padişahın hanımı da o gün yine hamamda kız bulmaya gitmiş. Orda keçeliyi tekrar görmüş, keçelinin üstünde keçesi yokmuş. Keçeli, padişahın annesini görünce hemen oradan kaçmış. İşte, keçeli körüğe tekrar biniyor, keçeli bindikten sonra padişahın hanımı da körüğüne biniyor, oradan, baksa ki Beyoğlu'nun annesiyle beraber gide gide aynı anda eve gidecekler. Napayım ne edeyim diyor Keçeli:

“Dur körükçü, durdur körüğü sen!” diyor. Ben ineyeğim, diyor.

“Hamamda tarağımı unuttum, hatıradır, kaybolmasın.” demiş. Hamama tarağımı almaya gidiyor. O sırada, başka körüğe biniyor, sür körükçü, diyor. Çok hızlı sür, diyor.

Padişahın hanımı da tekrar o güzel kızı görmek için yolda iniyor, hamama sıradan biri gibi giriyor. Keçeli, kadını gene görüyor. Hemen oradan çıkıyor.

“Sür körükçü, sür körükçü,” diyerek hemen eve geliyor. Hemen keçesini giyerek oturuyor yerine. Kadın gene geliyor:

“Gene kaybettim, bulamadım.” demiş kadın. Olanı oğluna anlatınca buna padişahın oğlunun çok canı sıkılıyor, kızıyor:

“Niye anne böyle yapıyorsun, kaç gündür aynı kızıdan söz ediyorsun, amma bir türlü kızla karşılaşamıyorsun.”

“Tamam, olacağı yok, kızı ben kendim arayacağım.” demiş. Annesine:

“Azık hazırlat bize.” demiş.

Anası azık hazırlatıyor.

Keçeli yaklaşıyor:

“Bende geleceğim, kendime azık hazırlayacağım.” demiş.

Padişahın hanımı, Oklavaynan eline vuruyor:

“Sen yapamazsın git yanından pis keçeli.” demiş.

Sonra, Keçeli, hemen bir fırsatını buluyor, parmağındaki yüzüğü çıkartıyor, azığın içine, en üste koymuş. En üste koyunca padişahın oğlu azık açıldı mı en üsttekini yiyormuş ya ondan en üste koyuyor yüzüğü Keçeli.

Az gidiyorlar uz gidiyorlar, dere tepe düz gidiyorlar. Acıkıyorlar azıkları açıyorlar, üsttekini alıyor Beyoğlu. Yemeği bir dişliyor, dişleyince içinden çatadan dişine bir şey değişiyor. Açsa baksa ki yüzük, anasının evlendireceği kıza takacağı yüzüğü. Sonra akli kesiyor:

“Toplanın, gidiyoruz, ben bildim, ben kızı buldum.” diye dönüyorlar, geliyorlar. Anası:

“Buldun mu?” diyor.

“Buldum.” diyor. Keçeli bakıyor şöyle, çekiliyor kenara. Beyoğlu öyle bir bakmış ki Keçeliye, Keçelinin yüreğine güpürtü girmiş. Azığa yüzüğü koyduydı ya akli kesiyor. Sonra oğlan eline bıçağı alıyor:

“Çıkar şu keçeni!” diyor.

Keçeli büzülüyor, köşeye çekiliyor, yüzüğü koymakla pişman olmuş; ama oğlan oyununu anlıyor.

“Çıkar şu keçeni.” demiş. Keçeli seslenmemiş, çıkarmamış, sonra oğlan yaklaşır keçesine şöyle bıçağı takınca keçe yırtılmış, içinden dünyalar güzeli bir kız çıkıyor.

Kırk gün kırk gece düğün ediyorlar. Mutlu mesut yaşıyorlar.

Tamam, bu kadar.

Anlatıcı: Durdane COŞKUN

5.43. SABIRTAŞI

Bir varmış, bir yokmuş. Bir evin bir kızı varmış. Bir de bahçeleri varmış, kız bahçeye gezmeye çıkarmış. Kız bahçede gezerken yanına bir kuş gelirmiş.

“Kızcağız, kızcağız.” der gidermiş. Babasına anasına demiş ki:

“Bana bir kuş geliyor, kafama konuyor, kızcağız, kızcağız diye gidiyor.” demiş.

“Ne diyor kuşcağız?” diye sormuşlar.

“Yedi sene ölü başı bekle, yedi sene diri başı bekle.”

Günler sonra kuş yine gelmiş, gene aynı şeyleri söylemiş. Kuş uçup gitmiş, Kız, anası, babası bu kuşun arkasına düşmüşler. Gidiyorlar ki büyük bir yer, çiftlik gibi. Kapılar açılmış içeri girmişler. Orda hep ölüler ayrı ayrı asılmışlar ayaklarından. Bunlar gelmişler, gezmişler, artık çıkmak için kapıya yönelmişler. babası ile anası çıkarken, yatağın birinde de ölü varmış, yatarmış üstü çarşafı. Kız ona bakakalmış. Anayla baba çıkmış, onlar çıkınca geride kalan kızın üstünden kapı kapanınca kız içerde kalmış. Kapılar kapanmış, açılmamış.

Kız bir sandalyeye oturmuş, eline de bir havlu almış. Ölünün başında sinekleri kovarmış. Öyle böyle kız, ölünün başında yıllarca kalmış.

Yedi sene sonra ölü canlanmış Allah tarafından. Hindi, bir kapı açıldı.

Oradan geçen bir kervan görmüşler. Adam kıza, kervandan ne alayım sana, diye sorunca kız adamdan kendisine bir halayık almasını istemiş. Gitmişler, kervancılara parayı basmışlar, bir can yoldaşı almışlar. Aradan zaman geçmiş, adam halayığı da kendine avrat almış. Bu sefer bir evin iki pilici olmuşlar. Adam çarşıya gidecekmış.

“Ne alayım? “diye Çingen kızına ayrı sormuş; kervancının kızına ayrı sormuş.

“Bana bunu al şunu al.” demiş. Ötekine sormuş:

“Sana ne alayım?” demiş.

“Bana bir sabır taşı al.” demiş.

“Giderken yolun aydınlık olsun, almazsan geldiğin yol zindanlık olsun.” demiş bir evin bir kızı. Şimdi ikisine de istediğini almak için dolaşmaya başlamış. İstediklerinden başka Çingen kızına giyecek, yiyecek, fistan, gömlek almış. Yola düşmüş ki, yol zindan olmuş.

“Ülen şu yaptığa bir bak ya bana, bir evin bir kızı bana sabır taşı al dedi.” demiş.

“Onu almadım, yolum karanlık oldu.” demiş.

Onu almaya dönmüş, sora sora bir karpuz çekirdeği gibi küçük bir taş almış.

“Dur bakalım, bunu veriyim de ne yapacaktım bir öğreneyim.” demiş.

Vermiş adam, öyle de avradı takip eder, kollarmış. Oturmuş demiş ki kız:

“Bu güne kadar bir evin bir kızıydım, bir kuş geldi, kızcağız kızcağız, ölü başı bekle.” dedi.

“Düştük kuşun peşine, kaldım ölüyle kapıların ardına. Kapılar kapandı, ölünün başında yedi sene peşkir salladım da benim suçum neydi, ona istediğini alıyor da bana almıyor?”

O taşa içindekileri anlatmış. Sabır taşı şişmiş patlamış. Adam:

“Yedi sene başımı bekleyen kızı üzdüm, haberim olmamış.” demiş.

Kızın karşısına geçer, ondan af diler, onun gönlünü alır. Adam kıza sarılır.

“O sabır taşı, anlattıklarına sabredemiyor ben nasıl sabredeyim, derken adam kadına sarılmış, kadın ölmüş.

Bu masal da burada bitmiş.

Anlatıcı: Atilla TUZLU

5.44. DOMAT FİDANI

Bir varmış bir yokmuş. Bir annenin iki tane kızı varmış Bu kızlardan biri üveymiş, biri de öz kızımıymış.

Annesi, üvey kızına her işleri yaptırır, her türlü eziyet eder, az yedirir, çok çalıştırır, kızdığı zamanlarda da hep tandıra kilitlermiş. Oysa kendisi kadar kötü kalpli kendi kızıyla da hep gezermiş. Üvey kızına sabahtan akşama kadar her gün ev işlerini gördürüyormuş, kendi kızına ise hiç kıyamaz; hiçbir iş gördürmezmiş.

Üvey kızı, bir gün bir domat fidanı ekmiş. Domat fidanını devamlı sular ve çapalarmış. Domat fidanı bir süre sonra serpilmiş, büyümüş. Üvey kızı domat fidanına demiş ki:

“Domat fidanım, ben seni her gün sulayıp, çapalıyorum. Bir salıniver de göreyim.”

Domat fidanında sallanmış ve üvey kızın önüne altınlar saçılıvermiş.

O şehrin de bir padişahı, padişahın da akli başında bir oğlu varmış. Padişah oğlu diğer padişah oğlanları gibi saray eğlencelerine düşkün değilmiş. Atına biner, yanına en sağlam adamını alır, ülkenin her bucağını incik incik gezer, ileri zamanlardaki padişahlığı için düşünceler geliştirirmiş.

Günlerden bir gün padişahın oğlu, yine adamıyla gezerken bu kızı görmüş.

Görmüş amma padişah oğlunun yüreğine de bir ateş saplanmış. Padişahın oğlu hemen, izinin üstü saraya, anne ve babasının yanına gitmiş. Oğlunun gezmeden bu kadar erken geleceğini beklemeyen anası babası, oğlandaki garip halleri zaten anlamışlar. Oğlan sözü fazla uzatmadan onlara demiş ki:

“Falanca evde fakir ama güzel bir kız var. Onu gördüm, görür görmez de yüreğime ateş düştü, onu bana isteyin.”

Padişah demiş ki:

“Oğlum, iyi hoş, gönlünü kaptırmışsın ama o kız bize gelmez. Biz zenginiz, padişah ailesiyiz, sen padişah oğlusun, o kız fakir, bizim huyumuzu suyumuzu, erkânımızı, adabımızı bilmez.”

Padişahın oğlu, babasının söylediklerine aldırmamış, onlara nazlanmış, baskı yapmış. Anasını babasını kızı istemeye göndermiş. Padişah, kızın yaşadığı yere önden habercilerini göndermiş, üvey kızını istemeye geleceklerinin haberini salmış.

Üvey annesi padişah oğlunun, üvey kızını isteyeceğini duyunca hemen üvey kızını tandıra hapsetmiş ve padişahın oğluna kendi kızını vermiş.

Kızını verdikten sonra oğlan gelmiş. Kızı görmüş, kız o kız değil.

Oğlan demiş ki:

“Babacığım, benim istediğim, bir görünce havas ettiğim kız bu değil.”

Babası da:

“Oğlum, onların başka kızı var mı ki?”

“Babacığım, benim istediğim kız, bir domat fidanı yetiştiriyor, onunla senin benim gibi konuşuyor, domat fidanını okşuyor ve domat fidanı da ona altınlar saçıyor.”

Bunların birde horozları varmış. Olacak ya horoz olan bitenleri görüyormuş. Aradan bir zaman sonra oğlan askerleri ile çıkmış kızın evine gelmiş. Horoz bakmış askerler geliyor. Hemen dama çıkmış.

“Gıngılı gık gık, gıngılı gık gık.” diye ötmeye başlamış. Atlılarla padişah oğlu evin önüne gelince, horozun bir şeyler anlattığını anlamış. Oğlan horozun sesini dinlemiş. Horoz: “Altınlarla, Fatma tandırda, altınlı Fatma tandırda!” diyormuş.

Horoz, üvey annesinin kızı tandıra kilitlediğini, kendisine öz kızını verdiğini söylemiş.

Tandırda bakmışlar ki oğlanın sevdiği kız tandırdaymış. Kızı tandırdan çıkarmışlar. Padişah oğlu üvey annesine:

“Sen bu kızı ne hakla tandırda kapatırsın?” diye kızmış. Kızı alıp gitmişler.

Kızla oğlanla nişanlanmışlar.

Kırık gün kırk gece düğün yapmışlar.

Onlar ermiş muradına bizde çikalım tahtına.

Anlatıcı: Elif TOKER

5.45. GÜMÜŞ ŞEMEDEN İÇİNDEKİ GÜLPERİ HANIM

Bir varmış bir yokmuş. Allah'ın kulu çoktan çokmuş. Bir ana bir de baba varmış. Bunların gözden sakladıkları gözü gibi korudukları bir oğlan çocukları bir de kızları varmış. Durmuşlar, oturmuşlar, oğlan kardeşiyle annesi patadan ölmüşler.

Kırkıncı, yedincisi derken ara soğumuş adam kendisiyle evlenecek kadına bakmaya başlamış.

Sağa sola salık salmış, aramış ama bir kadın bulamamış. Babasının da azıcık kafasında varmış.

“Yav kızım, ben seni alacam.” demiş. Kız bihuş olmuş. Ne diyeceğini ne edeceğini bilememiş.

“Şaşırdın mı, sen benim babamsın.” demiş.

“Babansam babanı.” demiş. Kız, anlamış ki babası iyi değil.

“Öyleyse, sen bana bir gümüş şemeden yaptır.” demiş.

“Öyle gönlüm olur, öyle varırım sana,” demiş.

Adam gitmiş, bir gümüş şemeden yaptırmış gelmiş. Kız, gümüş şemedenin içine girmiş, gizlenmiş, kapısını kilitlemiş. Kız kayboldu demişler.

Babası:

“Kızın uğursuzluğu bu şemedenden, şemedeni ben seni satacağım.” demiş.

Çarşıya götürmüş ama kız içinde bilmiyor. Çarşıda satmış gümüş şemedeni. Bir de Beyoğlu varmış. Beyoğlu'nun bir nişanlısı varmış. Fena çirkinmiş. Beyoğlu da güzel ararmış. Beyoğlu çirkin nişanlısına bu gümüş şemedeni almış. Anahtarıyla açmış bakmış ki içinde dünyalar güzeli, ay gibi bir kız oturuyor.

“İs misin, cis misin?” demiş.

“İs de değilim, cis de değilim, sana yarar bir kuşum.” demiş kız.

Bunlar sözleşmişler, saklanıyormuş kız gene, öteki çirkinine göstermeyecekmiş kendini. Beyoğlu getirirmiş, o da yer, içer, saklanırmış.

Allah, Allah, neler getirmiş kıza neler. Allah insana böyle nişanlı, böyle koca versin inşallah. Beyoğlu neler getirir neler yedirirmiş o güzel kıza. Kıza bir de güzel bir yüzük takmış.

Beyoğlu askere gidecekmış. Bir annesi varmış, ona demiş ki:

“Ekmeğimin kulağı yenirse, yerim sıcak durursa, ben askerden gelirim. Ekmeğimin kulağı yenmezse, yerim sıcak durmazsa ben orada ölür kalırım.” demiş. Bir de şemedene kimse dokunmayacak. Annesi:

“Tövbe de oğlum, tamam oğlum.” demiş.

Oğlan evine mektup yazarmış, aynı şeyleri dermiş.

“Evet, oğlum aynı oğlum.” dermiş. Kız kalkarmış, yer içermiş.

Beyoğlu'nun annesi baksa ki yemeğin bir tarafı yengin, ekmeğin bir tarafı yeniliyor.

Yermiş, içermiş, gider gümüş şemedenin içine oturmuş güzel kız.

Günlerden bir gün eski nişanlısı gelmiş Beyoğlunun evine. Beyin şu kadar günü kaldı, demiş. Evin içinde gezinirken şemedeni görmüş. Bu şemedeni kim aldı, niye benim haberim yok, derken şemedeni kendi evine götüreceğini söylemiş.

“Ben bu anahtarı alacağım, buraya takacağım, benim gümüş şemedenim küçük, bu büyükmüş.” demiş. Kaynanası da:

“Beyoğlu gelsin, ikiniz birlikte açın, içine beraber bakın,” demiş. Kız içerde saklı, kadının da Beyoğlunun nişanlısının da haberi yok.

Neyse küçük şemedenin anahtarı, büyük şemedene tutmuş. Açsalar ki dünya güzeli, apapba bir kız içinde oturuyor. Beyoğlunun eski nişanlısı kızını savuşturmuş.

Kız koymuş gitmiş bir akarın başına oturmuş, otururken oradan geçen bir köncü garı varmış. Köncü garı her gün kön yataklarını süpürürmüş, dalına çuvalı almış, onu satmaya gidermiş. Köncü karının, kötü bir evi varmış. Könü satınca evine gidermiş. Otururken otururken kız, acıkmış, geçen karıya seslenmiş:

“Teyze bana bir ekmeğe versen ne olur, var mı ekmeğin?” demiş.

“Kızım ben kön süpürüyordum yarım ekmeğim vardı; ama köne düştü vereyim, yer misin bilmem.” demiş.

“Kızım sen kimlerdensin, kimsin?” demiş. Başından geçenleri haber vermiş kız, Yaşlı kadın da:

“Gel, gidelim kızım Allah bana verir, ben de sana veririm.” demiş.

Gitmişler onun kızı olmuş, hiçbir tarafa çıkmamış. Kız, oğlanın yolunu gözlüyormüş, karı kön süpürürmüş, ne bulurlarsa kuru yavan, acı soğan yerlermiş.

Ondan sonra Beyoğlu gelmiş askerden.

“Hani benim gümüş şemeden?” demiş. Dalına da vurmuş almış gitmiş çirkin kız kendi evine.

“Ana ben sana şunu şunu demedim mi?” Annesi:

“Yavrum, nişanlın laftan sözden mi anlar, ne dediysem duymadı, ben içinde kız olduğunu nerden bilirim, böyle böyle bir kız vardı bana deseydin olmaz mıydı?”

demiş.

Neyse, biz Beyoğlu'nun hem hayır elli olduğundan haber verelim hem de kızını nasıl bulurum, diye düşünür dururmuş.

Beyoğlu, el zaman gel zaman çardağındaki atlardan köylüye at dağıtmış. Bu kızın kulağına kadar gelmiş. Kız, köncü karıya:

“Anam, anam, gurban olduğum anam, ha bir at da biz alalım.” demiş.

“Yavrum ben bir Köncü garıyım, ata nerden bulalım arpayı çavdarı.” demiş.

Kız da:

“Elimi yusam arpa biter, yüzümü yusam çavdar biter, ben onu beslerim, korkma kara anam, zorlu anam.” diye kadına yük sürmüş.

Ölecek bir at varmış, küllüğe onu atmışlar. Karı, küllükteki atı da kendisinin alacağını söylemiş, atı alıp getirmiş.

“Al, gadın gızım!” demiş. Kız da:

“İyi, olsun, ben buna bakarım anam, iyi at değil deme, ben ona bakınca o iyi at olur.” demiş. Ata bir bakmış, bir bakmış at doğru beylik at olmuş. Atın iyiliği Beyoğlu'nun kulağına kadar da gitmiş. Beyoğlu atımı getirin, demiş. Kimi postunu getirmiş, kimi titreye titreye atımı, kimi de ölümcül at getirmiş. Namı kulağına kadar gelen atı görememiş Beyoğlu. Köncü karı bir at götürmüş onu da getirin, demiş. Kız, ata tembih etmiş:

“Millet gelirse kalkmayacaksın, kalkarsan yatmayacaksın, ben gelene kadar hiç kıpırdamayacaksın.”

Gitmiş bir komşunun oraya oturmuş kız. Allah, Allah, At tene kalkmazmış. Beyoğlu demiş:

“Bu niye kalkmıyor?”

“Aboooovv” demiş Köncü karı.

“Kızını bir çağırırım geleyim, o kaldırsın bari o bakıyordu.” demiş. Kız:

“Halıyı halının üstüne korsa, ziliyi zilin üstüne sererse, ben öyle gelirim.”

demiş.

Beyoğlunun aklı kesmiş, halıyı halının üstüne koymuş, ziliyi zilin üstüne sermiş. Kızını çağırılmışlar. Kız eve gelmiş, ahıra varmış.

“Kalk meymenetsiz at, sahibinden ne meymenet gördüm de senden ne meymenet göreceğim.” deyince, at lapadan kalkmış. Tamam, o atı oradan alıp gitmemiş Beyoğlu.

Beyoğlu, kızın o kız olduğundan emin olmak istemiş.

“Bu kız olmaya bu kız amma iyice emin olmak gerek.” demiş. Aradan birkaç zaman sonra, köylülerden çorba yapmasını istemiş Beyoğlu kendine.

“Herkes bana çorba getirecek.” demiş. Köyün alayı çorba getirmiş tas ile. Karıştırmış yüzük arıyor Beyoğlu. Karıştırmış yüzük yok. Gene demiş kız:

“Gurban olduğum ana, ha bir çorba da biz pişirelim, Beyoğlunun oraya herkes çorba götürüyor, bir de biz götürelim.” demiş.

“Git yavrum biz bir Köncü garıyız, çorbayı pişirirken içine kön düşer de Beyoğlu bizimkini yer mi başkasınıkini yemeden?” demiş.

“Olsun ana.” demiş.

Yüzüğü çıkarmış çorbanın içine atmış kız. Köncü karı getirmiş çorbayı. Beyoğlu, çorbadan yüzüğü bulur. Bu, kıza asker öncesi verdiği yüzüktür. Beyoğlu:

“Gel bakalım Köncü karı şuraya otur.” demiş.

“Yoğ yavrum ben korkarım, ben korkarım!” derken eteğine yapmış karı.

“Gel karı yaparsan yap, gel!” demiş. İçeriye girmişler.

“Allah’ın emri Peygamberin kavli ben senin kıza dünür geleceğim.” demiş.

“Aman yavrum, ben Köncü karıyım, benim kıızı beğenin mi sen?” demiş.

“Beğenirim, sen gel hele şöyle.” demiş.

İstemeye gelince kıızı vermişler. Kızın boğazına on gramısa, bir beşlik, bir kor altın, evveli fes giyerlerdi sarı Reşat sarıdan, bileziği de doldurmuş koluna. İkisini düğününü bir yapmış, hem öteki nişanlısının hem bu nişanlısının.

“Olsun.” demiş kız. Ama öbür eski nişanlısı kıza kötülük yapmaya fırsat kollarmış.

“İkimiz de senin avradın olalım.” demiş güzel kız. Onu güzelce koltuğuna almış şuraya dineltmiş, öteki gelini de almış şuraya oturtmuş.

Günler geçmiş, aylar geçmiş bir gün eski nişanlısı, kıızı tandırlığa kapatıp yakmaya çalışmış. Beyoğlu bunu duyunca eski nişanlısına:

“At mı istiyorsun it mi istiyorsun?” demiş.

“İti napayım, at istiyorum.” demiş. Atın arkasına bir teneke bağlamış.

Tenekeye de kıızı bağlamış, atın götüne bir kırbaç sallamış, at koymuş gitmiş.

Dağa taş vura vura parçalanmış.

Bu masal da burada bitmiş.

Anlatıcı: Şerife UZ

5.46. HİZMETÇİ (CARIYE)

Zamanın birinde bir padişah varmış. Bu padişahın en büyük eğlencelerinden biri ava çıkmakmış. Padişah bir gün adamlarıyla yine ava giderken yolda güzel bir cariyeye görmüş. Görür görmez de ona âşık olmuş.

O güzel cariyeyi alıp sarayına getirmiş. Aradan bir zaman geçtikten sonra cariyeye hastalanmış.

Padişah memleketin en iyi hekimlerini, tabiplerini toplamış; toplamış ama cariyenin hastalığına hiçbir bir çare, deva bulamamışlar.

Padişah, cariyenin her gün gözünün önünde eriyip gitmesine dayanamıyormuş. Elinden bir şey gelmediği, derdine deva olamadığı için de içleniyormuş. Onu her görmesinde üzüyor, kederleniyormuş.

Aşağıya inmiş, yukarı çıkmış. Günler ayları kovalamış, çaresizlikten sonunda bir mescide gidip el açarak dua etmiş, secdeye kapanarak ağlamış, Allah'a yakarmış. O anda bir güvercin hâsil olmuş yakınında. Olacak bu ya, güvercin:

“Padişahım, bu kanadı cariyenin yastığının altına koy.” demiş.

Padişah, güvercinin verdiği kanat elinde deliler gibi koşmaya, sevinçten bas bas bağırmaya başlamış. Hemen koşup cariyenin yastığının altına güvercinin kanadını koymuş. Padişah, o kadar umutlanmış o kadar umutlanmış ki çok sevdiği karısının iyileşeceğine. Ama ne yazık ki cariyeye iyileşmemiş. Günler geçmiş, aylar geçmiş, umutları tükenmiş, yine eski dertli günlerine dönmüş.

Padişah güvercinin kendisiyle alay ettiği sanarak güvercini öldürmüştü. Ne bilsin güvercini kızgınlıkla öldürdüğü gün, cariyenin sapasağlam ayağa kalkacağını. Cariye iyileşmiş, hemen padişahın yanına gitmiş. Bir de ne görsün, güvercini, padişah öldürmüştü. Padişahın güvercini öldürüldüğünü görünce ağlamaya başlamış.

İşin aslında, o güvercin, cariyenin sevdiği oğlanmış. Cariye Allaha yalvarıp onun güvercin olmasını, devamlı yanında olmasını, bundan da kimsenin haberi olmaması için hasta numarası yapıyormuş.

Padişah durumu öğrenince:

“Cariyeden bana yar olmaz, sadece kendisini düşünen bencil birisidir.” diye cariyeyi aldığı ormana atmış, bir daha arkasını arayıp sormamış.

Halı dirliği nedir, Allah bilir, ben bilmem. Burada bitti.

Anlatıcı: Yedigâr ÖĞÜN

5.47. TAK TAK TABACIK

Bir varmış bir yokmuş. İki tane kardeş varmış, anneleri ölmüş, babaları bir üvey anne almış. Üvey anne bu çocukları sevmez olmuş onları evden azıtmaya çalışmış.

Demiş:

“Bu çocukları azıtacaksın.”

Babası da azıtmazmış. Kadın bir sütlaç pişirmiş, adam da:

“Bu sütlacı nasıl yaptın?” demiş.

“Nasıl yaptıysam yaptım sana ne!” demiş. Kadın adama burun kıvırmaya, adamı yüzden almamaya, yanına yatınca yanından kalkıp gitmeye başlamış. Adam da:

“Bunu bana bir daha yap.” demiş.

“Yaparım ama bir dileğim var.”

“Nedir dileğin?”

“Çocukları azıtırsan yaparım,” demiş. Adam üvey annenin sözüne uymuş.

“Gelin çocuklar sizi ormana götüreceğim, oduna gidelim.” diye götürmüş çocukları. Çocuklara bir çadır kurmuş.

Çocuklar içinde yatıyormuş. Adam kabağı ağaca asmış, rüzgâr estikçe kabak “tak, tak” ediyormuş. Çocuklar diyormuş:

“Babamız odun kırıyor.”

Akşam olmuş, rüzgâr durmuş, kabağın sesi de kesilmiş. Çocuklar dışarı çıkmış ki, kimse yok, baba yok azmışlar.

Ondan sonra araya araya geri köylerini bulmuşlar, evlerine varmışlar ki, kimse yok. Annesi babası göçmüş gitmişler acıkmışlar tabi, orayı aramışlar burayı aramışlar, ekmeklikte iki tane mayalı bulmuşlar. Bu mayalıları yemişler, çocuklar açlıklarından susuzluklarından. Ondan sonra su bulamamışlar.

Oraya varmışlar bir çayır çimenlik yerde, küçük bir su akıyormuş. O sudan da içen hayvan oluyormuş. Kız büyükmüş tabi, aklı eriyormuş. Oğlan küçükmüş aklı ermiyormuş.

“Abla susadım.” diyormuş. O da:

“Ablam içme, ablam içme!” diyormuş.

“Ne olursun yüzümü yıkayım.” demiş. İzin vermiş, yüzünü yıkarken çocuk bir yudum su içmiş. Sonra çocuk bir tanaya dönüşmüş.

Ondan sonra bu kız çocukla beraber yazıda yabanda kardeşini giderken yolu bir köye düşmüş.

Bir köy varmış uzakta duman tütüyormuş, oraya gitmişler. Varmışlar ki orada dev gibi insanlar varmış. Bu çocukları iyice beslemişler. Dana büyüsün de ikisini beraberce yiyeceklermiş. Kardeşine diyormuş:

“Kardeşim az ye, sen çok beslenirsen, seni kesecekler.”

Çocuk da durmadan yiyormuş. Günler geçmiş, besili dana olmuş. Ne getirirlerse yiyormuş, kız hep ağlıyormuş.

Ondan sonra bir gün bir bakmışlar ki, dana bayağı büyümüş. Danayı keseceklermiş.

“Allah’ım” diye yalvarmış, çok temiz kalpliymiş kız.

“Allahım, kardeşimi bıçak kesmesin!” demiş.

Keserlermiş, keserlermiş; ama bıçak kesmezmiş.

“Niye kesmiyor?” demişler.

“Ben, dua ettim.” demiş.

“Önce seni yeriz.” demişler.

“Allahım kessin; amma eti pişmesin!” diye dua etmiş kız.

Etini pişirmişler, pişirmişler, et pişmiyor.

“Niye pişmiyor?” demişler.

“Ben dua ettim.” demiş kız. Bu sefer yine kızı korkutmuşlar, gene duasını bozmuş. Pişmiş ondan sonra.

“Allahım, inşallah, kardeşimin etini yiyenlere o etler ağı düğü

Zehir olsun, ölsün hepsi, gebersin!” demiş.

Bunlar hepsi köylü bir olmuş tüm yemişler. Ondan sonra sabah olmuş. Bakmış ki kız köyde kimse kalmamış, herkes ölmüş. Kız çocuğun kemiklerini toplamış. Hepsini bir çukura gömülemiş. Üstünü de kapatmış. Oturmuş başında ağlarmış.

“Allahım, ah kardeşim şu anda canlansa çıkısa!” demiş.

O zamana kadar kardeşi geri canlanmış, çıkmış. Onlar büyümüş o köye yerleşmiş, zengin bir aile olmuşlar.

Yemiş içmiş muratlarına ermişler.

Anlatıcı: Eşe ARICAN

5.48. KELOĞLAN VE ZÜMRÜDÜANKA

Bir karı ile koca bir de bir Keloğlanları varmış. Keloğlanmış ama keleş babayığit bir oğlanmış.

Şimdi bir gün bu giderken giderken bir kuyuya rast gelmiş. Susamış, kuyuya ineyim, demiş. Kuyuya ineyim derken kuyuya düşmüş.

Neyse, kuyu o kadar çok derinmiş ki, en sonunda kuyunun dibine varmış. Kuyunun dibinde dehliz gibi bir yere varmış. Orda aksakallı biriyle karşılaşmış.

Ona: “Yukarıya nasıl çıkarım?” diye sormuş. Adam:

“Buradan az sonra bir ak koç ile kara koç geçer.” demiş.

“Ak koçu görürsen hemen bin, doğruca yeryüzüne, kara koça binersen yerin yedi kat zımına gidersin.” demiş.

O da heyecandan ak koça binecek zaman kara koça binmiş. Yedi kat yerin zımına inmiş.

Bu Keloğlan böyle böyle giderken bir köye varmış. Orada bir ağacın altına yatmış. Bu ağacın altında yatarken kara, sırtı kıllı bir evran yılanı görmüş. Bu kara evran yılanı her sene bu ağacın kuşlarını, yavrularını yermiş. Bu kuş Zümrüdüanka kuşuymuş.

Keloğlan hemen yerinden kalkmış, kılıcını çekmiş, bir vuruşta evran yılanını yedi parçaya ayırmış.

Neyse Keloğlan yeniden yatmış, uzanmış. Yeryüzüne nasıl gideceğim, diye düşünmeye başlamış. O esnada yavruların anası Zümrüdüanka kuşu gelmiş, elinde değirmen taşı gibi bir taşı Keloğlanın tepesine atacağı zaman kuşların yavruları dile gelmiş:

“Ana, ana, aslında şu yedi parça olan kara evran yılanı bizi yiyecekti, bu delikanlı bizi o yilandan kurtardı.” demişler.

Bunu üzerine Zümrüdüanka kuşu Keloğlana:

“Dile benden ne dilersem.” demiş.

Keloğlan:

“Sağlığını dilerim.” demiş. Keloğlan yoluna devam etmiş. Az gitmiş uz gitmiş bir köye varmış. Köyde bir kapıyı çalmış, bir koca karının evine konuk olmuş.

Koca karıdan soğuk bir su istemiş.

Kocakarı:

“Oğlum, bu köyde hem su kıt hem de sularımız yavan.” demiş.

“Neyse istemiş oldun artık, bekle, ben sana bir gupa su vereyim.” demiş. Suyu vermeden önce suyun içine işemiş. Keloğlan suyu içmiş; ama tadı içini bulandırmış.

“Nine, bu suyun tadı niye böyle?” diye sorunca, Kocakarı:

“Oğlum burada yedi başlı bir ejderha var, her gün biz ona bir kız veriyoruz. O da bize böyle ala kanlı pis bir su veriyor. Ne doldurursak kâr görüyoruz.” demiş.

“Öyle mi?” demiş Keloğlan.

Kocakarı da:

“Öyle, oğlum.” demiş.

“Nerede?” diye sormuş Keloğlan.

Köyün arka yüzündeki dağın yamacında sapa bir yerde demiş kocakarı.

Keloğlan keleş oğlan, babayiğit oğlan, gitmiş, aramış sonunda ejderhayı bulmuş. Çekmiş kılıcını, yedi başını yedi yere ayırmış. Köyde şenlikler yapılmış. Keloğlana iltifatlar düzmüşler, sevmişler, övmüşler.

Köylüler Keloğlan’a:

“Dile bizden ne dilersen.” demişler.

Keloğlan:

“Yeryüzüne çıkmayı diliyorum.” demiş. Bu olaylar yerin yedi kat zımında geçiyormuş.

Hemen Zümrüdüanka kuşunun yanına git, demişler.

Yeryüzüne çıkmak istediğini, bunu Zümrüdüanka kuşunun yapacağını, yolu yordamı o bilir diye söylemişler.

Keloğlan keleş oğlan Anka kuşunu bulur, köylülerin ona saldıklarını, başından geçenleri Anka kuşuna söylemiş.

Zümrüdüanka kuşu:

“Köylüler sana kırk tuluk et, kırk tuluk su hazırlasınlar.” demiş.

Keloğlan:

“Tamam.” demiş.

Keloğlan köylülerin yanına gelmiş.

“Bana kırk tuluk et kırk, tuluk su hazırlayın.” demiş.

Neyse, hazır mı hazır, Keloğlanı kuşun sırtına bindirmişler.

Kuş, Keloğlan’a:

“Ben lak dedikçe et; lük dedikçe su vereceksin.” demiş.

Yeryüzüne çıkana kadar lak dedikçe et, lük dedikçe su vermiş; ama az bir yer

kalmış, et bitmiş. Hemen Keloğlan baldırından bir parça kesmiş. Kestiği parçayı kuşun ağzına koymuş. Ama kuş son parçayı yememiş, dilinin altına saklamış.

Yolun sonuna gelince helalleşiyorlarmış.

Keloğlan'a:

Keloğlan, hadi bir yürü bakalım." demiş, Keloğlan yürüyünce, aksamaya başlamış, kuş hemen dilinin altında sakladığı eti, etin kesildiği yere yapıştırmış.

Onlar muratlarına ermiş.

Anlatıcı: Saadettin BAYRAM

5.49. ŞAHMERAN

Çok eski zamanlarda bir köyde göçebe yaşayan Mehmet, Murat ve Ali isminde üç delikanlı varmış.

Bu delikanlılardan Ali'nin çok sevdiği bir kız varmış. Adı Ayşe'ymiş.

Bir vakit Mehmet, Murat, Ali avlanmaya çıkmışlar, Giderken büyük bir kuyu görmüşler Ali, ip alıp kuyuya ineceğini ve kuyunun içinde ne var, ne yok bakacağını söylemiş.

Bir terslikle karşılaşırca ipi çekeceğini, ip çekince onların da ipi çekmesini söylemiş.

Kuyuya inerken ip kopmuş ve Ali kuyunun dibine yuvarlanıp düşmüş. Bağırarak, çağırarak beni kurtarın, diye, ama Murat da Ayşe'yi içten içe seviyormuş. Bunu fırsat bilip yardım etmekten kaçınmış.

Murat:

“İp yok, kurtaramayız, boş verelim.” demiş. İlk önce Mehmet kabul etmemiş, sonra:

“Tamam, bırakalım, kalsın.” demiş. Ali seslerin kesildiğini ve onu bırakıp gittiklerini anlayınca oturmuş bir süre ağlamış, sızlamış, canciğer arkadaşlarının onu orada atıp gitmelerini hazmedememiş. Ama elinden ne gelir, oturduğu yerde uyuya kalmış.

Bir zaman sonra uyanmış, karşısında bir yılan görmüş.

Eline bir taş almış, tam yılanın öldürecekmiş ki yılan bir deliğe girmiş. Yılanın girdiği deliğe dikkatli bakmış ki karanlıkta yılanın girdiği delikten bir ışık süzüldüğünü görmüş. Deliği kazmaya, delikte gitmeye başlamış.

Kazmış, kazmış, kazarken kazarken parlak bir ışıkla gözleri kamaşmış. Yürümeye başlamış. Tam o sırada bir sürü yılanın ışığın sonuna doğru süründüklerini görmüş. O da ışığa doğru gitmiş. Sonuna geldiğinde beline kadar yarı insan yarı yılan birini görmüş. Ürpermiş, korkmuş, çok şaşırılmış.

Yılan konuşmuş:

“Buraya nerden, nasıl gedin, adın ne ey âdemoğlu?” diye sormuş.

Ali, bütün sorulara titreyerek, korkarak cevap vermiş.

Ali bir zaman sonra kendini toplamış, ona adını sormuş, O da:

“Adım Şahmeran'dır.” demiş.

Epey bir zaman Ali, sağlık ve afiyette Şahmeranın yanında yaşamaya

başlamış. Bu sırada Mehmet de Ali'nin sözlüsü olan Ayşe'ye onun öldüğünü söylemiş ve onu kandırarak onunla evlenmiş.

Ali, yedi yıl Şahmeran'ın yanında kalmış.

Bir gün, ona sözlüsünü özlediğini, müsaade verirse eve gitmek istediğini söylemiş. Şahmeran, ona:

“Seni bir şartla gönderirim. Ne sözlünün ne de başkasının yanında ne giyineceksin ne de soyunacaksın.” demiş. Ali'ye giderken de altın inci vermiş Şahmeran.

Ali kabul etmiş, evine gitmiş. Onu gören herkes çok şaşırılmış, sormuşlar, neredeydin ne yaptın, diye; ama o hiçbir soruya cevap vermemiş. Bu süre içinde çok zengin olmuş. Kaldıkları köyün sahibi olmuş. Ali sözlüsünün en yakın arkadaşıyla evlendiğini duyunca yıkılmış, ama başa gelen çekilir, demiş.

Bir gün Şahmeranın neden kimsenin yanında giyinip soyunmamasını gerektiğini söylediğini merak etmiş. Üstündeki kazağını çıkartıp sırtına bakmış ki sırtında yılan derisinden Şahmeranın resmi varmış. Sırtı yılan benzeyormuş. Bunu da kapı arasından evde çalışan bir köylü kadın görmüş, herkeslere de “Ali'nin sırtı yılan sırtı gibi” diye yaymış.

Köylünün biri Şahmeranı öldürenin zengin olacağı dedikodusunu etrafa yaymış. Bunu duyan Mehmet, Şahmeranı aramaya çıkmış.

Bir gün Ali'nin yerini bildiğini duymuş, uşaklarına Ali'yi yakalamalarını söylemiş. Uşakları Ali'yi yakalamışlar, sırtına bakmışlar ki deseni görmüşler. Yerini söylemesi istemiş. Ali söylememiş, ama işkence yapmışlar. İşkencelere dayanamayıp sonunda Şahmeran'ın bulunduğu yeri söylemiş.

Mehmet, Şahmeran'ı yakalamış, getirmiş, köyün meydanında, köyün ortasında şahmeranı öldürmüştü. Öldürmüş öldürmesine de zengin olmayı beklerken o sırada kendi de yılan dönüşmüş.

Yılan dönüşünce insanlar onu öldürmek istemişler. O da can havliyle oradan bir deliğe girip kaçmış.

Ali ile Ayşe tekrar birlikte olmuşlar, mutlu yaşamışlar, kötüler cezasını bulmuş

Anlatıcı: Çiçek DOĞAN

5.50. ŞEYTAN DÜĞÜNÜ

Çok eski zamanların birinde derin bir hoca varmış.

Hoca, her zaman karısına, kızına, gelinine, ev halkına yapacakları her işe besmeleyle başlamalarını, alıp kaldırdıklarını besmeleyle koymalarını öğütlemiş.

Bir gün, Şeytanların başı hocaya:

“Hoca, bugünlerde senin evden de nasipleniyoruz.” demiş.

Hoca:

“Senin bizim evden nasibin yoktur iblis.” demiş. Şeytanların başı:

“Hoca, bu akşam düğünümüz var, gel davetlisin.” der. Akşam olur, iblis gelir, hocayı düğünlerine götürür.

Hoca, düğün yerinde hep kendilerinin kullandıkları eşyaları görmüş.

Düğünde Şeytan gelininin üzerindeki libasın, kendi gelinini libası olduğunu görmüş. Az sonra Őeytanlar, ziyafet için büyük bir sofraya kurmuşlar.

Sofradaki çanak çömleğin, kaşık bıçağın hepsinin kendi evlerindeki gereçler olduğunu görmüş. Gizlice sofradan kenarı kitmirli bakır sahanla, gelinin entarisinden bir parça keserek almış.

Etrafta iblisler o kadar çoğalmış o kadar çoğalmış ki hemen okumuş, üflemiş, dua etmiş Şeytan düğününü dağıtmış.

Sabah ezanıyla kalkmış, ev ahalisini uyandırmış, herkes abdest alıp namazlarını kılmışlar. Sofraya oturup ekmek yiyecekleri zaman hanımına:

“Hani, anamdan kalan kenarı kitmirli bakır sahan nerde?” diye sormuş.

Gelinine de:

“Kızım sende bay emmiden iki çuval yun karşılığı aldığımız kırmızı entereni getir.” demiş. Hanımı sahanı bulamaz, gelin de enterenin alt tarafının kesik olduğunu görmüş.

Hoca, bakır sahanı karısına, enterenin kesik parçasını da gelininin önüne atmış.

Ben bunu dün gece Şeytanların düğününden getirdim.

“Ben, sizi oturup kalkarken, ekmek yiyip su içerken, ahıra girip çıkarken besmelesiz iş yapmayın diye tembihlemedim mi?” demiş.

Anlatıcı: Kevser BEKDİK

SONUÇ

Televizyon, bilgisayar gibi iletişim araçlarının hızla geliştiği çağımızda renkli dünyalarıyla yaşamımızdan kopup giden masallar artık iyice unutulmaya başladı. Çocuklarımız masalların büyülü dünyalarından bîhaber kalmaktadır. Aile içi iletişim kopukluğu, ninelerle dedelerle, büyüklerle sohbet ortamının yerini internetin, kaçırılmadan takip edilen dizilerin, magazin programlarının... tercih edilmeye başlandığı günümüz sosyal hayatında “sihirli kutuların” sihriyle sihirlenirken başlı başına bir sihir olan masallar unutulmaktadır.

Ereğli masallarını anlatanlar genellikle orta yaş ve üzerindeki kişilerden oluşmaktadır. Çoğu da uzun süredir masal anlatmadıkları için unutmuşlar veya masalları birbirine karıştırmaya başlamışlardır. Masal anlatmak için kendini zorlayan ama çok iyi bildiğini, büyüklerinden dinlerken çok mutlu olduğunu söyleyenler anımsayamadıkları masallar için “Tuh, ya, ne güzel masaldı. Nasıl oldu da unutmuşum.” gibi serzenişlerde bulunmuşlardır.

Yaptığımız çalışmada masallarımızın büyük ve köklü Türk milletinin kültürünü, mitolojisini, değerlerini en güzel şekilde barındırdığını gözlemledik. Ormanda çocuklarını terk eden bir babanın davranışıyla aileye, aile bireyelerine karşı sorumsuzluğunu, ölüm yatağındaki birisinin kapıya gelenlere yemek ikram etme düşüncesini, misafirperverliğini, çocuğun önemini, büyüklere, ak sakallılara karşı saygı ve hürmet anlayışını, asla ümitsizliğe düşülmemesi ve Allah’tan ümidin kesilmemesi anlayışını, yapılan kötülüklerin, haksızlıkların saklanamayacağı ve elbet hakkın yerini bulacağı düşüncesini, insanların birbirine her zaman muhtaç olabileceğini, yardımlaşmayı, kimseyi hakir görmemeyi, bizim için çok kıymetli olmayan bazı şeylerin başkaları için değer taşıyabileceğini, söz dinlemeyi, arkadaşlığın, dostluğun önemini, ahde vefa göstermeyi, kardeşlik duygusunu, acı bir kahvenin hatırının olduğunu, fedakârlığı, küçücük ruhlara, tertemiz yüreklere nakşolunmasında masalın ne kadar etkili bir eğitim ve öğretim malzemesi olduğunu burada bir daha hatırlatmakta yarar görüyoruz.

Masallarımızın içinde barındırdığı güzel hasletleri, insani değerleri tekrar keşfettiğimizde ve bunları çocuklarımızla paylaştığımızda yetişen kuşakların yürekleri birbiri için çırpacağını, farklı coğrafyalardan atılan nifak tohumlarının bu coğrafyadaki nesilleri asla birbirine düşüremeyeceği kanısındayız.

Ereğli masallarında Türkün kültürüne, mitolojisine, hayata bakışına, gelecek

kaygısına ve geleceği güzel kurma anlayışına, çocuğuna ad vermeye, halk hekimliğine, gökyüzüne, güneşe, aya, suya, ağaca, hayvanlara, yeraltına kısaca tabiata bakışına dair birçok ipuçları bulunmaktadır.

Ereğli masalları adlı çalışmamızla bu kaybolup giden masalları derlemeye çalıştık. Derlediğimiz masallardan seçtiğimiz 50 metin üzerinde inceleme çalışması yaptık.

Ereğli Masalları (Araştırma-İnceleme-Metin) adını taşıyan ve Ereğli'den derlenen 50 masalın Thompson Metoduna göre incelenmesine dayanan bu çalışmadan elde edilen sonuçları şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Sahaya çıkılmadan önce Ereğli masalları ile ilgili olarak yapılan çalışmalar taranmış, bu tarama sonucunda birkaç lisans tezinin dışında bağımsız bir çalışmanın yapılmadığı görülmüştür. Kaynak şahısların tespiti yapıldıktan sonra derleme çalışması başlamıştır. Kaynak şahıslarla yüz yüze görüşülerek anlatılan masallar ses kayıt cihazına kaydedilmiş, sonra bu kayıtlar yazıya geçirilmiştir. Elde edilen metinlerden 50 masal seçilerek incelenmiştir.

2. *Ereğli Masallarının Tip Yapısı* başlığı altında 50 masalın ayrı ayrı motif sıraları verilmiştir. Motif sırası verilirken her masal için şu sıralama takip edilmiştir:

1. Masalın adı
2. Masalın EB ve AaTh kataloglarındaki tip numaraları
3. Masalı anlatanın adı ve bulunduğu yer
4. Masalın temi
5. Masalın motif sırası

3. Çalışmada yer alan metinlerde bulunan motifler *Motif Index of Folk-Literature*'de araştırılarak verilmiştir. Ereğli masalları metinlerinde oldukları hâlde *Motif Index*'te bulunmayan motiflerin başına (T) (Türk masallarına ait) kısaltması koyularak uygun bir numara verilmiş, bazılarında ise numara verilmemiştir.

4. *Ereğli Masallarında Halk Kültürü Unsurları ve Ereğli Masallarında Renkler* başlığı altında 50 masal metninde geçen halk kültürü unsurları ile Ereğli masallarında geçen renkler kısaca ele alınmıştır.

Ereğli masallarında geçen halk kültürü unsurları; **1. Folklor, 2. Etnografya, 3. Meslekler** gibi alt başlıklar hâlinde sınıflandırılmıştır. Bu başlıklarda yer alan unsurlar hakkında kısaca bilgi verildikten sonra Ereğli masallarında geçen masallardan örnekler verilmiş, kaçınıcı masal olduğu da parantez içinde gösterilmiştir.

5. Metinler kısmında Ereğli'den derlenen 50 masal metnine yer verilmiştir. Metinler içerisinde geçen mahallî kelimler ağız özelliklerine bağlı kalınarak korunmaya çalışılmıştır.

Sonuç olarak çalışmada Ereğli'den derlenen 50 masal metni ele alınarak incelenmiş; masalarda yer alan ve zamana bağlı olarak unutulmaya başlanan kalıp ifadeler bir araya getirilmiş, masal metinlerinde bulunan halk kültürü unsurları tespit edilerek çeşitli yönleriyle değerlendirilmiş ve her şeyden önemlisi Ereğli coğrafyasında derlenen 50 masal metni yazıya aktarılarak gelecek nesillere kültür mirası olarak bırakılmıştır.

SÖZLÜK

Masal metinlerinde geçen yerel kelimeler ile anlamının dışında kullanılan sözcükler aşağıda gösterilmiştir. Sözlük bölümünün hazırlanmasında TDK Türkçe Sözlük'ten faydalanılmış; sözlükte yer almayan kelimeler için derleme yaptığımız kaynak kişilere danışılmıştır.

A

Apabba: Çok ak, Çok beyaz,Bembeyaz,ak pak.

Atlangaç(Atlangıç): Suyu geçerken üzerine basıp atlamak için kullanılan büyük taş, atlama taşı.

Al takke ver külah: Uzun bir çekişmeden sonra, çekişe çekişe. Aralarındaki senli benli ilişkiyi sürdürerek.

Aboov: (Ünl.) Şaşma,hayret ve korku bildiren ünlem.

Ahraz ahraz bakmak: Dilsiz ve sağır gibi davranmak.

B

Bastırık: Kapıyı arkadan bastırmak için kullanılan ağaç dayak. Ağırılık, yük. Peynir, yağ gibi gıda maddelerin bozulmaması için saklandığı, korunduğu yer.

Bahçemizi dermedin: Bacımıza, namusumuza el sürmedin

Bihoş: Hoş olmayan, şaşkın, sersem, akli başında olmayan, deli.

Bel bayın düşmek: Baygınlık yaşamak,kendinden geçip bayılmak.

Bosi: Küçük bir köpek cinsi.

Bom teline değmek: Birisini kızdıracak şekilde davranmak.

Bostan: Kavun karpuz tarlası, Kavun ve karpuz verilecek ortak ad.

Bulamaç: Sulu, cıvık hamur. Bu koyulukta yapılan çeşitli hamur yemekleri (Tatlı bulamaç). (mec).Karışık, oradan buradan toplanmış.

Buruk: Yel, rüzgâr, hortum.

Büvenik:(hlk.) Deve yavrusu

C

Camız: Manda, su sığırı, kömüş.

Çayır çayır: Bir cismin çabuk ve şiddetle yandığını, yırtıldığını anlatmak için kullanılır. Şiddetli, etkili olarak.

Celep Dayı: Masalda özel ad olarak kullanılmıştır.

Ç

Çimilemek: Fısıldamak, çok kısık sesle bir şey söylemek.

Çıkılmak: Çıkı yapmak. Küçük bohça veya çıkın içine koymak.

Çerçi: Köy, Pazar ve benzeri yerlerde dolaşarak ufak tefek tuhafiyeye eşyası satan gezginci esnaf.

Çığırmaq: Çağırmaq, seslenmek. Türkü söylemek.

D

Dağarcık: Meşin torba.

Datlı: Tatlı.

Davar: Koyun ve keçiye verilen ortak ad.

Debelenmek: Bir acının etkisiyle veya bir baskıdan kurtulmak için çırpınmak.

Deplengeç: Kimildamak, hareket etmek için uğraşmak.

Deşinmek: Oymak, delmek, yazmak, yara açmak, içini açmak, karıştırmak, kazmak.

Dehlemek: Hayvanı deh diyerek yürütmek.

Deşirici: Eskiden ev ev dolaşarak bir şeyler isteyen, dilenen kişilere verilen ad. Dilenci. Hizmetçi, temizlikçi.

Devirisi gün: Ertesi gün

Dibil dibil gitmek: Yavaş yavaş gitmek

Dünür gitmek: Kız istemeye gitmek.

Düzen tutmak: Kendine göre hazırlık yapmak.

E

Ehmallik: İhmalkârlık

Ense: Tepe

Epey: Uzun bir süre

Essah: Sahih, hakikaten, gerçekten

Entere: Elbise

F

Fakır: Fukara, yoksul.

Felfellemek: Eski canlılığını yitirmek, Afallamak, şaşırmaq

Fistan: Elbise

Fıçıtmaq: Fırlatmaq, Rastgele kaldırıp atmaq.

G

Gak!: Kalk!

Gaymak: Yapmak, yığmak, yoğurmak

Gayri: Başka

Gazaplanmak: Öfkelenmek, hiddetlenmek

Gebertmek: Öldürtmek

Gedik: Ara

Gene: Yine

Gevmek: Çiğnemek

Gevşemek: Yumuşak, katı tutmaktan vazgeçmek

Gıbil gıbil: Yavaş yavaş

Gıcılama: Bağırma, Saldırma için hazırlanma, diş bileme.

Gilli: Sonra

Göden: Mide, karın, Gövde

Gölek: Küçük su birikintisi

Gön: Deri

Göynün: Gönlün

Gupa: Bardak

H

Haral: Yün ipten dokuma büyük çuval

Hınzır: Domuz. Katı yürekli, kötü düşünen, gaddar.

Herif: Erkek, delikanlı, evli erkek.

Hindi: Şimdi

Hızmatçı: Hizmetçi

Huri: Cennette yaşadığına inanılan kızlara verilen ad.

Honuz: Anızın ortasına veya yakın bir yerine yığılmış saman yığını.

Helleşmek: Yardımlaşarak taşımak

Horanta: Aile halkı.

I

İcık: Azıcık, çok az, birazcık.

İ

İki canlı: Hamile

İri: Büyük

İnci boncuk: Çerçilerin sattığı eşyalar.

K

Kamka: Odun parçası, kıymık

Katiyyen: Kesinlikle

Katmak: Bırakmak, koymak

Kakmak: Kalkmak

Kirmen: Yün eğirmek için kullanılan bir alet

Kön: Çürümüş hayvan gübresi.

Küllük: Çöplük

L

Lapadan kalkmak: Birden kalkmak.

Libas: Elbise

M

Mayalı: Bir çeşit çörek.Tandır ekmeği.

Mera: Yayla, otlak.

Meyan: Bu zaman içerisinde, bu süre içerisinde.

Meymenet: İyi nitelik, uğur, hayır, bereket.

Mısmıl: Eti yenebilen, murdar olmayan,dine uygun.

Mundar: Murdar.Yaramaz,kötü.

N

Nikab: Elbise.

N' apayım: Ne yapayım manasında kullanılır.

O

Oklavaynan: Oklava ile.

Osiyet: Vasiyet.

Ondan kiri: Ondan sonra..

Ö

Öte: Uzak.

Övendirek: Çift öküzlerini yürütmek için kullanılan değnek.

P

Pavuklamak: Pavkırmak.

Patadan: ANSIZIN

Peşkir: Havlu

Peyda: Ortaya çıkma

Porsamba: Kir, pislik yığıntısı.

Pörtlemek: Gözün çeşitli nedenlerle açılması, dışarıya doğru fırlaması.

Püsü: Kedi

R

Rast gitmek: Rast gelmek

S

Saçkı: Saman ve gübre kırıntısı.

Sef: Kez

Sığınç etmek: Bir kimseyi yanına almak, sığındırmak.

Sıpa: Eşek yavrusu.

Sini: Tepsi.

Süremen: Süremezsın anlamında.

Ş

Şamata: Gürültü

Şemedan: Eskiden daha çok kadınlara özel yapılan dolap.

Şinik: Tahıl için kullanılan, sekiz kiloluk ölçek.

T

Taşınan: Taş ile

Teberik: Yadigâr,hatıra, anı, miras olarak

Terki: Heybe, azık doldurmak için kullanılan bir çeşit torba

Tene: Tana

Tıran:Harman yeri altı.

Tosgaba: Kablumbağa

Topak: Yufka açmak için avuç içinde yuvarlak bir biçim verilen hamur parçası. Bu biçim verilmiş herhangi bir şey.

Toklu: Bir yıllık kuzu.

Toy: Düğün

Tuluk: Tulum.

Tüymek: Gizlice kaçmak

U

Uğruna: Huzuruna, önüne

Ulak: Haberci, Her an yakında bulunan yabancı.

Ü

Ürsülenmek: Ürpermek.

Üzengi: Eyerin iki yanında asılı bulunan ve hayvana binildiğinde ayakların basılmasına yarayan, altı düz demir halka.

V

Vız Gelmek: Pek önemsiz görünmek, aldırış etmemek. Hafif gelmek.

Y

Yal: Köpek ve ineklere yedirilmek için un ve kepeklerle hazırlanan yiyecek.

Yalçı: Sert kaya

Yav! Hey, baksana, bana baksana anlamlarında ünlem.

Yaylın yeri: Yaylak, otlak yeri.

Yazgı: Kader

Yazı: Mera, otlak

Yığın: Bir şeyin yığılmasıyla oluşturulan küme, tepe.

Yutmak: İnanmak, aldanmak, kanmak.

Yüngül: Yavaş, ağır hareket eden.

Z

Zamanın behrinde: Geçmiş zaman

Zarfında: Süresi içerisinde

Zerre: En küçük parça

(Yerin yedi kat) zımı: Yerin yedi kat altı.

KAYNAK ŞAHISLAR

GIRNAVUK PAŞA

Adı Soyadı: Arif Yalçınkaya

Yaşı:40

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Çiftçi

Masalın Derlenme yılı:2009

Masalın Derlendiği Yer: Selvili Köyü

Masalı Kimden Dinlediği: Annesi Fatma Yalçınkaya'dan.

KUYRUKSUZ TİLKİ

Adı Soyadı: Makbule Can

Yaşı:50

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Ev Hanımı

Masalın Derlenme yılı:2009

Masalın Derlendiği Yer: Ereğli

Masalı Kimden Dinlediği: Annesinden

TİLKİ İLE TOSBAĞA

Adı Soyadı: Şevki Dal

Yaşı:72

Öğrenim Durumu: Okuma Yazma kursu

Mesleği: Çiftçi

Masalın Derlenme yılı:2009

Masalın Derlendiği Yer: Selvili Köyü

Masalı Kimden Dinlediği: Dedesinden dinlemiş.

KURT İLE KOYUN / HOROZ İLE DİKENİ / KARAFATMA / DOMAT

FİDANI

Adı Soyadı: Elif Toker

Yaşı:65

Öğrenim Durumu: Okuma Yazma Yok

Mesleği: Ev Hanımı

Masalın Derlenme yılı:2009

Masalın Derlendiği Yer: Ereğli

Masalı Kimden Dinlediği: Annesinden

CELEP DAYI / BİR ÖPÜCÜK ÖPTÜĞÜM / YILAN YUTAN KIZ

Adı Soyadı: Fadimana Köylü

Yaşı:45

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Ev Hanımı

Masalın Derlenme yılı:2010

Masalın Derlendiği Yer: Hortu

Masalı Kimden Dinlediği: Babaannesi Ayşe Başünlü'den.

TEMBEL MEHMET İLE TILKI / HINZIR ANAM TUTTU, HINZIR BABAM KESTİ / YANDIM YANDIM DER MİSİN? AYŞEM İLE FATMA MI YER MİSİN? / ZÜMRÜDÜ ANKA KUŞU VE KELOĞLAN

Adı Soyadı: Sadettin Bayram

Yaşı:60

Öğrenim Durumu: Lise

Mesleği: Emekli

Masalın Derlenme yılı:2009

Masalın Derlendiği Yer: Ereğli

Masalı Kimden Dinlediği: Köye gelen bir satıcıdan.

KUYRUK ACISI / ÇOBANIN İKİ KARISI

Adı Soyadı: Aynur Can

Yaşı:19

Öğrenim Durumu: Lise

Mesleği: Öğrenci

Masalın Derlenme yılı:2010

Masalın Derlendiği Yer: Ereğli

Masalı Kimden Dinlediği: Annesinden

HOROZ İLE TİLKI

Adı Soyadı: Fatma Güler

Yaşı:62

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Ev Hanımı

Masalın Derlenme yılı:2009

Masalın Derlendiği Yer: Hacı Memiş Köyü

Masalı Kimden Dinlediği: Osman Solak (Büyük Ağabeyi)

YILANLA ADAMIN MASALI / HİÇBİR ŞEY BEĞENMEYEN GÜZEL

KIZ

Adı Soyadı: Erdal Balyemez

Yaşı:32

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Çiftçi

Masalın Derlenme yılı:2009

Masalın Derlendiği Yer: Özgürler Köyü

Masalı Kimden Dinlediği: Dedesinden

YUSUF İLE FATMACIK

Adı Soyadı: Gamze Doğrul

Yaşı:21

Öğrenim Durumu: Lise

Mesleği: Öğrenci

Masalın Derlenme yılı:2009

Masalın Derlendiği Yer: Ereğli

Masalı Kimden Dinlediği: Babaannesinden.

KURDA DÖNÜŞEN GELİNİN MASALI

Adı Soyadı: Ceylan Yıldırım

Yaşı:20

Öğrenim Durumu: Lise

Mesleği: Öğrenci

Masalın Derlenme yılı:2009

Masalın Derlendiği Yer: Orhaniye Köyü

Masalı Kimden Dinlediği: Dedesi Haydar Yıldırım'dan

AZRAİL VE ADAM

Adı Soyadı: Haydar Yıldırım

Yaşı:80

Öğrenim Durumu: Okuma yazması yok

Mesleği: İnşaat İşçisi

Masalın Derlenme yılı:2009

Masalın Derlendiği Yer: Orhaniye Köyü

Masalı Kimden Dinlediği: Dedesinden dinlemiş.

ALLAH'IN VERDİĞİ YILAN EVLAT

Adı Soyadı: Kamer Gökırmak

Yaşı:60

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Çiftçi

Masalın Derlenme yılı:2009

Masalın Derlendiği Yer: Özgürler Köyü

Masalı Kimden Dinlediği: Büyüklerinden dinlemiş.

DELİ DERVİŞ / KONUŞAN KAVAL / KEÇELİ

Adı Soyadı: Durdane Coşkun

Yaşı:55

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Ev Hanımı

Masalın Derlenme yılı:2010

Masalın Derlendiği Yer: Ereğli

Masalı Kimden Dinlediği: Anneanesi Ayşe Başünlü'den.

NAR TANESİ

Adı Soyadı: Hamiyet Kılınç

Yaşı:41

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Ev Hanımı

Masalın Derlenme yılı:2010

Masalın Derlendiği Yer: Sazgeçit köyü

Masalı Kimden Dinlediği: Annesinin teyzesi Meryem Özdemir'den dinlemiş.

KELOĞLAN VE PADİŞAHIN OĞLU

Adı Soyadı: Serpil Yüksek

Yaşı:55

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Ev Hanımı

Masalın Derlenme yılı:2010

Masalın Derlendiği Yer: Sazgeçit Köyü

Masalı Kimden Dinlediği: Babasının amcasının karısı Şerife Tosun'dan.

YÜZ YALAN

Adı Soyadı: Memduh Kaya

Yaşı:74

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Emekli

Masalın Derlenme yılı:2009

Masalın Derlendiği Yer: Çakmak

Masalı Kimden Dinlediği:2009

KELOĞLAN AĞANIN YANINDA

Adı Soyadı: Dilek Bekdik

Yaşı:50

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Ev Hanımı

Masalın Derlenme yılı:2010

Masalın Derlendiği Yer: Sazgeçit Köyü

Masalı Kimden Dinlediği: Babası Ferhat Arıcan'dan.

PADIŞAHINOĞLU AHMET

Adı Soyadı: Ali Gökırmak

Yaşı:60

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Çiftçi

Masalın Derlenme yılı:2009

Masalın Derlendiği Yer: Özgürler Köyü

Masalı Kimden Dinlediği: Babasından

TOPAK ET

Adı Soyadı: Nezahat Arıcan

Yaşı:50

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Ev Hanımı

Masalın Derlenme yılı:2010

Masalın Derlendiği Yer: Ereğli

Masalı Kimden Dinlediği: Teyzesi Meryem Özdemir'den dinlemiş.

ZİNDANE MELEK / SARI İNEK / GÜMÜŞ ŞEMEDEN İÇİNDEKİ GÜLPERİ HANIM

Adı Soyadı: Şerife Uz

Yaşı:77

Öğrenim Durumu: Okuma yazma yok

Mesleği: Ev Hanımı

Masalın Derlenme yılı:2009

Masalın Derlendiği Yer: Hortu Köyü

Masalı Kimden Dinlediği: Dedesi Durmuş Tuzlu'dan dinlemiş.

ORMANA BIRAKILAN İKİ KARDEŞ / YEDİ KARDEŞİN BİR BACISI

Adı Soyadı: Seyyare Çetin

Yaşı:80

Öğrenim Durumu: Okuma yazma yok

Mesleği: Ev Hanımı

Masalın Derlenme yılı:2009

Masalın Derlendiği Yer: Sazgeçit Köyü,

Masalı Kimden Dinlediği: Halası Kadriye Topbaş'tan dinlemiş.

KADER YAZGICISI / ŞAH İSMAİL İLE GÜLİZAR HANIMIN

MASALI

Adı Soyadı: Adem Özençay

Yaşı:86

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Çiftçi

Masalın Derlenme yılı:2009

Masalın Derlendiği Yer: Aziziye

Masalı Kimden Dinlediği: Askerde bir arkadaşından dinlemiş.

ZALİM GADER

Adı Soyadı: Selahattin Güneş

Yaşı:78

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Emekli

Masalın Derlenme yılı:2009

Masalın Derlendiği Yer: Aydınlar Mahallesi

Masalı Kimden Dinlediği: Beraber çalıştığı bir hademeden dinlemiş.

KUYU VE AYI

Adı Soyadı: Huri Bayır

Yaşı:80

Öğrenim Durumu: Okuma Yazması yok

Mesleği: Ev Hanımı
Masalın Derlenme yılı:2009
Masalın Derlendiği Yer: Yabırlar Köyü
Masalı Kimden Dinlediği: Annesinden dinlemiş.

UN ÇUVALI

Adı Soyadı: Kâtibe Aygöl
Yaşı:77
Öğrenim Durumu: İlkokul
Mesleği: Ev Hanımı
Masalın Derlenme yılı:2009
Masalın Derlendiği Yer: Kargacı Köyü
Masalı Kimden Dinlediği: Annesi Eşe Hanım'dan.

YILAN OĞLAN

Adı Soyadı: Nafiye Balyemez
Yaşı:55
Öğrenim Durumu: İlkokul
Mesleği: Ev Hanımı
Masalın Derlenme yılı:2009
Masalın Derlendiği Yer: Özgürler Köyü
Masalı Kimden Dinlediği: Annesinden dinlemiş.

KEL FATMA

Adı Soyadı: Bahriye Eser
Yaşı:70
Öğrenim Durumu: Okuma Yazması yok
Mesleği: Ev Hanımı
Masalın Derlenme yılı:2009
Masalın Derlendiği Yer: Ereğli
Masalı Kimden Dinlediği: Annesi Hayriye Eser'den dinlemiş.

NOHUT OğLAN / TAK TAK TABACIK

Adı Soyadı: EŖe Arıcan

Yaşı:45

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Ev Hanımı

Masalın Derlenme yılı:2009

Masalın Derlendiği Yer: Sazgeçit Köyü

Masalı Kimden Dinlediği: Dedesi Derviş BaŖünlü'den dinlemiŖ.

SABIR TAŖI

Adı Soyadı: Atilla Tuzlu

Yaşı:33

Öğrenim Durumu: Üniversite

Mesleği: Eğitimci

Masalın Derlenme yılı:2012

Masalın Derlendiği Yer: Ereğli-Merkez

Masalı Kimden Dinlediği: Babasının halası Nimet Çekiç'ten.

CARIYE(HİZMETÇİ)

Adı Soyadı: Yadigar Öğün

Yaşı:17

Öğrenim Durumu: Lise

Mesleği: Öğrenci

Masalın Derlenme yılı:2009

Masalın Derlendiği Yer: Ereğli

Masalı Kimden Dinlediği: Ninesi Feride Öğün'den dinlemiŖ.

ŞAHMERAN

Adı Soyadı: Çiçek Doğan

Yaşı:83

Öğrenim Durumu: Okuma Yazması yok

Mesleği: Ev Hanımı

Masalın Derlenme yılı:2009

Masalın Derlendiği Yer: Ereğli

Masalı Kimden Dinlediği: Annesinden dinlemiş.

ŞEYTAN DÜĞÜNÜ

Adı Soyadı: Kevser Bekdik

Yaşı:41

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Ev Hanımı

Masalın Derlenme yılı:2010

Masalın Derlendiği Yer: Sazgeçit Köyü

Masalı Kimden Dinlediği: Ninesi Elif Bekdik'ten dinlemiş.

KAYNAKLAR

- Aça**, Mehmet, *Tıva Halk Masalları*, Konya 2007.
- Açıkgözoğlu**, Mehmed, *İslam Devletleri Tarihi*, Yeni Asya Yayınları, İstanbul 1975.
- Akar**, Özlem, *Türk Masallarında Kadın Figürü Üzerine Bir İnceleme*, Ankara 2006, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).
- Akgün**, Yılmaz, *Trabzon Masalları Üzerine Bir Araştırma*, Van 2000, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).
- Akidil**, İnci, “Alman ve Türk Masallarında Formel İfadeler”, *Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 2 (1), Mart 1970.
- Akkoyunlu**, Ziyat Abdulmecit, *Binbir Gece Masallarının Türk Masallarına Tesiri*, Ankara 1982, (Yayımlanmamış doktora tezi).
- Akyol**, Esra, *Muğla Masalları: Metin-İnceleme*, Ankara 2010, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).
- Alangu**, Tahir, *Masal Araştırmaları Sahasına Toplu Bir Bakış ve Türk Halk Masallarının İç Yapısı ve Kahramanları Üzerinde Bir Deneme*, İstanbul 1943, (Yayımlanmamış lisans tezi).
- Alay**, Okan, *Bingöl Masalları(İnceleme-Metin)*, Elazığ 2005, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).
- Alkan**, Osman, *Aksaray İlinde Anlatılan Masalların Çocuk Eğitimi Açısından Önemi*, Konya 2002, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).
- Alptekin**, Ali Berat-Esma Şimşek, “Kıbrıs Türk Masallarının Motif ve Formel Yapısı”, *Türk Dünyası Araştırmaları*, (74), Ekim 1991, 63-138.
- Alptekin**, Ali Berat, “Hayvan Masallarının Formel Yapısı”, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 4 (7), Konya 2000, 157-185.
- Alptekin**, Ali Berat, *Halk Hikâyelerinin Motif Yapısı*, Ankara 1997; 2. bs. Ankara 2002.
- Alptekin**, Ali Berat, *Taşeli Platosu Masalları*, Ankara 2002.
- Altay**, Çiğdem Karaduman, *Grimm Masallarının Göstergibilimsel Açıdan İncelenmesi*, Erzurum 2005, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).
- Arat**, Reşit Rahmeti, *Kutadgu Bilig I, Metin*, Ankara, TDK Yayınları, 1991.
- Araz**, Rıfat, *Harput'ta Eski Türk İnançları ve Halk Hekimliği*, Ankara 1995.

Arslan, Ahmet Ali, *Kuzey Doğu Anadolu (Kars) Türk ve Kuzey Britanya Halk Edebiyatında Masallar*, I. C. Ankara 1998, II. C. Ankara 2002.

Arslan, Akif, *İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarındaki Masalların Eğitimdeki Yeri*, Erzurum 2004, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Arslan, Zeynep, *Karaçay-Malkarlarda Tılsımlı Masallar*, Ankara 2012, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Aslan, Mustafa, *Denizli Yöresinden Derlenmiş Masallar*, Denizli, 2008.

Aslan, Namık, *Yozgat Masallarında Motif ve Tip Araştırması*, Kayseri 1994, (Yayımlanmamış doktora tezi).

Atatürk, Mustafa Kemal, *Nutuk*, Örgün Yayınevi, İstanbul 2002.

Atlı, Sagıp, *Kastamonu Masalları: Araştırma-İnceleme-Metin*, Isparta 2011, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Aydın, Hidayet, *Iğdır Masalları: İnceleme-metin*, Kırşehir 2012, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Ayyıldız, Ferit, *İspir ve Pazaryolu Yöresi Masalları*, Erzurum 2001, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Bakırcı, Nedim, *Niğde Masalları*, Niğde 2006.

Bakırcı, Nedim, *Türk Dünyası Coğrafyasında Tespit Edilmiş Hayvan Masalları Üzerinde Bir İnceleme*, Elazığ 2010.

Bakırcı, Nedim, *Kırım Tatar Masalları*, Konya 2010.

Banarlı, Nihat Sami, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, C. I, İstanbul 1998.

Baydemir, Hüseyin, *Özbek Halk Masalları (İnceleme-Metin)*, Erzurum 2004, (Yayımlanmamış doktora tezi).

Bayraktar, Zülfikâr, *Türkmen Masalları Üzerine Bir İnceleme*, İzmir 2003 (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Berki, Meltem, *Hakkâri Masalları Üzerine Bir Araştırma*, Van 2003, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Bildik, Suna Pamir, *Yıldızlılı Atıfet Bildik'ten Derlenen Masallar Üzerine Bir Araştırma*, Elâziğ 1995, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Birdal, Ali Kadir, *Kuzey Azerbaycan Masalları Üzerine Bir İnceleme*, Kars 2004 (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Boratav, Pertev Naili, *Az Gittik Uz Gittik*, İstanbul 1969.

Boratav, Pertev Naili, *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*, İstanbul 1982.

- Boratav**, Pertev Naili, *100 Soruda Türk Folkloru*, İstanbul 1994.
- Boratav**, Pertev Naili, *Zaman Zaman İçinde*, İstanbul 1998.
- Boratav**, Pertev Naili, *Tekerleme*, İstanbul 2000.
- Boratav**, Pertev Naili, *Masallar 1 / Uçar Leyli*, (hızl. Muhsine Helimoğlu Yavuz), İstanbul 2001.
- Bozlak**, Ümmügülsüm, *Erdemli Masalları*, Konya 2007, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).
- Büyükoflaz**, Rukiye, *Halk Anlatmalarında Elma Motifi Üzerinde Bir Araştırma*, Konya 2004, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).
- Canpolat**, Aysu Şimşek, *Özbek Halk Masalları ile İlgili Olarak Metin Aktarma ve İnceleme*, Ankara 2005 (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).
- Cebesoy**, Ali Fuat, *Milli Mücadele Hatıraları*, Temel Yayınları, İstanbul, 2000.
- Çağlayan**, Deniz, *Türk Masallarında Hayvan Motifleri*, Ankara 2006, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).
- Çelebi**, Evliya, *Seyahatname*, Üçdal Neşriyat, İstanbul, 1986.C.III-IV
- Çelik**, Suzan, *Türk Masallarında Ölüm ve Yas*, Elâzığ 2000, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).
- Çetinkaya**, Zeynep, *Masalların Türkçe Öğretimindeki yeri ve Önemi*, İzmir 2007, (Yayımlanmamış doktora tezi).
- Çorbacı**, Çiğdem, *Türk Masallarında Yardımcı İhtiyar Motifi*, Elâzığ 2000, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).
- Dağı**, Satiye, *Safranbolu Masalları*, Konya 2007, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).
- Dalgar**, Esra, *Bucak Masalları Üzerine Bir İnceleme*, Isparta 2010, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).
- Dalkara**, Zeynep Derya, *Kırgızca On İki Masal (Metin-Çeviri-Sözlük)*, İstanbul 1997, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).
- Demir**, Gülten, *Konya İli Cihanbeyli İlçesinde Anlatılan Masalların Çocuk Eğitimi Açısından İncelenmesi*, Konya 2006, (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi).
- Demir (Şimşek)**, Şaziye, *Ayaş Halk Masallarının Tip ve Motif Kataloğu*, Ankara 1995, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).
- Demirbaş**, Seher, *Sütçüler Masalları Üzerine Bir İnceleme*, Isparta, 2006

(Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Deniz, Rasim, *Kayseri Masalları*, Ankara 1996.

Devellioğlu, Ferit, *Osmanlı-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Ankara 1993.

Dilek, İbrahim, *Altay Masalları*, Ankara 2007.

Doğan, Abdullah, *Adıyaman Masalları Üzerine Bir İnceleme*, Sivas 2006,

(Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Doğanç, H. Ayhan, “Stith Thompson ve Masal (The Folktale) Adlı Kitabı”, *Masal Araştırmaları / Folktale Studies I*, (hzl. Nuri Taner), İstanbul 1988, 167.

Doğramacioğlu, Hüseyin, *Kilis Masalları (Derleme ve Tahlil Çalışması)*, Gaziantep 2001, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Dolu, Arzu, *Diyarbakır ve Yöresi Masallarında Motif İncelemesi*, Diyarbakır 1997, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Duranlı, Muvaffak, *Saha (Yakut) Büyü Masalları*, Konya 2010.

Eberhard, W.-Pertev Naili Boratav, *Typen türkischer Volksmärchen*, Wiesbaden 1953.

Ekinci, Ümran, *Türk Dünyası Masallarında Çocuk Eğitimi ile İlgili Unsurlar*, Erzurum 2004, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Emiroğlu, Seyit, *Meram İlçesi (Konya) Masalları Üzerinde Bir İnceleme*, Konya 1996, (Yayımlanmamış doktora tezi).

Erdoğan, Mustafa, *Ereğli Yöresinden Derlemeler Sözlüğü*, İzmir 2008.

Ereğli 2004, Ereğli Belediyesi Kültür Yayınları, Emek Ofset, Ereğli 2004.

Ereğli İlçe Tarım Müdürlüğü Resmi Sanal Ağ Sitesi, Erişim Tarihi:13.12.2013

Erel, Hilmi, *Ereğli ve Yöresi Herecleia Kybistra*, Memleket Yayınevi, Konya 2005.

Eren, Metin, *Bitlis Masalları Üzerine Bir Araştırma*, Van 2001, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Ergin, Muharrem, *Dede Korkut Hikâyeleri*, İstanbul 1994.

Ergin, Muharrem, *Dede Korkut Kitabı*, C. I, Ankara 1997.

Ergun, Metin, *Türkmen ve Anadolu Halk Masallarının Yapı ve Motif Açısından Mukayesesi Üzerine Bir Araştırma*, Erzurum 1988, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Erşahin, İbrahim, *Kahramanmaraş Masalları Üzerine Tip ve Motif*

Araştırması, Erzurum 2011, (Yayımlanmamış doktora tezi).

Ertizman, Ayşe Arzu Yılmaz, *Türk Masalları ile İlgili Kitapların Halkbilimi Araştırma Yöntemleri Açısından Değerlendirilmesi (1928-2002)*, İstanbul 2003, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Eser, Ruhiye Eda, *Türk Masallarında Çocuk Motifi*, Elâzığ 2000, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Filizok, Rıza, *Ziya Gökalp'in Edebî Eserlerinde Halk Edebiyatı Tesiri Üzerine Bir Araştırma*, Ankara 1991.

Genç, Reşat, *Türk inançları ile Milli Geleneklerinde Renkler ve Sarı Kırmızı Yeşil*, Ankara 1999.

Gezer, Alpay, *Soyut Kavramların Öğretiminde Hayvan Masallarının Yeri ve Önemi*, İstanbul 2007, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Göçer, Şahin, *Bartın Folkloru (Kozcağız ve Köyleri)*, Niğde, 2003 (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Göde, Burcu, *Amasya Masalları: İnceleme-Metin*, Isparta 2011, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Göde, Halil Altay, *Yalvaç Masalları Üzerine Bir İnceleme*, Isparta 1997, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Gökçimen, Ahmet, *Türkmen Masalları Üzerine Motif İncelemesi (Hayvan Masalları)*, Erzurum 2000, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Gökdemir, Gönül, *Kıbrıs Türk Kültüründe Masal Geleneği*, Ankara 2008, (Yayımlanmamış doktora tezi).

Gültekin, Mustafa, *Tataristan Masalları Üzerinde Bir Araştırma*, İzmir 2010, (Yayımlanmamış doktora tezi).

Günay, Umay, "Masalarda Değişen Motifler ve Tesirleri", *Türk Kültürü*, 18 (211, 212, 213, 214), Mayıs-Haziran, Temmuz-Ağustos 1978, 226-230.

Günay, Umay, "Masal", *Türk Dünyası EI Kitabı*, C. 3, Ankara 1992.

Günay, Umay, *Elâzığ Masalları (İnceleme-Metin)*, Ankara 2011.

Güneş, Hasan, *Grimm Masallarının Çocuklar Üzerindeki Etkileri*, İzmir 2006, (Yayımlanmamış doktora tezi).

Güneş, Mehmet Halim, *Elazığ Masallarında İslam Öncesi ve İslam Sonrası Dini Motiflerin Tespit ve Tahlili*, Elazığ 2005, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Gürbudak Tefik, *Zaman Sürecinde Ereğli*, Etader Yayınları, Konya 1993.

Gürbudak Tevfik, *Tarihte Ereğli Ereğli'de Folklor*, Ereğli Belediyesi Yayınları 2013.

Güven, Meriç, *Binbir Gece Masalları Üzerinde Motif Araştırması*, Balıkesir 1994, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Hafizoğlu, Elif Berrak, *Azerbaycan Masalları Üzerine Bir Araştırma (Masalların Propp Metoduyla İncelenmesi)*, Erzurum 2005, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Harmancı, Meriç, *Türk Masallarında Keloğlan Tipi*, Kocaeli 2010, (Yayımlanmamış doktora tezi).

Işık, Neşe, *Türk Masallarının Sembolik Açından Çözümlemesi*, Elazığ 2009 (Yayımlanmamış doktora tezi).

İnan, Abdulkadir, *Makaleler ve İncelemeler*, C. I, Ankara 1987.

İnan, Abdulkadir, *Tarihte ve Bugün Şamanizm*, Ankara 1995.

İpkırmaz, Yılgın İlkay, *Hint Masallarındaki Motifler*, Ankara 2002, (Yayımlanmamış doktora tezi).

İslam Ansiklopedisi, C. 8, İstanbul 1960, 120.

İto, Kiyoto, *Türk-Japon Hayvan Masallarının Karşılaştırılması*, İstanbul 2005, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Jorga Nicolae, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, Yayına Haz. Erhan Afyoncu, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2009.

Kara, Öznur, *Tarsus Masalları*, Konya 2007, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Kara, Ruhi, *Erzincan Masalları*, Erzurum 1996, (Yayımlanmamış doktora tezi).

Karaaslan, Mehmet, *Hacı Bektaş Folkloru*, Kayseri 2003, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Karakuzu, Berrin, *Kadınhanı Halk Anlatımları Üzerine Bir Araştırma*, Konya 1997, (Yayımlanmamış doktora tezi).

Karasu, Cihat, *Bolu Masalları Üzerine Bir Araştırma*, Van 2002, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Kasımoğlu, Handan, *Van Yöresine Ait Türk Halk Masalları*, Ankara 2010, (Yayımlanmamış doktora tezi).

Kaşgarlı Mahmut, *Divanü Lûgat-it Türk*, (çev. Besim Atalay), C. III, Ankara

1999, 7.

Kaya, Ayşe Benek, *Has Bahçenin Gülleri (Sivas Masalları)*, İstanbul 2013.

Kâzımoğlu, Samir (1997), “Azerbaycan Masallarında ‘Desant Cümle’ Anlayışı”, *V. Milletlerarası Türk Halk Edebiyatı ve Folkloru Kongresi Bildirileri*, Ankara 1997, 35.

Ketre, Melek, *Adana Masalları Araştırması*, Adana 1998, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Kıraç, Ekrem, *Divriği Masalları*, Sivas 1996, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Kılınç, Aziz, *Yakaafşar Kasabası Anlatı Türleri Üzerine Bir İnceleme (Hikâye, Masal, Fıkra)*, Çanakkale 2001, (Yayımlanmamış doktora tezi).

Kocaaslan Uçkun, Rabia, *Gagauz Masallarının Tip ve Motif Yapısı Bakımından İncelenmesi*, İzmir 2003, (Yayımlanmamış doktora tezi).

Koçer, Nur Seher, *İlgın (Konya) ve Köylerindeki Halk Edebiyatı Ürünleri Üzerine Bir İnceleme*, Konya 2006, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Konyalı, İbrahim Hakkı, *Âbideleri ve Kitâbeleri ile Konya Ereğli’si Tarihi*, İstanbul 1970.

Korkmaz, İsmail Emre, *Gazipaşa Masalları ve Bunların Eğitimdeki Yeri*, Erzincan 2010, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Korkmaz, Yalçın, *Besni Masallarının Sözlü Kompozisyon Teorisine Göre İncelenmesi*, Gaziantep 2005, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Köksel, Behiye, *Gaziantep Masalları Üzerine Bir İnceleme*, Konya 1995, (Yayımlanmamış doktora tezi).

Köktürk, Şahin, *Azerbaycan ve Türkiye’den Derlenmiş Masalları Karşılaştırma Denemesi*, Samsun 1996, (Yayımlanmamış doktora tezi).

Köktürk, Şahin, “Azerbaycan Masallarında Kalıp Sözler ve Deyimler”, *V. Milletlerarası Türk Halk Edebiyatı ve Folkloru Kongresi Bildirileri*, Ankara 1997, 89.

Köse, Alper, *Muş İli Malazgirt İlçesinde Anlatılan Masalların Çocuk Eğitimine Katkısı*, Konya 2004, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Kumartaşlıoğlu, Satı, *Balıkesir Masallarında Motif ve Tip Araştırması*, Balıkesir 2006, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Kurt, Deniz, *Geçmişten Günümüze Değın Ereğli*, Ereğli Gazetesi, Ereğli, Mayıs 2010.s:1

Milci, Ebru Çetin, *Başkurt Masalları ve Başkurt Türkçesindeki Sözcük Grupları (İnceleme-Transkripsiyonlu Metin-Çeviri Metin-Dizin)*, İstanbul 2006, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Mimiroğlu, İlker M./ **Aydın**, Nilgün, *Sille Masalları*, Konya 2012.

Murat, Najdat, *Irak Türkmenlerinin Halk Masalları*, Ankara 2009.

Nar Hasan, **Kılıç Gülşah**, **Baş Süleyman Besim**, *Geçmişten Günümüze Ereğli*, Dizgi Ofset, Konya 2009.

Nazlı, Atiye, *Binbir Gece Masallarının Anadolu Türk Masallarına Etkileri Üzerine Bir Araştırma*, Konya 2011, (Yayımlanmamış doktora tezi).

Oğuz, M. **Öcal-Aydoğan Emine**, *2003-2004 Yıllarında Çorum'dan Derlenen Masallar*, Ankara 2004.

Okur, Alparslan, *Hayvan Masallarının Anadili Öğretiminde Dil, Üslup ve Eğitim Yönünden Yeri ve Önemi*, İzmir 2003, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Orhun, Oya, *Masalın Çağdaş Toplumda Yayılışının İncelenmesi Üzerinde Bir Deney*, İstanbul 2004, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Öcal, Ahmet, *Karakuyu Köyü (Boğazlıyan-Yozgat) Çevresi Masalları*, Erzurum 1999, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Ögel, Bahaeddin, *Türk Mitolojisi*, C. I, Ankara 1998.

Ölçer, Evrim, *Türkiye Masallarında Toplumsal Cinsiyet ve Mekân İlişkisi*, Ankara 2003, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Önay, Yılmaz, *Van Masalları Üzerine Bir Araştırma*, Van 1995, (Yayımlanmamış doktora tezi).

Özçelik, Mehmet, *Afyonkarahisar Masalları (Araştırma-İnceleme-Metin)*, Isparta 2004.

Özdamarlar, Kadir, *Develi ve Yöresinin Folklor, Halk Edebiyatı ve Etnografyası*, Kayseri 1997, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Özdemir, Emine, *Masalların Türkçe Eğitimindeki İşlevi ve Türkçe Ders Kitaplarındaki Yerinin İncelenmesi*, Hatay 2004, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Özer, Ahmet, *İlköğretim Üçüncü, Dördüncü ve Beşinci Sınıf Kitaplarında Yer Alan Hikâye ve Masalların İşlevleri*, Konya 2006, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Özkutan, Türkan, *Kıbrıs Türk Masalları (Derleme-İnceleme)*, İstanbul 2005, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

- Özön**, Mustafa Nihat, *Resimli Türk Dili Sözlüğü*, İstanbul 1967.
- Öztürk**, Mahmut, *Fertek Ağzının Gramer Hususiyetleri*, Ankara 1956, (Yayımlanmamış lisans tezi).
- Polat**, Fikriye Duman, *Türkmen Halk Erteğileri Üzerinde Gramer İncelemeleri*, Sivas 2003 (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).
- Saçkesen**, Ahmet, *Özbek Masallarının Tip ve Motif Yapısı*, İzmir 2010, (Yayımlanmamış doktora tezi).
- Sağlam**, Solak Mehtap, *Yakut (Saha) Masalları Üzerine Bir Dil İncelemesi*(Giriş, İnceleme, Metinler, Dizin), İzmir 2012, (Yayımlanmamış doktora tezi).
- Sakaoğlu**, Saim, “Formel Kavramı ve Türk Masallarında Benzer Durumlarda Kullanılan Formeller”, *I. Uluslararası Türk Folklor Semineri Bildirileri / 14 Ekim 1973*, Ankara 1974, 148-194.
- Sakaoğlu**, Saim, “İngiliz, Fransız ve Alman Dillerinde Anadolu Masalları Bibliyografyası” *Türk Folklor Araştırmaları Yıllığı 1975*, Ankara 1976, 209-223.
- Sakaoğlu**, Saim, *Anadolu-Türk Efsanelerinde Taş Kesilme Motifi ve Bu Efsanelerin Tip Kataloğu*, Ankara 1980.
- Sakaoğlu**, Saim, *Masal Araştırmaları*, Ankara 1999.
- Sakaoğlu**, Saim, *Gümüşhane Masalları / Metin Toplama ve Tahlil*, Ankara 1973; 2. bs. *Gümüşhane ve Bayburt Masalları*, Ankara 2002.
- Sakaoğlu**, Saim, “Masallar”, *Türk Dünyası Ortak Edebiyatı / Türk Dünyası Edebiyat Tarihi*, C. II, Ankara 2002.
- Sakaoğlu**, Saim, *Gümüşhane ve Bayburt Masalları*, Ankara 2002.
- Sakaoğlu**, Saim-Ali Duymaz, *İslâmiyet Öncesi Türk Destanları*, İstanbul 2002.
- Sallabaş**, Semra Bakan, *Kelile ve Dimne’de Yer Alan Masalların Dini ve Ahlâki Eğitime Katkıları*, Erzurum 2006, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).
- Sarıççek**, Fevzi, *Arapgir Masalları (İncelemeler-Metinler)*, Erzurum 1997, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).
- Sarıkaya**, Burcu, *Türk Masallarında Aile Yapısı (“Bacı Bacı Can Bacı” Masalı Esnasında)*, Sakarya 2004, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).
- Sezer**, Serap, *Masal Çevirilerinde Karşılaşılan Sorunlar: Türkçede Andersen Masalları*, Muğla 2005, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

- Sezer**, Özlem, *Masallarda Toplumsal Cinsiyetin İşlenişi*, Ankara 2004, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).
- Senan**, Ferruh, *Tarihte ve Coğrafyada Konya Ereğlisi*, İstanbul 1961.
- Sever**, Mustafa, *Erciyes Yöresi Masallarında Tipler*, Ankara 1995, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).
- Seyidoğlu**, Bilge, *Erzurum Halk Masalları Üzerinde Araştırmalar*, Ankara 1975.
- Seyidoğlu**, Bilge, “Masal”, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C. 6, İstanbul 1985.
- Sodzawiczny**, Magdalena, *Türkiye Masallarında Şamanizm Öğeleri*, Ankara 2003, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).
- Spies**, Otto, *Türkische Märchen*, Düsseldorf 1967.
- Sümbüllü**, Yusuf Z. *Türkmen Halk Masalları Üzerine Motif İncelemesi (Büyülü Masallar)*, Erzurum 2000, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).
- Sümbüllü**, Yusuf Z./ **Ayazma** Ceylan, *Boşnak Halk Masalları*, Tuzla 2010.
- Şimşek**, Esmâ, *Yukarıçukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması*, II C., Ankara 2001.
- Thompson**, Stith, *Motif Index of Folk Literature*, 6 C., Indiana University, USA 1955-1958.
- Thompson**, Stith, *Motif Index of Folk Literature*, C. 1, Indiana University, USA 1955.
- Thompson**, Stith, *Motif Index of Folk Literature*, C. 5, Bloomington, London 1958, 540, 552, 559-560.
- Tuğrul**, Mehmet, *Mahmutgazi Köyünde Halk Edebiyatı (Menkabe, Hikâye, Masal, Fıkra)*, İstanbul 1969.
- Tunç**, Talha, *Manisa Masalları Üzerine Bir İnceleme*, Isparta 2008, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).
- Turan**, Osman, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, Boğaziçi Yayınları, VII. Baskı, İstanbul 2002.
- Turan**, Ahmet, *Türk Kültürü Araştırmaları, Doğu ve Güneydoğu*, Ankara 1991.
- Tuvana Şenliği Kutlama Komitesi Yayınları No:3*, Haz. Celalettin Set, Osman Özbek, P. Mustafa Arısoy, İvriz Matbaası, Ereğli 1985,s:22

Türkan, Kadriye, *Türk Dünyası Masal Geleneğinde Şamanistik Unsurlar*, Ankara 2008, (Yayımlanmamış doktora tezi).

TDK Türkçe Sözlük, Ankara 1998.

Yardımcı, Mehmet, *Yaşayan Malatya Masalları / Metinler ve İncelemeler*, Malatya 1996.

Yaşar, Seyfullah, *Ağrı Masalları Üzerine Bir Araştırma*, Van 2002, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Yatağan, Murat, *Özbek Masalları*, Kütahya 2010, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Yavuz, Mehmet Şakir, *Muş Masalları Üzerine Bir Araştırma*, Van 2006, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Yavuz, Meral Muhsine, *Masallar ve Eğitsel İşlevleri*, İstanbul 2009.

Yeni Rehber Ansiklopedisi, C. 13, İstanbul 1994.

Yeni Türk Ansiklopedisi, C. 6, İstanbul 1985.

Yıldırım, Elif Ülkü, *Senirkent-Uluborlu Yöresi Halk Edebiyatı Mahsulleri Üzerine Bir Araştırma*, Isparta 2006, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Yıldırım, Nilüfer, *Anadolu Masallarında Şamanizm'in İzleri*, Elazığ 2004, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Yıldız, Hatice Tuğba, *Masalların Çocuk Eğitimi Açısından İncelenmesi (Sarayönü Örneği)*, Konya 2006, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Yılmaz, Mehmet, *Kırgız Halk Masalları (Motif Index ve Tercüme)*, Erzurum 1994, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Yumuşak, Sermin, *Azerbaycan Masallarının Türkiye Türkçesine Aktarılması ve Aktarma Sorunları*, Nevşehir 2013, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Zeyrek, Yusuf, *IV. Murad'ın Revan ve Tebriz Sefar Rûznamesi*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1999.

Ziya, Gökalp, *Türk Medeniyeti Tarihi*, İstanbul 1976.

Ziya, Gökalp, *Türkçülüğün Esasları*, İstanbul 1997.

Ziya, Gökalp, *Kızıl Elma*, İstanbul 1998.

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

Adı ve Soyadı: Muhammed BEKDİK

Doğum Yeri: Üsküdar / İSTANBUL

Doğum Tarihi: 16.03.1975

Eğitim Durumu:

Lise: 1989-1992 Konya Ereğli Cumhuriyet Lisesi

Lisans: 1995-1999 Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi

İş Deneyimi:

1999-2013 Milli Eğitim Bakanlığı Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği

Bilimsel Yayınlar ve Çalışmalar:

Konya Ereğli Bekdik Türkmenlerinde Şamanizm'in İzleri (Sempozyum Tebliği)